

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 363, ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ 1988

Δρχ. 100

ΓΕΡ. ΑΡΣΕΝΗΣ

Γ. ΜΠΑΝΙΑΣ

ΜΙΧ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΤΟΥ 1988

ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ:

- «Ψεύδη και παραπληροφόρηση» στον πρωθυπουργό

- Η συναίνεση ΠΑΣΟΚ - ΝΔ για τη συγκάλυψη των σκανδάλων

ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ:

- Επί τω νέω έτει...

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ:

- Άκου - σώπα

Δ. ΠΙΚΙΩΝΗΣ:

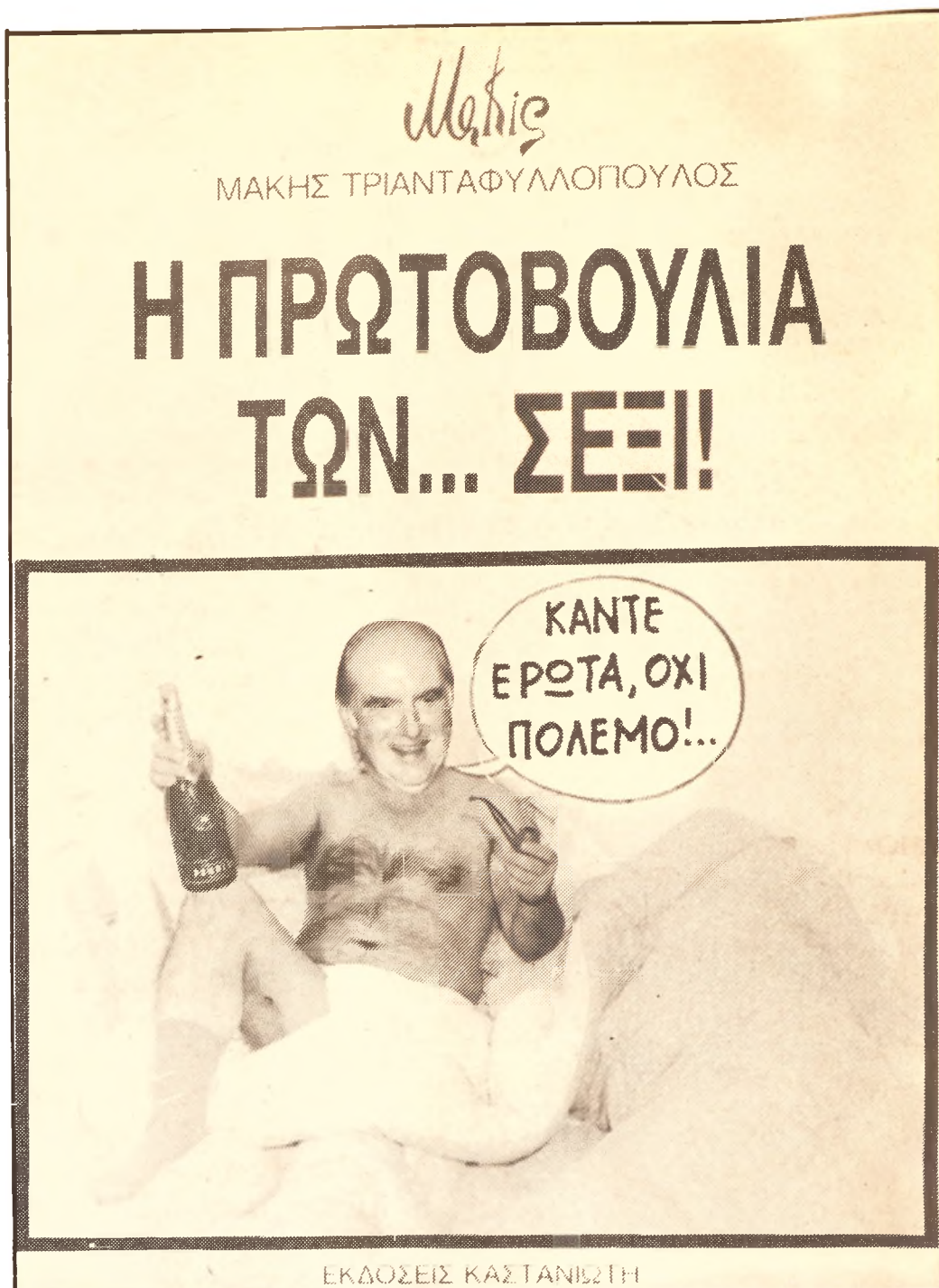
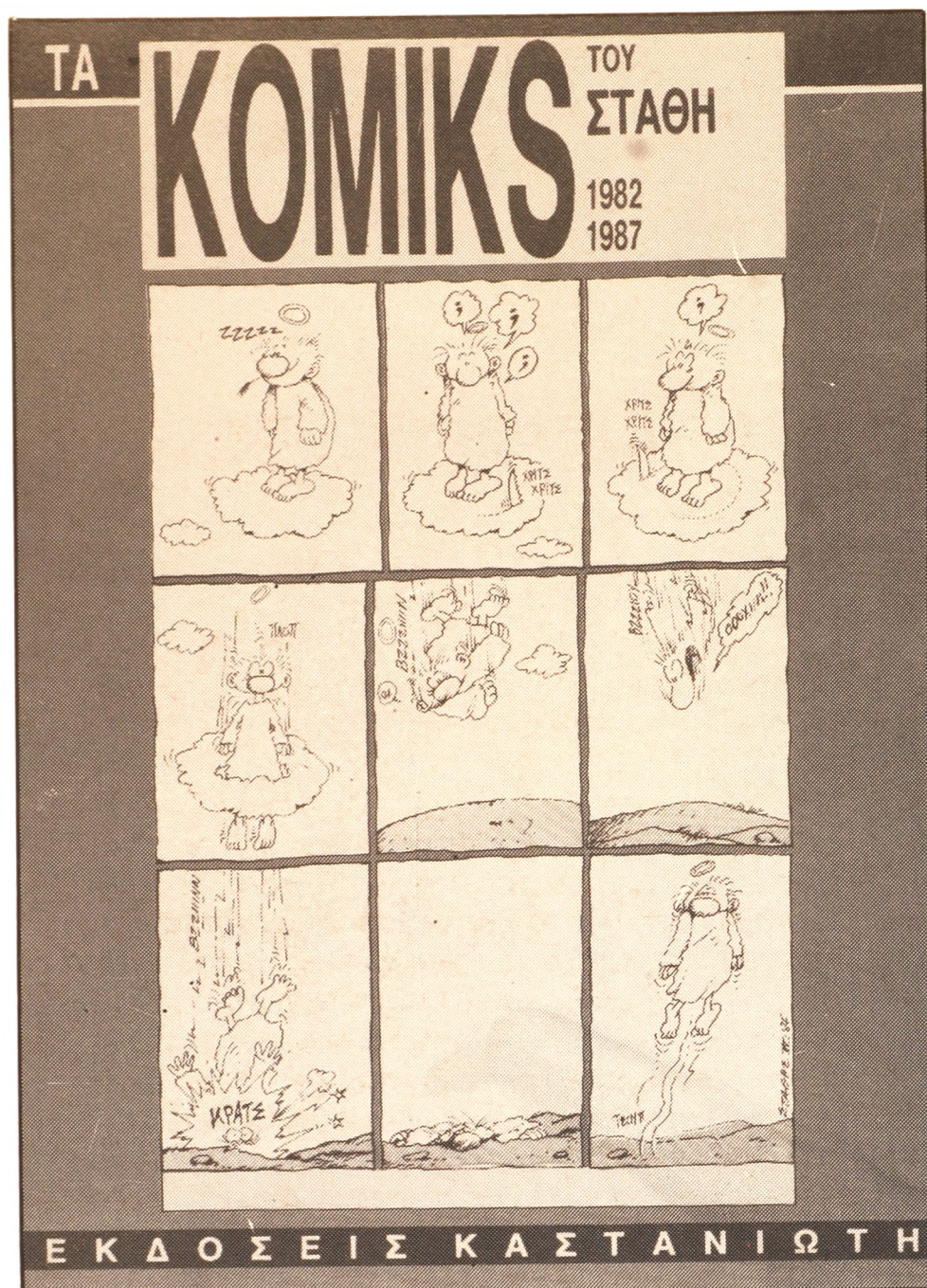
- Μια άγνωστη ομιλία

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ

και το συνδικάτο των γελοιογράφων

ΒΙΤΡΙΝΑ

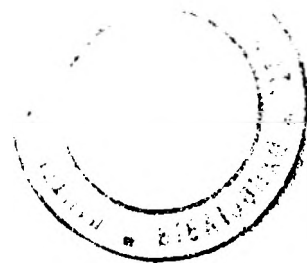
- Φωτογραφική

Περίοδος Β'
• Χρόνος 14ος
• Τεύχος 363
Παρασκευή 1 Ιανουαρίου 1988
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΜΗΝΥΜΑ ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑΣ

Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ μας μόλις διάβηκε το χειμερινό ηλιοστάσιο κι άρχισε να ανηφορίζει προς την εαρινή ισημερία. Δισεκατομμύρια χρόνια σε αυτή την τροχιά, διαγράφει ατάραχος τις ελλείψεις του γύρω από τον ήλιο, αδιαφορώντας για όσα πάσχουν οι ανθρώπινες υπάρξεις που κουβαλά πάνω του. Εμείς όμως έχουμε επενδύσει τούτες τις μέρες με πλήθος σημασίες, έτσι ώστε η αστρονομική ισοπεδωτική κανονικότητα να μετατρέπεται κάθε φορά σε ανεπανάληπτο γεγονός.

Η ΕΤΗΣΙΑ «επανάληψη του ανεπανάληπτου» είναι κάτι περισσότερο από οξύμωρο σχήμα: είναι οξύμωρη κατάσταση, κατάσταση που περιέχει την ίδια την άρνησή της. Δεν είναι διαλεκτική γιατί δεν είναι δυναμική, η αντίφαση δεν δημιουργεί καμιά κίνηση για το ξεπέρασμά της. Απλά και μόνο τη ζούμε, προσλαμβάνοντας τα σήματα των ημερών, κι αμέσως μετά την αφήνουμε να καταχωνιαστεί μέχρι να ξαναφτάσει ο πλανήτης Γη στο χειμερινό ηλιοστάσιο. Ίσως οι καλικάντζαροι, ένα από τα σημεία τούτων των ημερών, να επινοήθηκαν ακριβώς για να συμβολίσουν τούτη τη μοιραία επανάληψη του ανεπανάληπτου: την ετήσια ψευδαισθηση της αρχής, του ξεκινήματος, που πολύ γρήγορα ξεχνιέται.

ΘΑ ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΟΥΜΕ λοιπόν να προβλέψουμε και να προγραμματίσουμε τα του 1988, αποτιμώντας ταυτόχρονα το 1987. Όπως ακριβώς κάναμε και πέρυσι, όπως θα κάνουμε και του χρόνου, αλλάζοντας μόνο τα ψηφία. Ξεχνάμε πως τα βασικότερα απ' όσα μας ταλαιπωρούν ή μας ευφραίνουν έρχονται από πολύ πιο πίσω και θα τραβήξουν πολύ πιο μπροστά. Έχουμε την ανάγκη να πιστέψουμε στον ετήσιο κύκλο για να αισιοδοξούμε πως η νέα χρονιά θα φέρει καινούργια πράγματα —γιατί αυτά που μας βασανίζουν είναι περισσότερα από αυτά που μας ευφραίνουν. Έτσι η αισιοδοξία γίνεται το κυριότερο στοιχείο —κι είναι απαράδεκτο να είναι κανείς απαισιόδοξος «χρονιάρης μέρες».

ΟΜΩΣ ΕΜΕΙΣ θα επιμείνουμε να είμαστε απαισιόδοξοι για το 1988, γιατί δυστυχώς τα πράγματα μπορούν να χειροτερέψουν κι άλλο. Αν το 3% των πυρηνικών όπλων καταστρέφεται, μας απειλεί ακόμη το 97%. Μπορεί το ΠΑΣΟΚ ν' αποδυναμώνεται, αλλά είναι η ΝΔ που κερδίζει. Το γενικευμένο κραχ αποσοβήθηκε, αλλά ο κίνδυνος της οικονομικής ύφεσης παραμένει. Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος δεν έγινε την άνοιξη, τα νέφη όμως σε όλα τα Βαλκάνια πληθαίνουν. Μπορεί τα κέρδη να αυξήθηκαν και οι φόροι να μειώθηκαν, αλλά ο πληθωρισμός, η ύφεση, η αποβιομηχάνιση παραμένουν.

ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ για όλα αυτά είναι πολύ πιο πίσω από το 1987 και μόνο ένα θαύμα θα επέτρεπε μέσα στην επόμενη χρονιά να αλλάξουν οι γενικές τάσεις. Όμως θαύματα, το ξέρουμε πια όλοι μας πολύ καλά, δεν γίνονται. Πρέπει λοιπόν να περιμένουμε να εκδηλωθούν τα αναπόφευκτα αποτελέσματα των αιτίων, όπως αναποφεύκτως θα βρεθεί ξανά στο χειμερινό ηλιοστάσιο του χρόνου τέτοια εποχή ο πλανήτης μας, αδιαφορώντας για τα μικρά και μεγάλα δράματα που κουβαλάει;

ΟΠΩΣ ΣΥΝΗΘΩΣ, ως αριστεροί, είμαστε υποχρεωμένοι να επικαλεσθούμε, αντί των θαυματοποιών, τη συνειδητή πράξη των ανθρώπων. Και να ελπίζουμε πως κάποια στιγμή θα εκδηλωθεί για να δημιουργήσει, ως νέα αιτία, άλλα αποτελέσματα από αυτ' που μας προετοιμάζουν οι κυρίαρχες δυνάμεις αυτού του κόσμου. Και τούτο το απαισιόδοξο κείμενο άλλωστε, αυτόν τον στόχο θέλει να υπηρετήσει. Μήπως όμως το να περιμένει κανείς την εγρήγορση και την επανάσταση των συνειδήσεων αντιστοιχεί κι αυτό στην αναμονή του θαύματος; Ίσως —αλλά εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να φωνάζουμε και να ελπίζουμε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. ΔΕΔΕΣ

Ευτυχές το έτος μηδέν _____ 4

Μ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Ένα μήνυμα _____ 10

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Η Αριστερά μπροστά στο 1988 _____ 12

Γ. ΑΡΣΕΝΗΣ

Η ώρα της Αριστεράς _____ 13

Γ. ΜΠΑΝΙΑΣ

Ήττα του διπολισμού _____ 16

Μ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Χρόνος προγραμματικής ανανέωσης
της Αριστεράς _____ 17

Β. ΖΗΣΗΣ

Η συζήτηση στη Βουλή για τις προμή-
θειες _____ 20

Β. ΖΗΣΗΣ

Στρατηγοί και σύμβουλοι _____ 22

Ν. ΛΙΟΝΑΡΑΚΗΣ

Στο όνομα του ραδίου... _____ 24

Β. ΓΙΑΧΝΗΣ

Το «αυθαίρετο» του Κούβελα και η κυ-
βερνητική αυθαιρεσία _____ 26

ΧΡ. ΒΛΑΧΟΣ - Λ. ΜΙΑΟΥΛΗΣ

Φωτο-«γιορτές» _____ 29

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΡΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Η «περεστρόικα» εξαπλώνεται _____ 33

Δ. ΙΑΤΡΙΔΗΣ

Κούβα '87: «Αντι-περεστρόικα» _____ 34

ΑΝΤΙ-ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Η κεφαλή του Ανδρέα _____ 36

Γ. ΣΕΡΓΑΚΗΣ

Ο αγώνας της διαδοχής _____ 41

Δ. ΠΙΚΙΩΝΗΣ

Η σκέψη και η μέσα βλέψη _____ 42

Β. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Το θέατρο είναι παιγνίδι - άρα σοβαρή υ-
πόθεση _____ 46

ΑΛ. ΞΥΔΗΣ

Μια σπίθα γνησιότητας _____ 48

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

Με ελπίδες για το 1988 _____ 4

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

_____ 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

_____ 8

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ

_____ 11

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ

_____ 27

ΑΝΤΙΘΕΜΑΤΑ

_____ 40

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

_____ 50

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

_____ 53

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

_____ 53

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΜΙΑΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ

anti

πολιτικό δεκαπενθήμερο

Με ελπίδες μπροστά στο δίσεκτο 1988

ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΑ το γεγονός του 1987 ήταν η υπογραφή στην Ουάσιγκτον στις 8 Δεκεμβρίου της συμφωνίας ΗΠΑ-ΕΣΣΔ για την απομάκρυνση των πυραύλων μέσου και μικρότερου βεληνεκούς από την Ευρώπη. Ο Ρόναλντ Ρήγκαν και ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ —ο δεύτερος επιλέχθηκε από το περιοδικό «Τάιμ» ως «άνθρωπος της χρονιάς», («έβγαλε τη χώρα του και τον Ρ. Ρήγκαν από το δρόμο της πυρηνικής καταστροφής», «ένα νέο είδος ηγέτη ανέτειλε στη Σοβιετική Ένωση και μαζί του το δίδαγμα για τη Δύση ότι τα στερεότυπα της αντιμετώπισης της Σοβιετικής Ένωσης είναι ξαφνικά ξεπερασμένα» γράφει το ίδιο περιοδικό)—έδωσαν ένα τόνο αισιοδοξίας για το 1988.

ΒΕΒΑΙΑ θα είναι παράλειψη να μην αναφέρουμε στα γεγονότα του 1987 τη «μαύρη χρηματιστηριακή Δευτέρα» του Οκτωβρίου, την εξάπλωση του «Έητζ», το «Ιρανγκέιτ» με την αποκάλυψη των παράνομων πωλήσεων όπλων στο Ιράν από τις ΗΠΑ και τη διοχέτευση των χρημάτων στους αντεπαναστάτες «Κόντρας» της Νικαράγουα, την «περεστρόικα» και την «γκλάσνοστ» στη Σοβιετική Ένωση και το συνέδριο του ΚΚ Κίνας τον Οκτώβριο με τις μεταρρυθμίσεις στο κόμμα και την «πολιτική δομή» της χώρας.

ΤΟ 1987 για την Ελλάδα σημαδεύτηκε από την ελληνοτουρκική κρίση του Μαρτίου και την ένταση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων τον Ιούνιο με την ξαφνική εκτόνωση πριν συμπληρωθεί μήνας. Την ίδια χρονιά η κυβέρνηση έκανε δυο ανασχηματισμούς —τον δωδέκατο του Φεβρουαρίου «αλλαγή μέσα στην αλλαγή» και τον δεκάτο τρίτο του Σεπτεμβρίου με την επάνοδο των «καταξιωμένων» — για «δυναμική κυβέρνηση που θα εξυπηρετήσει καλύτερα το λαό». Δεν έλυσαν όμως ούτε τα προβλήματα της οικονομίας, παρά την αποπομπή Σημίτη, μετά την 13η «αναδόμηση», ούτε έδωξαν το νέφος παρά την ενεργοποίηση του Μένιου.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΒΕΒΑΙΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ευτυχές το έτος... «μηδέν»...

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ, απλώς, προφήτευσε: *αισιοδοξία για την πορεία της οικονομίας το 1988...* Είναι αμφίβολο, όμως, αν ο ίδιος ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου, που είναι ένας ρεαλιστής και διορατικός πολιτικός, πιστεύει ότι η ελληνική οικονομία το 1988 θα μπορούσε να πάει καλύτερα από ό,τι το 1987. Χρονιά, που ασφαλώς είναι μια από τις χειρότερες της μεταπολεμικής οικονομικής ιστορίας του τόπου, δεδομένου ότι και τα κέρδη που σώρευσαν αρκετές επιχειρήσεις είναι αμφίβολο αν θα καταλήξουν σε επενδύσεις. Επειδή, λοιπόν, το 1987 ήταν τόσο απογοητευτικό και αποκαρδιωτικό, όσον αφορά τις εξελίξεις στους δείκτες και τα μεγέθη της οικονομίας μας (πληθωρισμός, βιομηχανική παραγωγή, ελλείμματα στο εμπορικό ισοζύγιο και δημόσιο τομέα, ανεργία κλπ.), η κυβέρνηση πιστεύει ότι θα είναι δύσκολο κατά το 1988 να παρουσιάσει η οικονομία τα ίδια ή χειρότερα χάλια... Επομένως αισιοδοξεί...

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ πρόβλημα του επόμενου χρόνου είναι συνάρτηση των οικονομικών δεδομένων αλλά και πολιτικών εκτιμήσεων και σκοπιμοτήτων: Η σημαντικότερη πολιτική παράμετρος είναι η *αβεβαιότητα* και η *αστάθεια* στην οικονομία από τις συνεχείς κυβερνητικές μεταμορφώσεις και μεταλλάξεις, που έχουν κυριολεκτικά αποσυντονίσει και απορρυθμίσει τον κυβερνητικό και, κατ' επέκταση, κρατικό μηχανισμό. Το δεύτερο 15νθήμερο του Ιανουαρίου αναμένεται, όπως ακούγεται, να γίνει και άλλος —μάλλον ο τελευταίος— ανασχηματισμός και η

Η ΠΟΛΥΣΥΖΗΤΗΜΕΝΗ, τώρα, και για πολλούς αμφισβητήσιμη ανάπτυξη της οικονομίας, που υποσχέθηκε ο κ. πρωθυπουργ-

ΕΜΕΙΣ ΡΕ...
ΘΑ ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ ΜΕΧΡΙ
ΝΑ ΤΟΥΣ ΣΠΑΣΟΥΜΕ ΤΑ ΝΕΥΡΑ!..

ΓΙΑ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ το 1987 ήταν χρονιά «ανασυγκρότησης». Στο ΠΑΣΟΚ την ανέλαβε μια «νέα τρόικα» διεκδικώντας και... την «πρωτοπορία» από τον Μ. Γκορμπατσόφ, στο ΚΚΕ πέρασε από το συνέδριό του, αλλά δεν εγκαταστάθηκε στον Περισσό, στη ΝΔ οι δήμαρχοι έπαιξαν με την «ελεύθερη ραδιοφωνία», ε-

κυβέρνηση, που θα προκύψει, θα οδηγήσει το λαό στις κάλπες. Λέγεται ότι το πρώτο «θύμα» αυτής της κυβερνητικής αναδόμησης θα είναι ο υπουργός Οικονομικών κ. Δημ. Τσοβόλας, η «αποκαθήλωση» του οποίου οφείλεται στη ρευστότητα των πρωθυπουργικών εκτιμήσεων σχετικά με το χρόνο διενέργειας των εκλογών, αλλά και σε ατυχείς χειρισμούς όσον αφορά στον προϋπολογισμό του νέου χρόνου.

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ αυτές προβλέπεται να γίνονται σε μια περίοδο κατά την οποία θα έχουν φουντώσει οι συνδικαλιστικές διαμαρτυρίες για την άμεση ικανοποίηση των εισοδηματικών αιτημάτων των εργαζομένων και τα οποία, η κυβέρνηση, δεν φαίνεται διατεθειμένη να ικανοποιήσει προβάλλοντας το επιχείρημα ότι αν υπάρξουν αναπροσαρμογές μισθών πέραν του 12% ο πληθωρισμός δεν θα ελέγχεται...

Προτάσεις για ανάπτυξη...

ΤΟ ΚΥΡΙΟ χαρακτηριστικό των οικονομικών δεδομένων είναι ότι δεν έχει συντελεσθεί ουσιαστική αλλαγή στην παραγωγική και εμπορική δομή της οικονομίας. Έτσι, τα προβλεπόμενα για το 1988, ποσοστά δεικτών και μεγεθών για τις οικονομικές εξελίξεις το 1988 αντανάκλουν συγκυριακές (όπως το 1987 με το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών) και όχι πραγματικές μεταβολές.

γός για το 1988, δεν φαίνεται να πραγματοποιείται με ρυθμό, τουλάχιστον, που να δικαιολογούν οι προοπτικές και συγκεκριμένα η πρόκληση του 1992 (ελεύθερη αγορά εργασίας, προϊόντων, υπηρεσιών) και ο ορίζοντας του 2000. Και δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί αφού δεν υπάρχει —όπως θα έπρεπε— ένα ενδεικτικό (όχι δηλαδή αναγκαστικό ή υποχρεωτικό) πρόγραμμα που να πληροφορεί για τις αναπτυξιακές επιλογές της οικονομίας. Να απαντά δηλαδή, ξεκάθαρα και υπεύθυνα, στο αν ο ε-

νώ στην Αριστερά τον Απρίλιο η ΕΑΡ ανέλαβε κόντρα στην «ανασυγκρότηση» να φέρει την «άνοιξη», με την «αναβάθμιση» να κρατά τον τίτλο του ΚΚΕ ες.

Το τελευταίο δεκαπενθήμερο του 1987

ΟΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ όμως «ηλίου και σκότους» δεν σταμάτησαν ούτε στο τέλος της χρονιάς. Ο Σ. Κούβελας, ένας εκ των «τριών δημάρχων» της ΝΔ, στη Θεσσαλονίκη, «αντιστάθηκε» στον Ν. Αρκουδέα για ένα αυθαίρετο στο Σείχ - Σου, ενώ ο «κυβερνήτης» Μ. Κουτσόγιωργας «υπερασπίσθηκε» τη Δημοκρατία και την ελεύθερη ραδιοφωνία.

ΑΥΤΗ τη «μάχη» —οι πολίτες ακόμα περιμένουν να μάθουν για ποια ελεύθερη ραδιοφωνία έγινε— ήρθαν να διακόψουν τα τραγικά γεγονότα της Μαλακάσας. Με θύματα τελικά —έναν ταγματάρχη νεκρό, ένα δόκιμο και δυο στρατιώτες τραυματίες— προσγείωσαν τους «εμπόλεμους» στην πραγματικότητα. Αυτή τη φορά των στρατοπέδων. Υπάρχουν και ποια μέτρα ασφαλείας σε όσες μονάδες βρίσκονται κοντά σε κατοικημένες περιοχές; Δυστυχώς όμως οι πραγματικότητες είναι πολλές και ακόμα περιμένουν λύσεις...

ΑΝ ΚΑΙ «οι καλύτερες μέρες» το 1987 δεν ήρθαν, η αισιοδοξία ωστόσο για το δίσεκτο 1988 δεν θα λείπει από τα πρωτοχρονιάτικα μηνύματα. Ας μην ξεχνάμε όμως ότι με την πρωτοχρονιά τα οικονομικά σύνορα της ΕΟΚ καταργούνται. Η Ελλάδα των Βαλκανίων χρειάζεται να έχει στο μυαλό της την Ελλάδα της Ευρώπης. Το 1988 δεν είναι καθόλου απίθανο να είναι χρονιά εκλογών ή προεκλογικό, ενώ προληπτικοί και άλλοι το απεύχονται. Αλλά πριν το 1992 ή το 2000 πρέπει πολλά να γίνουν...

ΓΙ' ΑΥΤΑ όμως έχουμε μπροστά μας καιρό να αναφερθούμε από το ΑΝΤΙ. Μέχρι τότε δεχθείτε από τον ΑΝΤΗΝΩΡΑ, που λείπει σ' αυτό το τεύχος και τον αντικαταστάτη του, τις πιο θερμές ευχές για το 1988.

Αντίλογος

Ξαγωγικός προσανατολισμός της οικονομίας μπορεί να συμβαδίσει με πολιτική υποκατάστασης εισαγομένων κεφαλαιουχικών και άλλων ενδιάμεσων προϊόντων, τα οποία αποτελούν μεγάλο μέρος των εισαγωγών μας και πηγή εκροής συναλλάγματος. Και ακόμα αν το κράτος τιμίως και ειλικρινώς, ενδιαφέρεται να αυξήσει την προστιθέμενη αξία (καθετοποίηση) στη βιομηχανία δημιουργώντας τις κατάλληλες διασυνδέσεις των βιομηχανικών κλάδων (διασυνδέσεις προς τα μπρος και προς τα πίσω, που σημαίνει ότι μια βιομηχανία χρησιμοποιεί το προϊόν μιας άλλης και το προϊόν της το πουλά σε μια τρίτη).

ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ, συνεπώς, αυτές τις αναπτυξιακές επιλογές ο επιχειρηματικός κόσμος και οι εργαζόμενοι θα μπορούν να εκτιμήσουν σε ποιους τομείς ή κλάδους της οικονομίας η κυβέρνηση δίνει έμφαση, ώστε να μπορέσουν να δράσουν ανάλογα· επενδύοντας οι μεν, διεκδικώντας καλύτερους όρους εργασίας οι δε...

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ για το 1988 είναι αμφίβολη ακόμα και για το γεγονός ότι δεν έχει αναθεωρηθεί ο τρόπος σύνταξης του προϋπολογισμού, ο οποίος, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, είναι πληθωριστικός και καταναλωτικός, άρα αντιαναπτυξιακός. Δεν υπάρχει καμιά ιεράρχηση δαπανών και ουδεμία ολοκληρωμένη φορολογική μεταρρύθμιση, που θα έκαναν το Δημόσιο Τομέα παραγωγικό και ανταγωνιστικό.

Θα εξακολουθήσει να χασμουριέται...

ΚΑΤΑ το νέο χρόνο, για το Δημόσιο Τομέα —ο οποίος μαζί με τον ιδιωτικό θα μπορούσε να συμβάλει αποφασιστικά στη διαδικασία ανάπτυξης— θα εξακολουθήσει να ισχύει αυτό που είπε ο πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας Φρανσουά Μιττεράν για την Ευρώπη: Όταν ανοίγει το στόμα της είναι για να χασμουρηθεί...

Ο Ανδρέας Πετρουλάκης, γνωστός από την καθημερινή του παρουσία στην «Αυγή», στο πρώτο του λεύκωμα, καταγράφει τα καθέκαστα της πολιτικής μας ζωής με καυστικό χιούμορ και μοναδική διεισδυτικότητα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: **ΠΟΛΙΤΗΣ**

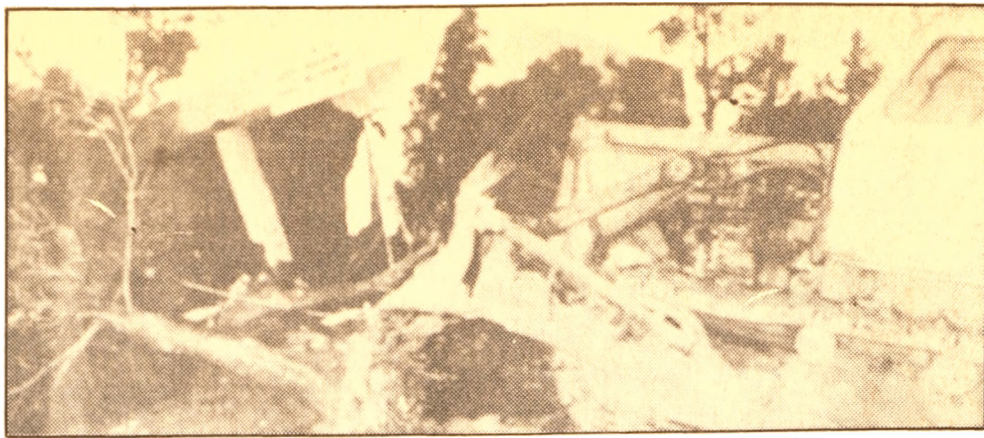
Δεινοκράτους 131 ● τηλ. 72.29.237—72.32.819

ΘΑ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ, λοιπόν να χασμουριέται ο Δημόσιος Τομέας αδιαφορώντας για τις σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις που διαδραματίζονται, αφού και η ίδια η «Αλλαγή» δεν μπόρεσε να κάνει τολμηρά βήματα, ώστε η «ειρηνική συνύπαρξη» να γίνει περισσότερο αποδοτική για ολόκληρη την κοινωνία μας.

ΑΝ ΘΕΛΟΥΜΕ να πάμε σώοι στο 1992 και να συνεχίσουμε... αρτιμελείς, θα πρέπει να υπάρξει σοβαρός προβληματισμός για το ποια ανάπτυξη συμφέρει τον τόπο, καθώς και για όλα τα θέματα, τα οποία συνδέονται με αυτήν. Αυτός όμως ο προβληματισμός δεν φαίνεται να γίνεται από τους κοινωνικούς εταίρους (κράτος, εργοδοσία, εργαζόμενοι). Η επιχειρηματολογία, ιδιαίτερα από την ιδιωτική πρωτοβουλία, εξαντλείται στις επικρίσεις για τον γιγαντισμό του κράτους και στα ελλείμματα του Δημοσίου. Και κανείς, φυσικά, δεν είναι αντίθετος με την καταπολέμηση των καταναλωτικών ελλειμμάτων. Ωστόσο, τα ερωτήματα που απευθύνονται προς την ιδιωτική πρωτοβουλία είναι αν θα πρέπει και είναι σκόπιμο να περιορισθούν οι δημόσιες επενδύσεις και αν η υλοποίηση των στόχων ενός αναπτυξιακού προγράμματος μπορεί να συμβεί με τα σημερινά δεδομένα και ικανότητες του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας.

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ, συνεπώς, ένας σοβαρός στοχασμός με στόχο τη διατύπωση προτάσεων, σχετικά με την ανάπτυξη του τόπου. Αρχίζοντας από το ...οικονομικό έτος «μηδέν», στο οποίο θα καθορίσουμε υπεύθυνα τις αναπτυξιακές προτεραιότητες και επιλογές, τις οποίες δεν θα ξεχάσουμε στο οποιοδήποτε ... τραίνο... χρησιμοποιώντας τον ήδη υπάρχοντα οικονομικό πλούτο και τις ικανότητές μας. Αν αδιαφορήσουμε τότε το «νέφος» της οικονομίας, που δεν περιορίζεται, όπως το άλλο, στο «κλεινόν άστυ», θα πνίξει ολόκληρο τον τόπο...

Κώστας Δέδες

Επιχείρηση προστασίας του δάσους και της τοπικής ραδιοφωνίας.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 16.12.87

Ο κ. πρωθυπουργός συνεργάστηκε με τον διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Χαλικιά. Δεν έγινε γνωστό τι είπαν αλλά, σίγουρα, δεν είναι για καλό μας.

Συνεχίστηκε στη Βουλή η συζήτηση για τον προϋπολογισμό. Ο κ. Ρουμελιώτης περιμένει για το 1988 αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,5%, σημαντική αύξηση των επενδύσεων, μείωση του πληθωρισμού, συγκράτηση των ελλειμμάτων, αύξηση της απασχόλησης. Μετά ξύπνησε από το ροχαλητό διπλανού του υπουργού.

Θα ιδρυθεί ειδική υπηρεσία της αστυνομίας με την ονομασία ΤΥΜ, Τμήμα Υποστήριξης Μέτρων, ανακοίνωσε ο στρατηγός Δροσογιάννης. Τα σταθμά, απαιτούν κι αυτά υποστήριξη.

Αποκλειστικό: Στο σπίτι γνωστότατου υφυπουργού πασίγνωστου υπουργείου βρίσκονται ορισμένα από τα ανεκτίμητης αξίας έργα αρχαίας ελληνικής τέχνης που εκλάπησαν από τη συλλογή του μακαρίτη Ιόλα κατά το διάστημα που μεσολάβησε από το θάνατό του μέχρι την αποσφράγιση της βίβλας του.

Συνεχίζεται η απεργία καθηγητών και δασκάλων. Διαδήλωσαν στην Αθήνα πορευθέντες στον Άννα του υπ. Παιδείας, όστις τους παρέπεμψε στον Καϊάφα του υπ. Οικονομικών και τούμπαλιν.

500.000 κοιναγορίτικα διαβατήρια έχουν εκδοθεί εν Ελλάδι από της εφαρμογής του θεσμού. Εάλω η Ελλάς, γράφει ο «ΡΙζοσπάστης».

Ιδιοχειρώς χτίζει στο Σείχ-Σου ο δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Κούβελας το αυθαίρετο κτίριο που θα στεγάσει την κεραία του σταθμού και τον δορυφορικό τηλεοπτικό αναμεταδότη. Εκατοντάδες αργόσχολοι Μακεδόνες απολαμβάνουν το θέαμα του χειρώνακτος δημάρχου. Τα ΜΑΤ καιροφυλακτούν.

Υπεχώρησε ο κ. Κακλαμάνης και τροποποιεί το Προεδρικό Διάταγμα περί τοπικής ραδιοφωνίας: το Λεκανοπέδιο επεκτείνεται σ' όλη την Αττική.

Φάρσα βομβιστική διέκοψε τις εργασίες του Χρηματιστηρίου. Πάντως οι μετοχές έπεσαν και το μέτρο της διακύμανσης κατά 3%-5% καταργήθηκε, αφού δεν επιτέλεσε το σκοπό του.

ΠΕΜΠΤΗ, 17.12.87

Επειδή η ΕΟΚ δεν δέχεται να μειώσει τα μπεκερέλ για τα δικιά μας προϊόντα, θα απαγορεύσουμε και μεις τώρα να μπαίνουν τα μολυσμένα τυριά τους, διέρρευσε από το υπ. Γεωργίας. Να πεθαίνουν από τα μπεκερέλ μας για να πεθαίνουμε και μεις από τις λιστερίες τους.

Έκρηξη σε αποθήκη όπου ωρίμαζαν τεχνητά μπανάνες, στο Μοσχάτο. Δυστυχώς, εκτινάχθηκαν μόνο λαμαρίνες και πέτρες και όχι μπανάνες.

Ο κ. Κούβελας εξακολουθεί να χτίζει το αυθαίρετό του στο Σείχ-Σου παρά τις απειλές του Δράκου που έχει μεταμφιεστεί σε νομάρχη.

Η «Αυριανή» με δριμύ της σχόλιο επιτίθεται κατά του Ιόλα, που εκμαύλιζε όχι μόνο παιδιά αλλά και υφυπουργούς, χωρίς όμως να αναφέρει όνομα.

Αντί του προϋπολογισμού τα προ δεκαετίας σκάνδαλα της ΝΔ συζητιούνται στη Βουλή με εισήγηση του κ. Γιώτα. Ο συντάκτης του Ημεροδότη κ. Β. Ζήσης καταγγέλλει τον αθέμιτο ανταγωνισμό!

Τον Αίολο προτείνουν ως υπουργό οι νέοι της ΕΑΡ, διαδηλώνοντας έξω από το ΥΠΕΧΩΔΕ για το νέφος. Ο κ. Κουλουμπής συμφωνεί, υπό τον όρο να εγγραφεί στην κλαδική ΟΦΑ του ΠΑΣΟΚ.

Σήμερα διαδηλώνουν οι από 15μέρου απεργούντες ταμιακοί. Πρόκειται για απεργία που ενθουσιάζει τους πολίτες που δεν πληρώνουν και αγανακτεί τους δημόσιους υπαλλήλους που δεν πληρώνονται.

Ο δικαστής κ. Ανεμογιάννης μετά από σχετική δικαστική απόφαση μπορεί ν' αποχωρήσει από τις υπηρεσίες της Προεδρίας

και να απαλλαγεί από την ασφυκτική αγάπη των κ.κ. Σαρτζετάκη και Παπακαρυά.

Αφού δεν έρχεται ο ίδιος, έστειλε για παρηγοριά τον υφυπουργό Εξωτερικών Λογγινόφ, ο κ. Γκορμπατσόφ στον κ. Παπανδρέου.

Σε προσπάθειες διάβρωσης του ΠΑΣΟΚ αναφέρθηκε ο κ. Παπανδρέου, σε συνάντησή του με τους βουλευτές του κόμματος. Η βρώσις και η πόσις φταίνει κ. πρωθυπουργέ.

Περεστροϊκώθηκε ο Τσεχοσλοβάκος Χούζακ και ανέλαβε γενικός γραμματέας του Κ.Κ. ο κ. Μ. Γιάγκες. Ο Ντούμπτσεκ παραμένει κηπουρός, αλλά τουλάχιστον γκλασνοστάρει.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 18.12.87

Μην ανησυχείτε, ο προϋπολογισμός υπερψηφίστηκε με 157 ναι και 122 όχι. Κι όσο για το έλλειμμα του ενός τρις, τι σας νοιάζει; Εσείς θα το πληρώσετε;

Συνάντηση του μαθητευόμενου αριστερού υπουργού κ. Γεννηματά με εκπροσώπους 16 οργανώσεων για την επίλυση του θέματος του ωραρίου των καταστημάτων.

Σε ηλικία 84 ετών πέθανε η Μαργκερίτ Γιουρσενάρ, πρώτη γυναίκα μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας. Τα περί ακαδημαϊκών - αθανάτων, αποδεικνύονται απάτη.

Ο γνωστός σας υφυπουργός ικετεύει τηλεφωνικώς να μην αναγραφεί το όνομά του, ισχυριζόμενος ότι τα κλοπιμαία τα αγόρασε καλή τη πίστι.

Η σχετική με τη Λιστερία ύστερία εξαπλούται. Η Συγκέλα και η Σαλμονέλα πικραμένες για τον παραγκωνισμό τους από τη νέα βεντέτα αποσύρονται διακριτικά.

Στο Ισραήλ γίνονται εντατικές

Κι ενώ η μάχη στο Σείχ-Σου μαίνεται, κάποιος εφάψιας επωφελείται. Ντροπή

προετοιμασίες για τις εορτές των Χριστουγέννων με συνεχείς δολοφονίες διαδηλωτών στη Ναζαρέτ, Βηθλέεμ, κτλ.

Στη Ν. Κορέα οι χαμένοι Κιμ των προεδρικών εκλογών δεν δέχονται το αποτέλεσμα και οι οπαδοί τους συγκρούονται με την αστυνομία του νικητού Ρο.

Κάρπωφ - Κασπάρωφ 12-11 και διακοπή παρτίδας για αύριο.

«Έμποροι ελεεινής μορφής» είναι οι Κύπριοι κατά τον υπουργό εμπορικής Ναυτιλίας κ.

Γιαννόπουλο, αποκαλύπτει το

σημερινό «Ποντίκι». Οι

«κομμουνιστές» ανέκαθεν

μισούσαν τους εμπόρους,

ανεξαρτήτως εθνικότητας.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 19.12.87

Η Α.Β., ερωμένη του υφυπουργού, σκοτώνεται σε αυτοκινητιστικό «ατύχημα». Η σύζυγός του προβάλλεται από τις έγχρωμες κοσμικές σελίδες του «Ελεύθερου Τύπου» διασκεδάζουσα. Συμπτώσεις;

Κόκκινο Τραίνο ξεκινά για τις Σέρρες με 1.500 οπαδούς του Ολυμπιακού οι οποίοι μεταφέρονται και σιτίζονται δωρεάν από τον κ. Κοσκωτά. Κουράγιο Τάμπυ, κι ο Λένιν μ' ένα τραίνο ξεκίνησε.

Ο κ. Κούβελας εξακολουθεί, νύχτα και ημέρα, να χτίζει το αυθαίρετό του στο Σείχ-Σου αδιαφορώντας για τον Δράκο.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 20.12.87

Ο υφυπουργός δεν πηγαίνει να συλλυπηθεί την οικογένεια της Α.Β., η οποία, κατά τον ιατροδικαστή, ήταν έγκυος. Θρυμματισμένο αντικείμενο που βρέθηκε στο πορτ-μπαγκάζ του αυτοκινήτου της αποδεικνύεται ότι ήταν αρχαϊκός Σειλινός προερχόμενος από τη συλλογή Ιόλα!

Αντίθετα με τον Λένιν, ο κ. Κοσκωτάς δεν νίκησε στις Σέρρες. Στον επόμενο εκτός έδρας αγώνα ο Πρόεδρος του Ολυμπιακού θα ηγηθεί Μεγάλης Πορείας με τα πόδια, μιμούμενος τον Μάο.

Δεν προχωρά το κόμμα στην «ποιοτική στροφή», διαπιστώθηκε στη (μυστική) ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ, γράφει ο «ΡΙζοσπάστης». Οι κεντρομόλες και οι κεντρόφυγες δυνάμεις δεν ισορροπούν.

Πανάθλιες ελληνοχριστιανικές φάντες γέμισε η Αθήνα. Παραγγελία Ξαρχάκου, εκτέλεση Τσαρούχη.

Όσοι δεν παιζατε 2x x x x 2 2x x 2x x 2 στο ΠΡΟΠΟ χάσατε περισσότερο από 100 εκατ.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 21.12.87

Η σύζυγός του υφυπουργού δίνει δεξίωση για τα γενέθλιά της (ήταν πριν ένα μήνα!) στο σπίτι τους —το οποίον δεν διακοσμείται από τα αρχαία της συλλογής Ιόλα! Πού πήγαν; Η μητέρα της νεκρής ερωμένης ζητά ιατροδικαστική μελέτη των κυττάρων του εμβρύου για να προσδιοριστεί ο πατέρας.

Ο κ. Κούβελας σταμάτησε να χτίζει. Χιλιάδες ΜΑΤ προερχόμενα από τις φίλιες δυνάμεις της Αθήνας με επικεφαλής τον γνωστό κ. Αρκουδέα, κατακλύζουν το Σείχ-Σου, παρενο-

χλούν τα ζευγαράκια, κατεδαφίζουν το αυθαίρετο. Λέγεται ότι την επιχείρηση συνέστησε ο κ. Μητσotάκης για να περάσει απαρατήρητη η σημερινή άφιξη του κ. Καραμανλή στην Θεσσαλονίκη.

Από 1ης Ιανουαρίου προσλάβετε λογιστή για να σας κρατά τις αποδείξεις από τα ψώνια σας. Μπορεί να σας κοστίσει περισσότερο από τις φοροπαλλαγές, αλλά θα λυθεί το πρόβλημα της ανεργίας.

Έξι σφαίρες κατά του αντιπροέδρου της ενταύθα διπλωματικής αποστολής του Συνδέσμου Αραβικών Κρατών αλλά, ευτυχώς, τη γλίτωσε.

Αποκλειστικό: η τραγική Α.Β. και ο υφυπουργός

ΤΡΙΤΗ, 22.12.87

Αποκλειστικό: Ζει το μωρό που εγκυμονούσε η Α.Β., η ερωμένη του υφυπουργού! Η αστυνομία το απέκρυψε μέχρις ότου εξιχνιάσει το «ατύχημα». Ο αδελφός της Α.Β. δηλώνει στον Ημεροδότη πως το θύμα δούλευε στην ΚΥΠ. Ο υφυπουργός φεύγει για «χριστουγεννιάτικες διακοπές» στην Ελβετία, χωρίς τη σύζυγό του.

Ακριβαίνουν κατά 35% τα τσιγάρα από 1.1.88. Σας μένουν οκτώ ημέρες για να κόψετε το κάπνισμα.

Ακινδύνα τα τυριά, απεφάνθη αρμόδια επιτροπή της Κοινότητας, αφού προηγουμένως ο κ. Σιράκ ενεφανίσθη στην τηλεόραση καταβροχθίζων καμαμπέρ με λιστερία. Ο κ. Ποττάκης όμως αρνήθηκε να πράξει το ίδιο τρώγων κόλλυβα με μπεκερέλ. Κι έτσι τα ελληνικά σιτηρά είναι πάντα απαγορευμένα. Μόνη λύση, να κλέψει και τα υπόλοιπα η Αλλατινή.

Αναβάλλεται η ελεύθερη εισαγωγή μπανανών επ' αόριστον. Το ΕΣΥ δεν ήταν προετοιμασμένο να αντιμετωπίσει και τα θύματα όσων ασυνείδητων πετούν τις φλούδες στο δρόμο.

Στο Μινιόν για ψώνια ενεφανίσθησαν οι κ.κ. Ανδρέας Γ. Παπανδρέου Α', Ανδρέας Γ. Παπανδρέου Β' και Ανδρέας Θ. Κατσανέβας Α'. Ο πρώτος, είναι υιός του Γεωργίου Παπανδρέου Α', ο δεύτερος του Γεωργίου Παπανδρέου Β', ο τρίτος της Σοφίας Παπανδρέου Β'.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 23.12.87

Ανακοινώνονται εκ νέου τα μέτρα για το νέφος. Ορίζεται νέο ωράριο των καταστημάτων, το οποίο επιτρέπει να «αποσυνδέεται η αποδοτικότητα του κεφαλαίου και της επένδυσης από την εργασία ώστε να μειώνεται η εκμετάλλευσή της», δήλωσε ο κ. Γεννηματάς. Φαίνεται ότι οι αριστεροί γεννιούνται, δεν γίνονται.

Απεργούν οι ταξιτζήδες και όλοι πείθονται για την ορθότητα της επιβολής μονών - ζυγών στα ταξί.

Η σύζυγος του υφυπουργού μεταβαίνει στο Καστρί. Έμεινε περίπου τρεις ώρες, μετά πήγε στο «Χίλτον», σε φιλανθρωπικό τέιον της ΕΓΕ. Οι άλλες την κρατούσαν σε απόσταση.

ΠΕΜΠΤΗ, 24.12.87

Ευτυχώς που υπάρχει ο υφυπουργός γιατί αλλιώς η μόνη είδηση της ημέρας θα ήταν τα κάλαντα. Οι εξελίξεις ήσαν ραγδαίες: Επιστρέφει από την Ελβετία και μας πληροφορεί ότι α) Τα αρχαία του Ιόλα είχαν μεταφερθεί σπίτι του από την ιδιαιτέρα του γενικού γραμματέα του υπουργείου με την παράκληση να τα κρατήσει προσωρινά. Του είχε πει ότι επρόκειτο για αντίγραφα που θα τα χάριζε (ο γ.γ.) για να διακοσμήσουν τα κεντρικά γραφεία του ΠΑΣΟΚ. β) Η Α.Β. ανέλαβε να μεταφέρει τα αρχαία στο σπίτι του γ.γ. όταν διέρρευσε η υπόθεση. γ) Για το «ατύχημα» δεν ξέρει τίποτα. δ) Θα υιοθετήσει σήμερα κιόλας το παιδί της Α.Β. παρά το γεγονός ότι είναι βέβαιος πως δεν είναι δικό του. ε) Θα χωρίσει τη γυναίκα του γιατί όποτε φεύγει ταξίδι πραγματοποιεί πολύωρες επισκέψεις στο Καστρί. στ) Αγνοούσε ότι η Α.Β. εργαζόταν στην ΚΥΠ.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 25.12.87

Καλά Χριστούγεννα. Στον εορτάζοντα Χρήστο Παπουτσάκη, ο «Ημεροδότης» προσφέρει ετήσια συνδρομή του «Αντί». Στους υπόλοιπους Χρήστους, Χριστίνες, Εμμανουέλες, Μανώληδες προσφέρουμε τη συνέχεια της ιστορίας του υφυπουργού. Σήμερα, ήταν η σειρά της ιδιαιτέρας του γ.γ. να μας επισκεφθεί. Ορκίζεται στη σημερινή άγια μέρα πως ο γ.γ. δεν έχει ιδέα και δεν ξέρει τίποτα για όλα αυτά. Στην πραγματικότητα, εντολή του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ εκτελούσε όταν μετέφερε τα αρχαία στο σπίτι του υφυπουργού. Εξακολουθεί να επιμένει ότι επρόκειτο για αντίγραφα. Δεν θα πήγαιναν όμως τελικά στα κεντρικά γραφεία του ΠΑΣΟΚ αλλά στα γραφεία κάποιας τοπικής στα βόρεια προάστια. Για το «ατύχημα» της ερωμένης του υφυπουργού δεν ξέρει τίποτα. Γνωρίζει όμως πολύ καλά πως η τραγική Α.Β. συχνά πήγαινε στο Καστρί τότε μόνη της, τότε με τον υφυπουργό.

Τη συζήτησή μας διέκοψαν εκρήξεις που ακούγονταν από τη Μαλακάσα. Στρατόπεδο πυρομαχικών πήρε φωτιά.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 26.12.87

Το μυστήριο της υπόθεσης Ιόλα - υφυπουργού γίνεται όλο και πιο

σκοτεινό. Υπάρχουν μια σειρά αναπάντητα ερωτήματα: Τι πήγε να κάνει ο υφυπουργός στην Ελβετία; Πού βρίσκονται τώρα τα αρχαία; Γιατί ο υφυπουργός υιοθέτησε το παιδί της ερωμένης του; Ποιος είναι ο πατέρας του; Ήταν πράγματι πράκτορας της ΚΥΠ η Α.Β.; Τι ρόλο παίζει η ιδιαιτέρα του γ.γ.;

Τις σκέψεις του Ημεροδότη διέκοψε ισχυρή έκρηξη που διαμέλισε ταγματάρχη στη Μαλακάσα. Χριστουγεννιάτικα.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 27.12.87

Αποκαλύπτεται ότι ο υφυπουργός πήγε στο Νταβός στην Ελβετία όπου νοίκιασε απομονωμένο σαλέ. Μήπως εκεί θα μεταφερθούν τα αρχαία;

Η σύζυγος του υφυπουργού που μας επισκέφθηκε δίνει ορισμένες διευκρινίσεις: α) Πράγματι, πήγαινε στο Καστρί αλλά αυτό δεν αποδεικνύει τίποτα γιατί και η Α.Β., η ερωμένη του συζύγου της, πήγαινε πιο συχνά κι από την ίδια. Συνήθως μάλιστα μαζί με την ιδιαιτέρα του γ.γ. β) Πράγματι,

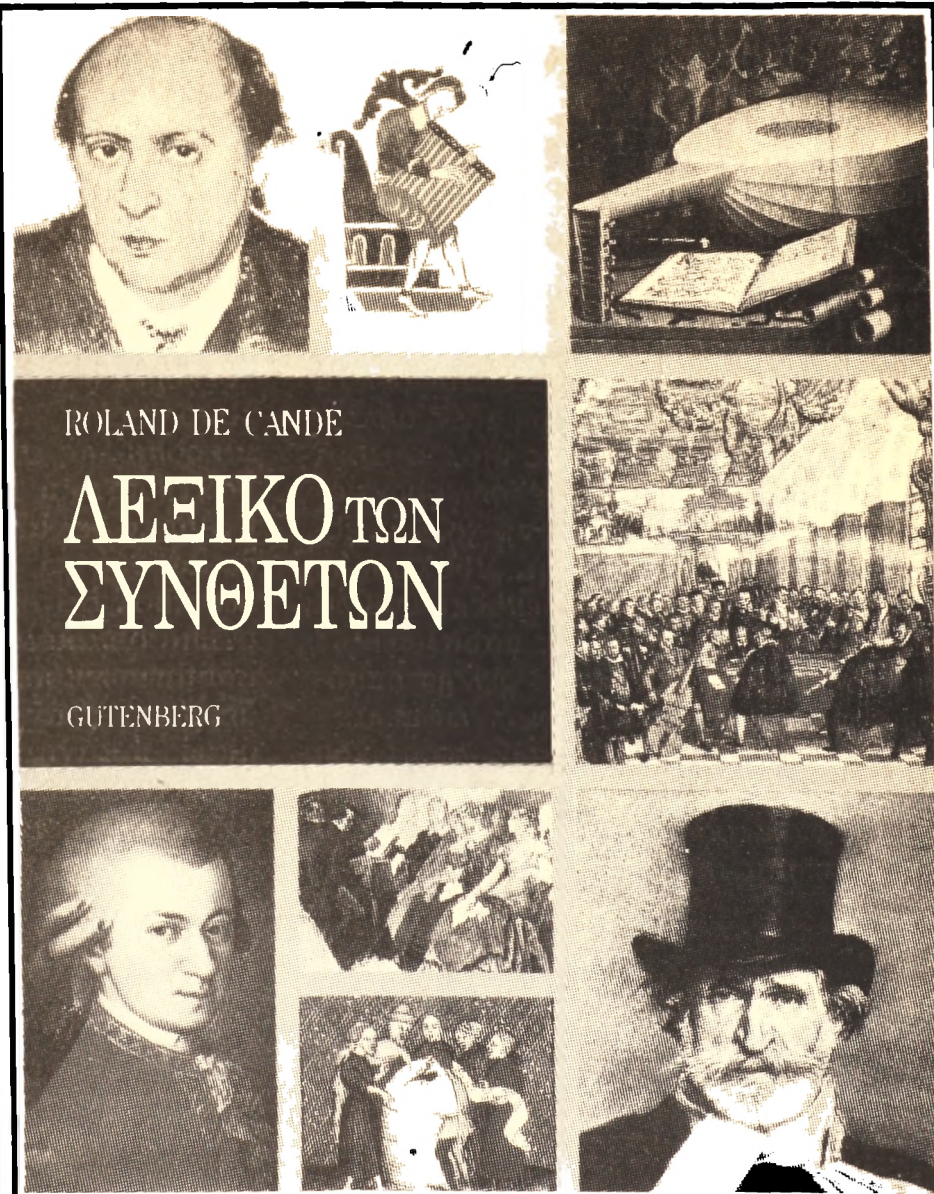
πρόκειται η ίδια η Α.Β. και η γραμματέας να βρίσκονται στο Νταβός κατά τα τέλη Ιανουαρίου. γ) Είναι ψεύδος ότι σκοτώθηκε η Α.Β. σε αυτοκινητιστικό ατύχημα: απλώς γεννούσε και άσκησε εκβιασμό για να υιοθετήσει ο σύζυγός της (ο υφυπουργός) το παιδί. δ) Η ψυχρότης των υπολοίπων ΕΓΕ οφείλεται στο ότι η ίδια είναι μόλις 35 ετών. ε) Τα έργα που προσωρινά βρέθηκαν σπίτι της ήσαν πράγματι αντίγραφα αλλά όχι από το μουσείο Ιόλα: ήσαν απάνθισμα από ό,τι ερωτικότερο έχει να επιδείξει, η αρχαιοελληνική γλυπτική, φτιαγμένα με εντολή του υπ. Πολιτισμού, καθ' υπόδειξιν του κ. Λούβαρη. στ) Τέτοιου είδους έργα δεν πηγαίνουν σε γραφεία τοπικών και τέτοιες αηδίες, αλλά σε ειδικά βίλες. ζ) Πράγματι, τη βίλα αυτή όπως και το σαλέ, τη νοίκιασε ο άντρας της — όχι βέβαια για λογαριασμό του. η) Θα τη χωρίσει ο άντρας της; «Αν τολμάει ο μασκάρας, ας το κάνει!» η) Το τέκνο της Α.Β. έχει ήδη ονομασθεί Ανδρέας.

Καλή χρονιά!

«Η μεγαλοπρεπής σας έκδοση του βιβλίου μου είναι τιμή για την κοινωνία μας»

Παρίσι 14.11.87

Λεοκάνδης

Ένα πολύτιμο δώρο

Έκδόσεις GUTENBERG

Σύγχυση ρόλων

Αν κάνουμε την υπόθεση ότι ένας πρόεδρος δημοκρατίας οφείλει, στοιχειωδώς έστω, να συνιστά τον τύπο του «σοφού ανδρός», τότε είμαστε υποχρεωμένοι να σημειώσουμε πολλαπλά λάθη και ολισθήματα του κ. Σαρτζετάκη, τα οποία αναιρούν ευθέως την στοιχειώδη, έστω, έννοια της σοφίας.

Όταν ο κ. Σαρτζετάκης συναινούσε, πριν λίγες εβδομάδες, στην αίτηση χάριτος γνωστού ακροδεξιού βουβιστή είχε επισημανθεί —ορθότατα— ότι η απονομή χάριτος αποτελεί ηθική χειρονομία και ότι αυτή δεν μπορεί να νομιμοποιείται με την εξέταση του «νομικού μέρους της υπόθεσης» όπως συνέβη ίσως στην περίπτωση αυτή: ο κ. Σαρτζετάκης ήταν προδιετίας δικαστικός (συνταξιούχος, έστω), αλλά τώρα πλέον, με του ΠΑΣΟΚ τη χάρη, εκπροσωπεί το ύπατο πολιτειακό αξίωμα. Από αυτή την άποψη, ο νομικισμός, όσο προσφιλής και αν είναι στον αυστηρό μακεδονολάτρη ελληνορθόδοξο πρόεδρο, συνιστά αυτόχρονα σύγχυση ρόλων. Και αυτή είναι η πρώτη περίπτωση.

Η δεύτερη περίπτωση σύγχυσης ρόλων —ίσως όμως και διατάραξης των σχέσεων μεταξύ των τριών εξουσιών— έγινε από τον κ. Σαρτζετάκη στην «υπόθεση Ανεμογιάννη»: στην, σε ύφος διακοίνωσης, κοινοποίηση των σχετικών... «θέσεων» της Προεδρίας της Δημοκρατίας, «μαθαίνουμε» ότι ο μέχρι πρότινος δεσμώτης του προέδρου, πάρεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, «παρανόμως» ή με «νομοθετικές επεμβάσεις» διατηρούσε τη θέση του στη νομική υπηρεσία της Προεδρίας. Όμως, αν δεν κάνουμε λάθος, το Συμβούλιο της Επικρατείας που απελευθέρωσε τον κ. Ανεμογιάννη από τις ...υπηρεσίες του στην Προεδρία —αποδεχόμενο σχετική προσφυγή του— δεν υπέφρανε ότι «παρανόμως» είχε τοποθετηθεί

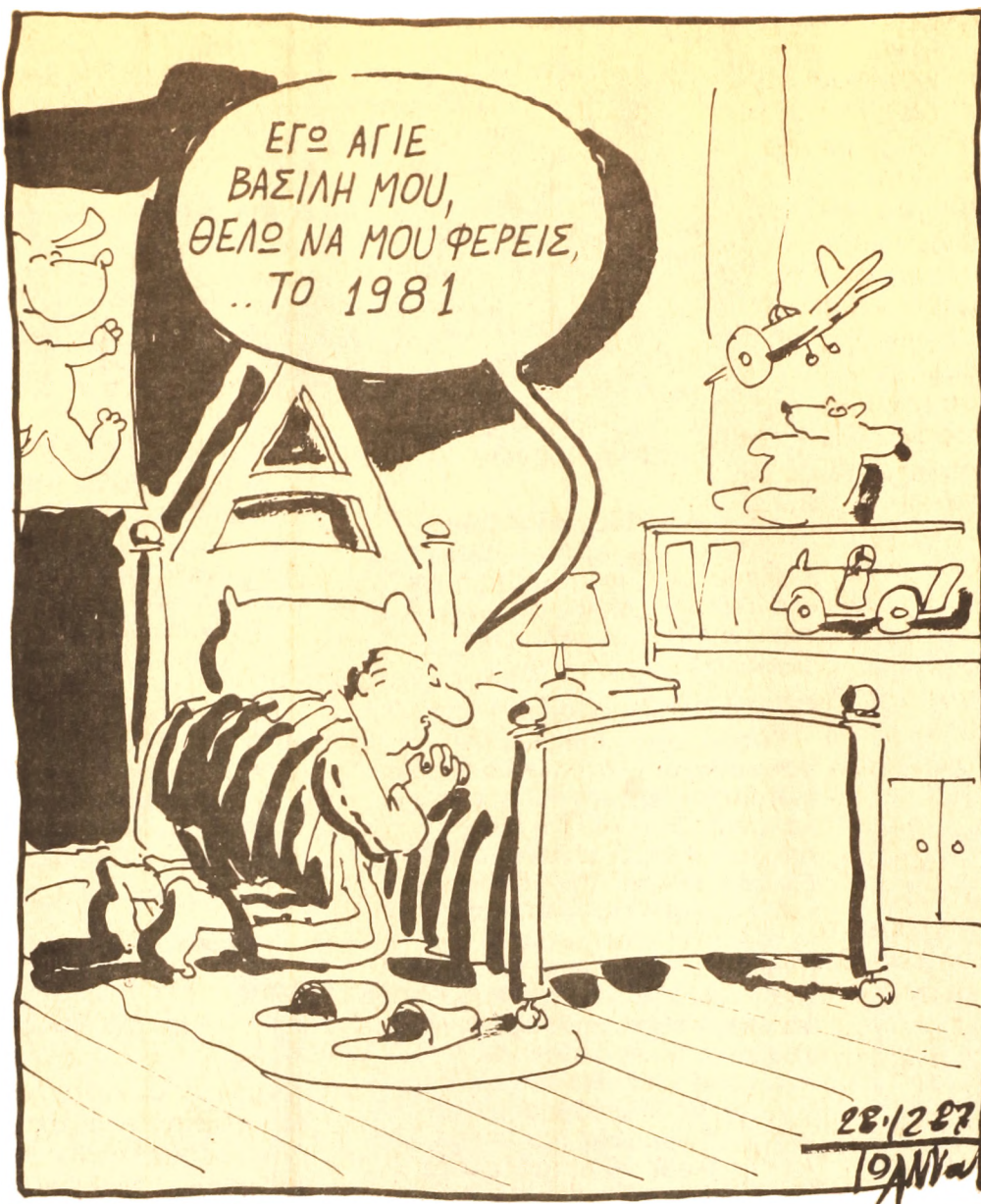
στη νομική υπηρεσία του κ. Σαρτζετάκη.

Το πρόβλημα που ανακύπτει —όσο και αν η συμπεριφορά της Προεδρίας έχει άλλες αιτίες, ευθέως συνδεδεμένες με προσωπικές ή πολιτικές βεντέτες, ενδοκυβερνητικού επιπέδου...— είναι ότι ο πρόεδρος της δημοκρατίας δεν «αποφαινεται» για θέματα που αφορούν το σύννομο ή όχι διοικητικών πράξεων (και δη της εποχής προεδρίας του κ. Αλευρά...): ούτε υποκαθίσταται στους θεσμούς εκείνους που συνταγματικά ορίζονται να κρίνουν τη νομιμότητα πράξεων ή παραλείψεων της διοίκησης: ούτε κρίνει υπουργούς ή ανώτερα κρατικά στελέχη: όλα αυτά συνιστούν υπερβάσεις και σύγχυσεις ορίων

του προεδρικού ρόλου, διατάραξη των λειτουργικών σχέσεων των τριών εξουσιών.

Και κάτι επί της ουσίας: τόσα χρόνια, ο ακριβοδίκαιος τώως δικαστής πρόεδρος μας πώς ανεχόταν έναν «παράνομο» πλάι του; Κι όχι μόνο τον ανεχόταν αλλά του έλεγε: «Θα κάτσεις εδώ, πάρε πίσω την παραίτησή σου, τελεία και παύλα». Και από αυτή την άποψη, έχουν σίγουρα δικιο οι απαντήσαντες. Όσο και αν ο κ. Αλευράς «πληρώνει» τώρα τη χρωματιστή ψήφο του...

Κάπου η λογική μας αντέχει ακόμα να διακρίνει τα συγκεχυμένα άλλων ψυχών...

Σκίτσο του Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ που δημοσιεύεται στον «Σχολιαστή».

Οι βρόγχοι της πόλης

Μέχρι την παραμονή των Χριστουγέννων ξέραμε πως τούτο δω το τερατώδες οικιστικό σύμπλεγμα που αξιώνεται ακόμα τον τίτλο της πόλης — πρωτεύουσας, τούτο δω το εξάμβλωμα πόλη — κράτος, απειλείται από τη φωτιά κάθε που καλοκαιριάζει. Τώρα μάθαμε πως απειλείται, όχι να καεί, αλλά και να τιναχτεί στον αέρα — κατά το όλον ή το μέρος — καταχείμωνο, χριστουγεννιάτικες χρονιάρες μέρες.

Αυτό είναι το γιορτάσιμο μήνυμα που έρχεται από τον κρανίου τόπο της 651 Αποθήκης Βάσεως Υλικού Πολέμου· πέρα από την αλγολαγνεία που γι' άλλη μια φορά αναδύθηκε από τις πρώτες σελίδες του καθημερινού Τύπου, πέρα ακόμα και από τον αστυνομικό εκφυλισμό ή τη γραφειοκρατική διαστροφή για τον εντοπισμό των αιτιών της καταστροφής, εκείνο που εγγράφεται — ή που πρέπει να εγγράφεται — στο περί... ζωής κοινό αίσθημα, είναι η ανάγκη της απομάκρυνσης από το ζωτικό χώρο της πόλης όλων των στρατοπέδων τύπου Μαλακάσας.

Και επειδή, γι' αυτούς που εκτελούν το χρέος τους προς την πατρίδα σε κάτι τέτοια στρατόπεδα, η ζωή μετράει το ίδιο όπως και στους άλλους πολίτες, δεν χρειάζεται να στήνεις θέατρο όταν σκοτώνονται ή μένουν ανάπηροι (όπως έκανε ο πρωθυπουργός, βεβαιώνοντας πως τα θύματα — φαντάροι και οι συγγενείς τους «είχαν συνειδηση του πόσο επικίνδυνη αποστολή εκτελούσαν»)· χρειάζεται να μην παρουσιάζεις, σαν υπεύθυνη κυβέρνηση, την έννοια διάλυσης που έφερε το μακελειό στο 39ο χλμ. της εθνικής οδού Αθηνών - Λαμίας· χρειάζεται, απλούστατα, να ξέρεις πως θα σταθείς έτοιμος απέναντι στο κακό, πως δεν θα το κουκουλώσεις λέγοντας διάφορα περί «αυτοανάφλεξης» των εκρηκτικών (με 5 βαθμούς θερμοκρασία!).

Το να απομακρυνθούν λοιπόν, αυτοί οι βρόγχοι θανάτου από τις εισόδους της πόλης είναι ίσως πάρα πολύ εύκολο — αν σκεφθούμε πόση σιγουριά δείχνει ο πρόεδρος του «Κινήματος» για την απομάκρυνση όλων των πυρηνικών από το ελληνικό έδαφος...

«Η πιο φτηνή εξωτερική πολιτική»

Η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ είναι πράγματι «υπερήφανη» και «ανεξάρτητη». Κάποτε, επί της «επαράτου Δεξιάς», οι Ηνωμένες Πολιτείες εξαγόραζαν την «προστασία» της Ελλάδας με δάνεια, δωρεάν «βοήθεια» και πλούσιες παροχές προς τους «ημετέρους».

Σήμερα, το ΠΑΣΟΚ ανέτρεψε αυτή την απαράδεκτη κατάσταση και εις το εξής η Ελλάδα θα είναι αυτή που θα πληρώνει την προστασία που της παρέχουν οι ΗΠΑ.

Η αρχή θα γίνει με την πληρωμή των εξόδων του Αμερικανού μεσολαβητή για το Κυπριακό που θα διορίσει προσεχώς ο κ. Ρόναλντ Ρήγκαν, ύστερα από κοινή απόφαση της αμερικανικής Βουλής και Γερουσίας.

Οι αναγνώστες του «Αντί» θα θυμούνται ότι πριν από λίγες βδομάδες η ελληνική κυβέρνηση είχε απορρίψει «κατηγορηματικά» την πρόταση για το διορισμό του Αμερικανού μεσολαβητή, προ-

Σωτηρο-Ρουμπάτηδες

Συμπαθείς αυτοί οι Σωτηρο-Ρουμπάτηδες (διάβαζε: πρόσφατοι κυβερνητικοί εκπρόσωποι του «Κινήματος»). Καταφέρνουν πάντα να καταβάλλουν φιλότιμες προσπάθειες για να διαφυλάξουν ό,τι τους λένε τ' αφεντικά ότι πρέπει να διαφυλαχθεί (έστω και για λίγα λεπτά, αφού μετά άλλα θα σκεφθούν τ' αφεντικά κι άλλα θα τους πούνε να πούνε· κι αυτοί τοις κείνων ρήμασι πειθόμενοι... κ.ο.κ.).

Προσφάτως, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος (στη συγκεκριμένη περίπτωση ο κ. Σωτήρης Κωστόπουλος), με ύφος εξόχως κομπλεξικό (είναι ειλικρινής πάντως...) απάντησε στον διευθυντή του σταθμού 9 84 FM Stereo κ. Τζαννετάκο, με αφορμή την άρνηση του σταθμού να διαφημίσει τη μεσημεριανή Κουριάδα. Αφού, λοιπόν, του δίνει επί τροχάδην ένα μάθημα «δεοντολογίας» (σκεφτόσαστε διευθυντή ραδιοσταθμού άνθρωπο που διαμαρτυρήθηκε στην τελευταία Σύνοδο της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ ότι η κρατική R/TV προβάλλει ελάχιστα το κυβερνητικό έργο!) τον πληροφορεί ότι θα συνηγορούσε ανοιχτά υπέρ του συγκροτήματος του Ταύρου, χωρίς να ζητήσει την άδειά του.

Δεν χρειαζόταν. Εννοούμε δεν χρειαζόταν να χρησιμοποιήσει ο Σωτήρης Κωστόπουλος αόριστο μέλλοντα («θα συνηγορούσε»). Είναι γνωστό ότι όταν δεν μισθοδοτείτο από τον δημόσιο κορβανά και ήταν ελεύθερο «στέλεχος του Κινήματος» (και να εμισθοδοτείτο το ίδιο κάνει...) είχε αναλάβει από τις στήλες της εγκύρου «Αυριανής» τη «θεωρητική» αντιπαράθεση προς την Αριστερά για λογαριασμό του «Κινήματος». (Δεν μπορούμε να ξέρουμε τι έκανε για το συγκρότημα του Ταύρου όταν ήταν γ. γραμματέας Τύπου και Πληροφοριών. Υπάρχουν και κάποιες απρόσιτες διαχειριστικές πράξεις: υποψιαζόμαστε, γιατί έτσι δυστυχώς μας έμαθαν...).

Λοιπόν, πράγμα που φαίνεται κολαούζο δεν θέλει. Και πάει πολύ να δίνονται μαθήματα δημοσιογραφικής δεοντολογίας από λοχίες της «Εξόρμησης».

σποιούμενη ότι «δεν ήξερε τίποτα». Τελικά, οι ΗΠΑ επέβαλαν την επιθυμία τους και στο νόμο για την εξωτερική βοήθεια που υπέγραψε την περασμένη εβδομάδα ο κ. Ρήγκαν υπάρχει διάταξη που τον υποχρεώνει να διορίσει «μεσολαβητή» στο Κυπριακό, τα «έξοδα» του οποίου — ένα εκατομμύριο δολάρια — θα καλυφθούν από τη βοήθεια προς την Ελλάδα και την Τουρκία, με συνεισφορά πεντακοσίων χιλιάδων δολαρίων από την κάθε χώρα.

Δικαιούμεθα συνεπώς να είμαστε υπερήφανοι και ως χώρα και ως λαός. Καταφέραμε να δρομολογήσουμε την επίλυση του Κυπριακού από τις ΗΠΑ μόνο με πεντακόσιες χιλιάδες δολάρια. Τι άλλο καλύτερο — και φτηνότερο — μπορούμε να περιμένουμε από τη σημερινή κυβέρνηση; Προτείνουμε μάλιστα να δώσουμε άλλες πεντακόσιες χιλιάδες από το εθνικό μας νόμισμα για να λύσουμε επιτέλους και το πρόβλημα του εναέριου χώρου. Το πρόβλημα της υφαλοκρηπίδας θα το λύσει το δικαστήριο της Χάγης δωρεάν.

Κάθε πρωί, η καρδιά μας...

Η πρώτη επιστροφή κομμουνιστών ηγετών στην Τουρκία είχε πραγματοποιηθεί στη διάρκεια του τουρκικού απελευθερωτικού αγώνα. Το χειμώνα του 1920-21, ύστερα από πρόσκληση του Κεμάλ, ξεκινούν από το Μπακού για την Άγκυρα 15 στελέχη του Τουρκικού Κομμουνιστικού Κόμματος (ΤΚΡ) — ανάμεσά τους και ο ιδρυτής του κόμματος Μουσταφά Σουπχί...

Καθ' οδόν προς την Άγκυρα τους αναγκάζουν να γυρίσουν πίσω και να πάνε στη Σινώπη... Το πλοiάριο που τους μεταφέρει πίσω στη Σοβιετική Ένωση «βυθίζεται» στη Μαύρη Θάλασσα. Έτσι ολοκληρώνεται η επιχείρηση «εξοστρακισμού των κομμουνιστών». Είναι γνωστή η ιστορία: αργότερα ο Κεμάλ βάζει δικούς του ανθρώπους να ιδρύσουν κομμουνιστικό κόμμα, το οποίο κλείνει κατά το τέλος του πολέμου.

Η δεύτερη επιστροφή των κομμουνιστών ηγετών ύστερα από 60 χρόνια εξορίας έληξε με φυλακή και βασανιστήρια. «Περιποίηση» λοιπόν με βασανιστήρια αντί των πιο «ριζικών» λύσεων στις οποίες κατέφευγαν πριν από 60 χρόνια... Ε, όπως και να 'χει κάτι άλλαξε στην Τουρκία σε αυτό το διάστημα. «Προόδευσε»!

Ίσως να ήταν κακός υπολογισμός η πίστη ότι η επιστροφή θα μπορούσε να «νομιμοποιήσει το κόμμα». Ίσως να υπερεκτιμήθηκε η παρουσία των δυτικών στο αεροπλάνο της επιστροφής.

Όμως η επιστροφή και όσα ακολούθησαν κατέστησαν σαφές ότι:

- Την Τουρκία δεν τη διοικεί ο Οζάλ. Ακόμα κι αν ο Οζάλ ανάψει πράσινο φως στο Κομμουνιστικό Κόμμα — που είναι ένα από τα απαραίτητα κλειδιά στο δρόμο προς την Ευρωπαϊκή Κοινότητα — σε «σοβαρά θέματα» δεν μπορεί να παρθεί απόφαση χωρίς την έγκριση του «στρατού» που αυτή τη στιγμή φαίνεται σαν να έχει επιστρέψει στους στρατώνες του.

- Η τουρκική Εθνοσυνέλευση, οι εκλογές, ο μηχανισμός της δικαιοσύνης δεν είναι παρά — κακοστημένα — παιχνίδια που παίζονται μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια και προκαθορισμένα όρια.

- Σε θέματα όπως αυτά των εξωτερικών σχέσεων, του Κυπριακού, του Αιγαίου (όπως ασφαλώς και το θέμα της «παραπομπής» στο Δικαστήριο της Χάγης, που διακαώς επιθυμεί ο κ. Παπανδρέου) ο Οζάλ δεν εφαρμόζει παρά τις εντολές που του δίνονται από τα «μετόπισθεν».

- Βγαίνουν αληθινοί και άλλοι «ηγέτες» που βρίσκονται 7 χρόνια τώρα στις τουρκικές φυλακές (όπως οι ηγέτες της ΝΤΕΒ-ΓΙΟΛ Νασούχ Μιτάπ και Ογούζχαν Μουφτούογλου) που πέρασαν από τα αγριότερα των βασανιστηρίων και οι οποίοι προσπαθούν με κάθε τρόπο να τονίσουν τα παραπάνω και άλλα παρόμοια.

Η επιστροφή των ηγετών του ΤΚΡ επιβεβαίωσε περίτρανα την τουρκική «πραγματικότητα».

Σίγουρα όμως αυτή η «πιο μαχητική ενέργεια» του ΤΚΡ που 60 χρόνια τώρα ζει στην εξορία, αποτελεί μια στροφή στην ιστορία του και την απαρχή της περεστρόικα του, και σίγουρα ωφέλησε το ΤΚΡ και την τουρκική Αριστερά και ζημίωσε τον Οζάλ.

Καλή περεστρόικα ΤΚΡ. Άφερим παιδιά. Βαστάτε!

Ο ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΝΕΟΥΣ ΤΟΥ '88

Ζω μια περίεργη αλλά και παραδοσιακή κατάσταση τα τελευταία χρόνια εδώ στον τόπο μας. Επειδή τόλμησα και τολμώ να εκφράζομαι ελεύθερα και κατά την κρίση μου, χωρίς επιφυλάξεις, μια και δεν γίνεται να με σωπάσουν ή να με καταδιώξουν, μου απέδωσαν την χαρισματική ιδιότητα του «εθνικού υβριστή» —αφού είθισται όλα τα καλά στον τόπο μας να παίρνουν και τον τιμητικό τίτλο του εθνικού. Παράλληλα, άρχισαν οι προτάσεις από εφημερίδες και ραδιοφωνικούς Σταθμούς, να καλύπτω ανεμπόδιστα την ελευθερία Λόγου που θέλουν να προβάλλουν. Με αναστάτωσε η εκδοχή αυτή κι ευγενικά άρχισα να αρνούμαι. Κατάλαβα πως ήθελαν να μου φορέσουν τον μανδύα του γραφικού, για να πάψω να είμαι επικίνδυνος, όπως ακριβώς και στην περίπτωση των τρελλών που τους φοράν ζουρλομανδύα, με πλατύ χαμόγελο και αισθηματική κατανόηση. Θα παρατηρήσατε φυσικά, όσοι από σας εξακολουθούν να παρὰ τὴ ροὴν, τι έγινε και τι εξακολουθεί να γίνεται με τον μεγάλο ζωγράφο μας Γιάννη Τσαρούχη. Άνθρωπος σπάνιας ευφυΐας και μεγάλου ταλέντου, συνομιλεί με λεκτικούς κανόνες δικής του επινοήσεως και συνδιαλέγεται, για όσους έχουν την ικανότητα να συνομιλήσουν μαζί του, με αποφθέγματα και είδος δηλώσεων, που αποτελούν και απάντηση στον συνομιλητή μα και μια οριστική διατύπωση στο θέμα που τον απασχολεί. Πώς τον αντιμετωπίζει το επίσημο κράτος αφού δεν μπόρεσε να τον διώξει; Το μισό σαν ἐκφυλὸς, ζητώντας την κεφαλήν του ἐπὶ πίνακι —Αυριανή και Σία, μια και δυστυχώς αποτελούν προς το παρὸν το μισό κράτος. Το άλλο μισό —το «προοδευτικό»— με χαμόγελο και συγκατάβαση αντιμετωπίζει την μεγαλοπρεπή παρουσία του, καταλήγοντας να τον διαμορφώσει στην κοινή Γνώμη διασκεδαστή και γραφικό —ἀρα ἀκίνδυνο. Τις δηλώσεις του τις μετατρέπει σε γνωμικά και την απέριτη ιδιωτική ζωή του σε ιδιόρρυθμη και... συγχωρητέα. Ο Τσαρούχης ή δεν είναι σε θέση ν' αντιδράσει ή πιο σοφά, αδιαφορεί. Εγώ όμως αγανακτώ και το καταγγέλλω. Σε μια παρόμοια ακριβώς παγίδα δεν εννοώ να πέσω.

Η Κρατική εξουσία αγαπά τους εραστές της και καταδιώκει όσους την αντιπαθούν και την εχθρεύονται. Είναι μια εγωπαθής και ανεγκέφαλη Κυρία, που εν-

νοεί να οικιοποιείται με τους εκάστοτε επίσημους εραστές της, τις έννοιες Πατρίδα, Έθνος, Εκκλησία, Οικογένεια και όλα τα καταλήξαντα σε αντιπαθή και ανυπόληπτα οχυρά των κρατούντων. Και είδαμε στα χρόνια αυτά το Κομμουνιστικό Κόμμα π.χ., από την ώρα που δήλωσε μελλοντικός εραστής της Κυρίας και μάλιστα με «δημοκρατικές διαδικασίες», να γίνεται νόμιμο μέλος της πολιτείας, να εκκλησιάζεται, να σκέφτεται «εθνικά», να συνυπάρχει και να... περιμένει. Πού καιρός για επανάσταση! Και γιατί άλλωστε; Να διορθωθεί τί και με ποιο τρόπο; Όλες οι επαναστάσεις καταλήγουν στην κατάληψη αυτής της ανεγκέφαλης, όπως είπαμε, Κυρίας. Της Εξουσίας. Και η κατάκτησή της, ως γνωστόν, δημιουργεί Δίκαιο, μακράν των ονειρικών στόχων μιας επανάστασης. Οι άνθρωποι που προκύπτουν από μια επανάσταση, περιέχουν τα ίδια συστατικά με τους αποχωρήσαντες ή τους ηττηθέντες. Η καταπίεση ευνοεί την αντίσταση και την ψυχική υγεία. Η επιτυχία και η επικράτηση αναβιώνει την εγωπάθεια, τον απολυταρχισμό, τον συγκεντρωτισμό και την απανθρωπιά. Η αντίσταση ξαναγεννά. Η Εξουσία φθείρει, καταστρέφει τα ζωογόνα κύτταρα του ανθρώπου. Χρειάζεται ισχυρή παιδεία για ν' ανθέξει κανείς στην έννοια της Εξουσίας και της επιτυχίας.

Ο άνθρωπος σε μια «έξυπνη» στιγμή του, έβγαλε τον Θεό και τον Δαίμονα από μέσα του και τους εναπόθεσε στους ουρανούς. Θέσπισε Νόμους, έχτισε εκκλησίες κι έγινε ανεύθυνος στη μοίρα του, μοιράζοντας τις ευθύνες έξω από αυτόν. Μια σειρά τελετουργιών προδικάζουν την επιρροή του καλού ή του κακού. Κι έτσι αφέθηκε να τον καθοδηγεί η ανθρώπινη αδυναμία του κι όχι μια σμιλεμένη ανθρώπινη κρίση του. Η πολιτεία, το Κράτος ευνοεί την εκπαίδευση που δεν απελευθερώνει τον άνθρωπο αλλά τον περιορίζει σε ειδικά πλαίσια, επωφελή για το «σύνολο». Και η ανθρώπινη κρίση άρχισε να περιορίζεται στα καθ' ημάς κι όχι στις δυνατότητες της ανθρώπινης φύσης μας. Πώς να αντιδράσουμε όταν η μεγάλη πλειοψηφία ζει την πλάνη πως εκπροσωπείται από τους τυχοδιώκτες του Τύπου και της Πολιτικής και πως η θέλησή της κυβερνά; Πώς θα μπορέσει ν' αποφυγει την θανάσιμη πλάνη που έντεχνα της έχουν τοποθετήσει οι εκάστοτε κρατούν-

τες κι ακόμη περισσότερο οι ψευτοσοσιαλιστές και οι αριστερίζοντες καιροσκόποι; Χίλιες φορές προτιμώ τους ιδαλγούς της αρχικής αριστεράς, από τους σοσιαλίζοντες τυχοδιώκτες, τους δήθεν πολέμιους της αντιδραστικής Δεξιάς. Η Δεξιά δεν υπάρχει, τουλάχιστον με την παραδοσιακή της συντηρητική μορφή. Μια καινούργια τάξη αρχίζει να γεννιέται από τους φωτισμένους και ανησυχούντες κάθε παράταξης. Και φυσικά καλούμεθα να ζήσουμε διωγμούς και καταδιώξεις όλων αυτών των ανήσυχων και πεφωτισμένων, στο όνομα του λαού και του Σοσιαλισμού, ετούτη τη φορά. Όπως παλιά στο όνομα της Πατρίδας και του Έθνους ημών του Ιερού. Ποτέ δεν πρόκειται να τελειώσει η ανθρώπινη περιπέτεια αλλά και η ανθρώπινη ευπιστία. Πάντα ο άνθρωπος θα πιστεύει πως τα όνειρά του θα δικαιωθούν. Αλλά και πάντα θα αγνοεί πως ο ίδιος καταστρέφει τα όνειρά του με το να ξυπνά κάθε πρωί. Κάθε πρωί κι όχι για πάντα, μια και μόνη φορά.

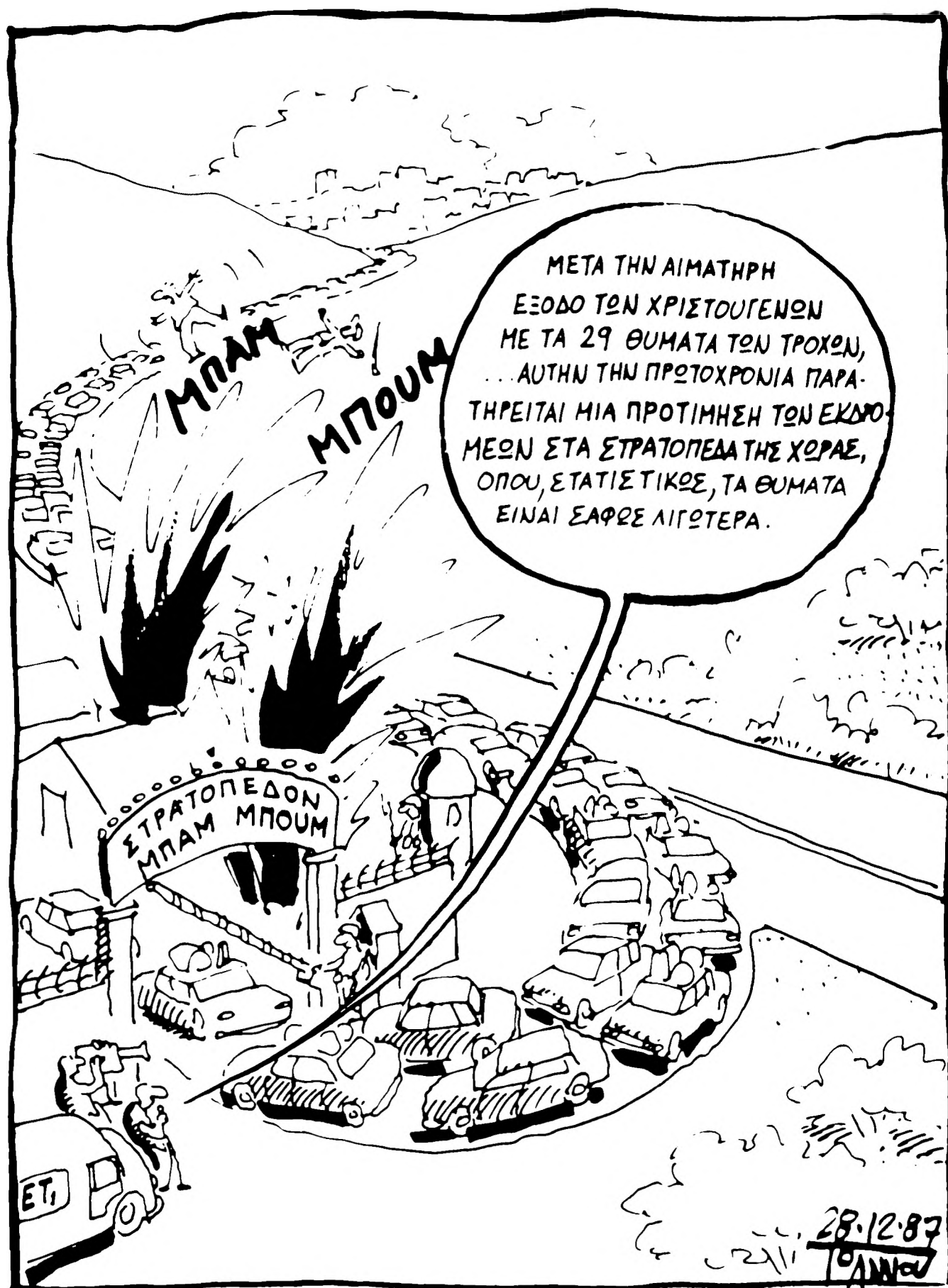
Το θέμα όμως παραμένει επιτακτικό και τυραννικό. Πώς ένας πολίτης που σκέφτεται και δεν εννοεί να συμβιβάζεται ή να βολεύεται στις ομαδικές πλάνες, μη συμμετέχοντας στα ομαδικά ή συντεχνιακά συμφέροντα, πώς ένας τέτοιος πολίτης είναι δυνατόν να διατηρήσει τη φωνή του και τη σημασία της, με το κύρος που του παρέχει η επιτυχής προσωπική του εργασία; Εδώ παρατηρούμε μια συνεχή διαρροή επιτυχών πολιτών που για τον ένα ή άλλο λόγο δεν άντεξαν στην επιτυχία ή στην καθιέρωση. Το Κράτος τους κολακεύει με τη συμμετοχή τους στην άσκηση πολιτικών πράξεων. Τους κάνει βουλευτές. Ένας πρώτος κι εύκολος εκμαυλισμός τους. Τους εισάγει στη Βουλή κι ενώ είναι γνωστό πως η Βουλή έχει πάψει προ πολλού ν' αποτελεί κέντρο λήψεως αποφάσεων. Έχει καταλήξει σε κέντρο επικυρώσεως κυβερνητικών αποφάσεων. Είναι μια βιτρίνα-επίφαση μιας δήθεν Δημοκρατίας. Και ο «επιτυχών» ευνουχίζεται σε μια παράσταση που έχει πάψει προ πολλού να σημαίνει κάτι παραπάνω από μια «τελετουργία νεκρού θέματος».

Και το κακό είναι πως οι πολίτες συνηθίζουν στην παρερμηνεία των λέξεων και στις κενές περιεχομένου σπουδαιοφανείς ορολογίες, που επικίνδυνα έχουν επικρατήσει στους νεοελληνικούς καιρούς μας. Κι όχι μόνο στον τόπο μας, αν κι εδώ το

κακό έχει παραγίνει. Έχουμε φτάσει σ' εγκληματικά όρια που η αντίδρασή μας δεν πρέπει να χωράει αναστολή. Λέγονται ανενδοίαστα λέξεις-φράσεις χωρίς ίχνος από το αρχικό περιεχόμενο των λέξεων-φράσεων αυτών. Και χαρακτηρίζεται ολόκληρη η κυβερνητική δραστηριότητα από μια τέτοια κενή περιεχομένου **λεξιχρησία**, χωρίς ενδοιασμό, ντροπή ή επιφύλαξη, που υποτιμούν την στοιχειώδη νοημοσύνη του Έλληνα πολίτη, τουλάχιστον στο ποσοστό των μ' ευαισθησία ανησυχούντων και σκεπτομένων. Ζούμε την προετοιμασία νεοφασιστικών καιρών, στ' όνομα του παντοδύναμου λαού και των «απλών» ανθρώπων. Και φυσικά ήταν επόμενο να φανούν «δημοσιογραφικά» όργανα για να υπηρετήσουν τον προετοιμαζόμενο νεοφασισμό, με εκχυδαϊσμένη γλώσσα, εσκεμένες λεξινοθείες και ευτελείς κολακειές γερόντων και υποαναπτύκτων πολιτών. Με τη βασική γραμμή: «Όλοι οι επιφανείς επώνυμοι είναι φαύλοι, λαθραία αναδειχθέντες και επί πλέον **α ν ώ μ α λ ο ι**. Μην θλίβεσαι **ε σ ύ** απλώς πολίτη που δεν τους μοιάζεις. Πρέπει να τους απεχθάνεσαι και σε περίπτωση που το Κράτος γίνει στα μέτρα μας, θα τους εξαφανίσουμε, να μην ντροπιάζουν την πατρίδα γη. **Ε σ ύ** είσαι ανώτερος, υγιέστερος, εκλεκτότερος, περιφρόνησέ τους. Είσαι ο περιούσιος, άρα γίνου όργανό μας, των επιδιώξεών μας, της Κυβερνήσεώς μας. Επί πλέον **α γ α ν ά κ τ η σ ε** κι ανέλαβε μόνος σου με βίαιες πράξεις την θέση σου απέναντί τους, μια και η Πολιτεία δεσμεύεται με... αντιδραστικούς ακόμη Νόμους».

Αυτός είναι ο καβγάς κι εδώ πάνω δουλεύουν οι «άτεγκτοι ελεγκτές του Δημοσίου μας βίου» και τα δημοσιογραφικά τους όργανα. Και το δηλητήριο σταλάζει λίγο λίγο στην ψυχή και διαμορφώνει τις πρώτες μάζες που θ' αναλάβουν τις πρωτοβουλίες. Θυμίζουν φυλλάδες στο Μόναχο πριν απ' την άνοδο του Χίτλερ και αντίστοιχες στην Ιταλία του '20 πριν από την επικράτηση του Φάτσιο. Κολακεία των καθυστερημένων και αφελών και κατασκευή ομάδων αγανακτισμένων πολιτών.

Μια ομάδα ύποπτης προέλευσης και σκοτεινού παρελθόντος σχημάτισε εκδοτικούς οργανισμούς και απρόσμενα πήρε και εύσημα απ' τον πρωθυπουργό μες στη Βουλή· εκπροσωπείται από μέλη της Κυβερνήσεως μια θρασύδειλη κι εκχυδαϊσμένη γλώσσα και μια ύπουλη εκπροσώπηση λαϊκών στρωμάτων. Φαινόμενο που καμιά Δημοκρατία οσονδήποτε κι αν είναι φιλελεύθερη δεν μπορεί ν' ανεχθεί. Η ανοχή είναι ένα **λ ά θ ο ς**, που ίσως κληθούμε στο μέλλον να την πληρώσουμε ακριβά. Και σε μια μελλοντική δικτατορία, δεν θα 'χουμε πολίτες έστω και με

του Γιάννη Ιωάννου

μιας μεταπολεμικής προέλευσης ευαισθησία, για ν' αντιδράσουν. Θα 'χουμε νεαρούς ημιρατσιστές, ποδοσφαιρόφιλους κι αυριανιστές που θ' αναλάβουν την υπεράσπιση **π ά λ ι** του Έθνους, της Πατρίδος και της τρισχιλιετούς Ιστορίας μας. Φρίκη, αλλά όχι και τόσο απίθανη ή μακρυνή.

Τέλος. Ο Θάνατος μιας αληθινής και δυνατής για τον τόπο φυσιογνωμίας, είναι όπως και να το κάνουμε **α ν α κ ο υ φ ι σ τ ι κ ό ς**. Γι' αυτό και το γιορτάζουν τόσο, η πολιτεία κι ο λαός, τιμώντας τον, αυτόν τον τόσο επιφανή θανόντα. Όλοι σκέφτονται: Επί τέλους, δεν θα προχωρήσει άλλο, κι ακόμη, θα μπορέσουμε να αποσιωπήσουμε ότι μας ενοχλεί, θα παρερμηνεύσουμε ότι μας ξέφυγε, θα εκμε-

ταλλευτούμε τις ασάφειες και φυσικά την πνευματική ανεπάρκεια των πολιτών. Θα του κατασκευάσουμε μνημείο στα μέτρα μας: **Α κ ι ν δ υ ν ο**. Θα τον κάνουμε σύμβολο —απαραιτήτως— εθνικό.

Και μου 'ρχεται στο νου ο εύστοχος στίχος —εύστοχος και τραγικός μαζί— του Νάνου Βαλαωρίτη για τον Διονύσιο Σολωμό.

«Οι στίχοι σου τους φόρεσαν **εμβλήματα οι εχθροί σου**». Μόνο που κληρονόμοι κι εχθροί είμαστε **εμείς οι ίδιοι**. Κι αυτό είναι η μοίρα μας σαν Έθνος και σαν φυλή. Πολιτισμένοι και βάρβαροι υπήρξαμε εξ αρχής. Κι έτσι θα πορευτούμε. Ολίγον τι πολιτισμένοι και κάπως περισσότερο βάρβαροι, όσο προχωράει ο καιρός!

Μ.Χ.

ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Ανάμεσα στο διάλογο και την ενότητα

του Ρεπόρτερ

1988. Έβδομος χρόνος μετά την «αλλαγή». Τρίτος μετά την «ιστορική ρήξη» της 9ης Μαρτίου 1985 για τη «συνέχιση της αλλαγής».

Η επταετία του ΠΑΣΟΚ ολοκληρώνεται. Απέναντι σε αυτή την «ολοκλήρωση» οι πολιτικές δυνάμεις της Αριστεράς φαίνεται να ανιχνεύουν, καθεμιά μέσα από τους δικούς της δρόμους, μια στάση αντιμετώπισής της. Πού θα οδηγήσει αυτή η προσπάθεια ανίχνευσης; Θα δημιουργήσει αυτόνομο πολιτικό λόγο; Θα ανατρέψει παγιωμένες καταστάσεις, δομές, αντιλήψεις και ιστορικούς διαχωρισμούς;

Το ANTI ζήτησε από εκπροσώπους της ΕΑΡ, του Ε.Σ.Κ., του ΚΚΕ και του ΚΚΕ εσ. -Αν.Αρ. να μιλήσουν «για την Αριστερά μπροστά στο 1988». Η «κατάθεση» αυτή —εκτός του ΚΚΕ που αρνήθηκε— μαζί με μια εισαγωγή των σημερινών εξελίξεων ακολουθεί στις επόμενες σελίδες. Αυτός ο διάλογος ελπίζουμε να έχει συνέχεια και πέραν αυτών των δυνάμεων αλλά και όσων θεμάτων θίγονται.

Για την Αριστερά, το 1988 προοιωνίζεται δυναμικό και με δείγματα αξιοσημείωτης κινητικότητας· το σίγουρο είναι πως η πολιτική κατάσταση που οριοθετεί τη διάταξη και τη συμπεριφορά των σχηματισμών της και η εμπειρία προηγούμενων «σκληρών» συγκυριών δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για την αναπαραγωγή της γνωστής αγκύλωσης και διαμερισματοποίησης που για περισσότερο από δέκα χρόνια αποτελούσαν τα στοιχεία ταυτότητας του αριστερού χώρου.

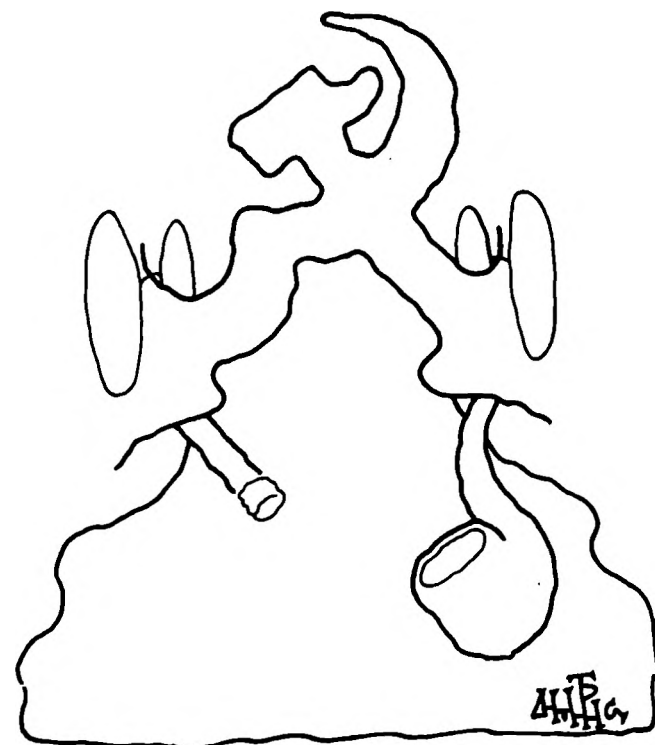
Η εμπειρία των εκλογών του 1985 —που δεν ήταν άλλο από το επιστέγασμα ενός μακροχρόνιου κληροδοτημένου διπολισμού στην κοινωνία, την πολιτική και την ιδεολογία της μεταπολίτευσης— ήταν αρκετά τραυματική και ακόμα νωπή ώστε να μπορεί να επαναληφθεί στις προσεχείς εκλογές· από την άλλη, η πολιτική κατάσταση που έχει διαμορφωθεί την τελευταία διετία, τόσο στη διακυβέρνηση όσο και στη γενικότερη πολιτική ζωή της χώρας, χαρακτηρίζεται κυρίως από σπειροειδείς κρίσεις, που προσλαμβάνουν καθολικές διαστάσεις με την απειροελάχιστη αφορμή και θέτουν επιτακτικά το ζήτημα της διεξόδου προς την κατεύθυνση της ανακατανομής της πολιτικής ισχύος και, συνακόλουθα, του επανακαθορισμού των συσχετισμών μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων.

Ήδη, σε περιφερειακότερους —σε σύγκριση με την πολιτική εξουσία— κοινωνικούς και πολιτικούς χώρους η ανακατανομή αυτή έχει κάνει την εμφάνισή της με μορφή σταθερής τάσης ευνοώντας όλους τους άλλους πλην του «Κινήματος»· μπροστά σε αυτό το δεδομένο, η Αριστερά στο σύνολό της έχει κάθε λόγο και καθήκον να εμποδίσει την «κίνηση του εκκρεμούς» πάνω από την πολιτική σκα-

κιέρα, κίνηση που θα σήμαινε, φυσικότητα, την επανάκαμψη της ΝΔ στην κυβέρνηση.

Το αν η Αριστερά πετύχει να αποτρέψει την εκκρεμότητα στη λύση του κοινωνικού και πολιτικού ζητήματος —εκκρεμότητα που υποδηλώνει ακριβώς η αιώρηση του εκκρεμούς, η συντηρητική απάντηση στην κρίση— εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα να υπερβεί την οιονεί ιστορική οροφή της πολιτικής της απήχησης· να πείσει δηλαδή ότι αποτελεί προγραμματικά μια συνιστώσα στο κεντρικό πολιτικό πεδίο —όπως πείθει ότι αποτελεί αξιόλογη δύναμη στην περιφέρεια του πολιτικού συστήματος (τοπική Αυτοδιοίκηση), ή στο διεκδικητικό πεδίο της ιδιωτικής κοινωνίας (συνδικάτα).

Οι όροι κάτω από τους οποίους τα αριστερά κόμματα και κινήσεις αντιμετωπίζουν την πρόκληση αυτής της υπέρβασης του παραδοσιακού τους ακροατηρίου, κάθε άλλο παρά όμοιοι ή έστω ομόρροποι είναι. Οπωσδήποτε έχουν γίνει σημαντικά βήματα στην άρση του μέχρι προ τινος υφισταμένου πολιτικού κατακερματισμού των αριστερών· το κυριότερο από αυτά τα βήματα είναι ότι για πρώτη φορά οι αριστεροί σχηματισμοί δεν προχωρούν απλώς σε κάποιες συνεργασίες, αλλά μαθαίνουν τη «δύσκολη» μέχρι τώρα, τέχνη του μεταξύ τους κεντρικού πολιτικού διαλόγου: στην τελευταία ΚΟΜΜΕΠ, ο Περισσός δείχνει σαφώς τις διαθέσεις και κάποιες πρώτες, και πρωτόγνωρες, ίσως δυνατότητές του να μιλήσει ανοιχτά· να δεχτεί την ΕΑΡ, το ΚΚΕ εσ. Α.Α., τη ΣΣΕΚ με όλους τους «χρηστούς κανόνες» της φιλοξενίας που διακρίνουν έναν καλό οικοδεσπότη· να διανείμει στους οπαδούς του τις απόψεις των μέχρι τώρα εχθρών· το ίδιο έδειξε το ΚΚΕ

στη συζήτηση που οργανώθηκε από το ΚΚΕ εσ. Α.Α. και δημοσιεύτηκε στο ΚΑΠΑ (τχ. 21-26/11/87).

Ο διάλογος, η ικανότητα του να διερευνώνται ορθά και αποτελεσματικά οι όροι για μια από κοινού και συγχρόνως αυτόνομη από τον κάθε συνομιλούντα τοποθέτηση των κεντρικών πολιτικών προβλημάτων, δεν σημαίνει βέβαια και την αυτόματη άρση του πολιτικού κατακερματισμού, ούτε συνιστά κάποιον μονόδρομο με σίγουρο και ευτυχές τέλος· όμως είναι από τις συνθήκες sine qua non για τη συγκρότηση ενός νέου πολιτικού ήθους αναγκαίου όσο ποτέ και χρεωμένου στις δυνάμεις εκείνες ακριβώς που δεν μπορούν πλέον να αρκούνται σε μια αυτάρεσκη, ρητορική και εν τέλει θρησκευτική επίκληση του «πρωτοποριακού» τους ρόλου.

Με τα σημερινά δεδομένα, ωστόσο, ο διάλογος δεν μοιάζει να αποτελεί βαθμίδα ή προθάλαμο μιας κεντρικής πολιτικής συνεργασίας. Τόσο η ΕΑΡ όσο και το ΚΚΕ εσ. Α.Α. και, «δεξιότερα», η ΣΣΕΚ δεν συναινούν επ' ουδενί στην πολιορκία της «συμπαράταξης» που εφαρμόζει το ΚΚΕ και επιλέγουν την αυτόνομη αναμέτρησή τους στον (προοιωνιζόμενο συνθλιπτικό) ανταγωνισμό των επόμενων εκλογών (το ΕΣΚ του κυρίου Αρσένη έχει μια κάπως αμφίσημη στάση και εν πάση περιπτώσει αδιευκρίνιστη). Το πρόβλημα βεβαίως είναι κατά πόσον, πρώτον η οργανωτική επάρκεια των μικρότερων σχημάτων της Αριστεράς, δεύτερον οι διαθέσεις του όποιου ακροατηρίου τους και τρίτον οι αντιλήψεις των ηγετικών τους ομάδων θα αποτελέσουν συγκλίνοντες παράγοντες, μια δομημένη πρώτη ύλη και αφετηρία για τη νομιμοποίηση του αυτοτελούς πολιτικού τους εγχειρήματος· και πέρα από τους τρεις αυτούς παράγοντες,

καταλυτικό ρόλο στη δυνατότητα ή όχι αυτοτελών ύπαρξης των αριστερών αυτών σχημάτων θα διαδραματίσει η συγκυρία —η μακρά προεκλογική συγκυρία που ήδη άρχισε— και η αποτελεσματική ή όχι προπαρασκευή και θέση μάχης μέσα σε αυτή τη συγκυρία που θα επιλέξουν η ΕΑΡ, το ΚΚΕ εσ. Α.Α. και οι πλείστες όσες εμβρυακές ακόμα σοσιαλιστικές ομάδες.

Από την πλευρά του, το ΚΚΕ, δεν μπορεί να αρκεσθεί στη δύναμη του μηχανισμού που στην καλύτερη των περιπτώσεων θα του εξασφαλίσει την επιβίωσή -στο- όριο: από την στιγμή που το «κόμμα της εργατικής τάξης» άγγιξε αυτό το όριο το '85, δεν υπάρχει καμιά εγγύηση ότι δεν θα το υπερβεί κατά λόγο κατιόντα, άρα... η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση· αυτήν ακριβώς που εφαρμόζει ήδη από τον Οκτώβριο του 1985, και η οποία δεν θα δικαιολογεί μια φτωχή εκλογική επίδοση (πχ. 10%), πόσο μάλλον που θεωρείται δεδομένη από το ηγετικό απαράτ του Περισσού η διεύρυνση της απήχησης του ΚΚΕ από τους δυσανεστήμενους αριστερούς του «Κινήματος». Από αυτή την άποψη, η «Συμπαρατάξη» αποτελεί ίσως τη μόνη δυνατή στρατηγική· πιο μακροπρόθεσμα, όμως, οι επινοητές αυτής της στρατηγικής θεωρούν ότι είναι και η μοναδική προϋπόθεση για «να μην συνεχισθεί άλλο η σημερινή πολιτική μιζέρια», η μηδενική στάθμη της πολιτικής και της κοινωνικής ζωής του τόπου.

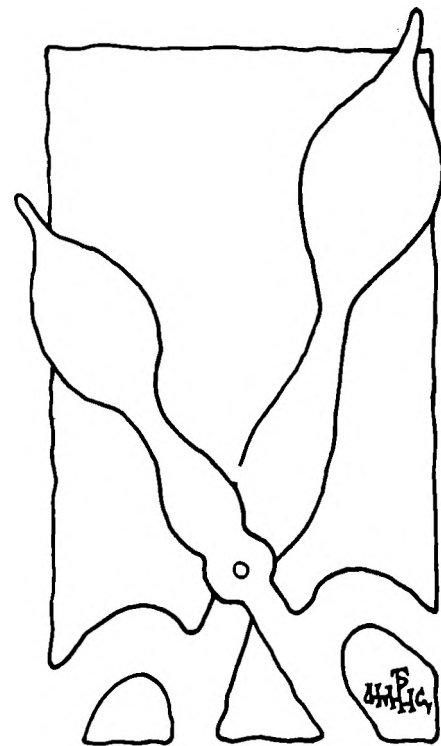
Ίσως όμως, υπάρχει ένας «τρίτος δρόμος» ανάμεσα στην «εκλογική ενότητα» και την «εκλογική αυτονομία», ένας δρόμος κατ' ανάγκην μεταβατικός και γι' αυτό συστοιχημένος προς τη σημερινή ρευστότητα και έντονη κινητικότητα στις τάξεις της Αριστεράς: κι αυτός ο δρόμος μπορεί να είναι η συνειδητοποίηση της ανάγκης να διατηρηθούν τα μέχρι τώρα κερτημένα (ή άλλη γλώσσα, ο κεντρικός διάλογος και η διεύρυνση των ad hoc συνεργασιών), η συνειδητοποίηση των όρων επίσης που θα διατηρήσουν αυτά τα κερτημένα και, παράλληλα, η κατά μόνας έστω επικοινωνία με την πολιτική και την κοινωνία, αλλά κατά τρόπο που να διαμορφώνονται παράλληλοι διαυλοι πρόσβασης του κοινού στον αριστερό λόγο —εναλλακτικοί και όχι ηγεμονιστικοί-αποκλειστικοί.

Απλά: η εναρμόνιση των «πολιτικών πρωτοποριών» με αυτό που ο κοινός νους θεωρεί ως κοινό παρανομαστή τους, το ό- τι τοποθετούνται εν γένει στην «Αριστερά». Η ιδιαιτερότητα και η εξειδίκευση της Αριστεράς, που δεν μπορεί να κάνει ο κοινός νους, ας γίνει με όρους σχεδιασμένης και σχεδόν μετωπικής αναμέτρησης προς τον διπολισμό· δηλαδή, δύσκολης και γι' αυτό πολύ απαιτητικής — για τελευταία, μάλλον, φορά...

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΡΣΕΝΗΣ:

Η ώρα της Αριστεράς

«Πρέπει να ξεπεράσουμε το σύμπλεγμα του περιθωριακού, να αποκτήσουμε την αυτοπεποίθηση που αντιστοιχεί στη δυναμική του χώρου για να δώσουμε στην Αριστερά το ρόλο που της ανήκει. Καταλυτικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια θα παίξουν κοινές πρωτοβουλίες για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου και προοδευτικού πολιτικού λόγου που απαντάει υπεύθυνα και όσο πιο συγκεκριμένα γίνεται στο πρόβλημα των καιρών μας».

Ο γόρδιος δεσμός

Πρόσφατα στο τριήμερο της Παντείου (16-18 Οκτωβρίου) είπα ότι «ήλθε η ώρα της Αριστεράς». Μου υποδείχθηκε τότε και με κριτική διάθεση ότι η κατάσταση που επικρατεί σε αυτό το χώρο δεν δικαιολογεί αισιοδοξία. Δεν παραγνωρίζω, βέβαια, τα σημερινά προβλήματα και γι' αυτό η πρότασή μου δεν είχε την έννοια ότι σήμερα η Αριστερά είναι έτοιμη να αναλάβει την πρωτοβουλία που της ανήκει. Ήθελα, όμως, να τονίσω ότι η μόνη διέξοδος από τη σημερινή κρίση περνάει μέσα από την Αριστερά και γι' αυτό ήλθε η ώρα να δράσουμε, να κινητοποιηθούμε για να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις γι' αυτή τη δυναμική. Φυσικά η Αριστερά που θα προκύψει και θα είναι σε θέση να αλλάξει τον πολιτικό χάρτη της χώρας θα έχει λίγη σχέση με τη σημερινή συγκρότηση του χώρου.

Συνήθως συζητήσεις πάνω στο ρόλο της Αριστεράς πνίγονται σε αναλύσεις της κρίσης και των παραγόντων που οδήγησαν στην περιθωριοποίηση της Αριστεράς. Φοβάμαι ότι αναλύσεις αυτού του είδους χρησιμοποιούνται συχνά ως άλλοθι της αδράνειας, εντείνοντας έτσι την παράλυση που επικρατεί. Νομίζω ότι πρέπει να κόψουμε τον γόρδιο δεσμό με μια πράξη πίστης. Ή πιστεύουμε ή δεν πιστεύουμε ότι μπορούμε να αλλάξουμε τις πολιτικές ισορροπίες και να προσδιορίσουμε εμείς τις πολιτικές εξελίξεις. Αυτή η πίστη δεν βγαίνει από συνεχή και επίπονη εξέταση του αδιέξοδου. Σε τελευταία ανάλυση βγαίνει από μέσα μας. Οι παρακάτω σκέψεις απευθύνονται σε αυτούς που ξεπέρασαν τις όποιες αμφιβολίες και ανασχές και είναι έτοιμοι να δράσουν πολιτικά.

Η πολιτική έκφραση του προβλήματος

Η Αριστερά δεν μπορεί κατά τη γνώμη μου να λειτουργήσει αποτελεσματικά με βάση ένα ενιαίο, κλειστό, ιδεολογικό σύ-

στημα. Αντίθετα λειτουργεί πολυφωνικά και τα διάφορα κόμματα —ή τάσεις μέσα σε κινήματα— μπορούν να έχουν διαφοροποιημένες, αν και συγγενείς, ιδεολογικές αφετηρίες. Έτσι άλλωστε εξασφαλίζεται και η δημοκρατική λειτουργία στο χώρο.

Ο ορισμός, λοιπόν, της κρίσης μπορεί να έχει κάποιες διαφορετικές αποχρώσεις, ανάλογα με το συγκεκριμένο ιδεολογικό πρίσμα που χρησιμοποιείται. Στο χώρο όμως της πολιτικής δράσης, στο πρακτέο, οι εναλλακτικές είναι λίγες και οι απόψεις συχνά τείνουν να συγκλίνουν. Αυτή, άλλωστε, είναι και η δοκιμασία της πολιτικής βιωσιμότητας της Αριστεράς: η ικανότητά της να προωθήσει κοινή δράση για την επίλυση του πολιτικού προβλήματος. Πιστεύω ότι δεν έχουμε δώσει αρκετή προσοχή σε αυτή τη σημαντική διάκριση.

Αντίθετα, τείνουμε να μεγιστοποιήσουμε τις ιδεολογικές μας διαφορές και έχουμε ελαχιστοποιήσει κοινές προσπάθειες για τη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης πρότασης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε στο επίπεδο της πολιτικής.

Πιστεύω όμως ότι οι προϋποθέσεις για σύγκλιση των απόψεων είναι σήμερα ιδιαίτερα ευνοϊκές. Αν είχαμε εγκαίρως συγκεντρώσει τις δυνάμεις μας σε αυτό τον τομέα, θα βρισκόμασταν ήδη σε πολύ προχωρημένο στάδιο ετοιμότητας.

Ακόμα κι αν υπάρχουν διαφορές ως προς το ιδεολογικό περιεχόμενο της κρίσης, η έκφασή της στο πολιτικό επίπεδο είναι εναργέστατη. Μπορούμε βέβαια να τη δούμε από διαφορετικές οπτικές γωνίες, αλλά η ουσία του προβλήματος δεν αλλάζει.

Η οπτική γωνία που προτιμώ έχει σχέση με τη διάρθρωση του πληθυσμού και του παραγωγικού δυναμικού. Έχουμε ένα πληθυσμό που γερνά και ένα σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό θα μπει τα επόμενα χρόνια στη σύνταξη διεκδικώντας

από ελλειμματικά ταμεία την εξασφάλιση ενός ανεκτού βιοτικού επιπέδου. Από την άλλη μεριά θα χρειασθούν 400.000 νέες θέσεις εργασίας για τους νέους που θα μπουν στην αγορά τα επόμενα πέντε-έξι χρόνια. Αυτές οι θέσεις δεν θα υπάρχουν γιατί η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης με νέες επενδύσεις έπρεπε ήδη να είχε δρομολογηθεί. Έτσι προχωράμε σταθερά σε μια κοινωνία με 20% ανέργους. Οι λιγότεροι, που θα έχουν δουλειά, θα κληθούν να μειώσουν το βιοτικό τους επίπεδο για να επιδοτήσουν τους συνταξιούχους γονείς τους και να στηρίξουν τα ανέργα παιδιά του!

Μια τέτοια διατύπωση του προβλήματος δεν παραβλέπει βέβαια τη σωρεία άλλων προβλημάτων που αναζητούν τη λύση τους μέσα από την πολιτική δράση. Αυτά τα προβλήματα είτε ανάγονται στο χώρο των αξιών, είτε της λειτουργίας των θεσμών, είτε αφορούν την ποιότητα της ζωής εντάσσονται σε αυτό το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα διαδραματισθεί κατά τη γνώμη μου η πολιτική αντιπαράθεση της δεκαετίας του '90.

Στα αμειλίκτα ερωτήματα που βάζει το παραπάνω σκεπτικό πρέπει να τοποθετηθούν τα κόμματα.

Το αδιέξοδο του διπολισμού

Ούτε το ΠΑΣΟΚ ούτε η ΝΔ μπορούν να προσφέρουν λύση στο πρόβλημα που τέθηκε. Το ΠΑΣΟΚ βγαίνει ανεπανόρθωτα μειωμένο μετά την αποτυχία του σταθεροποιητικού προγράμματος ενώ η ΝΔ αποφεύγει κάθε συζήτηση που αφορά συγκεκριμένες οικονομικές επιλογές, γιατί η εφαρμογή του νεο-φιλελεύθερου μοντέλου της οξύνει αντί να λύσει τα συσσωρευμένα προβλήματα.

Αλλά η επιλογή λανθασμένων οικονομικών προτύπων είναι η κορυφή του πα-

γόβουνου. Τα αίτια του αδιεξόδου βρίσκονται βαθύτερα. Το θεωρώ χρήσιμο να πω δυο λόγια γι' αυτό το θέμα. Ο διπολισμός, ή καλύτερα ο δικομματισμός, ως σύστημα εναλλαγής στην εξουσία δυο κομμάτων προϋποθέτει ότι πρώτον το σύστημα βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη και δεύτερον ότι οι παρεμβάσεις που χρειάζονται για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα δεν αμφισβητούν, τα δομικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας, ούτε την επικυριαρχία της άρχουσας τάξης. Στον τόπο μας, οι προϋποθέσεις αυτές δεν συντρέχουν: η ανάπτυξη δεν έχει προχωρήσει, γι' αυτό και ο εκσυγχρονισμός έχει έντονο ταξικό χαρακτήρα. Η ολιγαριθμη κάστα ανθρώπων, το «κλειστό κύκλωμα εξουσίας» που λειτουργεί ως άρχουσα τάξη αντιδρά στις δομικές αλλαγές που συμβαδίζουν με την ανάπτυξη. Έτσι ο διπολισμός, με αυτή τουλάχιστον την έννοια, δεν είναι βιώσιμος στον τόπο μας. Αυτό που παρατηρούμε σήμερα είναι ο εκφυλισμός μιας πορείας που άρχισε με διαφορετικές προϋποθέσεις. Πράγματι, το ΠΑΣΟΚ ξεκίνησε για να αμφισβητήσει την καθεστηκυία τάξη των πραγμάτων και όχι για να υποκαταστήσει τη ΝΔ στο παραδοσιακό της έργο. Στην πορεία όμως το ΠΑΣΟΚ απορροφήθηκε από το ίδιο το σύστημα που επεδίωξε να αλλάξει. Έτσι σήμερα η επικυριαρχία του κλειστού κυκλώματος απλώνεται και στα δυο κόμματα. Εδώ βρίσκεται η πραγματική εξήγηση γιατί η ανάπτυξη και η πρόοδος δεν προχωρούν, γιατί τα προβλήματα συσσωρεύονται χωρίς να αντιμετωπίζονται, γιατί η πολιτική ζωή φαίνεται να χάνει κάθε μέρα και περισσότερο την επαφή της με την πραγματικότητα. Και δεν είναι τυχαίο ότι ενώ οι αλληλοκατηγορίες για μπλε ή πράσινα σκάνδαλα κομματικών βρίσκονται στην ημερήσια

διάταξη, σε περιπτώσεις που τα θέματα μπαίνουν πιο βαθιά στη λειτουργία του ίδιου του συστήματος, όπως στις αποκαλύψεις του ΑΝΤΙ για τις υποθέσεις Τσάτσων, Λούβαρη κ.ά. και που τα χρώματα είναι και μπλε και πράσινα, η «εκεχειρία» ανάμεσα στους μονομάχους είναι τουλάχιστον εντυπωσιακή.

Για μια νέα πλειοψηφία

Από τα παραπάνω βγαίνει καθαρά το συμπέρασμα ότι το πολιτικό πρόβλημα δεν μπορεί, από τη φύση του, να λυθεί στα πλαίσια του σημερινού διπολισμού. Για να βγούμε από το αδιέξοδο πρέπει να σχηματιστεί μια νέα πλειοψηφία, που θα συσπειρώνει όλες τις προοδευτικές δυνάμεις που είναι έτοιμες να δώσουν τη μάχη με το κλειστό αυτό κύκλωμα εξουσίας για να προχωρήσει η ανάπτυξη και ο δημοκρατικός εκσυγχρονισμός.

Πιστεύω ότι το σημείο εκκίνησης γι' αυτή τη νέα πλειοψηφία μπορεί να είναι ο χώρος των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων. Ο χώρος αυτός που θα μπορούσε να καλύπτει τουλάχιστον το 30% του εκλογικού σώματος μπορεί να καταστεί ο πόλος έλξης για τη δημιουργία της νέας πλειοψηφίας. Για να φθάσουμε όμως εκεί πρέπει να ξεπεράσουμε αρκετά εμπόδια. Πρώτα απ' όλα πρέπει να παραδεχθούμε ότι οι κομματικοί σχηματισμοί των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων δεν συσπειρώνουν σήμερα το ποσοστό που θα μπορούσαν. Οι λόγοι είναι πάρα πολλοί και αφορούν σε ιστορικούς παράγοντες, καθώς και στον ψυχολογικό εκβιασμό που ασκεί ο δικομματισμός. Όμως, πρέπει να πούμε ειλικρινά ότι το πρόβλημα είναι βασικά ενδογενές και ανάγεται στην αδυναμία του χώρου να βγει από το πολιτικό περιθώριο, από τα διεκδικητικά συνθήματα του πεζοδρομίου, και να προβάλει ολοκληρωμένη πολιτική

Έκδόσεις Χατζηνικολή

πρόταση με προοπτική εξουσίας. Με λόγια απλά, αν και ο κόσμος ξέρει ότι η Αριστερά είναι συμπαραστάτης στους αγώνες για κοινωνική δικαιοσύνη, εν τούτοις δεν έχει πεισθεί ότι μπορεί να κυβερνήσει και να αλλάξει το σύστημα με ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα δημοκρατικών ρήξεων.

Εδώ πέφτει μεγάλη ευθύνη στις πολιτικές ηγεσίες του χώρου που πρέπει να βοηθήσουν για να γίνει υπέρβαση της ιστορικής του φυσιογνωμίας. Πρέπει να ξεπεράσουμε το σύμπλεγμα του περιθωριακού, να αποκτήσουμε την αυτοπεποίθηση που αντιστοιχεί στη δυναμική του χώρου για να δώσουμε στην Αριστερά το ρόλο που της ανήκει. Καταλυτικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια θα παίξουν κοινές πρωτοβουλίες για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου και προοδευτικού πολιτικού λόγου που απαντάει υπεύθυνα και όσο πιο συγκεκριμένα γίνεται στο πρόβλημα των καιρών μας, όπως το περιγράψαμε πιο πάνω.

Οι βασικοί άξονες της πολιτικής πρότασης

Πιστεύω ότι η νέα πολιτική πρόταση, πρέπει να περιστρέφεται γύρω από τρεις άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά το θέμα των αξιών και τη λειτουργία της δημοκρατίας, ο δεύτερος την αναπτυξιακή πολιτική και ο τρίτος τα εθνικά θέματα.

Ζούμε μέσα σ' ένα κλίμα αυταρχισμού, αναξιοκρατίας, υποτίμησης των αξιών και ηθικής σήψης. Η κρίση αυτή συμπαρασύρει την ουσιαστική λειτουργία της ίδιας της Δημοκρατίας και καταλύει την έννοια του Δημόσιου Τομέα ως βασικού μοχλού για τον εκδημοκρατισμό, εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη. Η Αριστερά είναι σήμερα η μόνη δύναμη που μπορεί με πειστικότητα, να προωθήσει ένα άλλο ήθος στο δημόσιο βίο. Το τεράστιο αυτό συγκριτικό της πλεονέκτημα, που μέχρι στιγμής δεν το έχει χρησιμοποιήσει, μπορεί να γίνει το πιο αποτελεσματικό επιθετικό όπλο, γιατί αυτός ο χώρος είναι η αχίλλειος πτέρνα των κομμάτων του διπολισμού.

Σχετικά με την αναπτυξιακή πρόταση, είναι βέβαιο ότι έχουμε ένα δύσκολο έργο μπροστά μας. Δυστυχώς, υπάρχει μια βαθιά ριζομένη αντίληψη ότι η Αριστερά δεν μπορεί να χειρισθεί υπεύθυνα τα οικονομικά προβλήματα του τόπου, ίσως γιατί το πρόγραμμά της συγχέεται συχνά με πολιτική παροχών λαϊκίστικου τύπου. Πρέπει να αποκατασταθεί η ιστορική αλήθεια και πρέπει να πείσουμε τον κόσμο ότι ο σοσιαλισμός μπορεί να οικοδομήσει μια δημοκρατική κοινωνία και μια σύγχρονη οικονομία.

Σε ένα μεγάλο βαθμό η σύγχυση που επικρατεί σήμερα οφείλεται και στο γεγονός, ότι δεν έχει παρουσιασθεί στο ευρύτερο κοινό ένα ξεκάθαρο αναπτυξιακό πρότυπο που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ενδεικτικό της σύγκλισης των απόψεων στον αριστερό και προοδευτικό χώρο. Έτσι κάποιοι συγχέουν τις θέσεις μας με τον κρατισμό ή τον γιγαντισμό του δημόσιου τομέα, άλλοι με τον διωγμό της ατο-

μικής ιδιοκτησίας και πρωτοβουλίας και κάποιοι άλλοι με τον συγκεντρωτικό σχεδιασμό και έλεγχο των τιμών.

Πριν από μερικούς μήνες θα ήμουν κι εγώ κάπως επιφυλακτικός αν πραγματικά θα μπορούσαμε στο άμεσο μέλλον να βρούμε τη συνισταμένη σε αυτό το πολύπλοκο θέμα, που είναι, επί πλέον, φορτισμένο με δυνατές ιστορικές καταβολές και διαφορετικές ιδεολογικές προσεγγίσεις. Όμως μετά την εμπειρία στο τριήμερο συνέδριο της Παντείου που έγινε με πρωτοβουλία του «Ελληνικού Σοσιαλιστικού Κόμματος» και έλαβαν μέρος τα κόμματα και προσωπικότητες του χώρου, μπορώ να πω ότι βρισκόμαστε πολύ κοντά σε μια ολοκληρωμένη και υπεύθυνη πρόταση¹. Κρίσιμα θέματα, όπως το περιεχόμενο του δημοκρατικού προγραμματισμού και του κοινωνικού ελέγχου, ο ρόλος του δημόσιου τομέα και οι σχέσεις του με τον ιδιωτικό τομέα, η λειτουργία της αγοράς και των τιμών καθώς και ο ρόλος του μαζικού κινήματος για τη στήριξη του προγράμματος δημοκρατικών ρήξεων δεν είναι πια εμπόδια στο διάλογό μας αλλά αντίθετα μπορούν, με καλή θέληση και λίγη προσπάθεια, να αποτελέσουν αφετηρία για μια κοινή πρόταση.

Ο τελευταίος αγώνας της πολιτικής πρότασης αφορά τα εθνικά θέματα. Όπως και στην περίπτωση της ανάπτυξης έτσι και στα εθνικά θέματα η Αριστερά πρέπει να πείσει ότι μπορεί να χαράξει μια τολμηρή αλλά ρεαλιστική πολιτική με τα μάτια στραμμένα στο μέλλον και όχι στο παρελθόν. Η υπέρβαση που θα χρειασθεί να γίνει σε αυτό τον τομέα είναι δύσκολη αλλά αναγκαία. Πρέπει να θυμηθούμε ότι η περιθωριοποίηση της Αριστεράς επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό γιατί δεν της δόθηκε η δυνατότητα να αναπτύξει πρόταση για τα εθνικά ζητήματα που να βρισκόταν σε αντιστοιχία με τις εσωτερικές εξελίξεις και τη διεθνή πραγματικότητα.

Ζητήματα εξωτερικής πολιτικής δεν μπορούν φυσικά να εξεταστούν χωρίς αναφορά στην εσωτερική κατάσταση. Γι' αυτό μονοσήμαντες θέσεις, «μέσα», «έξω», «επάνω» ή «κάτω» μπορεί να δίνουν τον χαρακτήρα της μακροπρόθεσμης επιδίωξης, αλλά από μόνες τους δεν μπορούν να συνθέσουν την εξωτερική πολιτική. Σε τελευταία ανάλυση, η εξωτερική πολιτική είναι μια διαδικασία διαπραγματεύσεων που αποσκοπεί στην προώθηση των εθνικών προτεραιοτήτων. Οι διαπραγματεύσεις αυτές, όπως κάθε είδους διαπραγματεύσεις, για να είναι αποτελεσματικές πρέπει να έχουν αντίκρισμα, πρέπει να στηρίζονται σε υπαρκτές εσωτερικές δυνάμεις. Γι' αυτό η εξωτερική πολιτική πρέπει να συμπροσδιορίζεται με τη στρατηγική της συγκρότησης του εσωτερικού μετώπου.

Προσεγγίζοντας τα εθνικά θέματα με αυτό τον τρόπο πιστεύω ότι διευκολύνουμε σημαντικά το έργο μας. Ήδη στο τριήμερο της Παντείου όπου συζητήσαμε το ζήτημα της ΕΟΚ στα πλαίσια της αναπτυξιακής πρότασης διαγράφηκαν προοπτικές σύγκλισης απόψεων.

Η Αριστερά και οι εκλογές

Ο συνήθης αντίλογος στην πρόταση για την επεξεργασία ενός σύγχρονου και προοδευτικού πολιτικού λόγου είναι ότι ο χρόνος που απαιτείται είναι μακρύς και οι προσπάθειες σίγουρα θα ανακοπούν από τις επικείμενες εκλογές. Δεν συμμερίζομαι αυτή την άποψη. Με βάση τις πολλές επαφές που είχα γι' αυτό το θέμα, κρίνω ότι μπορούμε, αν θέλουμε, μέχρι την άνοιξη, να καταλήξουμε σε μια κοινή πολιτική πρόταση που απευθύνεται στα προβλήματα που σκιαγράφησα και περιλαμβάνει τους άξονες που ανέφερα παραπάνω. Φυσικά η πρόταση αυτή δεν θα είναι ένα στατικό κείμενο αλλά αντίθετα θα εμπλουτίζεται συνεχώς όσο ο διάλογος βαθαίνει.

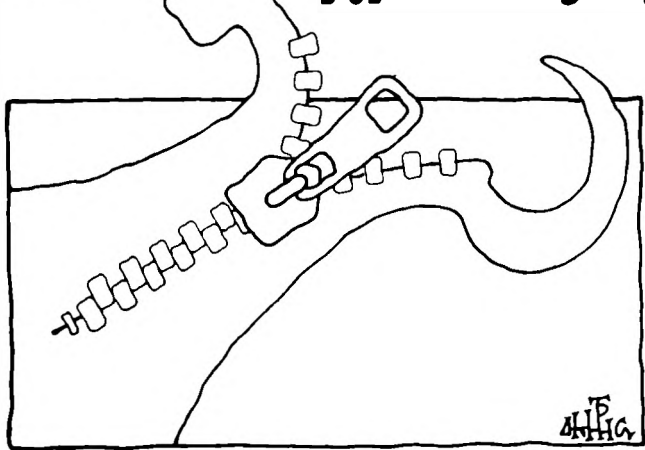
Με σύγχρονο πολιτικό λόγο οι αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις θα μπορέσουν να λειτουργήσουν με αποτελεσματικότητα και να παίξουν το ρόλο που τους προσδιορίσαμε. Την απλή αναλογική τη θεωρώ ένα αναγκαίο συμπλήρωμα για τη σωστή λειτουργία της δημοκρατίας και για την εξασφάλιση της δημοκρατικής πολυφωνίας στον αριστερό προοδευτικό χώρο. Δεν την θεωρώ απαραίτητη προϋπόθεση όμως για να παίξει η Αριστερά τον πολιτικό ρόλο που της ανήκει. Σε περίπτωση που δεν δοθεί η απλή αναλογική τα κόμματα του χώρου θα μπορούσαν να βρουν έναν αμοιβαία ικανοποιητικό τρόπο εκλογικής συνεργασίας. Η εκλογική αυτή συνεργασία θα είναι μια αμυντική πράξη απέναντι στην πρόθεση του διπολισμού να περιθωριοποιήσει για μια ακόμα φορά την Αριστερά. Η συνεργασία δεν χρειάζεται να προχωρήσει πέρα από την αποδοχή του κοινού προγράμματος, που κατά τη γνώμη μου, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη φερεγγυότητα του προοδευτικού λόγου ανεξάρτητα από τα εκλογικά συστήματα.

Εκλογική συνεργασία με αυτή την έννοια διαφέρει από προηγούμενες προτάσεις και ελπίζω ότι διευκολύνει κόμματα, που έχουν δηλώσει ότι θα κατέβουν αυτόνομα, άσχετα από την πολιτική συγκυρία, να επανεξετάσουν το θέμα. Πιστεύω ότι η απλή αναλογική θα δοθεί αν όλα τα κόμματα του χώρου δηλώσουν τώρα ότι θα απαντήσουν στον εκβιασμό της ενισχυμένης αναλογικής με εκλογική συνεργασία. Η δήλωση αυτή και μόνο θα αλλάξει το πολιτικό σκηνικό γιατί τότε θα είναι το κυβερνών κόμμα που θα χρειασθεί την απλή αναλογική...

Δεν θα θέλα να κλείσω με ζητήματα εκλογικής συνεργασίας όχι γιατί δεν τα θεωρώ σημαντικά αλλά γιατί δεν τα θεωρώ επίκαιρα. Αντίθετα επίκαιρη, αναγκαία και επείγουσα είναι η επεξεργασία ενός σύγχρονου πολιτικού λόγου που εκφράζει τις αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις. Χαιρετίζω την πρωτοβουλία του «Αντί» να ανοίξει τις στήλες του σε αυτό το θέμα. Από τη δική μου τη μεριά προσπαθήσα να δώσω ένα απλό —ελπίζω όχι απλοϊκό— πλαίσιο για το διάλογο, που αποβλέπει όμως σε πολιτική δράση.

1. Τα πρακτικά του συνεδρίου θα δημοσιευθούν στους προσεχείς μήνες.

Το 1988 χρόνος ήττας του δικομματικού συστήματος

Το 1988 δεν φτάνει που είναι δισεκτο, ξεκινάει και με ένα πολύ βεβαρυμένο παρελθόν. Δεκατέσσερα χρόνια από τη μεταπολίτευση, μετά 7 χρόνια εξουσίας της ΝΔ και στον έβδομο χρόνο διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ, η ελληνική κοινωνία βρίσκεται σε μια βαθιά και πολύπλευρη κρίση.

Οι θεσμοί, τα κόμματα, οι μαζικοί φορείς, τα κινήματα χαρακτηρίζονται από μια σοβαρή αδυναμία να εκφράσουν και να συμπυκνώνουν την κοινωνία και τις αντιθέσεις της.

Η στρατηγική με την οποία αντιμετωπίζεται η οικονομική κρίση αναπαράγει συνεχώς τα αδιέξοδα.

Η χειραγώγηση και ο έλεγχος των μαζικών κινημάτων και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, η αποθέωση της λογικής των στεγανών και της εξουσίας του ενός στην άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής, τα σκάνδαλα και η σκανδαλολογία βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη και είναι οργανικά εγγεγραμμένα στη λογική του ΠΑΣΟΚ για την άσκηση της εξουσίας.

Η αυταρχοποίηση του κράτους και των θεσμών, η αστυνόμευση της δημόσιας και της ιδιωτικής μας ζωής, χρησιμοποιείται απροκάλυπτα προκειμένου να κρατηθεί υπό έλεγχο η κατάσταση και να μη βρουν αγωνιστική διέξοδο οι κοινωνικές αντιστάσεις, που αναπτύσσονται.

Η αποϊδεολογικοποίηση των πάντων και η αναζήτηση ατομικών λύσεων στα προβλήματα, γίνονται με την πάροδο του χρόνου κυρίαρχα στοιχεία στην καθημερινή μας ζωή. Τα φαινόμενα αυτά δεν είναι τυχαία. Τροφοδοτούνται συνειδητά και συστηματικά και από τους 2 εταίρους του δικομματικού παιχνιδιού. Τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ.

Το δικομματικό σύστημα αποδείχθηκε ο καλύτερος εγγυητής αυτής της πορείας. Παρά την κάθετη πόλωση στην οποία αναπόφευκτα οδηγεί, το δικομματικό σύστημα επιτρέπει την εναλλαγή των αστικών κομμάτων στην κυβερνητική εξουσία, χωρίς να θίγονται τα βάθρα του καπιταλιστικού συστήματος και τα στηρίγ-

«Η διάχυτη διάθεση του κόσμου της Αριστεράς για ενότητα μπορεί να βρει τη σωστή έκφρασή της και προοπτικά τη δικαίωσή τους, στο βαθμό που τα κόμματα της Αριστεράς συγκλίνουν στην προώθηση κοινών στόχων.

Κανένα αντιδεξιό σύνδρομο δεν πρέπει να δώσει καθ' οιονδήποτε τρόπο το αριστερό άλλοθι που αναζητά το ΠΑΣΟΚ».

ματα του αστικού κράτους, ενώ ταυτόχρονα διευκολύνει την περιθωριοποίηση των δυνάμεων της Αριστεράς.

Είναι όμως αναμφισβήτητο γεγονός ότι το σύστημα αυτό, που σήμερα αποτελεί την έκφραση του καπιταλιστικού συστήματος στο πολιτικό επίπεδο, στάθηκε ανίκανο να δώσει απαντήσεις και λύσεις στα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν τον τόπο και οδήγησε σε επικίνδυνα φαινόμενα παράλυσης και αποσύνθεσης της κοινωνικής και πολιτικής μας ζωής.

Το αίτημα της ήττας και της ανατροπής του γίνεται κατά συνέπεια περισσότερο επίκαιρο και αποκτάει μια μεγάλη προτεραιότητα στη σημερινή φάση. Η προώθηση αυτού του στόχου αποτελεί την αναγκαία προϋπόθεση για να απελευθερωθούν οι κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις από τα σημερινά αδιέξοδα και να αναζητηθούν νέες συνθέσεις σε μια ριζικά διαφορετική προοπτική.

Να αμφισβητήσουμε την ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ

Μέσα σε αυτό το γενικό κλίμα οι βεβαιότητες έχουν σημαντικά υποχωρήσει, οι φανατισμοί και τα συνθήματα τείνουν να εξαντλήσουν τα όρια και τη «δυναμική» τους.

Αποτελεί θετικό στοιχείο το γεγονός ότι και μέσα στην κοινωνία αλλά και στο χώρο των πολιτικών κομμάτων αναπτύσσεται σήμερα μια νέα κινητικότητα. Έκφραση αυτής της κινητικότητας αποτελούν αφενός οι αγωνιστικές κινητοποιήσεις με προωθημένες μορφές πάλης, που βρίσκονται σε εξέλιξη στους χώρους των εργαζομένων και της νεολαίας, που με την πάροδο του χρόνου μαζικοποιούνται, αποκτούν μονιμότερο και όχι ευκαιριακό χαρακτήρα και τείνουν να πάρουν μορφή συγκροτημένων μαζικών κινημάτων, αφετέρου οι διεργασίες, οι ζυμώσεις και οι ανακατατάξεις που σημειώνονται σε όλα ανεξαιρέτως τα πολιτικά κόμματα, που χωρίς να τροποποιούν ουσιαστικά τον πολιτικό χάρτη, διαμορφώνουν μια νέα ενδιαφέρουσα πολιτική πραγματικότητα.

Τα αισιόδοξα αυτά στοιχεία στις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις πρέπει να

ενισχυθούν με κάθε τρόπο. Η ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ πρέπει να αμφισβητηθεί με πειστικό τρόπο. Μια τρίτη αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ στις επόμενες βουλευτικές εκλογές είναι βέβαιο ότι θα λειτουργούσε σε εντελώς αντίθετη κατεύθυνση. Πυροσβεστικά για την ανάπτυξη των κοινωνικών αγώνων και των μαζικών κινημάτων. Ανασταλτικά για την πολιτική κινητικότητα. Αποσυνθετικά για ολόκληρη την κοινωνία.

Κατά συνέπεια χρειάζεται από την πλευρά της Αριστεράς μια τολμηρή και επιθετική στάση απέναντι στα νέα εκβιαστικά διλήμματα που μεθοδεύει το ΠΑΣΟΚ για τον κόσμο της Αριστεράς και αποφασιστική ρήξη με την κυβερνητική πολιτική του, τη μονιμότερη στρατηγική και τον επικίνδυνο ηγεμονισμό του.

Κανένα αντιδεξιό σύνδρομο δεν πρέπει να οδηγήσει τα κόμματα της Αριστεράς να δώσουν καθ' οιονδήποτε τρόπο, το αριστερό άλλοθι και το αριστερό δεκανίκι που αναζητεί το ΠΑΣΟΚ για να συνεχίσει να παίζει το ρόλο του κυματοθραύστη της Αριστεράς και να απορροφά με το μικρότερο κόστος τις κοινωνικές αντιστάσεις.

Στο δίλημμα ΠΑΣΟΚ ή ΝΔ πρέπει να απαντήσουμε:

Κανένα από τα δυο κόμματα του δικομματικού παιχνιδιού. Η Αριστερά πρέπει να διαμορφώσει και να προβάλει τις δικές της εναλλακτικές προτάσεις.

Η ενότητα της Αριστεράς αγωνιστική πρόκληση και όχι αμυντικός στόχος.

Θα ήταν πολύ σοβαρό λάθος να πιστέψουμε ότι η ήττα του δικομματικού συστήματος θα διευκολυνθεί από μια ευκαιριακή, χωρίς αρχές εκλογική συμπαράταξη των κομμάτων και των δυνάμεων της Αριστεράς. Το πιθανότερο είναι κάτι τέτοιο να οδηγούσε σε εντελώς αντίθετα αποτελέσματα.

Από αυτή την άποψη η εμπειρία της «Ενωμένης Αριστεράς» το 1974 υπήρξε διδακτική και αποκαλυπτική. Καλλιέργησε αυταπάτες, οδήγησε σε σοβαρές απογοητεύσεις και διευκόλυνε το ΠΑΣΟΚ για την κατάκτηση της ηγεμονίας.

Η Αριστερά για να αμφισβητήσει την ηγεμονία από το ΠΑΣΟΚ πρέπει να κερδίσει τη χαμένη αξιοπιστία και τη φερεγγυότητά της.

Προϋπόθεση γι' αυτό είναι η βαθιά προγραμματική της ανανέωση και η επιθετική παρέμβασή της στις εξελίξεις με όρους ανάπτυξης κοινωνικών αγώνων και μαζικών κινημάτων και όχι συμμετοχής της σε κυβερνητικά σχήματα που θα επέτρεπαν απλά μια καλύτερη διαχείριση του υπάρχοντος κοινωνικοοικονομικού συστήματος.

Η διάχυτη διάθεση του κόσμου της Αριστεράς για ενότητα μπορεί να βρει τη σωστή έκφρασή της και προοπτικά τη δικαίωσή της, στο βαθμό που τα κόμματα της Αριστεράς συγκλίνουν, από το δικό του δρόμο το καθένα, και συναντηθούν στους μαζικούς χώρους και, στο γενικότερο πολιτικό επίπεδο, στην προώθηση κοινών στόχων που θα λειτουργούν στην κατεύθυνση ανατροπής του καπιταλιστικού συστήματος και όχι συνδιαχείρισής του.

Χρειάζεται γι' αυτό μια επιθετική στρατηγική που θα στοχεύει να αλλάξει ριζικά και το περιεχόμενο και τον τρόπο άσκησης της πολιτικής. Που θα προκαλεί σοβαρά ρήγματα στους θεσμούς και τις δομές της αστικής κοινωνίας. Που θα οικοδομεί συστηματικά νέους συσχετισμούς δυνάμεων. Που θα επιτρέπει να εισχωρούν οι ιδέες, η ιδεολογία και η κουλτούρα της ανανεωτικής κομμουνιστικής και ευρύτερης Αριστεράς στους αρμούς της κοινωνίας, με στόχο το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της.

Η πρόταση του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ - ΑΝΑΝΕΩΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ για «διάλογο και κοινή δράση» των δυνάμεων της Αριστεράς απορρέει από αυτή τη λογική και την υπηρετεί κατά τον καλύτερο τρόπο.

Σοφιανός Χρυσοστομίδης

**ελεύθερα
και
αποκατάληπτα**

Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΜΙΑΣ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑΣ

Τα ψευδεπίγραφα

Ο χρόνος - δάσκαλος...

Του Σοφιανού Χρυσοστομίδα

ΕΞΕΛΑΝΤΕΣ: Ο κόσμος είχε γυρίσει την πλάτη... Όσοι φοβόταν, γινόντουσαν, πολλοί αγνοούσαν...

Θα τολμούσαν ποτέ;

Χαρταετοί...

Ισοτιμία — αλλά πώς;

ΠΟΙΟΣ σας είπε ότι ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» δεν έφτασε μέχρι την ΚΥΠ και τις άλλες μυστικές υπηρεσίες; Ποιος σας είπε ότι ο ανωνυμισμός της Αριστεράς ή ο σοφιστικός λόγος δεν έφτασαν τα «οράματα» της Αριστεράς...

Θεμέλιο

Κυκλοφορεί από τις
εκδόσεις «ΘΕΜΕΛΙΟ»

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ:

Το 1988 χρόνος προγραμματικής ανανέωσης της Αριστεράς

«Δεν υπάρχει μια Αριστερά όπως το υπονοούν όσοι κόπτονται για την αποκατάσταση της χαμένης "ενότητάς" της... Ωστόσο μια γενική ιδέα της Αριστεράς ως πολιτικού ρεύματος που αμφισβητεί την καθεστηκυία τάξη πραγμάτων και προωθεί ανατροπές τόσο των πραγμάτων όσο και της τάξης τους, φωλιάζει πάντοτε σε κάθε πολίτη.

Η πρόταση "διαλόγου" του ΠΑΣΟΚ και "συμπαράταξης" του ΚΚΕ είναι αναξιόπιστες για διαφορετικούς λόγους η καθεμία».

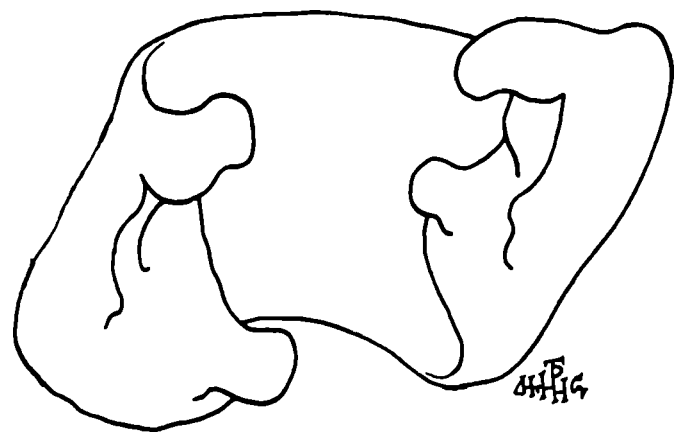
Ο χρόνος που έρχεται, και με όλους τους ενδεχόμενους εκλογικούς αιφνιδιασμούς του κ. Α. Παπανδρέου, πρέπει και μπορεί να είναι χρόνος προγραμματικής ανανέωσης της Αριστεράς. Βέβαια δεν υπάρχει μια Αριστερά, όπως το υπονοούν όσοι κόπτονται για την αποκατάσταση της χαμένης «ενότητάς» της. Υπάρχουν αναντίρρητα περισσότερες από μια εκδοχές της Αριστεράς ή, αλλιώς, υπάρχουν περισσότεροι από ένας πολιτικοί σχηματισμοί που διεκδικούν αριστερή ιδιότητα ή την αριστερή ιδιότητα.

Ωστόσο μια έστω και πολύ γενική ιδέα της Αριστεράς ως πολιτικού ρεύματος που αμφισβητεί την καθεστηκυία τάξη πραγμάτων και προωθεί ανατροπές, τόσο των πραγμάτων όσο και της τάξης τους, φωλιάζει πάντοτε σε κάθε πολίτη, είτε αυτός αναγνωρίζει τον εαυτό του στην ανάγκη αυτών των αλλαγών, είναι δηλαδή αριστερός, είτε όχι.

Η αριστερή πολιτική δεν δηλώνεται

Το πρόβλημα είναι ότι μια αριστερή πολιτική δεν είναι τέτοια επειδή και μόνον έτσι εδήλωσε. Δοκιμάζεται και κρίνεται. Συγκεκριμένα, και όχι μόνο βάσει θεωρητικών κατασκευών. Και υπάρχουν σήμερα αριστεροί πολίτες που κρίνουν ότι αυτό που αποκαλείται ως τώρα «αριστερή πολιτική» έχει δοκιμαστεί και δεν έχει αποδώσει. Έφερε στην κυβέρνηση μια πολιτική δύναμη που διεκδικούσε αριστερή ιδιότητα και τη διεκδικεί ακόμα, κατά καιρούς τουλάχιστον («είμαστε ή κατ'εξοχήν Αριστερά», δήλωνε πρόσφατα ο κ. Παπανδρέου). Δεν άλλαξε όμως η καθεστηκυία τάξη πραγμάτων, ούτε κανένα από τα ίδια τα πράγματα...

Αυτή η αναμφισβήτητη πραγματικότητα εγκαλεί όλους τους αριστερούς πολίτες. Τους υποχρεώνει αλλά και τρυς δίνει και το δικαίωμα να κοιτάξουν κριτικά το παρελθόν και το παρόν όλων των πολιτικών σχηματισμών που διεκδικούν αριστερή ιδιότητα. Κάτι τέτοιο το έχουμε σήμερα ανάγκη όσο ποτέ άλλοτε. Σήμερα που η αποτυχία μιας διακηρυγμένης αριστερής πολιτικής (και που αναγνωρίστηκε σαν τέτοια και πέρα από το ΠΑΣΟΚ...) κινδυνεύει να συμπαράσχει την αξιοπιστία και τη φερεγγυότητα της ο-

ποιασδήποτε αριστερής πρότασης για μια άλλη πολιτική.

Η ανάγκη αυτή ομολογείται από πολλούς, και από πολλές κατευθύνσεις. Ωστόσο δεν είναι βέβαιο ότι μιλάμε για το ίδιο ακριβώς πράγμα.

Άλλοι αποδίδουν ουσιαστικά την αποτυχία της πασοκικής «αλλαγής» στη «δεξιά» στροφή του 1985. Άλλοι στις αντιδράσεις και αντιστάσεις της κρατικής μηχανής, των «συντεχνιών», του «λαού» γενικώς. Άλλοι πάλι σε «ξένα κέντρα» Αμερικανούς ή ΕΟΚ ή και τα δυο. Γενικά αφήνεται να εννοηθεί ότι αυτά που λέγονταν και προωθούνταν ήταν «σωστά», απλώς δεν ευδοκίμησαν εναντίον αντίξοων συνθηκών ή υποκειμενικών αδυναμιών ή υστεροβουλιών. Αλλά πώς είναι δυνατό να θεωρείται σωστή μια πολιτική που καταστρώνεται ερήμην των συνθηκών (τώρα μόνο μας προέκυψαν;) ή που βασίζεται μόνο στην εμπιστοσύνη στη συνέπεια κάποιων προσώπων. Πώς είναι δυνατό να ισχυρίζεται κανείς ότι το 1985 δεν συνέβαινε τίποτα το σημαντικό και ότι απλώς, δίκην κεραυνού εν αιθρία, κάποιοι άλλαξαν ριζικά την πορεία του τόπου. Εκκρεμούσε μήπως η κατάληψη των χειμερινών ανακτόρων και οι «μπροστάρηδες» λιποψύχησαν;

Η «πρόταση αλλαγής» του ΠΑΣΟΚ κατέρρευσε

Όπως και να το «πιάσει» κανείς το θέμα, φτάνει να το χειρισθεί σοβαρά, είναι προφανές ότι εκείνο που καταρρακώθηκε πλήρως ήταν η «πρόταση αλλαγής» του ΠΑΣΟΚ όπως σε ένα μεγάλο βαθμό τη συμεριζόταν και το ΚΚΕ. Κατέρρευσε

στην ουσία ένα πρόγραμμα που είτε ήταν σαφώς διατυπωμένο είτε προέκυπτε από συγκεκριμένες πολιτικές πρακτικές.

Κατέρρευσε μια αντίληψη που ταύτιζε την ελληνική κοινωνία με λατινοαμερικανικές και γενικότερα τριτοκοσμικές καταστάσεις, κατέρρευσε ο λαϊκισμός, ο γενικόλογος αντιδεξισμός, ο άκρατος κρατισμός, η ξενοφοβία και ο αντιευρωπαϊσμός, ο επιπόλαιος αντιμοντερνισμός, ο ρηχός δημοκρατισμός, η αλλεργία απέναντι στους καταναγκασμούς μιας πολύπλοκης οικονομίας και μιας πολυπλοκότερης κοινωνίας, ο αντιδιανοουμενισμός, η δημαγωγία, ο «αντιιμπεριαλισμός», η παραδοσιολατρεία μέχρι βυζαντινισμού, ο βολонταρισμός (η τα πάντα κρατούσα «πολιτική βούληση») και ο εμπειρισμός. Αυτά δεν αναφάνηκαν ξαφνικά το 1985. Υπήρχαν από το 1974 τόσο στη «Διακήρυξη της 3 του Σεπτεμβρίου» όσο και στο «Συμβόλαιο με το λαό», όσον αφορά το ΠΑΣΟΚ. Και σε όλα τα γραφτά και προφορικά του ΚΚΕ, αδιαλείπτως.

Και αποτελούν τα βασικά συστατικά στοιχεία ενός υπαρκτού και δραστικού προγράμματος πολιτικής δράσης και διακυβέρνησης της χώρας που ταλαιπωρεί ακόμα αρκετούς αριστερούς ενώ απωθεί όλο και περισσότερο τους υπόλοιπους, αριστερούς και μη. Δεν αναφέρομαι σε συγκεκριμένες παραγράφους και εδάφια, αλλά στη συνολική *προγραμματική φυσιογνωμία* που η συσσώρευση των εμπειριών τόσων ετών έδωσε σχεδόν ανεξίτηλα στην κυρίαρχη εκδοχή της Αριστεράς, της οποίας οι κύριες συνιστώσες σήμερα εκτοξεύουν κατηγορίες η μια στην άλλη: Με είπες «παραδοσιακή»; Σε λέω «δεξιόστροφη»...

Από αυτό ακριβώς το «πρόγραμμα», από αυτή την «προγραμματική φυσιογνωμία» πρέπει να απαλλαγεί η Αριστερά, αλλιώς μπαίνει στο δρόμο της περιθωριοποίησης. Όχι μόνο γιατί έγινε αναξιόπιστη και αφερέγγυα στα μάτια των πολιτών, ιδιαίτερα των αριστερών. Αλλά και γιατί δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, στο επίπεδο ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, ούτε ποτέ άλλοτε εξάλλου ανταποκρινόταν. Εξ ου και η αποτυχία του.

Η προγραμματική ανανέωση της Αριστεράς

Χωρίς μια εις βάθος προγραμματική ανανέωση δεν υπάρχει πια η βάση για τη διαμόρφωση οποιασδήποτε νέας πολιτικής πρωτοβουλίας της οποιασδήποτε εκδοχής της Αριστεράς. Ούτε για ουσιαστικές συγκλίσεις που θα μπορούσαν κάποτε να οδηγήσουν στην ανάδειξη ενός νέου συγκροτήματος κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων με αριστερό, στην πράξη, χαρακτήρα, και σοβαρές πιθανότητες να διαδραματίσει διεθυντικό ρόλο στην πορεία της ελληνικής κοινωνίας.

Η προγραμματική ανανέωση δεν είναι ωστόσο «τεχνικό» ή ακαδημαϊκό ζήτημα. Δεν μπορεί να πρωτηθεί μόνο δι' ενδοσκοπήσεων. Προϋποθέτει και συνεπάγεται και συγκρούσεις: εντός των παγωμένων πολιτικών σχηματισμών, με την ι-

δια την περιρρέουσα «πραγματικότητα» και τις ιδεολογικές πολιτικές κληρονομίες που την εκφράζουν, ανάμεσα στους ανανεωμένους ή μη, πολιτικούς σχηματισμούς που διεκδικούν «αριστερή ταυτότητα».

Οι προτεραιότητες ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ

Βέβαια από άλλες πλευρές, άλλες προτεραιότητες προβάλλονται. Στο όνομα τις περισσότερες φορές, του επείγοντος (πάντοτε...) χαρακτήρα της συγκυρίας και των προεκλογικών αναγκών. Πρόκειται σχηματικά για προτεραιότητες διαλόγου ή «συμπαράταξης». Διαλόγου που, κατά καιρούς και ασαφέστατα, «προτείνεται» (άνευ άλλου) από το ΠΑΣΟΚ και «συμπαράταξης» που προτείνεται, εκτός και εναντίον του ΠΑΣΟΚ, από το ΚΚΕ και υποστηρίζεται συντεταγμένα και από άλλες δυνάμεις.

Δεν θα μπω σε μια εκ νέου λεπτομερειακή ανάλυση των δυο προτάσεων. Η «Ελληνική Αριστερά» έχει ήδη διατυπώσει με πολλή σαφήνεια τις σχετικές θέσεις της, ήδη από το ιδρυτικό της συνέδριο.

Είναι όμως χρήσιμο να γίνουν οι εξής δυο γενικές παρατηρήσεις:

Πρώτον, και στις δυο περιπτώσεις υπονοείται ότι οι ερχόμενοι εις διάλογον ή συμπαράταξιν έρχονται «ως έχουν», χωρίς δηλαδή να απαιτούνται απ' αυτούς προγραμματικές αναδιαρθρώσεις ή ανανεώσεις και χωρίς αυτές να τίθενται ως στόχος του διαλόγου ή της συμπαράταξης. Το πολύ - πολύ ζητούνται κάποιες αναπροσαρμογές τακτικού, πολιτικού και εκλογικού χαρακτήρα.

Δεύτερον, και οι δυο προτάσεις είναι αναξιόπιστες, γιατί άλλο λένε, και άλλο εμφανώς επιδιώκουν. Η πρόταση «διαλόγου», όπως εξάλλου κάπου - κάπου και ρητώς το λέει, επιδιώκει προσεγγίσεις και συγκλίσεις που θα εξασφαλίσουν «σταθερή» κυβέρνηση μετά τις εκλογές, στην προοπτική που αυτές θα γίνουν με την απλή αναλογική. Στην ουσία η πρόταση λέει: «Συμφωνήστε μαζί μου από τώρα ότι θα με στηρίξετε μετεκλογικά και τότε μπορώ να σας δώσω την απλή αναλογική». Κάτι σαν πρωτοχρονιάτικο δώρο, μέρες που είναι. Συμφωνία όμως επί ποίου προγράμματος; Εγκεκριμένου από ποιον και πώς; Από τα υπάρχοντα επιτελεία που απλώς θα αναπροσαρμόσουν τις διεκδικήσεις που διαχειρίζονται, ώστε να γίνει δυνατή ή από κοινού προβολή κάποιου μέσου όρου ή ελάχιστου κοινού παρονομαστή;

Προέχει τελικά η εξασφάλιση της κυβέρνησης και όχι η προγραμματική ανανέωση που να αλλάζει την τάξη πραγμάτων. Ανάλογο είναι το πρόβλημα που θέτει η πρόταση της «συμπαράταξης». Απλώς αυτή προτείνει ήδη και τους τομείς όπου μπορεί να επιτευχθεί, περίπου αυτονόητα, η συμφωνία των συμπαράτασσομένων: απλή αναλογική, οικονομική πολιτική, βάσεις.

Όμως ως προς την απλή αναλογική το ΚΚΕ που προτείνει διακαώς τη συμπαράταξη, αποδυνάμωσε ενσυνείδητα τη σχετική κινητοποίηση (επίσκεψη Φλωράκη

στο Καστρί, υπομονετική αναμονή «απαντήσεων» του κ. Παπανδρέου, υποβάθμιση της συγκέντρωσης στην Αθήνα...). Το ΚΚΕ χρησιμοποιεί διπλή και τριπλή γλώσσα στα θέματα της οικονομίας (άλλα λέει «θεωρητικά» η ΚΕ, άλλα λέει συγκεκριμένα ο «Ρίζοσπάστης» ως προς τη φοροδιαφυγή, τις συντεχνίες, το νέφος κλπ.). Το ΚΚΕ κραυγάζει για τις βάσεις, εκτός παντός πλαισίου διεθνούς πολιτικής και ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, ενώ παράλληλα επισημαίνει επίμονα τον κίνδυνο να «τσουβαλιάσει» ο κ. Παπανδρέου την Αριστερά με πρόσχημα... τις βάσεις. Η συνολική πρόταση δεν παίρνεται δηλαδή στα σοβαρά από τους ιδιους τους υποστηρικτές της. Ο στόχος της είναι προπαγανδιστικός και η αγωνία της είναι να μην ανοίξει ή να κλείσει κάθε αντιπαράθεση ουσίας, γενική και στα επί μέρους.

Ανάγκη αλλαγής του συστήματος πολιτικής διακυβέρνησης

Η θέση της ΕΑΡ είναι ότι σήμερα πια και στο προσεχές μέλλον δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να παραγνωρίζουμε τις βαθύτερες και επείγουσες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, αυτής καθ'αυτής και μέσα σε ένα ταχύτατα αναδιαρθρωμένο κόσμο, στο όνομα εκλογικών ή προεκλογικών υπολογισμών. Και οι ανάγκες της αυτές δεν περιορίζονται μόνο στη διαμόρφωση της πολιτικής εξουσίας, όσο σημαντικό και να είναι αυτό το ζήτημα. Γιατί το πρώτο πρόβλημα είναι *τι θα κάνει* αυτή η εξουσία, η προγραμματική της φυσιογνωμία. Η διαδικασία της προγραμματικής ανανέωσης είναι βέβαια επίπονη και επώδυνη, πλην όμως είναι αναπόφευκτη και αναγκαία. Η ΕΑΡ έχει μπει σε αυτή τη διαδικασία και θα συνεχίσει. Τα όσα έχει να παρουσιάσει δεν είναι ούτε πλήρη ούτε εκτός συζήτησης. Αλλά συζήτηση για την ώρα σε συγκεκριμένα σημεία των αναζητήσεών της δεν είδαμε (οικονομία, παιδεία, οικολογία, ποιότητα ζωής, αυτοδιοίκηση, δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη, ευρωπαϊκή ενοποίηση κλπ.), αν και την επιδιώκουμε σταθερά.

Και θα συνεχίσουμε και το 1988. Όσο για τα προβλήματα της πολιτικής εξουσίας, είναι γνωστό τοις πάσι ότι η ΕΑΡ θα μετάσχει αυτόνομα στις προσεχείς εκλογές. Διεκδικούμε την αλλαγή του συστήματος πολιτικής διακυβέρνησης της χώρας, πρώτο και όχι μόνο βήμα της οποίας είναι η καθιέρωση της απλής αναλογικής. Και αν μια τέτοια νέα πολιτική φάση ανοίξει, ας είναι επίσης σαφές ότι στις οποιοσδήποτε εξελίξεις η ΕΑΡ θα μετάσχει με ευθύνη και συνέπεια στα όσα τώρα διακηρύσσει. Δεν πρόκειται να αρνηθεί εκ των προτέρων οποιονδήποτε δημόσιο διάλογο σε οποιαδήποτε προοπτική εγυάται αξιόπιστες και φερέγγυες, προγραμματικά ανανεωμένες διεξόδους από το σημερινό κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό τέλμα. Με πόση πειστικότητα θα είναι προικισμένη αυτή η στάση της θα κριθεί πάντως από τους Έλληνες αριστερούς και δημοκρατικούς πολίτες, που εννοούν να μην παραιτούνται της πολιτικής.

● Στο ραδιοσταθμό του Κούβελα στη Θεσσαλονίκη εργάζονται 6 μόνο δημοσιογράφοι. Οι ειδικοί λένε ότι για να λειτουργήσει σωστά ένας τοπικός ραδιοσταθμός χρειάζεται να έχει 83 εργαζόμενους (κατά μέσον όρο τα νούμερα) εκ των οποίων οι 45 δημοσιογράφοι. Τώρα ποιος ακούει τους ειδικούς...

Και με την ευκαιρία: Τι λέει η σύμβαση αυτού του σταθμού με το B.B.C. για το εξωτερικό δελτίο ειδήσεων που μεταδίδει; Μεταδίδεται αυτούσιο ή κόβονται ειδήσεις; Και τι γίνεται με όσα θέματα του δελτίου έχουν σχέση με την ελληνική εξωτερική πολιτική (π.χ. Κυπριακό, ελληνοτουρκικά κλπ.);

● Ο «Δίαυλος 10» έκανε ένα καλό ξεκίνημα. Λένε όμως ότι ο διευθυντής του σταθμού Γιάννης Δράκος «υπονομεύεται» για τα όσα εξήγγειλε για την αυτονομία του σταθμού. Ουσιαστικό λόγο αποκτά, λέγεται, στο σταθμό ο αντιδήμαρχος του Καματερού κ. Ποταμίτης που συμβαίνει να είναι και αναπληρωματικό μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ με αποτέλεσμα ο διευθυντής να κινδυνεύει να μετατραπεί σε απλό υπεύθυνο προγράμματος. Συμβαίνουν πράγματα;

● Και μια και μιλάμε για ραδιοσταθμούς. Ο δημοτικός σταθμός των Άνω Λιοσίων έχει καταρτίσει «μαύρη λίστα» που περιλαμβάνει τραγούδια των Β. Παπακωνσταντίνου, Λ. Κηλαηδόνη, Δ. Σαββόπουλου, αλλά και της Μαντόνας και του Μπύου Τζωρτζ. Είναι όμως και ο μοναδικός σταθμός από τους υπάρχοντες που διευθυντή έχει τον ίδιο το δήμαρχο, τον Στ. Πανάγο. Ποιος τα αποφασίζει όλα αυτά;

● Τι γίνεται, όμως, στην κρατική ραδιοτηλεόραση, εκτός των νομοσχεδίων του κ. Κακλαμάνη και των «γκρέιντερ» του κ. Κουτσόγιωργα; Όταν ο κ. Ανδρέας Χριστοδουλίδης ανέλαβε πρόεδρος του Ενιαίου Φορέα του είχαμε ευχηθεί «καλή επιτυχία στο εκ προοιμίου ναρκοθετημένο πεδίο μάχης που ανέλαβε να διαχειριστεί». Δεν διαψευστήκαμε, φυσικά. Οι πρώτες νάρκες άρχισαν ήδη να εκρήγνυνται. Μιλάμε βέβαια για τον τρόπο που μεταδόθηκαν οι πρόσφατες προεκλογικές περιοδείες του προέδρου του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου.

● Λέγεται ότι το «τηλεκοντρόλ» που ανατίναξε τις νάρκες το κρατούσε ο διευθυντής ειδήσεων της ET1 κ. Θεόδωρος Δεληγιάννης, ο οποίος, την ημέρα της περιοδείας στην Αχαΐα ήταν συνεχώς σε «ανοικτή γραμμή» με την Ζαλοκώστα, «κόβοντας» το δελτίο ειδήσεων για να χωρέσει περισσότερος Παπανδρέου και Κουτσόγιωργας. Οι τηλε-χειρισμοί του αυτοί εξόργισαν τους αρχισυντάκτες του δελτίου οι οποίοι εν σώματι ή μάλλον δυο σώματα, κατέφυγαν στον κ. Χριστοδουλίδη διαμαρτυρόμενοι.

Ακολούθησε σύσκεψη με τη συμμετοχή των κ.κ. Χριστοδουλίδη, Τσαλακού, Δεληγιάννη, Σηφουνάκη, Τσιβιλικά και Δεμίρη, όπου ο μεν κ. Δεληγιάννης έκανε πως δεν ήξερε τίποτα για το έγκλημα, ο δε κ. Χριστοδουλίδης υποσχέθηκε την ά-

μεση εφαρμογή κώδικα δεοντολογίας. Ακολούθησαν βέβαια τα Καλάβρυτα, «μια από τα ίδια» δηλαδή, και ο κώδικας δεοντολογίας ακόμα συντάσσεται.

● Η ίδια κατάσταση με το δελτίο ειδήσεων επικρατεί και στο τμήμα ρεπορτάζ της ET1. Μετά την παραίτηση του αρχισυντάκτη του Κώστα Μπετινάκη, το ανέλαβε ο κ. Δεληγιάννης και το διέλυσε. Τι να το κάνει άλλωστε το «ρεπορτάζ» η ET1. Οι ειδήσεις έρχονται έτοιμες από την Ζαλοκώστα. Λιτότης και οικονομία δυνάμεων.

● Τα ίδια και στην κρατική ραδιοφωνία. Όταν ο κ. Στρατής Καρράς ανέλαβε διευθυντής της τόνισε προς κάθε κατεύθυνση ότι «δεν θα ανεχθεί καμιά παρέμβαση», ότι «θα παραιτηθεί αν επέμβουν στο έργο του» κ.λπ. Δεν πέρασαν λίγες ημέρες και ο επιτυχημένος κατά γενική ομολογία διευθυντής του Δ' προγράμματος κ. Πάνος Κορόβηλας εξαναγκάστηκε σε παραίτηση, όπως και η κ. Σοφία Μιχαλίτη, ένα από τα λίγα στελέχη του Β' προγράμματος που ήξερε από ραδιόφωνο. Ο κ. Καρράς ανέχθηκε κι αυτές και άλλες παραιτήσεις που προκάλεσε η τοποθέτηση του στελέχους της «κλαδικής» δημοσιογράφων του ΠΑΣΟΚ κ. Χουρδάκη στη θέση του Γιάννη Ψιστάκη, που παραιτήθηκε κι αυτός, επειδή δεν άντεχε τις παρεμβάσεις.

● Τελικά οι αλλεπάλληλες παραιτήσεις προκάλεσαν οικονομική αποσυμφόρηση στην κρατική ραδιοφωνία. Έτσι, οι κ.κ. Χουρδάκης, και Κάρολος Μπρούσαλης πρότειναν τη μετάδοση μιας ...10ωρης ζωντανής εκπομπής ημερησίως από το Β' Πρόγραμμα και προσέλαβαν 30 δημοσιογράφους για να τη στελεχώσουν, τη στιγμή που οι αργόμισθοι στην ΕΡ1 ξεπερνούν τους 50.

● Οι 30 νεοφερμένοι στο κρατικό ραδιόφωνο υπέγραψαν προκλητικές σε μισθούς συμβάσεις και ο ίδιος ο κ. Μπρούσαλης αμειβεται με 500 χιλιάδες δραχμές μηνιαίως, με αποτέλεσμα να κατατεθεί στη Βουλή σχετική επερώτηση.

● Συνέβη κι αυτό στην ET2. Την ημέρα των Χριστουγέννων ο γενικός διευθυντής της κ. Παλαιοθόδωρος σκέφτηκε να κεράσει στους εργαζόμενους από ένα κωκ και μια πορτοκαλάδα. Το σκέφτηκε, όμως, δυο φορές και για να μη φάει κωκ κανέναν άσχετος ή περαστικός έβαλε τους εργαζόμενους να υπογράψουν απόδειξη ότι έφαγαν το γλυκό και ήπιαν την πορτοκαλάδα. Τέτοιο ρεζίλι! Ηθικόν διδάγμα: Μην πάτε για καφέ στην ET2. Θα σας τον χρεώσουν.

● Απίστευτο και όμως αληθινό. Το ύψος των αμοιβών των συνεργατών και εκτάκτων υπαλλήλων (μόνο για έκτακτες συνεργασίες) στην ΕΡΤ για τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο του 1987 έφτασε 145 εκατομμύρια δραχμές. Στην αναλυτική κατάσταση που υπέβαλε το αρμόδιο τμήμα στο Δ.Σ. της ΕΡΤ, το ύψος της αμοιβής των εκτάκτων υπαλλήλων φθάνει το 1.346.300 δρχ. και των εκτάκτων συνεργατών (παραγωγών, σκηνογράφων, δημοσιογράφων, δακτυλογρά-

φων, χορωδών, μουσικών, ηθοποιών, τραγουδιστών, συγγραφέων, μεταφραστών, εκφωνητών, οπερατέρ, επιμελητών, φροντιστών, οργανωτών παραγωγής, μοδιστρών, συμβούλων, εκτελεστών, κομπάρσων, ρεπόρτερ, διευθυντών παραγωγής, φωτογραφίας κλπ., χορογράφων, ειδικών συμβούλων, ανταποκριτών, χορευτών και διαφόρων βοηθών όλων αυτών και άλλων κατηγοριών, μέχρι και ψαλτών) φθάνει τα 144.247.011 δρχ.

Αυτά είναι οι έκτακτες αμοιβές δυο μηνών και μάλιστα καλοκαιρινών, με διακοπές δηλαδή στα βουνά και στις θάλασσες. Προσθέστε τους υπόλοιπους μήνες και τις τακτικές αμοιβές των τακτικών (;) υπαλλήλων και συνεργατών και ελπίζουμε να τα καταφέρετε στο λογαριασμό. Αλλά για τη διαχείριση των κρατικών ραδιοτηλεοπτικών μέσων θα επανέλθουμε.

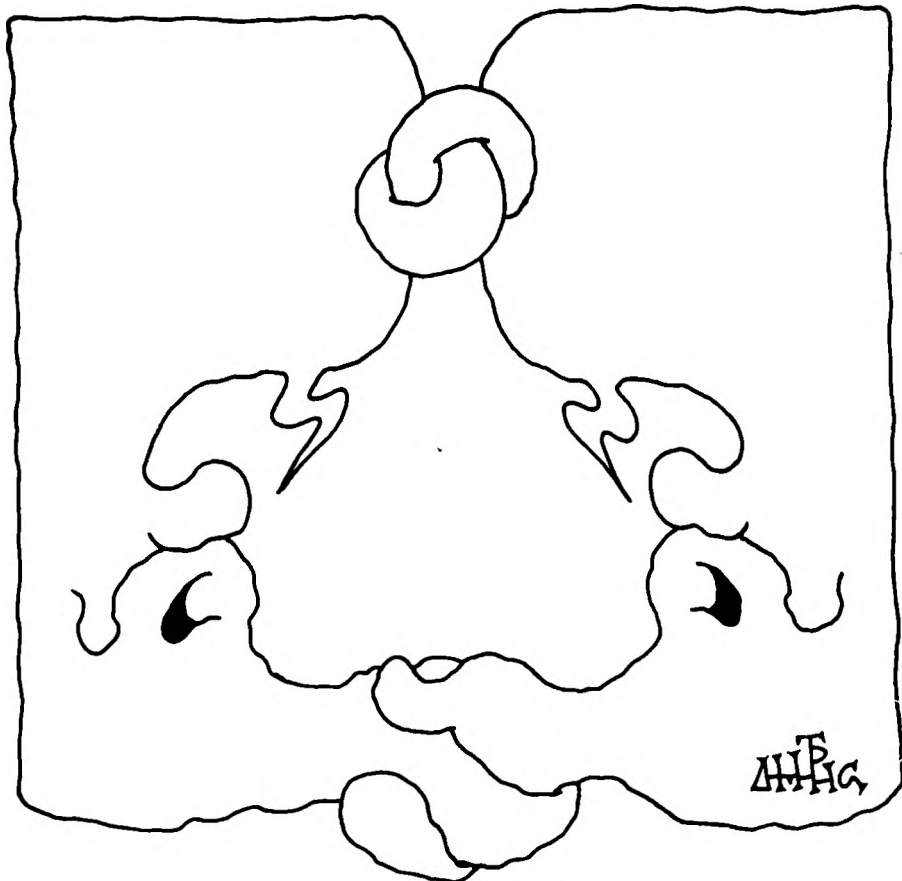
● Αν τα κρατικά ραδιοκύματα διεκδικούν, άνευ αντιπάλου, τα πρωτεία του καλύτερου υπνωτικού κι εκείνα του κ. Κούβελα του καλύτερου διεγερτικού —του «Μένιου», φυσικά— τα ραδιοκύματα που θα εκπέμπει από τα μέσα Ιανουαρίου ο νέος σταθμός ANTENNA FM STEREO θα είναι σίγουρα τα πολυτελέστερα.

Η πρώτη παρουσίαση του σταθμού έγινε στις αρχές του Δεκεμβρη στη ντίσκο

Herodium Club —που ανήκει κι αυτή στον κ. Κυριακού και στοίχισε περισσότερο από 500 εκατομμύρια— όπου αιθέρια «πιν-απ γκέρλς» σέρβιραν τους πολλούς καλεσμένους, για βολιδοσκοπήση και μη. Και φαίνεται ότι με αφορμή αυτά τα «πιν-απ γκέρλς» βδομαδιάτικη σατιρική εφημερίδα έσπευσε να συνδέσει το νέο σταθμό με κάποιες αμερικάνικες υπηρεσίες, που επιδίδονται στο άθλημα.

Δεν γνωρίζουμε αν ο νέος σταθμός θα είναι πράγματι «αμερικανικός». «Μητσοτακικός» θα είναι όμως σίγουρα. Όλοι στην οδό Ρηγίλλης γνωρίζουν ότι η ANTENNA FM STEREO είναι ένα «προσωπικό δώρο» του κ. Κυριακού στον κ. Μητσοτάκη για να μην αισθάνεται ανασφαλής στους αιθέρες της Αθήνας ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας και για να εξασφαλίσει μια θέση στη «λίστα» ο Ελληνοαμερικανοκύπριος επιχειρηματίας.

● Έτσι με το νέο χρόνο, οι συσχετισμοί στα «ελεύθερα» ραδιοκύματα της Αθήνας θα έχουν διαμορφωθεί ως εξής: Η «Δεξιά» θα διαθέτει δυο σταθμούς, έναν ακραιφνή μητσοτακικό και τον «μετωπικό» του κ. Μιλτιάδη Έβερτ (που καλό θα ήταν με την ευκαιρία να συστήσει στους συνεργάτες του 9.84 να βάζουν λιγότερο «ροκ», ιδίως «ελληνικό», και να μιλούν λιγότερο. Η σιωπή είναι χρυσός καμιά φορά παιδιά). Από την άλλη μεριά, το κυβερνητικό κόμμα θα διαθέτει κι αυτό δυο σταθμούς. Τον καθαρά «αντρεϊκό» του συγκροτήματος Λαμπράκη με επικεφαλής τον κ. Πέτρο Ευθυμίου και άλλους και τον περισσότερο «μετωπικό» —προς τα δεξιά εννοείται— του κ. Κοσκωτά. Όσον αφορά τον κ. Μπόμπολα, αυτός έκανε πίσω εκτιμώντας, είτε, ότι «δεν τον παίρνει» ακόμα στις μπάντες των FM είτε ότι πρέπει να οργανωθεί καλύτερα.

Διαξιφισμοί στο προσκήνιο, εναγκαλισμοί στο παρασκήνιο

του Βασίλη Ζήση

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ καθόλου τυχαίο ότι και η δεύτερη σοβαρή διατάραξη της κοινοβουλευτικής ηρεμίας και ...νύστας, μέσα σε διάστημα λίγων μηνών, προκλήθηκε από τα σκάνδαλα στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων.

Και τις δύο φορές, κεντρικό πρόσωπο των κοινοβουλευτικών διαξιφισμών ήταν ο πρώην υπουργός Άμυνας και νυν επίτιμος πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας, κ. Ευάγγελος Αβέρωφ. Αλλά με μια σημαντική διαφορά, όσον αφορά την τακτική που ακολούθησε το ΠΑΣΟΚ.

Τα σκάνδαλα ξεσπούν...

ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ φορά, ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου έσπευσε να εκτονώσει την κοινοβουλευτική κρίση, δηλώνοντας από το βήμα της Βουλής ότι «δεν τίθεται θέμα εντιμότητας» για τον κ. Αβέρωφ. Αντίθετα, την Πέμπτη 17 Δεκεμβρίου, οι κ.κ. Γ. Χαραλαμπίδης και Στ. Γιώτας διάλεξαν τον κ. Αβέρωφ και τη θητεία του στο υπουργείο Άμυνας για να αντεπιτεθούν στη «Νέα Δημοκρατία» και να την κατηγορήσουν ότι κι αυτή ενέχεται με σκάνδαλα στις προμήθειες. Να πρόκειται, άραγε, για διάσταση εκτιμήσεων μεταξύ του πρωθυπουργού και του αντιπροέδρου της κυβέρνησης, ή για μια απελπισμένη προσπάθεια αντιπερισπασμού του ΠΑΣΟΚ μετά τις αποκαλύψεις που το βαραίνουν για παρόμοια σκάνδαλα;

ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΡΙΑ μας έχουμε να παρατηρήσουμε ότι, ναι μεν οι καταγγελίες των κ.κ. Χαραλαμπίδου και Γιώτα για τα σκάνδαλα τη «Νέας Δημοκρατίας» είναι βάσιμες, όμως η επανάληψή τους καταντά κωμωδία άνευ γέλιου, από τη στιγμή που σχεδόν καμιά από τις υποθέσεις αυτές δεν παρεπέμφθη στην ακροαματική διαδικασία. Και η μοναδική που παρεπέμφθη στη δικαιοσύνη —κι αυτό ύστερα από σειρά δημοσιευμάτων του «ΑΝΤΙ»— μπήκε τελικά στο αρχείο.

ΑΝ ΛΟΙΠΟΝ το ΠΑΣΟΚ ήθελε να μας πείσει ότι ενδιαφέρεται ειλικρινά να επικρατήσει η διαφάνεια στις προμήθειες, είχε και έχει πάντοτε τον τρόπο να προκαλέσει ανακρίσεις και δίκες —και όχι μόνο τυπικές ΕΔΕ— για τα σκάνδαλα στα οποία ενέχονται ο κ. Αβέρωφ και η ΝΔ. Δεν το κάνει όμως και ούτε πρόκειται να το κάνει, όχι μόνο επειδή δεν ενδιαφέρεται —όπως αποδείχθηκε επανειλημμένα— για τη διαφάνεια στις προμήθειες, αλλά και επειδή φοβάται τα αντίποινα.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ

Δημοσιεύουμε εδώ ένα από τα πολλά γράμματα που πήραμε. Ο συντάκτης του, δικηγόρος κ. Γ. Τριανταφυλλίδης, πρώην πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης —πέραν από τα αισθήματα συμπαράστασης στο ΑΝΤΙ— διατυπώνει με πολλή σαφήνεια το θέμα της εμπλοκής των στρατιωτικών στις προμήθειες και την αύξουσα επιρροή τους στη χάραξη της συνολικής κυβερνητικής πολιτικής για τα αμυντικά θέματα:

Αγαπητέ κ. Διευθυντά,

Κι εδώ στη Θεσσαλονίκη δεχθήκαμε με την ίδια κατάπληξη και ανησυχία την απόφαση του Εφετείου της Αθήνας, να καταβάλει αποζημίωση στην εταιρεία ΑΧΧΟΝ και στον κ. Θωμά Λιακουνάκο για «ηθική βλάβη» τους το εξωφρενικό για τα ελληνικά (και τα δικαστικά μας) μέτρα ποσό των 6.000.000 δραχμών. Κι αυτό, σήμερα που η ηθική υγεία στην πολιτική έχει επικίνδυνα δηλητηριασθεί από τα απανωτά και ατιμώρητα σκάνδαλα αυτών, που διαχειρίζονται μεγάλους δημόσιους οργανισμούς, συντηρούμενους από το χρήμα του φορολογούμενου πολίτη. Η ανησυχία μας μεγαλώνει περισσότερο από το γεγονός, ότι η καταδίκη σου αυτή είναι πλήγμα κατά της ελευθεροτυπίας και ισοδυναμεί με φήμωση μιας ελεύθερης και αδέσμευτης δημοσιογραφικής φωνής ελέγχου του δημόσιου βίου. Διαβάζοντας όμως την παρατήρηση του ΑΝΤΙ ότι η εταιρεία ΑΧΧΟΝ δεν αναφέρεται και στα άλλα δημοσιεύματά του, όπως για το σύστημα ΔΙΑΣ που πούλησε στην αεροπορία και σύμφωνα με το σημερινό υπουργό Άμυνας είναι ελαττωματικό κι ακόμη τα ερωτήματα του αν ο κ. Αρκουμανέας, που «αξιολόγησε» ως αξιωματικός του ΓΕΑ το ΔΙΑ, εργάζεται ή όχι στην ΑΧΧΟΝ ως εκδότης του «ΚΕΡΔΟΥΣ», και πόσοι απόστρατοι α-

ξιωματικοί εργάζονται στην εταιρεία αυτή, θυμήθηκα το βιβλίο του διάσημου Αμερικανού οικονομολόγου Τζων Γκαλμπρέθ «Πώς να ελέγξουμε τους στρατιωτικούς», στο οποίο γράφει, ότι δυο διαστημικοί επιστήμονες (οι Σάιμον Ράμο και Ντην Γούλντριζ), που κατείχαν θέσεις συμβούλων στις αεροπορικές υπηρεσίες των ΗΠΑ, μέσα σε 4 μόνο χρόνια βρέθηκαν κάτοχοι περιουσίας δισεκατομμυρίων δολαρίων και εξασφάλισαν θέσεις στο ανώτατο βιομηχανικό κλίμακιο. Ακόμη ότι μόνο κατά το 1960 προσλήφθηκαν 691 απόστρατοι στρατηγοί, ναύαρχοι κλπ. στις 10 πιο σημαντικές βιομηχανίες, που προμηθεύουν αμυντικά όπλα. Και, ερωτώντας ποια είναι η μοίρα εκείνων, που επιδεικνύουν ζήλο στην έρευνα για ατασθαλίες, ανομολόγητα κέρδη και δωροδοκίες, απαντά, αναφέροντας το εξής χαρακτηριστικό παράδειγμα: Ο Α. Φιτςγκέραλντ, ειδικός στα ζητήματα του Πενταγώνου, θεώρησε ότι οι όροι μιας σύμβασης του δημοσίου με τη βιομηχανία Λόκχηντ για την προμήθεια C-5A ήταν ασύμφοροι και διαβίβασε τις αιτιολογημένες αντιρρήσεις του στην αρμόδια επιτροπή. Αποτέλεσμα: ο Φιτςγκέραλντ έπαψε ξαφνικά να είναι εισηγητής στα αεροπορικά ζητήματα και απολύθηκε από το Πεντάγωνο.

Μας θυμίζουν τίποτα, όσα καταγγέλλει δημόσια ο παγκοσμίου κύρους Αμερικανός οικονομολόγος;

Παρ' όλα αυτά σας μεταφέρουμε την εγγήγορη και συμπαράστασή μας στο σύνθημά σας: «Προχωράμε».

Με εκτίμηση

Γιώργος Εμμ. Τριανταφυλλίδης

Πρώην Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης

ΝΑ ΕΙΝΑΙ, άραγε, τυχαίο το γεγονός ότι μετά την παραπομπή του «φακέλου Λέοπαρντ» στην ποινική δικαιοσύνη και πριν από την προηγούμενη θυελλώδη συζήτηση για την άμυνα στη Βουλή, ο κ. Παπανδρέου δέχθηκε τον κ. Αβέρωφ στο Καστρί, όπως γράφτηκε και δεν διαψεύσθηκε;

ΕΙΜΑΣΤΕ, λοιπόν, θεατές ενός ακόμα συναινετικού παιγνίου, μιας ακόμα συνδιαλλαγής σε βάρος των συμφερόντων του τύπου. Οι παίκτες κατεβαίνουν στη Βουλή και από ησυχαστήριο τη μετατρέπουν αίφνης σε αρένα, με εκφράσεις όπως «εσύ είσαι κλέφτης ρε μασκαρά», προσπαθώντας να κερδίσουν όσο περισσότερους πόντους μπορούν για το παζάρι που θα ακολουθήσει στα παρασκήνια, την επομένη.

ΕΧΟΥΝ αντιληφθεί οι πάντες από καιρό αυτό το παζάρι. Γι' αυτό άλλωστε δώσαμε βάρος στις αποκαλύψεις για τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων. Είναι ένας χώρος που αποδεικνύει ότι η «Αλλαγή» δεν ήταν παρά μια εναλλαγή προσώπων στα στεγανά. Στη θέση του κ. Τσάκου είναι τώρα ο κ. Λιακουνάκος, στη θέση του κ. Δαλέζιου των «Αουγκούστα» είναι ο κ. Λούβαρης των Τσάτσων, αντί για το «σκάνδαλο Λέοπαρντ» έχουμε το σκάνδαλο «Μάτζικ» κ.ο.κ.

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ να περιμένουμε, συνε-

πώς, τίποτα από τις κονταρομαχίες των δύο μονομάχων της Βουλής και διασπαστών του δημοσίου χρήματος. Κανένας τους δεν μπορεί να πείσει ότι επιδιώκει όσα λεκτικά υποστηρίζει. Θα μας έπειθαν μόνο όταν ο κ. Παπανδρέου δήλωνε δημοσίως πώς εξηγεί την ανάμιξη του κ. Λούβαρη στην «αγορά του αιώνα».

ΘΑ ΜΑΣ ΕΠΕΙΘΑΝ μόνον αν ο κ. Μητσοτάκης εξηγούσε πώς η κυβέρνηση, της οποίας χρημάτισε στέλεχος, μεθόδευσε και υλοποίησε την αγορά των «Λέοπαρντ», έξι μήνες πριν από τις εκλογές του 1981 και σε μία διαδικασία που συνετελέστηκε σε ένα μήνα.

Το άλλοθι για τα στεγανά

ΜΟΝΟΝ ΕΝΑ πράγμα θέλουμε να σημειώσουμε ακόμα: Είναι καιρός να σταματήσει ο εκβιασμός που επιχειρεί κάθε κυβέρνηση, όταν τίθεται επί τάπητος η διαφάνεια στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι «όλοι πρέπει να σεβονται την Άμυνα». Σε μια ευνομούμενη χώρα κανένα θέμα, όσο ψηλό και «εθνικό» κι αν είναι, δεν αποτελεί «ταμπού». Πολύ περισσότερο, όταν έχει αποδειχθεί, με αδιάσειστα στοιχεία, ότι πίσω από φράσεις όπως «στις Ένοπλες Δυνάμεις γίνεται τεράστιο έργο» κρύβονται σπατάλες και λοβιτούρες δισεκατομμυρίων. Αυτά δεν τα ισχυ-

ριζόμαστε μόνον εμείς. Τα διατύπωσαν πρόσωπα αρμόδια, όπως ο πρώην υφυπουργός Άμυνας κ. Θ. Στάθης, την έκθεση του οποίου δημοσεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ η κοινοβουλευτική συζήτηση για τις προμήθειες στις Ένοπλες Δυνάμεις την Πέμπτη 17/12 εξελίχθηκε σε μια αναφορά αποσπασμάτων από ανάλογα δημοσιεύματα του «ΑΝΤΙ». Οι υποθέσεις των ελικοπτέρων «Τσίνουκ», των αρμάτων μάχης «Λέοπαρντ», των «Λεωνίδας», του κ. Λούβαρη, των αντισταθμιστικών κ.ά., εκφωνήθηκαν από τα χείλη υπουργών και βουλευτών της αντιπολίτευσης, αποδεικνύοντας την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία του περιοδικού:

ΔΕΝ ΤΟ ΑΝΑΦΕΡΟΥΜΕ, για να διεκδικήσουμε εύσημα της δια του Κοινοβουλίου επιβεβαίωσης, αλλά για να θυμίσουμε και να επισημάνουμε ένα πρόσφατο γεγονός. Λίγες ημέρες πριν ο κ. Χαραλαμπίδης κατηγορήσει τον κ. Αβέρωφ για το «σκάνδαλο Λέοπαρντ», το «ΑΝΤΙ» καταδικαζόταν να πληρώσει έξι εκατομμύρια στον αντιπρόσωπο των τανκς κ. Λιακουνάκο, για πρόκληση «ηθικής βλάβης». Τη βλάβη, όμως, που προκαλείται στο «περί δικαίου κοινό αισθήμα» από όλα αυτά τα αμοιβαία κουκούλωματα ποιος θα την πληρώσει;

«ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ»

Ζωοδόχου Πηγής 21 - τηλ.: 3615433

Ελάτε κοντά μας, στο βιβλιοπωλείο μας.

*Καφές δωρεάν, μουσική, έργα τέχνης και όσα βιβλία έχετε φανταστεί,
σε τιμές που δεν φανταστήκατε!*

**«ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ» Ζωοδόχου Πηγής και Κωλέττη.
Δεν ξανάδατε ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΣΑΝ ΚΙ ΑΥΤΟ.**

Ο καθηγητής Κλ. Νικολαΐδης, καταγγέλλει στρατηγούς και κυκλώματα

Προς τη Διεύθυνση του ΑΝΤΙ

Με αφορμή την έκθεση του κ. Υφυπουργού Άμυνας κ. Θ. Στάθη προς τον πρωθυπουργό, δημοσιεύσατε σε εισαγωγικά διάλογο του Πρωθυπουργού με τον κ. Στάθη όπου γίνεται ονομαστική αναφορά στο πρόσωπό μου σχετικά με ένα εξοπλιστικό πρόγραμμα υψηλής τεχνολογίας, για το οποίο —σαν ειδικός σύμβουλος του Υφυπουργού— είχα εντεταλμένη αρμοδιότητα, όπως άλλωστε και για άλλα σημαντικά θέματα που ενδιαφέρουν το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.

Εξ αιτίας του παραπάνω και των σχετικών ασαφών σχολίων της τελευταίας παραγράφου σας, είμαι υποχρεωμένος, χωρίς να μπω σε εξειδικεύσεις, να πληροφορήσω εσάς και τους αναγνώστες σας ως εξής:

1. Η χαμηλού επιπέδου «πληροφόρηση» που δέχθηκε ο Πρωθυπουργός σε σχέση με το ως άνω πρόγραμμα ήταν —όπως άλλωστε του εξήγησε ο κ. Στάθης— εντελώς ψευδής και προφανώς έγινε για αντιπερισπασμό και αποπροσανατολισμό. Δεν γνωρίζω εάν έχουν ζητηθεί ευθύνες από εκείνους που κατασκεύασαν ή και μετέφεραν τέτοιες ανακρίβειες σε τόσο υψηλό επίπεδο.

2. Η παραπληροφόρηση του Πρωθυπουργού με την ταυτόχρονη παράκαμψη του αρμόδιου Υφυπουργού, είναι σύμπτωμα της ανέντιμης αντίδρασης ορισμένων ατόμων στις προσπάθειες και τις προτάσεις που κάναμε επί ένα χρόνο στο ΥΕΘΑ για αξιολόγηση και βελτίωση της απόδοσης δραστηριοτήτων των Γενικών Επιτελείων που αναφέρονται στους εξοπλισμούς, στην Αμυντική Τεχνολογία και στην εν γένει υποστήριξη των επιχειρήσεων.

Γι' αυτούς που γνωρίζουν τα πράγματα, κάνουν συγκρίσεις και επιθυμούν την πρόοδο, είναι ηλίου φαινότατο ότι η Ελλάδα έχει άμεση ανάγκη από αναδιοργάνωση του υπουργείου Εθνικής Άμυνας, ως προς το ρόλο των Επιτελείων, την αποτελεσματικότητα της Αμυντικής Βιομηχανίας, την επιλογή οπλικών συστημάτων, τα αντισταθμιστικά οφέλη και τη δημιουργία και τη γρήγορη ανάπτυξη σύγχρονης Αμυντικής Έρευνας και Τεχνολογίας.

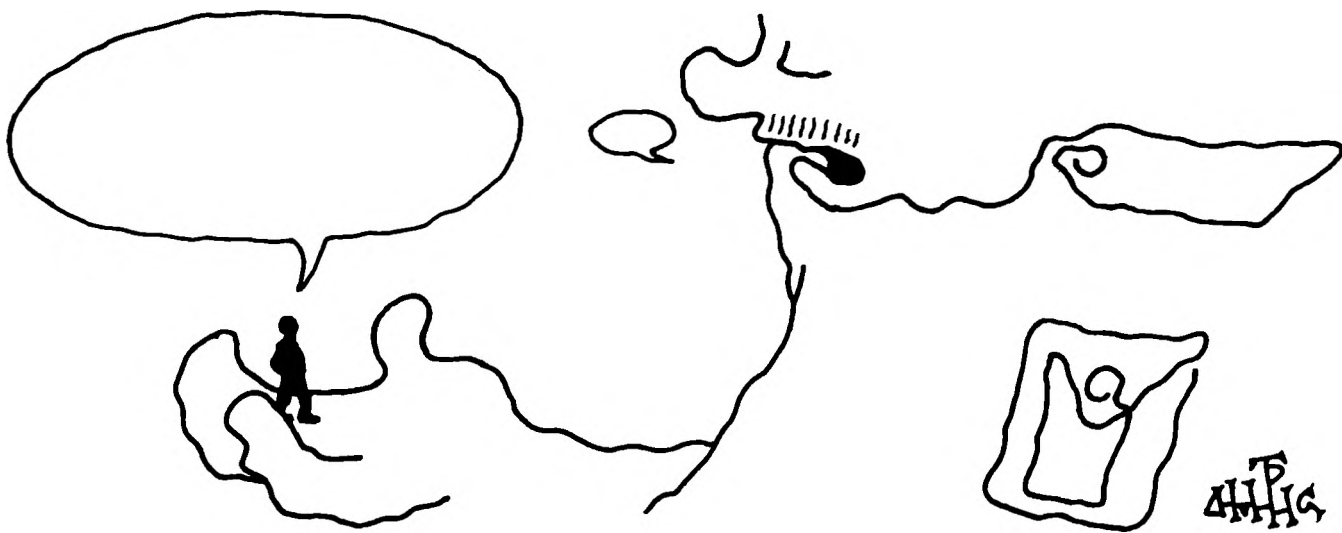
Ε να μέρος των λόγων μπορείτε να βρείτε στην δημοσιευθείσα αναφορά του κ. Στάθη προς τον Πρωθυπουργό καθώς και στην εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου που επίσης είδε πρόσφατα το φως της δημοσιότητας. Εάν τούτο εψηφίζετο από τη Βουλή και υλοποιείτο αμέσως με την ανάθεση των σχετικών αρμοδιοτήτων σε κατάλληλους ανθρώπους, ασφαλώς οι οιωνοί για την εξέλιξη της Εθνικής Άμυνας και την τεχνολογική ανάπτυξη της χώρας θα ήσαν πολύ καλύτεροι.

Ειλικρίνα
Κλ. Α. Νικολαΐδης
Αθήνα, 21/12/87

ΔΙΑΛΕΓΕΤΕ ΚΑΙ ΠΑΙΡΝΕΤΕ:

Ή οι στρατηγοί παραπληροφορούν ή οι σύμβουλοι χρηματίζονται

του Βασίλη Ζήση

Περιμέναμε ότι η κυβέρνηση θα ήταν αυτή που θα επεδείκνυε ευαισθησία και θα απαντούσε στα ερωτήματα που θέσαμε στο προηγούμενο τεύχος για την υπόθεση του καθηγητή κ. Κλεάνθη Νικολαΐδη. Αλλά παρ' όλο που ο υπουργός Άμυνας κ. Γιάννης Χαραλαμπόπουλος ξόδεψε χιλιάδες λέξεις για να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα, μιλώντας από το βήμα της Βουλής για τις προμήθειες στο υπουργείο του δεν βρήκε ούτε μια λέξη να πει για την υπόθεση Νικολαΐδη, που θέτει μείζον θέμα ηθικής και πολιτικής τάξης για την κυβέρνηση.

Αντίθετα με την κυβέρνηση, ο κ. Νικολαΐδης —που μέχρι το προηγούμενο τεύχος ήταν ο «κατηγορούμενος» στην υπόθεση που εμπλέκεται— επεδείξε ευαισθησία και απάντησε στο δημοσίευσμά μας. Όπως θα διαπιστώσει και ο αναγνώστης του περιοδικού η επιστολή του πρώην συμβούλου του υπουργείου Άμυνας που δημοσιεύεται στη διπλανή στήλη δίνει νέες διαστάσεις στις αποκαλύψεις για τα σκάνδαλα και το καθεστώς που επικρατεί στο υπουργείο Άμυνας και συμπληρώνει, θα έλεγε κανείς, με δραματικό τρόπο τις υποθέσεις Λούβαρη και Στάθη (τ.χ. 358, 359 και 362 του «Αντί») επειδή καταγγέλλει δημοσίως:

● Ότι «κάποιοι» —άγνωστοι για την ώρα αλλά πολύ εύκολο να εντοπισθούν— κυβερνητικοί αξιωματούχοι παραπληροφόρησαν τον πρωθυπουργό, με ισχυρισμούς για τις «ύποπτες σχέσεις» που είχε ο κ. Νικολαΐδης με προμηθευτές των Ενόπλων Δυνάμεων.

● Ότι η «ψευδής πληροφόρηση» του πρωθυπουργού, όσον αφορά τον κ. Νικολαΐδη, έγινε για να παρεμποδιστούν οι προσπάθειες που έκανε ο τελευταίος, ως

αρμόδιος σύμβουλος του υπουργείου Άμυνας, για να κατασκευαστεί στην Ελλάδα το πολυδάπανο Σύστημα Διοίκησης και Ελέγχου Πολέμου (ΣΔΕΠ). Πράγμα που υπονοεί ότι αυτοί οι «κάποιοι» επεδίωκαν να γίνει η ανάθεση της παραγγελίας σε μια από τις ξένες εταιρείες που ενδιαφερόταν για το πρόγραμμα, την SIEMENS και την AEG.

● Ότι η παραπληροφόρηση του πρωθυπουργού είναι σύμπτωμα «της ανέντιμης δράσης ορισμένων ατόμων» που διαφωνούσαν ριζικά με τις προσπάθειες του κ. Στάθη και του κ. Νικολαΐδη για την ελληνοποίηση των προμηθειών και τον έλεγχο τους από την υπεύθυνη πολιτικά κυβέρνηση. Οι προσπάθειες αυτές, όπως δείξαμε στο προηγούμενο τεύχος, συνάντησαν τις έντονες αντιδράσεις των επιτελείων και των κ.κ. Χαραλαμπόπουλου και Κουρή προσωπικά.

Το «Αντί» δεν υιοθετεί τις απόψεις ούτε του κ. Στάθη ούτε του κ. Νικολαΐδη. Δημοσίευσε όμως και την έκθεση του πρώτου και την επιστολή του δεύτερου, επειδή αποδεικνύουν, πλέον, ότι κάτι πολύ σάπιο βασιλεύει στο κτίριο της οδού Μεσογείων. Περιμένουμε, λοιπόν, από την κυβέρνηση να απαντήσει στα ερωτήματα που θέσαμε στο προηγούμενο τεύχος για την υπόθεση Στάθη - Νικολαΐδη και τα υπενθυμίζουμε για μια ακόμα φορά:

Ο κ. Νικολαΐδης ήταν ο συντάκτης της έκθεσης που υπέβαλε προσωπικά ο κ. Στάθης στον πρωθυπουργό, καταγγέλοντας τα στεγανά κυκλώματα που δρουν στο υπουργείο Άμυνας σπαταλώντας προμήθειες δισεκατομμυρίων. Σκοπός των κ.κ. Στάθη και Νικολαΐδη ήταν, σύμφωνα με τους ίδιους, να αποσπάσουν τις προμήθειες από τα χέρια των επιτε-

λείων και να τις αποδώσουν στα χέρια της κυβέρνησης. «Κάποιοι» γνωστοί και μη εξαιρεταίοι όμως αντέδρασαν υπονομεύοντας τον υφυπουργό και το σύμβουλό του. Στα μέσα του καλοκαιριού ο πρωθυπουργός κάλεσε στο Καστρί τον κ. Στάθη και του επέστησε την προσοχή στις δραστηριότητες του συμβούλου του. Όταν ο κ. Στάθης ρώτησε αν ο κ. Α. Παπανδρέου έχει συγκεκριμένες πληροφορίες για τον σύμβουλό του, ο πρωθυπουργός του έδειξε ένα σημείωμα που έγραφε ότι ο κ. Νικολαΐδης είχε σχέσεις με την εταιρεία AEG που ενδιαφέρεται για το ΣΔΕΠ. Ο κ. Στάθης, όμως, κάλυψε απόλυτα και κατηγορηματικά τον σύμβουλό του και σήμερα και οι δυο δεν εργάζονται στο υπουργείο Άμυνας. Αλλά τα ερωτήματα παραμένουν:

● Ποιος ή ποια υπηρεσία έδωσαν στον κ. Παπανδρέου το σημείωμα που κατηγορούσε τον κ. Νικολαΐδη για «χρηματισμό»; Στην επιστολή του ο κ. Νικολαΐδης δείχνει ότι γνωρίζει τους «δράστες» και από τη δημοσιογραφική έρευνα του «Αντί» προκύπτει ότι μόνο δυο πρόσωπα —εκτός της ΚΥΠ— είχαν εκείνη την εποχή τη δυνατότητα να παρέμβουν προσωπικά στον πρωθυπουργό για την υπόθεση Νικολαΐδη. Και τα δυο είναι σήμερα ανώτατοι αξιωματικοί της Πολεμικής Αεροπορίας.

● Τι έκανε ο κ. Παπανδρέου όταν ο κ. Στάθης αρνήθηκε κατηγορηματικά ότι ο σύμβουλός του χρηματίζεται; Ανακάλεσε στην τάξη αυτούς που του έστειλαν το σημείωμα; Ερευνήσε την υπόθεση (πιθανός χρηματισμός ή σκόπιμη παραπληροφόρηση) ή την άφησε κι αυτή να θαφτεί επειδή «μύριζε»;

Ό,τι και να έκανε πάντως ο πρωθυπουργός προκύπτουν σοβαρές ευθύνες και πρέπει να επιληφθεί ο εισαγγελέας. Αν οι πληροφορίες για τον κ. Νικολαΐδη είναι ψευδείς τότε προκύπτουν ποινικές ευθύνες για αυτούς που παραπληροφόρησαν τον πρωθυπουργό. Αν οι πληροφορίες αληθεύουν τότε η ποινική δίωξη πρέπει να στραφεί κατά του κ. Νικολαΐδη. Περιμένουμε, λοιπόν, την υπεύθυνη κυβερνητική απάντηση, σημειώνοντας ότι προς στιγμήν η υπόθεση «κουκουλώθηκε».

Για την ιστορία, πάντως, αλλά και για να βοηθήσουμε τον κ. Παπανδρέου να «βρει άκρη», στην περίπτωση φυσικά που το επιθυμεί, αποκαλύπτουμε σήμερα το ιστορικό της υπόθεσης ΣΔΕΠ:

Το σύστημα αυτό θα αποτελείται από ένα δίκτυο κομπιούτερ το οποίο θα πληροφορεί ανά πάσα στιγμή το ΓΕΕΘΑ για την κατάσταση στην οποία θα βρίσκονται οι Ένοπλες Δυνάμεις, διευκολύνοντας έτσι τη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων.

Οι σχετικές αξιολογήσεις άρχισαν πριν

από λίγα χρόνια και μειοδότες αναδείχθηκαν δυο δυτικογερμανικές εταιρείες, η SIEMENS και η AEG. Τον Ιούλιο, όμως, του 1985, το ΓΕΑ διατάχθηκε να σταματήσει τις διαπραγματεύσεις με τις ξένες εταιρείες, επειδή η ηγεσία του υπουργείου Άμυνας ήθελε να υπάρξει ελληνοποίηση του προγράμματος, την οποία ανέλαβε να υλοποιήσει ομάδα επιστημόνων υπό τον κ. Νικολαΐδη.

Αντιδρώντας, όπως φαίνεται, στην ελληνοποίηση και την απαγόρευση των διαπραγματεύσεων το ΓΕΑ έστειλε την 1.12.86 ένα απόρρητο σημείωμα στον κ. Στάθη, με το οποίο πίεζε την πολιτική ηγεσία να άρει την απαγόρευση και να συνεχισθούν οι διαπραγματεύσεις με τις ξένες εταιρείες. Ο κύριος λόγος με τον οποίο το ΓΕΑ δικαιολογούσε την παρέμβαση του ήταν ότι «το κόστος αγοράς του συστήματος είχε αυξηθεί —λόγω του χρόνου που πέρασε από την απαγόρευση— κατά 15%, επειδή είχε αυξηθεί και η τιμή του γερμανικού μάρκου». Έτσι η αξία του ΣΔΕΠ που πουλούσαν οι Γερμανοί είχε φτάσει τότε στα 4,5 δισ. δραχμές.

Με άλλα λόγια το ΓΕΑ διαφωνούσε με την ελληνοποίηση του προγράμματος και πρότεινε να αγοραστεί το πρόγραμμα από το εξωτερικό δαπανώντας το εξωφρενικό ποσό των 4,5 δισεκατομμυρίων.

Αντιδρώντας στις πιέσεις του ΓΕΑ, αλλά και των άλλων επιτελείων, ο κ. Στάθης συγκάλεσε στις 3.4.87 σύσκεψη στην οποία συμμετείχε και ο τότε αναπληρωτής του κ. Στάπα, αντιπτεράρχος Ψωμάς, όπου αποφασίστηκαν μεταξύ άλλων και τα εξής:

ΑΠΟΡΡΗΤΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ
ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ΚΛΑΔΟΣ Γ' - ΔΝΣΗ Γ3/3

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΣΥΣΚΕΨΗΣ
ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
(Συνημμένο στη Δγή Φ. 416/815/ΑΠ)

.....
Η ανάπτυξη του ΣΔΕΠ με βάση την τελευταία πρόταση της Δ1 του ΓΕΑ (σ.σ. αυτή που αναφέρεται) θεωρείται πολυδάπανη. Κρίνεται ότι το κόστος του συστήματος μπορεί να κατεβεί σε ανεκτό επίπεδο εφ' όσον:

α. Γίνουν πιο ρεαλιστικές οι απαιτήσεις και

β. Εξασφαλισθεί ευρύτερη ελληνική συμμετοχή στη σχεδίαση, κατασκευή και ανάπτυξη του συστήματος.

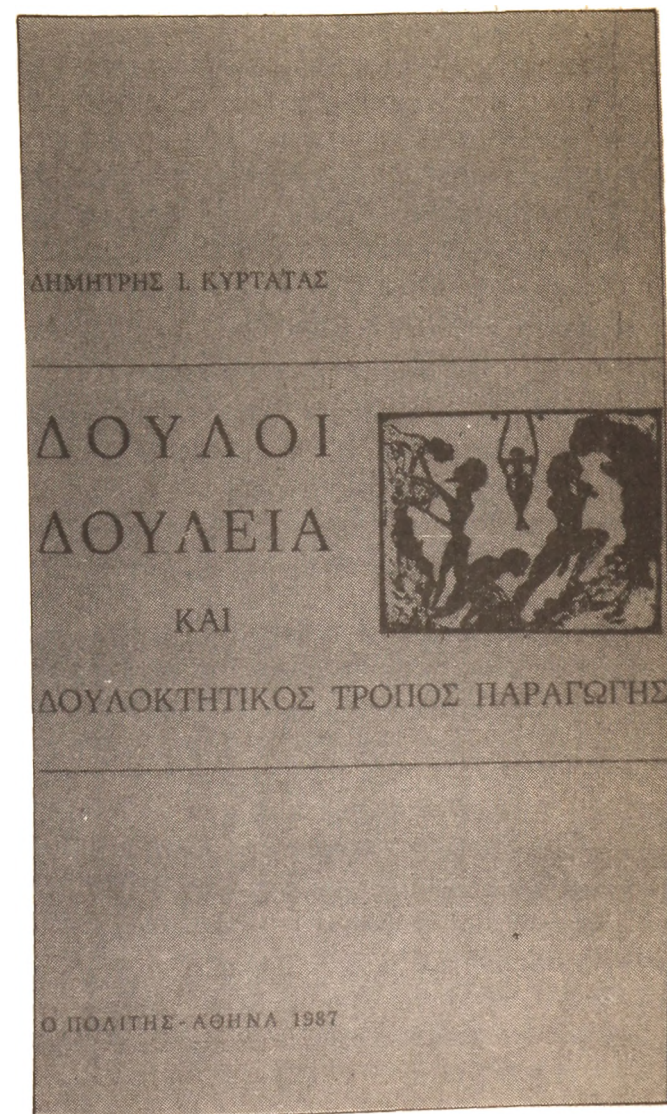
Απόφαση

13. Να μεθοδευτεί η προσπάθεια, με δημιουργία κατάλληλης ομάδας εμπειρογνομόνων σύμφωνα με το πρότυπο του Συστήματος Αυτοπροστασίας. Προς τούτο να εξετάσει, κατ' αρχήν, η Π.Α. τη δυνατότητα συγκέντρωσης όλων των ειδικών που έχουν κατά καιρούς ασχοληθεί με το σύστημα, για να δημιουργηθεί έτσι ένας πυρήνας τεχνο-

γνωσίας με απώτερο σκοπό την κατασκευή του συστήματος στην Ελλάδα.

Η συνέχεια είναι γνωστή: Ανώτατοι αξιωματικοί αντέδρασαν έντονα στις προσπάθειες Στάθη - Νικολαΐδη —σημειώνεται ότι οι δυο εκείνη την εποχή προωθούσαν και το επίμαχο νομοσχέδιο για την αναδιάρθρωση των προμηθειών— ο πρωθυπουργός παραπληροφόρηθηκε— όπως υποστηρίζει σήμερα ο κ. Νικολαΐδης για τις δραστηριότητες του τελευταίου—, οι κ.κ. Χαραλαμπίδης και Κουρή αντέδρασαν στο νομοσχέδιο του κ. Στάθη και, σήμερα, ούτε ο υφυπουργός ούτε ο κ. Νικολαΐδης είναι στο υπουργείο Άμυνας.

● Μένουν, φυσικά, τα ερωτήματα προς τον πρωθυπουργό και το απαραίτητο επιμύθιο: Αν η υπόθεση Λούβαρη, απέδειξε ότι τα δίκτυα στα οποία ενέπλεξαν την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ οι έμποροι όπλων φτάνουν μέχρι το Καστρί, η υπόθεση Στάθη - Νικολαΐδη καταγγέλλει ότι η κυβέρνηση όχι μόνο δεν ελέγχει το στράτευμα, αλλά αντίθετα, το ενεπιστεύθη σε άτομα που δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν τη συκοφαντία και την υπονόμευση για να διατηρήσουν τα πρωτοτόκια τους. Τη στιγμή βέβαια που θα έπρεπε να ασχολούνται με την άμυνα της χώρας. Αν η κυβέρνηση δεν απαντήσει με συγκεκριμένα στοιχεία στις καταγγελίες Στάθη - Νικολαΐδη τότε θα μείνει και πάλι έκθετη για τις ευθύνες που έχει για την κατάσταση που επικρατεί στο Στρατό.

Για τ' όνομα του ράδιου!

του Νικήτα Λιοναράκη

Η συζήτηση είχε κολλήσει για τα καλά! Από τη μια ο Ζαν Μαστιάς, καθηγητής στη Σορβόνη και από τους επιφανείς των Μέσων Επικοινωνίας (Μ.Ε.) στη Γαλλία. Από την άλλη κάποιοι Έλληνες με μια εύλογη απορία. Σκηνικό, η καλοκαιρινή Σητεία. Πλαίσιο, η ελληνο-γαλλική συνάντηση για τα Μ.Ε. και την τοπική αυτοδιοίκηση.

Ο Ζ. Μαστιάς εμφανώς απογοητευμένος από την εξέλιξη της υπόθεσης «ελεύθερη ραδιοφωνία» στη Γαλλία. Εμείς απορούμε... «Καλά η απογοήτευση. Καλά κι η εξέλιξη που μας περιγράφεις. Αυτό που παραξενεύει όμως εμάς, είναι το πριν. Δεν υπήρξε, στ' αλήθεια, ένας Γάλλος επιστήμονας ή πολιτικός, κάποιο κόμμα, ένα ινστιτούτο, ένα υπουργείο, που, προβλέποντας την πιθανότητα αποτυχίας της εκδοχής που ακολουθήσατε στη Γαλλία, να πρότεινε κάτι; Έστω ένα σχέδιο, μια στρατηγική πέρα από κείνο που είχε δοκιμαστεί κι είχε αποτύχει ήδη στην Ιταλία. Δηλ. το «από δω και πέρα ελευθερία στα ερζιανά» με ολίγες μικρο-ρυθμίσεις, δίκην ελεύθερης οικονομίας επί καθεστώτος «κυνός νυκτοφύλακος»; Απάντηση: «Δεν είναι ότι δεν το προβλέψαμε. Απλά δεν προλάβαμε. Όλα έγιναν, τόσο γρήγορα...».

Και μας το μετέτρεψε σε παραμύθι.

«Ένα μεσημέρι μάθαμε την κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου. Πετάξαμε από τη χαρά μας. Όλο το απόγευμα πανηγυρίζαμε. Ονειρευόμασταν πολυφωνίες, νέα ποιότητα, έκφραση για τον καθένα. Κάποιοι έδειχναν σκεπτικισμό. Πήγαν κάτι να πουν. Ότι «πρέπει να οργανωθεί το πράγμα», να βάλουμε «πλαίσια» κλπ. Μέσα στη χαρά μας τους αγνοήσαμε. Συνεχίσαμε να ονειρευόμαστε, μέχρι που κοιμηθήκαμε. Όταν ξυπνήσαμε και ανοίξαμε τα ραδιόφωνα μας, διαπιστώσαμε πως όλα είχαν χαθεί. Οι σταθμοί είχαν μετατραπεί πια σε κερδοσκοπικούς και μόνο».

Το δικό μας απόγευμα

Σήμερα περνάμε και μεις το απόγευμα 6-12 που περιέγραφε ο Ζ. Μαστιάς. Της χαράς και των ψευδαισθήσεων.

Και μέσα σε αυτό το πανηγύρι των αισθήσεων και των ψευδαισθήσεων, θα ήθελα να διατυπώσω κάποιες σκέψεις. Για κάποια γεγονότα που είναι τόσο παράλογα, ώστε δεν μπορεί... Όλοι θα έχουμε την ίδια γνώμη. Και αν εμφανίζεται να μη συμβαίνει κάτι τέτοιο, δεν μπορεί... ψευδαισθήση θα 'ναι!

ΕΚΤΟΣ ΕΑΝ...

...δεν ξεκινάει κανείς απ' αυτή τη διπλή παραδοχή. Αν δεν ταυτίζει δηλ. την ελευθερία στα ερτζιανά με τη δυνατότητα έκφρασης κάθε τοπικής κοινότητας, κάθε κοινωνίας των πολιτών. Ή πάλι, αν δεν θεωρεί ότι η μονοπώληση των συχνοτήτων από σταθμούς και εμπορικούς στόχους και μόνο, δεν συνιστά απόκλιση από το τεχνολο-

γικό στοιχείο του αιτήματος για ελεύθερη ραδιοφωνία (Φυσικά αναφέρομαι στη μονοπώληση και όχι στη συνύπαρξη...).

ΑΠΟΡΙΑ Νο 1: Ας ονοματίσουμε την εξέλιξη στην Ιταλία και Γαλλία σαν «μη επαλήθευση των προσδοκιών» και ας αναρωτηθούμε: *Υπήρξε έστω ένας προβληματισμός, μια αγωνία, μια αναζήτηση, κάτι, τέλος πάντων, πιστοποιητικό της συνειδητοποίησης ότι «εκεί συνέβη κάτι που αντερχόμαστε εδώ: ας μας προβληματίσει η εμπειρία τους»;* Εννοώ κάτι πέρα από επικολυρικές κορώνες! *Υπάρχει κάποια διαφορετική ρύθμιση, κάποιο πρόσθετο μέτρο, κάποιο άρθρο που να επιχειρεί να προλάβει κάτι που εκείνοι δεν το πρόβλεψαν;*

Η απάντηση είναι όχι.

Και καλά αν η κατάληξη της υπόθεσης στην Ιταλία και την Γαλλία, είναι ασμένως προσδοκώμενη. Εδώ όμως είχαμε ομόφωνους εξορκισμούς στη Βουλή! Ομοθυμία στην αρθρογραφία!

Αν κάποιος θελήσει ν' αποφύγει τη βροχή, είναι φανερό ότι πρέπει να πάρει ομπρέλα.

Αν τώρα ξέρει ότι έξω βρέχει και παρ' όλα αυτά δεν πάρει την ομπρέλα του, είναι εμφανές ότι δεν πρόκειται μόνο για φαινόμενο παραλογισμού. Ίσως θα πρέπει ν' αναζητηθούν και πρόσθετα στοιχεία μαζοχισμού!!

ΑΠΟΡΙΑ Νο 2: ίσως όμως ο παραλογισμός αυτός δεν είναι ο μοναδικός.

Δεν διατυπώθηκε προς το διάταγμα ούτε μία κριτική ή διαφωνία, απ' αυτή την οπτική. Σε σχέση δηλ. με την αναζήτηση μεθόδου πρόληψης της «μη προσδοκώμενης συνέπειας». Αντίθετα, διαπιστώνεται μια μονομερής εμμονή στην αφηρημένη υπεράσπιση της «ελευθερίας» περί τα ραδιοφωνικά.

Και πάλι μια παραβολή. «Μοιάζει με τη διαμάχη των Βυζαντινών, λίγο πριν την Άλωση! Όλοι νοιάζονται για κάποια αφηρημένη ελευθερία, όταν η όποια εκδοχή της κινδυνεύει νομοτελειακά να καταργηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα», έλεγε κάποιος. Και φυσικά έχει μια μεγάλη ευθύνη το κυβερνητικό κόμμα. Με τις παλινωδίες του, μετέτρεψε την προστασία αυτή της, έστω αφηρημένης, ελευθερίας σε αναγκαίο στόχο κάθε ευαίσθητου, για την πολυφωνία, πολίτη. Είναι όμως μόνο αυτό; Αν πούμε ναι, είναι σαν ν' αγνοούμε την «κρατικολαγνεία» του κ. Α. Μανιτάκη, την αναφορά κάθε πολιτικής στο κεντρικό πολιτικό παιχνίδι, τη χρήση των θεσμών στις κομματικές αντιπαραθέσεις. Ακόμα και μια παγιωμένη πια ραθυμία για πρωτότυπες και δύσκολες αναζητήσεις.

ΑΠΟΡΙΑ Νο 3: *Υπάρχει (έστω μια) πιθανότητα, κάτω από το συγκεκριμένο πλαίσιο που χαραχτηκε να μην επαναληφθεί κι εδώ η ίδια εξέλιξη; Να ενταχθούν δηλ. σιγά*

σιγά οι σταθμοί σε 2-3 μονοπώλια, που θα μετατρέψουν το ραδιόφωνο σε «εύπεπη εμπορική ύλη»;

Μ' άλλα λόγια: Δεν αναζητούμε τη «σωστή» συνταγή!

Αναζητούμε την όποια «διαφορετική» συνταγή! Που έστω να μην είναι η καλύτερη. Που έστω ν' αποτύχει. Αλλά τουλάχιστον να υπάρξει... Να μπορέσουμε δηλ. να πούμε αργότερα. «Εντάξει βρε αδελφέ, χάσαμε. Πέσαμε όμως ηρωικά. Δώσαμε μια μάχη. Αφουγκραστήκαμε την εμπειρία των άλλων. Κάναμε κάτι!!».

Τίποτε όμως τέτοιο δεν έγινε. Κανένας δεν προβληματίστηκε γι' αυτό. Καμιά ανάλογη νομική ρύθμιση δεν επιλέχτηκε.

Και θα πέσουμε στην ίδια λακούβα με αυτή που έπεσε ο μπροστινός και ο προηγούμενος του μπροστινού...

ΑΣ ΣΟΒΑΡΕΥΤΟΥΜΕ!

Και ας προσεγγίσουμε το ζήτημα και από μια άλλη πλευρά. Θα υπάρξει μια ένταση. Αυτή που θέλει την «μη επαλήθευση» των προσδοκιών περίπου σαν νομοτελειακή εξέλιξη της «ελεύθερης ραδιοφωνίας». Ετεροχρονίζω προσωρινά κάποια στοιχεία, για να σταθώ σ' αυτή την πορεία που επιλέχτηκε. Χωρίς λοιπόν ν' αμφισβητήσω «καλές προθέσεις», θα 'θελα να σταθώ στην αδυναμία μετουσίωσής τους σε πρακτικά μέτρα.

Ο σχεδιασμός της προοπτικής για μια τέτοια μεταρρύθμιση του ραδιοφώνου, στη Δανία κράτησε 5 χρόνια, ενώ στη Φιλανδία 7! Εδώ, από την επόμενη της πρωθυπουργικής εξαγγελίας, είχαμε συνεχείς «επιθέσεις» για αργοπορίες και καθυστερήσεις.

Η εξαγγελία, κάποιες προσπάθειες στελεχών του ΠΑΣΟΚ (Γ. Παπανδρέου κλπ.) συνυπήρξαν με μια εμφανή απώθηση της ιδέας απώλειας του μονοπωλίου στην ενημέρωση, από ένα μεγάλο μέρος των στελεχών του ΠΑΣΟΚ, ιδία δε των κυβερνητικών.

Η διελκυστίνδα είναι υπαρκτή, το «ένα βήμα μπρος ένα πίσω» ορατό και η στρατηγική του -αντι- και της «τρικλοποδιάς» επιλεγμένη μέθοδος που δεν μπορεί ν' αμφισβητηθεί. Αυτά ενέτειναν τους φόβους των καλοπροαίρετων για «μέτωπο» υπέρ της υλοποίησης της ελεύθερης ραδιοφωνίας και μόνο.

Ο άνθρωπος που ανέλαβε, για 1½ χρόνο να σχεδιάζει τις μεταρρυθμίσεις στα Μ.Ε., ήταν κυριολεκτικά ένας «αόρατος άνθρωπος». Ίσως αυτό να μη λέει πολλά για τους μη μνημενούς. Αλλα για υσους έχουν αντιληφθεί πόσο σύνθετη υπόθεση είναι αυτή η μεταρρύθμιση, η ανυπαρξία ατόμου, ή κέντρου που θα διέθετε πολιτική βούληση, θα σχεδίαζε στρατηγικά και θα ανέθετε μελέτες, ευθύνες και επί μέρους αλλαγές ήταν κάτι παραπάνω από εμφανές.

Και αυτή την παράλειψη, που σήμερα φαντάζει επουσιώδης θα την πληρώνουμε

για πολλά χρόνια ακόμα. (Δεν αναφέρομαι φυσικά στον υπουργό, τον συντάκτη του νόμου, τον σύμβουλο του πρωθυπουργού ή κάποια τεχνική επιτροπή. Αυτό που έλειψε είναι κάτι εντελώς διαφορετικό). Είναι μάλλον αυτονόητο, φυσικά, ότι τέτοια έλλειψη παρατηρήθηκε και στο σύνολο των άλλων κομμάτων!

Αν ο ιστορικός του μέλλοντος αναζητήσει την πρωτογενή αιτία για την τυχόν αποτυχία του εγχειρήματος, θα καταλήξει σίγουρα στη διακομματική επιτροπή.

Τη βαρύνει όλη η ευθύνη για την επιλογή του ίδιου τύπου πλαισίου λειτουργίας της «ελεύθερης ραδιοφωνίας» μ' αυτό που απέτυχε, όπου δοκιμάστηκε.

Φυσικά κάποιοι μόχθησαν, κάποιοι διατύπωσαν σωστές προτάσεις. Σαν όργανο όμως η διακομματική βαρύνεται με την επιλογή, σαν σύστημα παιχνιδιού που θα 'λεγαν οι ποδοσφαιρόφιλοι, του «κατενάτσιο». Και το «κατενάτσιο» ή αμυντικό παιχνίδι σημαίνει: Αθροίζω τις προφυλάξεις του καθενός, αφαιρώ τις επιφυλάξεις όλων και καταλήγω σε κάποιες ρυθμίσεις περιοριστικού συνήθως χαρακτήρα για να μην οδηγηθεί σε χάος η υπόθεση.

Η επιλογή των «ρυθμίσεων», αντί της «οργάνωσης» του νέου καθεστώτος στα Μ.Ε., τις κάνει να απέχουν μεταξύ τους όσο η μέρα με την νύχτα.

Το ένα θυμίζει χωροφύλακα που ρυθμίζει την κυκλοφορία ενώ το άλλο προϋποθέτει διατύπωση στόχων και οργάνωση μιας νέας σύνθεσης.

Είναι ενδιαφέρον ότι η συναίνεση στην επιλογή των «ρυθμίσεων» ήταν καθολική.

ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ... ΚΑΙ ΤΑ ΝΟΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ

Κάπου χρειάζεται ένας εννοιολογικός επαναπροσδιορισμός.

Ελεύθερη ραδιοφωνία, δεν σημαίνει ότι ο καθένας έχει τη δυνατότητα να διαθέτει, προσωπικό Ρ/Σ (παρ' όλο που με την επιλογή της «οργάνωσης», είναι τεχνικά δυνατή στο μέλλον, ακόμα και αυτή η «ουτοπία»).

● Πρώτο κριτήριο της ελευθερίας είναι η δυνατότητα διεκδίκησης από τον καθένα της άσκησης του δικαιώματος. Φυσικά αυτό προϋποθέτει μια πραγματική ισοτιμία (π.χ. τα κριτήρια οικονομικής επιφάνειας που θέσπισε πρόσφατα ο Σιράκ στη Γαλλία, σαν προϋπόθεση για την ανανέωση της άδειας λειτουργίας, είναι αναμφίβολο

θεωρητικά αν κατοχυρώνουν αυτή την ισοτιμία).

● Δεύτερο κριτήριο είναι η θεσμοθέτηση της συνύπαρξης κάθε μορφής μη κρατικού Ρ/Σ (ιδιωτικού, δημοτικού, μειονοτήτων κλπ.).

● Στην περίπτωση που θεσμοθετηθούν τα παραπάνω, χρειάζεται μια νέα σειρά προσδιορισμών, που θα προκύψουν από τις ειδικότερες ανάγκες κάθε χώρας. Έτσι, μόνο η έννοια της ελευθερίας αποκτάει ουσιαστικό νόημα και δυνατότητα σ' όλες τις «τοπικές κοινότητες» (λ.χ. στους 52 νομούς της Ελλάδας) και η ανάλογη στις «κοινωνίες των πολιτών», είναι η στοιχειώδης συμπληρωματική προϋπόθεση για την «ελευθερία» της ραδιοφωνίας.

Είναι εμφανές λοιπόν ότι η θεσμοθέτηση της «ελευθερίας» είναι μόνο η πρώτη προϋπόθεση. Η «ελευθερία» αυτή δεν κατοχυρώνεται (αντίθετα πιθανόν να υπονομευτεί) αν δεν συμπληρωθεί με μέτρα που θα υλοποιούν τους ουσιαστικούς (τεχνολογικούς) στόχους του επικοινωνιακού συστήματος.

Λ.χ. είναι διαφορετικός ο Ρ/Σ που μάλλον θα προκύψει στην Πρέβεζα ή την Ξάνθη (κάτι ανάλογο με τις μικρο-μονάδες του ενός ή δύο δημοσιογράφων που εκδίδουν το 90% των επαρχιακών εφημερίδων και δεν αναδεικνύουν την τοπική δημοσιότητα ή ακόμα και του ψυχαγωγικο-διαφημιστικού Ρ/Σ) με την οργάνωση της δημιουργίας ουσιαστικά τοπικών Ρ/Σ (που χρειάζονται 30 και 40 ίσως δημοσιογράφους και τεράστιες επενδύσεις). Πραγματικά, και για να συνεχίσω το ίδιο παράδειγμα, ο νομοθέτης θα μπορούσε να προβλέψει διαδικασίες δημόσιας πρόσκλησης υποψήφιων μετόχων (φορέων στην πλειοψηφία και ιδιωτών) που θα μπορούσαν να συμμετάσχουν στο μετοχικό κεφάλαιο ενός τέτοιου σταθμού με υψηλές προδιαγραφές.

Αυτή η έλλειψη πιθανόν να μην επηρεάσει την αφηρημένη «ελευθερία της ραδιοφωνίας», είναι όμως το ίδιο πιθανό να στερήσει τη δυνατότητα έκφρασης στους κατοίκους 30-35 νομών της χώρας μας.

«ΕΣΤΙΝ ΟΥΝ» ΔΡΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ;

«Έστι», που θα 'λεγαν και οι αρχαίοι!

Δεν θα σταθώ στο διάταγμα, γνήσιο τέκνο των αντιλήψεων της διακομματικής και του πανικού που ακολουθεί πάντα τις «παλινωδίες». Δεν θα θυμίσω ούτε καν ότι οι

«ρυθμίσεις» όπου εφαρμόστηκαν, παραβίαστηκαν όλες.

Θα ήταν όμως νομοτελειακή η διαφανόμενη αποτυχία της ουσιαστικής πολυφωνίας στα ραδιοφωνικά πράγματα, κάτω από άλλες συνθήκες; Η απάντηση είναι όχι και η επιχειρηματολογία θα μπορούσε να επικαλεστεί συγκεκριμένα μοντέλα, που ακολούθησαν διαφορετικό δρόμο και πέτυχαν τα μέγιστα.

Ο τρίτος δρόμος δηλ. υπάρχει. Και δεν είναι φυσικά το συγκεντρωτικό κρατικό μοντέλο, δεν είναι όμως ούτε η νομοτελειακή υποκατάσταση της πολυφωνίας από την εμπορευματοποίηση.

Χρειάζονται όμως δύο προϋποθέσεις:

α) Χάραξη στρατηγικής «οργάνωσης» των Μ.Ε. (Δεν είναι υπερβολή αυτό που ειπώθηκε ότι ο σχεδιασμός της ελευθερίας στα Μ.Ε. είναι ο μόνος όρος και η ελάχιστη προϋπόθεση για την ελευθερία στα Μ.Ε.).

β) Ένταξη σ' αυτή την οργάνωση τόσο της ΕΡΤ, όσο και των μελλοντικών δημοτικών, ιδιωτικών ή άλλων Ρ/Σ.

Αυτή την πορεία, λίγο-πολύ ακολούθησαν εκείνες στις οποίες η τοπική ραδιοφωνία έγινε πράξη. Παρ' όλες τις διαφορές μεταξύ τους, η αγγλική εμπειρία και αυτή της Σουηδίας, έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό. Και οι δύο πέτυχαν ν' αναδείξουν το σύνολο της δημοσιότητας που παράγεται στις χώρες τους (στόχος ανέφικτος μεν ακόμα και ταυτόχρονα επιδιώξιμος σε κάθε ανεπτυγμένη χώρα, άγνωστος δε και σαν έννοια ακόμα, στην Ελλάδα). Τόσο η Σουηδία, όσο και η Αγγλία, οργάνωσαν τα δίκτυα επικοινωνίας τους (τα κόμματα και οι κυβερνήσεις τους δηλ. δεν απαλλοτρίωσαν την υποχρέωσή τους να θεσμοθετούν...) και γρήγορα είδαν το τοπικό τους ραδιόφωνο ν' αποκτάει στην κοινή συνείδηση ένα χρηστό ρόλο. Και μετά είδαν πως αυτό αποδείχθηκε ιδιαίτερα ελκτικό! Και ν' αποκτάει πρωτοφανή ακροαματικότητα! Και να ξεπερνούν τα εθνικά προγράμματα!

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

Στην Γαλλία, έλεγε ο Ζ. Μαστιάς, δεν πρόλαβαν. Εμείς μόλις προλαβαίνουμε να επαναπροσδιορίσουμε την πορεία που διαλέξαμε. Που οδηγεί στην κατάργηση της ελευθερίας στη ραδιοφωνία.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ 25,
546 26 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ. 531517, 515098

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΘΗΝΩΝ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 1, ΤΗΛ.: 3620.889

FEYERABEND

ΓΝΩΣΗ
ΓΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

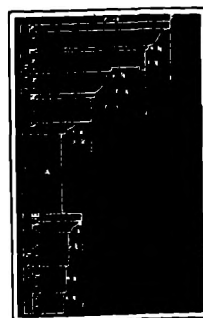
KUHN

Η ΔΟΜΗ
ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΝ

Εισαγωγή, επιμέλεια Β. Κιργιάς
Μετάφραση Γ. Γεωργιανόπουλου, Β. Κιργιάς.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ
ΘΕΜΑΤΑ

ALDO ROSSI
Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΥΡΟ- ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΑΡΦΗΣ Γ., ΓΚΑΤΖΟΓΙΑΣ Α.,
CARLAN D., ΔΙΑΚΟΓΙΑΝΝΗ-
ΤΑΡΛΑΝΖΗ Ε., JAREMA O.,
ΚΕΧΑΓΙΑ Ε., ΚΑΠΡΙΝΗΣ Σ.,
ΚΑΡΑΒΑΤΟΣ Θ., ΜΑΡΚΙΔΗΣ Μ.,
ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΑΡΑΤΟΥ Ο.,
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Α., ΠΕΤΡΙΔΗΣ Μ.,
RIGGOTT G., ΠΙΤΣΑΒΑΣ Α.,
ΠΟΤΑΓΑΣ Κ., ΣΙΔΕΡΗΣ Ν.,
ΤΖΑΒΑΡΑΣ Θ., WAITE J.,
ΦΩΚΑΣ Κ., ΧΕΙΜΩΝΑΣ Γ.,
ΧΙΟΝΙΔΟΥ Χ.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ
ΘΕΜΑΤΑ

Δικομματικές και κυβερνητικές αυθαιρεσίες

του Βαγγέλη Γιαχνή

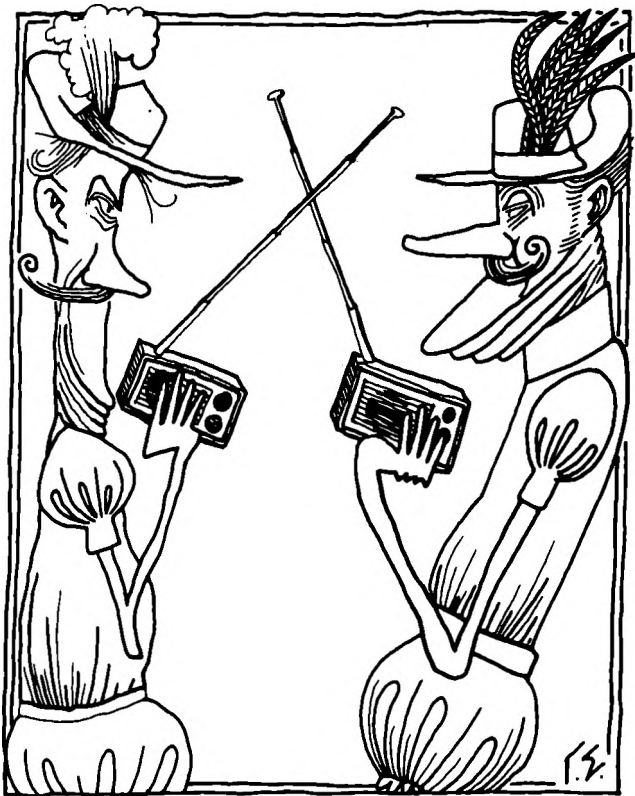
Αν μη τι άλλο, οι ιλαροτραγικές σκηνές που ξετυλίχθηκαν στο Σείχ - Σου μεταξύ των δυνάμεων καταστολής του Ν. Αρκουδέα και των «δυνάμεων κρούσης» του νεοδημοκράτη δημάρχου Κούβελα, αποτελούν πρόκριμα των όσων μέλλουν να συμβούν μέχρι και τις εκλογές. Αυτό δείχνουν οι αδικαιολόγητοι οξύτατοι τόνοι που χρησιμοποίησαν αμφότεροι κατά τη διάρκεια των επεισοδίων για ένα θέμα με εμφανώς ελάσσονες διαστάσεις και το οποίο βέβαια στην οποιαδήποτε κοινωνία που σέβεται τον εαυτό της θα μπορούσε να λυθεί με άλλους τρόπους.

Το επίμαχο αντικείμενο ήταν, ως γνωστόν, ένα —όντως— αυθαίρετο κτίσμα που κατασκεύασε ο δήμαρχος για να εγκαταστήσει την κεραία του δημοτικού ραδιοσταθμού, όπως ο ίδιος ισχυρίζεται. Βέβαια η αλήθεια δεν είναι ακριβώς έτσι. Σύμφωνα και με τη γνώμη έγκυρων παρατηρητών ο κ. Κούβελας προετοιμάζε τον χώρο εγκατάστασης δορυφορικής τηλεοπτικής κεραίας για να θέσει σε λειτουργία τον τηλεοπτικό του σταθμό.

Η κυβέρνηση βλέποντας ότι χάνει «έδαφος» με τη λειτουργία των δημοτικών ραδιοσταθμών (η ακροαματικότητα των κρατικών μέσων πέφτει συνεχώς) και θέλοντας να «σπάσει τον τσαμπουκά» ορισμένων, που ξεπερνούν το ραδιόφωνο και οδεύουν για τηλεόραση στέλνει τα ΜΑΤ και τα ΜΕΑ σε μια προσπάθεια «υπεράσπισης» των δημοκρατικών κανόνων για μια υπόθεση που καλά - καλά δεν βρίσκεται ούτε στα σπάργανα. Δεν είναι απλώς «λάθος», αλλά αντίληψη και πρακτική που «κόβει και ράβει» μια πολιτική στα μέσα ενημέρωσης, ανάλογα με τα συμφέροντα της στιγμής. Το «αυθαίρετον» του δημάρχου συνεπώς έπρεπε να γκρεμιστεί.

Το πρόβλημα όμως δεν ήταν τελικά το «αυθαίρετον» του Σείχ - Σου. Ο κ. Κούβελας αποφάσισε —εν πλήρει γνώσει και διανοία— να αυθαιρετήσει παρακάμπτοντας ακόμη και τη σχετική τυπική γραφειοκρατική διαδικασία. Γιατί όμως; Γιατί η ΝΔ έκρινε προ καιρού ότι το πεδίο της ραδιοφωνίας και τηλεόρασης αποτελεί μια εξαιρετική ευκαιρία για πολιτική εκμετάλλευση, επισείοντας τη σημαία της «ελεύθερης ραδιοφωνίας» και χρεώνοντας με αυταρχισμό την κυβέρνηση. Πρόκειται για μια αντιπαράθεση με ελάχιστο κόστος για τη ΝΔ, αφού, πίσω από τις κορώνες της για την «ελεύθερη ραδιοφωνία», κρύβονται επιμελώς άλλες προθέσεις για ιδιωτικοποίηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

«Είναι καλύτερα να διαπραγματευέσαι με έναν Κοσκωτά παρά με ένα συρφετό πρασινοφρουρών σήμερα και ποιος ξέρει με ποιους αύριο...», έλεγε κάποτε ένα ανώτερο στέλεχος της ΝΔ. Πράγματι ο οποίος

κ. Κοσκωτάς και ο οποίος κ. Κυριακού, δεν είναι δυνατόν παρά να αναγνωρίσουν κάποτε την —εξ αίματος— σχέση τους με τη ΝΔ.

Ωστόσο είναι κοινό μυστικό ότι η «απελευθέρωση» των ραδιοτηλεοπτικών μέσων είναι πλέον ζήτημα χρόνου, όχι γιατί είναι επιλογή του ΠΑΣΟΚ αλλά αφενός γιατί οι δορυφόροι είναι ένα αναμφισβήτητο γεγονός και αφετέρου γιατί οι πιέσεις από την ΕΟΚ γίνονται εντονότερες. Άρα προς τι ο καυγάς; Μα το σημείο διαμάχης μεταξύ των δυο μονομάχων δεν είναι η ουσία, αλλά οι εντυπώσεις. Με λίγα λόγια ο αγώνας δρόμου μεταξύ τους, γίνεται για το ποιος θα πρωτοστατήσει στη διαδικασία «φιλελευθεροποίησης» των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Το «αντάρτικο» του κ. Κούβελα είναι η ρεβάνς της ΝΔ στο κυβερνητικό νομοσχέδιο. Η απάντηση μέσω της πρόκλησης. Πρώτα η καταπάτηση και η αυθαιρεσία και στη συνέχεια η εμπρηστική δημαγωγία. Και η κυβέρνηση; Έπεσε θύμα μιας καλοστημένης παγίδας, όπως λέγεται από παρατηρητές;

Η κυβέρνηση με την αποστολή του Ν. Αρκουδέα επικεφαλής ΜΑΤ και ΜΕΑ από την Αθήνα (οι τελευταίοι ήρθαν γιατί οι ντόπιοι αρνήθηκαν «να χτυπηθούν με τα αδέρφια τους») μετέτρεψε ένα περιφερειακό επεισόδιο σε κεντρικό πολιτικό ζήτημα, για λόγους σκοπιμότητας. Ο κ. Κουτσόγιωργας θεώρησε το συμβάν σαν ευκαιρία για να «χτυπήσει με ένα σμπάρο δυο τρυγόνια».

Το πρώτο ήταν να στείλει το μήνυμα από την περιφέρεια προς το κέντρο —που σημειωτέον έχει και το μεγαλύτερο πρόβλημα— ότι η κυβέρνηση εξακολουθεί να διατηρεί την απόλυτη πρωτοβουλία κινήσεων και τον έλεγχο της κατάστασης.

Το δεύτερο ήταν να καταστήσει σαφές προς όλες τις κατευθύνσεις και κυρίως προς τους «κουλτουριάρηδες» του Ε.Γ., ότι η προεκλογική μάχη θα δοθεί με «πραγμα-

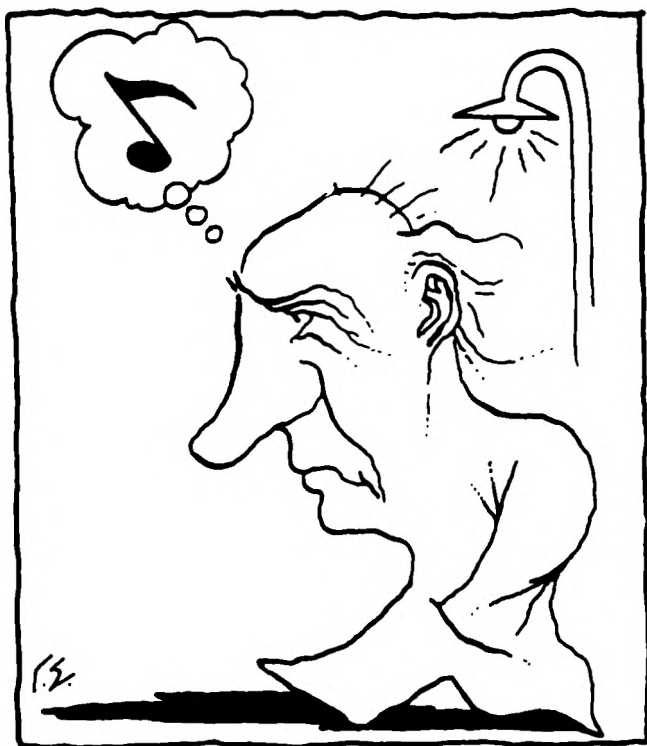
τικά πυρά» από τα αντιδεξιά χαρακώματα.

Πέτυχε η τακτική Κουτσόγιωργα; Από μια πρώτη ματιά οι εντυπώσεις μάλλον κερδήθηκαν από τη ΝΔ. Ο κ. Κούβελας που είχε το πλεονέκτημα να μαθαίνει εκ των έδων της αστυνομίας όλες τις κινήσεις του «εχθρού» (το ερώτημα για το ποιος τελικά εξουσιάζει τα σώματα ασφαλείας στη Θεσσαλονίκη, κυκλοφορεί ευρύτατα) αξιοποίησε επαρκώς τις επιθέσεις και κατάφερε να κινητοποιήσει τον «κόσμο» του.

Μια δεύτερη όμως αξιολόγηση και αποτίμηση των συμβάντων αποκαλύπτει άλλες, αρκετά ενδιαφέρουσες πλευρές. Δεν είναι άνευ σημασίας, όσα ακούγονταν, δίκην «καλαμπουριών» την άλλη μέρα στα πολιτικά στέκια της Θεσσαλονίκης: «ό,τι δεν κατάφερε ο Κώστας (Λαλιώτης) με τις πολυώρες διαδικασίες του και τα ούζα του στη Μοδιάνο, το κατάφερε ο Κούβελας με τον Αρκουδέα». Πράγματι, παρά την ευτράπελη προσπάθεια της ομάδας Κούβελα να εμφανίσει τα γεγονότα σαν το «δικό της Πολυτεχνείο» οι υστερικές κραυγές των οπαδών της καθώς και ο ασυγκράτητος χουλιγκανισμός των φερέλπιδων νέων της ΝΔ επανέφεραν στη μνήμη των αποστασιοποιημένων πασοκτζήδων την ύπαρξη της ρεβανσιστικής Δεξιάς. Σε αυτό συνέβαλε βέβαια τα μέγιστα και ο «ψυχροπολεμικός» λόγος του δημοτικού σταθμού που θύμιζε στους παλιότερους την προπαγάνδα άλλων εποχών. «Αναβίωσαν τα ζόμπι» σχολίαζαν δυσανασχετημένοι ορισμένοι στη Θεσσαλονίκη. Με αυτή την έννοια η «τακτική - Μένιου» ανέφερε συγκυριακά συσπειρωτικά αποτελέσματα. Για πόσο όμως; Και πώς είναι δυνατόν να γίνει αποδεκτό ότι η αντιπαράθεση περνάει μέσα από τα ΜΑΤ και τα ΜΕΑ και όχι τις δυνατότητες των ιδίων των σταθμών να δημιουργήσουν πρόγραμμα και συνεπώς να κερδίσουν ή να χάσουν ακροατές;

Τα «λάθη» της κυβέρνησης όμως δεν περιορίζονται μόνο στο Σείχ - Σου. Ούτε βέβαια και η πόλωση σε μια πρόβα ενός νέου «μαύρου - άσπρου» εκφράζεται μόνο με την κατεδάφιση του αυθαίρετου κτιρίου του κ. Κούβελα. Ο τελευταίος θα μπορούσε να επιλέξει και να κτίσει νομότυπα αλλού το κτίριο του ραδιοσταθμού και όχι όπως οι αυθαίρετούντες. Και η κυβέρνηση από την πλευρά της να αντιμετωπίσει πολιτικά την αυθαιρεσία σεβόμενη τους κανόνες του δημοκρατικού παιγνιδιού και κυρίως την κατάσταση που δημιουργείται και δημιουργεί η ίδια στα μέσα ενημέρωσης. Δεν διέπραξε συνεπώς μόνο το λάθος να «ηρωοποιήσει» τον Κούβελα. Χρησιμοποιώντας τη βία, ξέχασε τη δημοκρατική διέξοδο για ένα «αυθαίρετο», όταν τα δικά της αυθαίρετα έχουν δημιουργήσει ήδη ολόκληρο δάσος.

Έξω στους δρόμους

— Έχουν αποσπασθεί οι διαπροσωπικές σχέσεις, αγαπητέ μου...

Ο φίλος Κώστας, προϊστάμενος σε δημόσια υπηρεσία μου έτεινε το χέρι όπως μου έλεγε τα λόγια αυτά. Και καθώς αποχαιρετιστήκαμε, δώσαμε την υπόσχεση να μη χαθούμε. Θα ξαναβρεθούμε σύντομα για να φάμε και να πούμε περασμένα, τωρινά και, ίσως και μελλούμενα.

Πήγα και τον βρήκα για να με βοηθήσει στη ρύθμιση μιας εκκρεμότητας που είχα, χρόνια τώρα, με το Δημόσιο. Συμμαθητής και παλιός σύντροφος σε αγώνες κοινούς τότε. Τώρα αυτός υπηρέτης της πολιτείας και εγώ λειτουργός της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Οι διαπιστώσεις που κάναμε —και συμφωνήσαμε απολύτως σε αίτια και αιτιατά για την απορρύθμιση της κοινωνικής ζωής— ήταν μάλλον μελαγχολικές. Αναχωρώντας από το γραφείο του, ανακατεύθηκα στο πολύβουο πρωινό πλήθος, στριμώχθηκα σε στοές, με σκούνησαν, έσπρωξα με τους αγκώνες μου και βγήκα στο ξέφωτο της Κλαυθμώνος.

Γιορταστική Αθήνα. Παραμονές Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς, Φώτων...

Γύρισα σπίτι βιαστικά αποφεύγοντας αυτό το κλίμα που με ξένιζε και μου ξένιζε. Έφτασα αποκαμωμένος και δεν ήξερα τι να κάνω. Ο πρωινός περίπατος στην πόλη, χωρίς να το καταλάβω, με φόρτωσε με προβλήματα. Όστε λοιπόν ήταν τόσα πολλά όσα θα έπρεπε να γίνουν! Με κυριεύσε μια παραλυτική αδράνεια.

Πέντε έξι κάρτες ήταν αφημένες στο χαμηλό τραπέζακι για να μου θυμίζουν πως φέτος δεν έστειλα πουθενά ευχές —ούτε τις καθιερωμένες επαγγελματικές, ούτε τις συνηθισμένες οικογενειακές. Δεν έκαμα τίποτα και δεν ήμουν διατεθειμένος να ενεργοποιηθώ.

Η Δώρα έλεγε προχτές ότι της έρχεται να επισκεφτεί τις φυλακές - και αμέσως μετά της φάνηκε αστείο. Ούτε σε φιланθρωπικό σύλλογο ανήκε, ούτε και πρόε-

δρος της δημοκρατίας είναι. Ο αριστερισμός της έχει καταπέσει τόσο, που δεν αποτολμά συγκεκριμένους στόχους και κινήσεις. Νομίζω ότι το πιο συμφετικό για όλους μας θα ήταν να αφήσουμε στην άκρη όλες αυτές τις δουλειές σε ιδεολογήματα και αισθήματα συμπαραστάσης: τις κάρτες της Γιούνισεφ, τις φωτογραφίες με τα εξαθλιωμένα παιδιά του Τρίτου Κόσμου. Τους φυλακισμένους, τους τρελούς, τους περιθωριακούς, τους γέροντες. Είναι ιστορίες χιλιοειπωμένες, αφηγήματα σκληρά μεν, δραματοποιημένα όμως στο έπαρκο. Ίσως είναι και μελό. Είναι βαρετά, παλαιοκομμουνιστικά, τελοσπάντων.

Έχω τη θεία μου στο νοσοκομείο. Θα πρέπει να την επισκεφτώ με την κλασική πορτοκαλάδα. Θα το αποφύγω —θα πάω μια καθημερινή με τον καινούργιο χρόνο. Έχω το ξαδερφάκι μου —έντεκα χρόνων— που περιμένει την κούκλα του. Πρέπει να πάω κουραμπιέδες στην κυρία του επάνω πατώματος. Πρέπει, πρέπει... Στο κάτω κάτω, γιατί; Δεν έχω την ευθύνη όλου του κόσμου επάνω μου. Ένας δέκατος τρίτος μισθός δεν γεμίζει καλά καλά το δικό μου ψυγείο. Άλλη εφεύρεση κι αυτό το δώρο. Καλά τα έλεγε εκείνος ο ηθοποιός στο ραδιόφωνο: «Γιορτές. Εφεύρεση του συστήματος. Για να δουλέψουν οι βιοτεχνίες δώρων και τα μαγαζάκια των μικρομεσαίων». Αμ δε. Δεν τα χωνεύω κάτι τέτοια εγώ. Στολίζουν τις βιτρίνες, στολίζουν τους δρόμους με γλομπάκια και δεντράκια, φωτεινές επιγραφές που καίνε με όλες τις λυχνίες στο φουλ. Με ρώτησε κανείς, γι' αυτόν τον διάκοσμο της δικής μου πόλης; Θα τα αγνοήσω όλα. Ο φίλος μου ο Κώστας το είπε «αποσάθρωση των διαπροσωπικών σχέσεων». Μόνον υποκατάστατα όπου όλα χωρούν. Οι κάρτες —κι ας είναι και της Γιούνισεφ— τα λουλούδια, τα γλυκά, τα κεράκια, τα πακέτα. Πόσες φλυαρίες, θέ μου, στον βρόντο. Και από πάνω θα μου τη σπάσουν κάτι χριστουγεννιάτικα και πρωτοχρονιάτικα μηνύματα των κορυφών της πολιτείας με λόγια κενά και χιλιοακουσμένα. Θα πέσει πάλι φέτος χαμουρητό...

Οι συλλογισμοί μου τραβούσαν για πολύ και θα τραβούσαν για πολύ ακόμα. Αλλά, όπως συμβαίνει σε όλα τα καλά αστυνομικά, κάτι συνέβη.

— Ντρίιν...

Προεισαγωγικά το εξομολογούμαι και δεν αναιρώ τίποτε από όσα αράδιασα τόση ώρα. Δεν άλλαξε τίποτε γύρω μου. Όλα αυτά υπάρχουν, συμβαίνουν. Και συμβαίνουν όπως τα περιέγραψα. Τα Χριστούγεννα του Παπαδιαμάντη πήραν τέλος. Έχουν αλλάξει τα σύμπαντα. Και καλά που γκρινιάζω.

Αλλά, γέλασα στο τέλος με όλα αυτά τα μπλαζέ και τα ξυνά. Α, ναι. Είχαμε μείνει στο «ντρίιν...». Χτύπησε λοιπόν το τηλέφωνο. Έτσι όπως στα αστυνομικά. Αρχίζει λοιπόν η δράση. Σηκώθηκα στα γρήγορα. Οργανώθηκα, έβαλα τα στενά μου παπούτσια, έφτασα μέχρι και να ξυριστώ, φόρεσα το κόκκινο μου φουλάρι. Ένωσα καλώς και όμορφος. Θα βγω έ-

ξω. Πρέπει να κάνω τα στοιχειώδη. Όσα στραβά και ανάποδα συμβαίνουν δεν με αφορούν, δεν έχω ευθύνη αλλά δεν έχω και τη διάθεση να παραιτηθώ.

Αντιδρώντας σε όσα γελοία συμβαίνουν, στην «αποσάθρωση των διαπροσωπικών σχέσεων» και σε όλες αυτές τις φλυαρίες, θα δραστηριοποιηθώ. Δεν με αφορούν οι προκατασκευασμένες ιεροτελεστίες αλλά ούτε και οι ρήσεις του φίλου Κώστα για τη μοίρα των «διαπροσωπικών σχέσεων». Καλά, θα τον συναντήσω να φάμε ένα μεσημέρι —για βράδυ του είχα προτείνει αρχικά— αλλά κάπου αλλού βρίσκεται η άκρη του νήματος. Ο θυμός μου, η γκρίνια όλων μας για τις ημέρες αυτές, η ανακάλυψη ότι πρόκειται για φιάσκα και όχι γιορτή, είναι γιατί μας λείπει από καιρό τώρα η απόφαση για δράση.

Πριν ξεκινήσω και όπως χτενιζόμουν, έβαλα στο πικ-απ ένα σαρανταπεντάρι δίσκο με το παλιό, νοσταλγικό τραγούδι της Πατασού. Είναι τα δικά μου κάλαγτα. Από καιρούς πεθαμένους, από καιρούς παιδικούς. Είναι ένα τραγούδι που μόνο για μένα έχει σημασία. Όλοι θα έχουν έναν σαρανταπεντάρι δίσκο να τον ακούνε μόνοι τους. Αλλά για μένα είναι τα κάλαντα, και, κάτι σαν εμβτήριο πριν κατεβώ, ώρα απογεύματος, στην πόλη την πολύβουη, την ανυπόφορη πόλη που έχει κατακλυστεί από το πλήθος, που ψάχνει ο ένας τον άλλο στα μάτια.

Χρ. Νησιώτης

Το Διβάνι

Η μελέτη εποχών και χωρών που βρίσκονται μακριά από τις δικές μας συνθήκες ζωής μας παρέχουν όχι μόνο καταφύγιο από τα δεινά που μας κατατρέχουν τις μέρες μας, αλλά και μάθημα, εφόσον μας διδάσκουν ενίοτε ότι δεν απέχουμε τόσο όσο φανταζόμαστε από ορισμένες από αυτές και κυρίως εκείνες που πολιτι-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΩΤΤΟ**

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ
ΛΑΜΠΡΑΚΗΔΕΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΩΤΤΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ο 24ος τόμος
(Α' εξάμηνο 1986,
τεύχη 308-320)

LE CORBUSIER

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ

Μετάφραση :
ΛΗΔΑ ΠΑΛΑΝΤΙΟΥ

Εισαγωγή - σύνθεση ύλικού - επιμέλεια :
ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ - 1987

στικά συνδέονται με τη γειτόνισσά μας, στην απέναντι μεριά του Αιγαίου.

Πράγματι δεν απέχουμε τόσο πολύ. Μάλιστα θα μπορούσε να πει κανείς ότι εκείνοι που επί σειρά ετών ήταν διαπρύσιοι κήρυκες του «ΔΕΝ ανήκομεν εις την Δύσιν» αποδεικνύονται συνεπείς στο λόγο τους, τουλάχιστον όσον αφορά τη δική τους συμπεριφορά και το δικό τους στυλ κατά κάποιο τρόπο: σουλτανική συμπεριφορά στην άσκηση εξουσίας, μηχανοραφίες σεραγιού, προκλητική επίδειξη χλιδής αξίας αββασιδών χαλιφών, σερβίρισμα χαλιμαϊκών παραμυθιών στον κοσμάκη, κλπ. κλπ.

Αυτή η «ανατολίτικη» πλευρά των αρχόντων μας έχει τονιστεί συχνά από εχθρούς και φίλους τους — χωρίς να αποσιωπάται και η Αληπασάδικη αρπακτικότητα ορισμένων οργάνων τους.

Εκείνο που δεν έχει γίνει αντιληπτό, νομίζω, είναι η «διβανική» αντίληψη νομής της εξουσίας που επικρατεί τις μέρες μας και που είναι απόλυτα ευθυγραμμισμένη με τις παλαιόθεν ισλαμικές αρχές.

Η αντίληψη αυτή είναι «διβανική» διότι στον κόσμο του Ισλάμ, η άσκηση της εξουσίας σημαίνει ταυτόχρονα και υλικές απολαβές από τους κρατούντες, οι οποίες εξασφαλιζόνταν μέσω του «Διβανιού», δηλαδή της «λίστας δικαιούχων» στην κεφαλή της οποίας ήταν ο Αρχιδικαιούχος, δηλαδή ο Χαλίφης (αρχηγός των πιστών), που αργότερα έγινε ο Τούρκος Σουλτάνος.

Η ιδέα αυτή του Διβανιού ήταν κατ'εξοχήν λαφυραγωγική. Η διανομή των λαφύρων του θρησκευτικού πολέμου ανάμεσά στους Μουσουλμάνους κατακτητές ήταν σημαντικό στοιχείο της επιτυχίας του Ισλάμ από τον καιρό που πρωτοεμφανίστηκε ως θρησκευτικό κίνημα στα μέσα του 7ου αιώνα. Κατά τον καθηγητή Cahen, η διανομή των λαφύρων λειτουργούσε ως «προσθήκη και επικύρωση της πίστης». Γι' αυτό και είχε πολύ μεγάλη σημασία ο τρόπος διανομής της εκάστοτε λείας(*).

Γρήγορα καθιερώθηκε ένας κατάλογος εκείνων που είχαν δικαίωμα στη λεία, ως εκ της θέσεώς τους στον κόσμο του Ισλάμ, δηλαδή, είτε της σημασίας της συμβολής τους από στρατιωτικής πλευράς στον αγώνα, είτε και κυρίως της θέσης που κατείχαν στη θρησκευτική κοινότητα του Ισλάμ.

Έτσι γεννήθηκε μια νέα αραβική λέξη από την περσική λέξη *Diwan* που αρχικά σήμαινε «κατάλογος», και από την οποία προέρχονται οι λέξεις *dogana* και *douane*, δηλαδή τελωνείο, στα ιταλικά και στα γαλλικά, αντιστοίχα καθώς και η λέξη «διβάνι» σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές γλώσσες. Το *Diwan* αρχικά ήταν ο κατάλογος μιας συγκεκριμένης *ιεραρχίας* και καθόριζε την ακριβή αναλογία στα λάφυρα του πολέμου, που αντιστοιχούσε δικαιωματικά στον κάθε εγγεγραμμένο σύμφωνα με τη σειρά που κατείχε.

Η αρχική επομένως, έννοια του *Diwan*, είναι αυτή που σήμερα θα μπορούσε κα-

νείς να ονομάσει νομενκλατούρα, δηλαδή δικαιούχων στη νομή των υλικών πλεονεκτημάτων της άσκησης της εξουσίας.

Στην κεφαλή της ιεραρχίας αυτής ήταν τα μέλη της οικογένειας του Προφήτη και αργότερα του εκάστοτε Χαλίφη. Ακολουθούσαν οι στενοί του φίλοι και οπαδοί, ανάλογα με την αρχαιότητα της προσχώρησής τους στο κίνημα του Ισλάμ και έπειτα οι υπόλοιποι παρατρεχάμενοι και υποστατικοί, που είχαν μικρότερο μερίδιο.

Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι οι μουσουλμάνοι ηγέτες ήταν αθεράπευτοι πλιατσικολόγοι. Υπήρχαν δυναστείες ολόκληρες που είχαν ως έμβλημά τους τον ασκητικό τρόπο ζωής και πολέμησαν τη χλιδή. Οι Ομαϊάδες της Δαμασκού ήταν γνωστοί για την απλότητά τους και για την αντίληψη που είχαν για το πνεύμα του Ισλάμ, που ήταν «σοσιαλιστικό» για την εποχή του εφόσον ήταν σε μεγάλο βαθμό εξισωτικό και τόνιζε την ανάγκη υπεράσπισης του φτωχού και ανυπεράσπιστου από τον οικονομικά ισχυρό και άδικο.

Αυτό όμως δεν ίσχυσε για τους Αβασίδες, τους Φατιμίδες της Αιγύπτου και τους περισσότερους Οσμανλήδες Σουλτάνους. Και βέβαια, αυτό επηρέασε και τον τρόπο άσκησης εξουσίας από τους αξιωματούχους, από τον Βεζίρη και τον Καπουδάν Πασά έως τον αθλιότερο ζαπτιέ ή τον έσχατο βασιβουζούκο: ως θεματοφύλακες του «δοβλετιού», («δοβλετοφρουροί» κατά κάποιο τρόπο), είχαν τη θέση τους στη νομενκλατούρα — ή *διβάνι*. Και ήταν ζήτημα τιμής και ουσιαστικής αναγνώρισης των υπηρεσιών τους προς το «δοβλέτι» το υλικό αντίκρισμα στο οποίο μεταφραζόταν η συμμετοχή τους στη νομή της εξουσίας.

Δεν γνωρίζουμε τι επιπτώσεις είχε αυτή η πολιτική και πολιτιστική παράδοση σε αυτό που αργότερα ονομάστηκε «αραβικός σοσιαλισμός» για να περιγράψει τα καθεστώτα του Άσαντ στη Συρία, του Άρεφ και του Σαντάμ Χουσεϊν στο Ιράκ. Γεγονός είναι ότι οι μέθοδοι διακυβέρνησης που χαρακτηρίζει τα καθεστώτα αυτά βρίσκονται πιο κοντά στο «Διβάνι» παρά στη θεωρία δημοκρατίας των σοσιαλιστών τύπου Jean Jaurès ή Keir Hardie.

Εκείνο όμως που είναι αξιοθαύμασμο δεν είναι τόσο η προσαρμογή του αραβικού «τρίτου δρόμου» στην αρχέγονη ισλαμική παράδοση του «Διβανιού», όσο η ανακάλυψη και υιοθέτηση αυτής της παράδοσης από τον ελληνικό «τρίτο δρόμο», που συνδέεται με την κοινοβουλευτική δημοκρατία («δυτικού τύπου», η αλήθεια να λέγεται) και μη μουσουλμανικές θρησκευτικές και πολιτιστικές παραδόσεις. Άλλο ένα σημάδι της ζωτικότητας του ελληνικού μοντέλου, που συναντάει μέσα από δικές του εμπειρίες και αναζητήσεις, μορφές και πρότυπα που ανήκουν σε άλλες παραδόσεις, οι οποίες παρά το γεγονός ότι έχασαν προ πολλού το δικό τους ραντεβού με την ιστορία, είναι δυναμικές, λεβέντικες και, το κυριότερο, «δεν ανήκουν εις την Δύσιν».

(*) Βλ. Claude Cahen: *L' Islam*. Bordas, Paris 1968 σσ. 23-4.

Δημ. Δημητράκος

ΜΙΑ ΒΙΤΡΙΝΑ

Φωτογραφίες:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ

Βιτρίνα ζωντανή:
εμπόρευμα, κατάσταση κι
έμπορος έγιναν ένα. Αν
είναι όμως να χαμογελά
έτσι η τύχη, το 1988
προβλέπεται μέλαν

Ποιος νοιάζεται για
βιτρίνες και στολίδια
όταν αγωνιά για τρόλεϋ,
λεωφορείο ή ταξί;

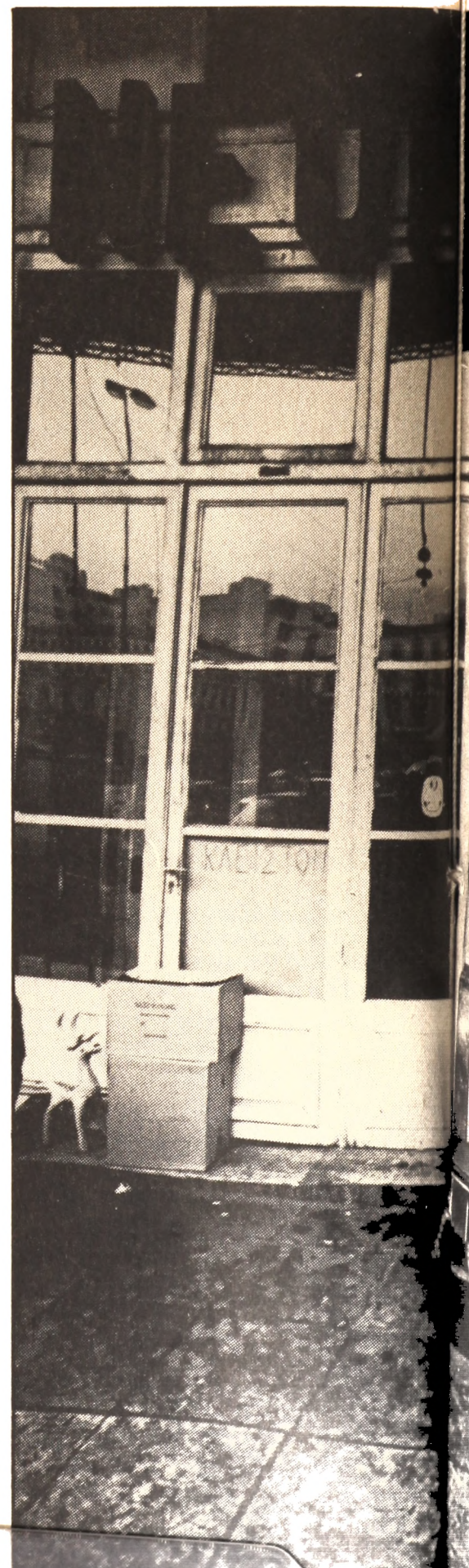

Βιτρίνα του μετρό, το
 τρίτο επίπεδο της
Ομόνοιας. Με πελάτες
της τρίτης ηλικίας που
δεν κατάλαβαν πότε
κιάλας πέρασαν οι δυο
πρώτες

Βιτρίνα -
πρόκληση:
τσακίζει το ηθικό
ανδρών τε και
γυναικών όταν
συγκρίνεται με
εαυτόν ή το
έτερον ήμισυ

Αραχνούφαντα μεταξωτά της Κίνας
επιστραπεύονται για να προστατέψουν την
πολύτιμη πραμάτεια από τη βροχή

Ο κ. Στάθης Πατσαντζής, κινητή βιτρίνα του
καθενός μας, στην οδό Ακαδημίας

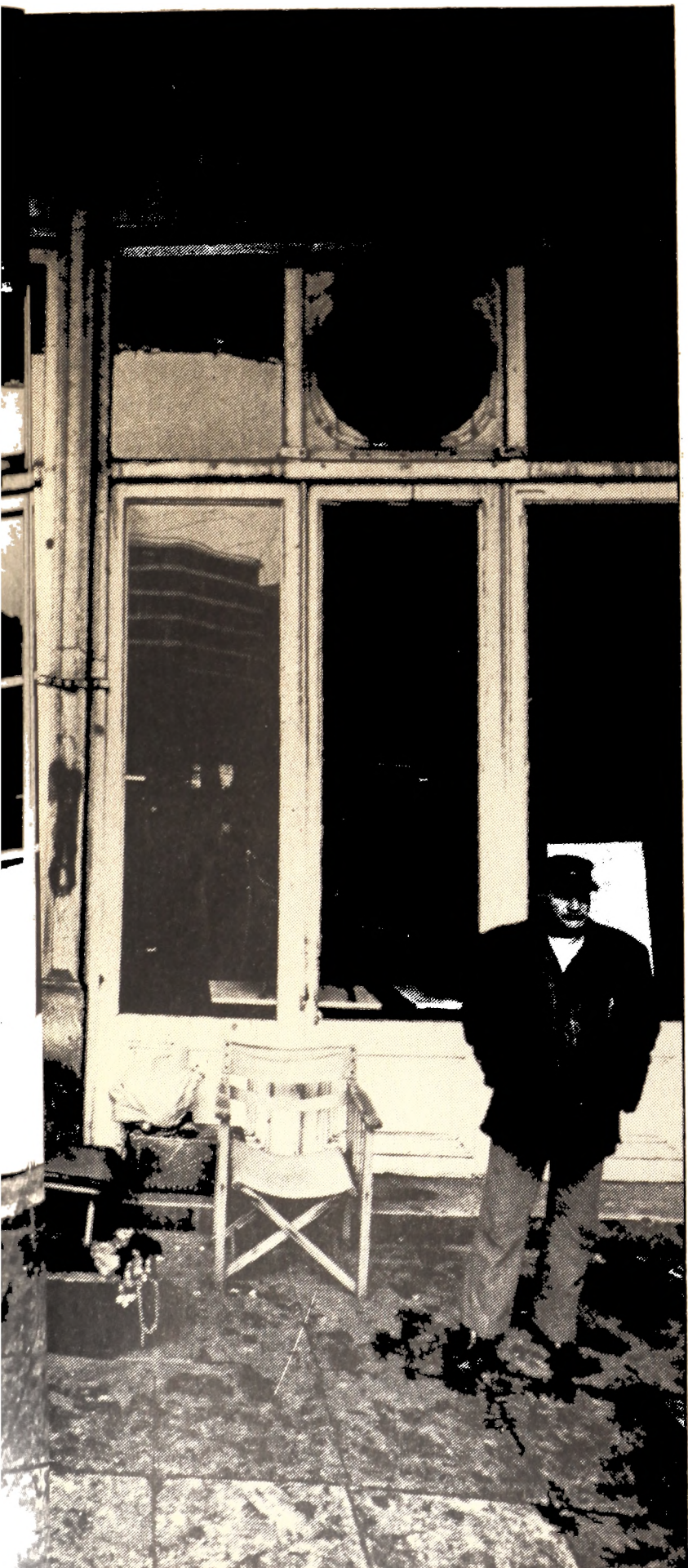

Το καμένο «Νέον» της Ομόνοιας
περιορίζεται να κατοπτρίζει
τη γύρω ζωή

Στο δεύτερο επίπεδο της Ομόνοιας, η
βιτρίνα της εθνικής οικονομίας

Με αντάλλαγμα το
άδειο κουτί των
φίλμ, ο πιτσιρικάς
δέχθηκε να
ενταχθεί στη
βιτρίνα των
ονείρων του

ΜΙΑ ΒΙΤΡΙΝΑ

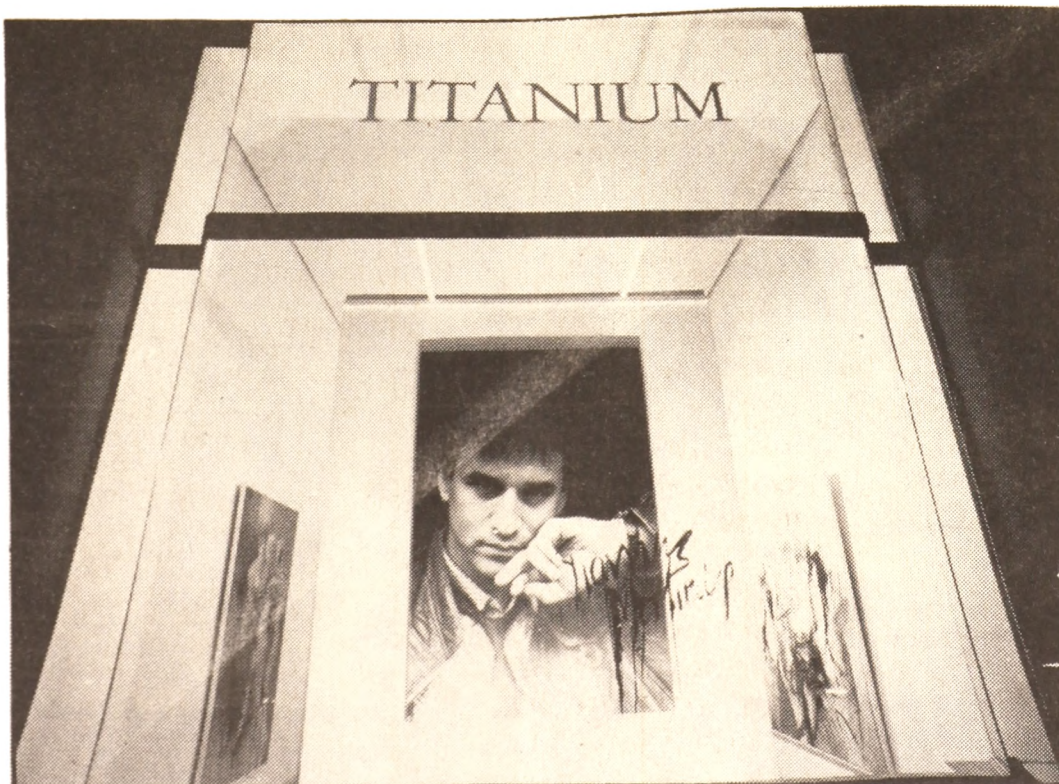
Χρυσά ενώτια, κεχριμπαρένια κομπολόγια, μαργαριταρένια κολιέ, βενετσιάνικοι καθρέφτες, ελεφάντινα χτένια, μαλαματένια περιδέραια, αργυρές κλειδοθήκες, βραχιόλια με διαμάντια, δαχτυλίδια με ζαφείρια: όλα σε καλές τιμές

Με λίγο σαλέπι παίρνετε κουράγιο για ν' αντιμετωπίσετε και τις υπόλοιπες βιτρίνες

Κοντά στην Πλατεία Κάνιγγος: άλαλον ύδωρ και πηγή μη λαλέουσα διαφημίζουν τις κασέτες με τις τελευταίες επιτυχίες

Το όνειρο του καθενός: βιτρίνα για να εκθέτουμε τον εαυτό μας, να περνάμε και να τον θαυμάζουμε. Λίγοι τα καταφέρνουν

Γάμπες. Με ραφή ή χωρίς, αναδεικνύουν ό,τι κρατούν ανάμεσά τους

Όταν η περεστρόικα αντικαθιστά τα τάνκς ή η εξαγωγή της μεταρρύθμισης

της Ειρήνης Καρανασοπούλου

«Η ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΗ επανάσταση έχει εξαντλήσει τη δυναμική της», είχε πει ο Ενρίκο Μπερλιγκουέρ, αναφερόμενος στην κατάσταση που επικρατούσε στις χώρες του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού». Από τότε έχει περάσει καιρός, η ιστορία έχει τραβήξει το δρόμο της, ο ίδιος ο Ιταλός κομμουνιστής ηγέτης έχει πεθάνει, αλλά τα ερωτηματικά για το αν ισχύει ακόμα η ρήση του παραμένουν.

Οι πιο πρόσφατες αφορμές προβληματισμού για την ισχύ της ρήσης του Μπερλιγκουέρ ήταν οι αλλαγές στην ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Τσεχοσλοβακίας, το δημοψήφισμα του στρατηγού Βόϊτσεχ Γιαρουζέλσκι στην Πολωνία και οι ταραχές στην πόλη Μπρασόφ της Ρουμανίας. Υπάρχουν όμως κι άλλα γεγονότα, που πέρασαν στα μονόστηλα των εφημερίδων, όπως οι ανοιχτοί κατάλογοι υποψηφίων για τα περιφερειακά και τοπικά συμβούλια στη Βουλγαρία ή το νέο φορολογικό σύστημα που θα εφαρμοσθεί από την 1η Ιανουαρίου στην Ουγγαρία.

Τι συμβαίνει λοιπόν στο χώρο επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης; Μήπως ξεπεράστηκε ο αρχικός δισταγμός και σιγά σιγά υιοθετείται η «περεστρόικα» και η «γκλασνόστ», αυτά τα πολιτικά παιδιά του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ; Ή μήπως —μια άλλη εκδοχή— ο Σοβιετικός ηγέτης αποφάσισε να επιβάλει τη μεταρρυθμιστική του πολιτική στους δορυφόρους της ΕΣΣΔ αντικαθιστώντας τα τάνκς με τη γκλασνόστ;

Το μόνο βέβαιο πάντως είναι ότι όλες οι κινήσεις που γίνονται από τις ηγεσίες της Ανατολικής Γερμανίας, της Πολωνίας, της Ουγγαρίας, της Ρουμανίας, της Τσεχοσλοβακίας και της Βουλγαρίας έχουν ένα σαφή στόχο: την αντιμετώπιση των οξυμένων οικονομικών προβλημάτων. Άλλωστε δεν είναι λίγοι αυτοί που εκτιμούν ότι και η όλη μεταρρυθμιστική προσπάθεια του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ δεν θα γινόταν ποτέ, αν δεν υπήρχε άμεση ανάγκη ανασυγκρότησης της σοβιετικής Οικονομίας.

Η δυσχερής οικονομική κατάσταση των συμμάχων της ΕΣΣΔ οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη ενός τεράστιου εξωτερικού —προς τη Δύση— χρέους. Μόνο η Πολωνία χρωστάει 35 δισεκατομμύρια δολάρια, κάτι που αν συνδυαστεί με την απουσία πρώτων υλών και κεφαλαίων, τη λειτουργία προβληματικών επιχειρήσεων και τον καλπάζοντα πληθωρισμό, μπορεί να προκαλέσει την εμφάνιση ενός Πολωνού Γκορμπατσόφ, ρόλο στον οποίο απέτυχε ο Βόϊτσεχ Γιαρουζέλσκι.

Αντίστοιχα —αν και όχι σε τόσο απελπιστικό σημείο— είναι και τα προβλήματα των άλλων σοσιαλιστικών χωρών. Οπότε και η πίεση στις κεφαλές του κάθε κράτους

είναι εκ των πραγμάτων μεγάλη. Ταυτόχρονα σε ορισμένες από αυτές, όπως η Ρουμανία, η Πολωνία και η Ουγγαρία, η πίεση αυξάνεται εξαιτίας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, στο οποίο αναγκάστηκαν στο παρελθόν να καταφύγουν —και είναι γνωστές οι συστάσεις που κάνει το Δ.Ν.Τ. για την εξυγίανση των οικονομικών.

Στην οικονομική αυτή πραγματικότητα η κάθε χώρα —και για να ακριβολογούμε: η κάθε ηγεσία— αντιδρά διαφορετικά. Στην Πολωνία ο Γιαρουζέλσκι κάνει με το δημοψήφισμά του μια αδέξια απόπειρα να πείσει ότι οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις θα συνοδεύονται από τον «εκδημοκρατισμό» της πολιτικής ζωής —χωρίς, όπως έδειξαν τα αποτελέσματα, να μπορέσει να πείσει την πλειοψηφία του πολωνικού λαού. Στην Ουγγαρία, η εφαρμογή του «διπλού» συστήματος φορολογίας —ΦΠΑ και φόρος εισοδήματος— συνδυάζεται με ψελλίσματα σχετικά με το διαχωρισμό των εξουσιών κόμματος και κυβέρνησης.

Στη Ρουμανία δεν γίνεται ούτε καν αυτό. Ο Νικολάε Τσαουσέσκου, με τη γνωστή αυταρχικότητα που τον διακρίνει, έχει μεν καταφέρει να κάνει τη χώρα του να είναι η μοναδική της Ανατολικής Ευρώπης που μείωσε το εξωτερικό της χρέος, αλλά το έκανε με μια εξωφρενική πολιτική λιτότητας, τα βάρη της οποίας πλήρωσαν αποκλειστικά οι εργαζόμενοι. Οι ταραχές στη Μπρασόφ απέδειξαν ότι οι Ρουμάνοι είχαν εξαντλήσει τα όρια της υπομονής και ξεσηκώθηκαν, διεκδικώντας στοιχειώδη πράγματα: τροφή και θέρμανση.

Οικονομικές, λοιπόν, στη βάση τους οι αιτίες των όποιων μεταρρυθμίσεων. Κι ο Γκορμπατσόφ; Παραμένει αδιάφορος στα τεκταινόμενα στη σφαίρα επιρροής της ΕΣΣΔ; Είναι τόσο ριζικά διαφορετικός από τους προκατόχους του, ώστε εκτός από την «περεστρόικα», και τη «γκλασνόστ» έχει υιοθετήσει και την αρχή της «αυτοδιάθεσης των λαών»;

Θα ήταν αφέλεια να πιστέψουμε κάτι τέτοιο. Αν όχι τίποτα άλλο, η ίδια η ανάδειξή του στη σοβιετική ηγεσία βεβαιώνει ότι δεν έχουμε να κάνουμε με έναν άνθρωπο άσχετο από τα «σκληρά» παιχνίδια του Κρεμλίνου.

Όμως, ο Σοβιετικός ηγέτης έχει ανοιχτά αρκετά μέτωπα - στο εσωτερικό του ΚΚΣΕ. Η μεταρρυθμιστική του πολιτική συναντά ισχυρές αντιστάσεις και αντιδράσεις. Οι «γραφειοκράτες» —οι «συντηρητικοί» για άλλους— έχουν ακόμα δύναμη. Η περίπτωση Γιέλτσιν έδειξε καθαρά τα όρια της «περεστρόικα» — και του Γκορμπατσόφ.

Φυσικά, ο Σοβιετικός ηγέτης έχει καταφέρει να βάλει τουλάχιστον σε ένα δρόμο τις σχέσεις της χώρας του με την άλλη υ-

περδύναμη, όπως έδειξε η πρόσφατη συνάντηση κορυφής στην Ουάσιγκτον. Κι αυτό το τελευταίο δεδομένο είναι ένα γερό ατού, που του χρησιμεύει στη μάχη του μέσα στο ΚΚΣΕ.

Το ότι δεν μπορεί να ανοίξει ένα ακόμα μέτωπο, απέναντι στους συμμάχους του αυτή τη φορά, δεν σημαίνει ότι δεν θα το κάνει στο μέλλον, ή ότι στο βαθμό που μπορεί να επηρεάσει την πορεία τους δεν θα το κάνει. Η ομιλία του στις ξένες αντιπροσωπείες, κατά τον εορτασμό των 70 χρόνων της Οκτωβριανής επανάστασης, είναι ενδεικτική.

Και εδώ είναι η τραγική ειρωνεία της ιστορίας: Η Σοβιετική Ένωση που στεκόταν πάντα εμπόδιο στις όποιες προσπάθειες των συμμάχων της για εκδημοκρατισμό και μεταρρύθμιση, είναι αυτή που τώρα ενθαρρύνει μια τέτοια προσπάθεια!

Αυτό που μοιάζει να μην κατανοεί ο Γκορμπατσόφ και η σοβιετική ηγεσία, είναι ότι η «περεστρόικα» —επειδή ακριβώς είναι όχι μόνο πολιτική βούληση, αλλά και πολιτική πρακτική— δεν εξάγεται, με την ίδια τουλάχιστον ευκολία που εξάγονται τα τάνκς. Δεν είναι δυνατόν να πατήσεις ένα κουμπί και αυτομάτως οι ηγεσίες των χωρών αυτών —οι οποίες ενίοτε έχουν επιβληθεί και εξοικειωθεί με τα σοβιετικά όπλα μάχης κι έχουν καταδικάσει την άνοιξη του σοσιαλισμού— να αλλάξουν πρόσωπο και πολιτική, να ψάξουν στη συλλογή από μάσκες και να φορέσουν αυτή της μεταρρύθμισης και του εκδημοκρατισμού.

Επιπλέον, ακόμα κι αν κάτι τέτοιο γινόταν —ο Γιαρουζέλσκι για παράδειγμα προσπαθεί να μας πείσει ότι θέλει να το κάνει— τα μαύρα γυαλιά, κυριολεκτικά και μεταφορικά εξακολουθούν να υπάρχουν και θα παρέμενε μια αδέξια απόπειρα, για τον απλούστατο λόγο ότι θα ήταν μια από τα πάνω επιβολή. Η συναίνεση των λαών όχι μόνο απουσιάζει —οι Πολωνοί απείχαν από το δημοψήφισμα, οι Ρουμάνοι βγαίνουν στους δρόμους κλπ.— αλλά δεν γίνεται και καμιά ουσιαστική προσπάθεια να εξασφαλιστεί.

Όσο κι αν θεωρητικά είναι σωστή η «περεστρόικα» δεν μπορεί να πετύχει αν ξεκινά με τη λογική του αποφασίζω και διατάζω ή με τη λογική του ό,τι γίνεται στη Σοβιετική Ένωση μπορεί να γίνει κι εδώ.

Ας ελπίσουμε μόνο ότι τα τάνκς του Γκορμπατσόφ δεν θα παρελάσουν στους δρόμους της Πράγας για να επιβάλουν τη ...δημοκρατία στα πάλοι ποτέ φερέφωνα της σοβιετικής ηγεσίας. Ή, ακόμα χειρότερα, ότι το Σύμφωνο της Βαρσοβίας δεν θα στείλει τα τάνκς στους δρόμους της Μόσχας για να επαναφέρουν στην τάξη τον Μιχαήλ Σεργκιέγεβιτς.

ΚΟΥΒΑ 1987: ΑΝΤΙ-ΠΕΡΕ-ΣΤΡΟΪΚΑ

του Δημήτρη Ιατρίδη

Από το 1987 η Αβάνα χρησιμοποιεί ένα νέο μοντέλο σοσιαλιστικής οικοδόμησης που θυμίζει την επαναστατική δεκαετία του 1960 και τη φιλοσοφία του Τσε Γκεβάρα. Τότε η Κούβα έγινε διεθνώς γνωστή για τον ιδεολογικό της ρομαντισμό, τον επαναστατικό σοσιαλιστικό παλμό, το πνεύμα ανθρώπινης αλληλεγγύης και την εθνική έξαρση για εθελοντική εργασία, τη σκληρή δουλειά χωρίς ιδιαίτερα υλικά ωφέλη, και τις ατομικές θυσίες με σκοπό την ευημερία του συνόλου. Σε σύγκριση με το πρόσφατο ρεύμα μεταρρύθμισης σε όλες σχεδόν τις σοσιαλιστικές χώρες, το νέο αναπτυξιακό μοντέλο της Κούβας αποτελεί εντυπωσιακή αντίθεση. Το επίκεντρο του νέου μοντέλου χαρακτηρίζεται από αναπτυξιακό συγκεντρωτισμό, σοσιαλιστική ηθική έξαρση, καταναλωτική λιτότητα και κατάργηση των περιορισμένων μηχανισμών ελεύθερης οικονομίας. Παράλληλα αναβαθμίζεται ο καθοδηγητικός ρόλος του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Παρά τις υφιστάμενες διαφορές, όλες οι άλλες σοσιαλιστικές χώρες που προσπαθούν να αυξήσουν την παραγωγικότητα, αλλάζουν τη στρατηγική της σοσιαλιστικής ανάπτυξης τουλάχιστον σε δυο κύριες διαστάσεις της:

1) Την αποκέντρωση του κεντρικού οικονομικού σχεδιασμού για μεγαλύτερη αυτονομία των περιφερειακών και τοπικών μονάδων παραγωγής και πιο ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την οργάνωση της παραγωγής και διοίκησης στα εργοστάσια και στις αγροτικές κολλεκτίβες. Η αποκέντρωση αφορά συνήθως τον καθορισμό στόχων παραγωγής, τιμών και ύψους ημερομισθίων, την αγορά πρώτων ύλων, τη διάθεση των κερδών και τις αποφάσεις επιχειρησιακής οργάνωσης.

2) Την περιορισμένη χρησιμοποίηση μηχανισμών ελεύθερης οικονομίας όπως η παροχή υλικών κινήτρων εργασίας, η ανάπτυξη ανταγωνισμού μεταξύ σοσιαλιστικών μονάδων παραγωγής και η δημιουργία ελεύθερων αγορών αγροτικών προϊόντων.

Στη **Σοβιετική Ένωση** η μεταρρύθμιση που αποκαλείται «Εκδημοκρατισμός - Ανασυγκρότηση - Διαφάνεια» προβλέπει μετα-

ξύ άλλων: 1) Μικρής κλίμακας ιδιωτικές επιχειρήσεις σε 29 τομείς της οικονομίας με όρο ότι δεν θα προσλαμβάνουν μεγάλο αριθμό εργατών. 2) Κοινές επιχειρήσεις με ξένα κεφάλαια και ξένους επιχειρηματίες. 3) Μεγαλύτερη αυτονομία κρατικών επιχειρήσεων. 4) Εξάρτηση των ημερομισθίων από την ατομική παραγωγικότητα. 5) Μείωση του κεντρικού ελέγχου της οικονομίας και των τιμών με αύξηση αυτοχρηματοδότησης των επιχειρήσεων που τώρα παίρνουν δάνεια αντί για πολυδάπανες κρατικές επιχορηγήσεις. 6) Μείωση της διαφοράς μεταξύ κόστους παραγωγής και τιμής πώλησης. 7) Αύξηση της δύναμης των εργατικών σωματείων και της συμμετοχής τους στη λήψη αποφάσεων. 8) Πώληση αγροτικών προϊόντων σε ελεύθερες αγορές (έως 30% της παραγωγής πάνω από τους συμφωνημένους στόχους). 9) Επέκταση της πειραματικής εφαρμογής της κατανομής γης σε γεωργικές οικογένειες για ατομική παραγωγή. 10) Αύξηση της «δικαιολογημένης ανισότητας» μισθών και ημερομισθίων με σκοπό την άνοδο της παραγωγικότητας με επιβράβευση των παραγωγικών εργατών και οικονομικές κυρώσεις στους λιγότερο παραγωγικούς. 11) Αύξηση της ελευθερίας του Τύπου.

Στη **Λαϊκή Κίνα** η μεταρρύθμιση που αποκαλείται «Οικονομική Απελευθέρωση» αποδυνάμωσε τον κεντρικό κρατικό σχεδιασμό και εισήγαγε μηχανισμούς ελεύθερης οικονομίας· επέτρεψε μικρές ιδιωτικές επιχειρήσεις· αύξησε την αυτονομία κρατικών επιχειρήσεων που τώρα διαθέτουν τα κέρδη τους σε επενδύσεις, μισθούς και κοινωνικές ασφαλίσεις· επέτρεψε την περιορισμένη πώληση μετοχών εταιρειών και την ίδρυση χρηματιστηρίων.

Στο 13ο Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος τον Οκτώβριο 1987 ο πρωθυπουργός Ζάο Ζιγιάν ανακοίνωσε ριζικές διοικητικές μεταρρυθμίσεις που διαχωρίζουν για πρώτη φορά τις κομματικές από τις κυβερνητικές λειτουργίες και μειώνουν τον έλεγχο των κομματικών γραφειοκρατών πάνω στην οικονομία. Το νέο σύστημα «Δημοσίων Υπαλλήλων» αποτελείται από δύο κατηγορίες: 1) «Πολιτικούς» γραφειοκράτες με σύμβαση ορισμένου χρόνου,

που προτείνονται από το Κομμουνιστικό Κόμμα και 2) «Επαγγελματίες» μόνιμους δημόσιους υπαλλήλους που επιλέγονται μετά από διαγωνισμούς.

Το **Βιετνάμ** που κατά το Ανόι έχει ένα από τα μικρότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα του κόσμου, προσπαθεί να διασώσει την οικονομία του με την αποκαλούμενη «Πραγματιστική Μεταρρύθμιση». Η νέα πολιτική περιλαμβάνει μείωση του παρεμβατικού ρόλου του κομμουνιστικού κόμματος στην οικονομία, καθιέρωση υλικών κινήτρων εργασίας, ίδρυση μικρών ιδιωτικών επιχειρήσεων και ιδιωτικών εργοστασίων που απασχολούν λιγότερους από 15 εργάτες, φορολογία ιδιωτικών επιχειρήσεων, κατανομή γης αγροτικών συνεταιρισμών σε οικογένειες για κρατική και ιδιωτική παραγωγή, καθώς και διάθεση του πλεονάσματος παραγωγής σε ελεύθερες αγροτικές αγορές για ατομικό κέρδος.

Η **Βουλγαρία**, όπως πρόσφατα δήλωσε ο Παπαρίζοφ, γενικός γραμματέας του υπουργείου Εμπορίου, μεταρρυθμίζει την οικονομία της με το αποκαλούμενο «Νέο Σύστημα Σχεδιασμού και Διαχείρισης» και με προσθήκες «νέων μηχανισμών» που καθιερώθηκαν από το 1981: Αντικαταστάθηκαν επτά γραφειοκρατικά υπουργεία που είχαν σχέση με την βιομηχανία και τη γεωργία από «Συνδέσμους» και «Οικονομικούς Οργανισμούς» με ολιγάριθμο προσωπικό· σταματά ο καθορισμός των στόχων της παραγωγής από το κέντρο και δίνεται το δικαίωμα στους εργαζόμενους να σχεδιάσουν την παραγωγή της επιχείρησής τους και παράλληλα τους επιτρέπεται να συμμετέχουν στη διοίκηση και να ψηφίζουν τους προϊστάμενούς τους. Ο ηγέτης της Βουλγαρίας Ζίφκοφ ανακοίνωσε προ μηνών ότι άρχισε η μεταβίβαση των κρατικής ιδιοκτησίας παραγωγικών μονάδων σε εργάτες ως πρώτο βήμα του νέου μέτρου «απ' ευθείας διοίκησης», που απορρίπτει τη θέση ότι μόνο το σοσιαλιστικό κράτος προστατεύει τη σοσιαλιστική ιδιοκτησία. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα νέα μέτρα: τα ημερομίσθια εξαρτώνται από τα κέρδη, ιδρύονται νέες τράπεζες και αντικαθίστανται οι κρατικές επιχορηγήσεις προς τις επιχειρήσεις με

τραπεζικές πιστώσεις βάσει κανονικών εμπορικών διαδικασιών όπως οι «μελέτες δυνατότητας». Παράλληλα, απελευθερώνονται οι τιμές και προσαρμόζονται σύμφωνα με τις τιμές που ισχύουν για το 20% των εξαγωγικών προϊόντων της στις καπιταλιστικές χώρες.

Η **Πολωνία** ανακοίνωσε προ μηνός ριζικές οικονομικές, πολιτικές και διοικητικές αλλαγές προς αύξηση της παραγωγικότητας και βελτίωση της οικονομίας. Τα μέτρα περιλαμβάνουν: Αύξηση μηχανισμών ελεύθερης οικονομίας, αποκέντρωση του κεντρικού σχεδιασμού ανάπτυξης και του καθορισμού τιμών και κλείσιμο των μη υγιών κρατικών εταιρειών. Ενισχύεται ο ιδιωτικός τομέας και καταργούνται τα απαγορευτικά μέτρα που εμπόδιζαν την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Η **Ουγγαρία** έχει εισάγει εδώ και 20 χρόνια θεσμούς ελεύθερης οικονομίας με τον αποκαλούμενο «Νέο Οικονομικό Μηχανισμό»: Διαλύεται ο άτεγκτος κεντρικός σχεδιασμός σταλινικού τύπου και διευρύνεται η ίδρυση ιδιωτικών επιχειρήσεων και ελεύθερων αγορών με παράλληλη μείωση του ρόλου του κράτους στο σχεδιασμό παραγωγής και τη διαμόρφωση τιμών. Η ανεργία αναγνωρίζεται επίσημα, όπως και η ελεύθερη χρήση ξένου συναλλάγματος. Ενθαρρύνονται οι κοινές επιχειρήσεις με ξένα κεφάλαια και ξένους επιχειρηματίες. Θεσπίζονται ευρύτατα φορολογικά μέτρα που επιβαρύνουν κυρίως την μειοψηφία με ανώτερο εισόδημα (άτομα με δυο εργασίες και κέρδη από ιδιωτική απασχόληση) και φορολογούνται τα ατομικά εισοδήματα ενώ παράλληλα μελετάται η εφαρμογή Φόρου Προστιθέμενης Αξίας.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές προσπαθούν να συνδιάσουν: 1) την κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία με περιορισμένους μηχανισμούς ελεύθερης αγοράς· 2) την αποτελεσματική οικονομική ανάπτυξη με τη σταθερή σοσιαλιστική οικοδόμηση· και 3) την οικονομική μεταρρύθμιση με εγγυήσεις πλήρους απασχόλησης και ισότιμα μέσα διαβίωσης για όλους.

Σε σύγκριση με άλλες κομμουνιστικές χώρες η Κούβα ακολουθεί σήμερα αντίθετη μεταρρυθμιστική πολιτική και διαμετρικά αντίθετο μοντέλο ανάπτυξης. Αντί για αποκέντρωση της διαδικασίας κεντρικού σχεδιασμού αυξάνει τον συγκεντρωτισμό και ενισχύει το ρόλο του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ. Αντί να αυξήσει, περιορίζει την αυτονομία περιφερειακών και τοπικών μονάδων παραγωγής και τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων και στον καθορισμό τιμών. Αντί να διευρύνει, καταργεί τους περιορισμένους κλίμακας μηχανισμούς ελεύθερης οικονομίας.

Μετά την ικανοποίηση των βασικών βιοτικών αναγκών, την απόκτηση αποτελεσματικής κοινωνικής προστασίας και την αύξηση εισοδήματος, οι Κουβανέζοι άρχισαν να απαιτούν στο τέλος της δεκαετίας του 1970 περισσότερα και καλύτερης ποιότητας αγαθά και βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών. Η Κούβα έπρεπε να προσαρμόσει το αναπτυξιακό της μοντέλο στην αυξανόμενη καταναλωτική ζήτηση

χωρίς όμως να μειώσει την εξισωτική της πολιτική και την ανάπτυξη σοσιαλιστικής συνείδησης. Έτσι η Κούβα χρησιμοποίησε μικρής κλίμακας μηχανισμούς ελεύθερης οικονομίας: Υποτίμησε το νόμισμα, ενθάρρυνε την ίδρυση κοινών επιχειρήσεων με ξένους επιχειρηματίες, έδωσε μεγαλύτερη ελευθερία αποφάσεων στις κρατικές επιχειρήσεις και μείωσε τον κρατικό παρεμβατισμό με σκοπό την αύξηση της παραγωγής, των εξαγωγών και των αποθεμάτων συναλλάγματος. Επίσης επιτράπηκαν ελεύθερες αγορές αγροτικών προϊόντων όπου οι αγρότες πουλούσαν το πλεόνασμα της παραγωγής τους σε ελεύθερα διαμορφωμένες τιμές με βάση προσφοράς και ζήτησης· ιδρύθηκαν 200 περίπου τέτοιες αγορές. Στις αρχές του 1986, εξάλλου, επιτράπηκε η ατομική ιδιοκτησία στέγης για να αντιμετωπισθεί η χρόνια έλλειψη κατοικίας, ενώ καταργήθηκε το ενοικιοστάσιο.

Αυτά όμως ανήκουν ήδη στο παρελθόν. Από τα μέσα περίπου του 1986 διεξάγεται μια ασυνήθιστη και ολοκληρωμένη αυτοκριτική που η Αβάνα αποκαλεί «Επανόρθωση Σφαλμάτων και Αρνητικών Τάσεων». Απορροή αποτέλεσαν τα οικονομικά προβλήματα της Κούβας το 1986 μετά την έγκριση του πενταετούς αναπτυξιακού σχεδίου 1986-1990. Η κρίση αποδίδεται κυρίως στην πτώση των τιμών πετρελαίου και ζάχαρης στη διεθνή αγορά και στην ανεπαρκή παραγωγή ζάχαρης στην Κούβα. Έτσι μειώθηκαν σημαντικά τα αποθέματα συναλλάγματος της χώρας και συνεπώς μειώθηκε η δυνατότητα της Αβάνας να πραγματοποιήσει τους στόχους του εγκεκριμένου πενταετούς σχεδίου. Επιπρόσθετα η Κούβα αντιμετώπισε χαμηλή αποδοτικότητα του σχεδιασμού καθώς και πολυδάπανη και πολύπλοκη κρατική γραφειοκρατία.

Μερικά από τα στελέχη του ΚΚ Κούβας υποστήριξαν ότι η κρίση του 1986 οφείλεται επίσης στην υπονόμηση της σοσιαλιστικής συνείδησης και στην έξαρση του πνεύματος κερδοσκοπίας που δημιουργήθηκαν από τα μέτρα μειωμένης κρατικής παρέμβασης στην οικονομία και από την εισαγωγή περιορισμένων μηχανισμών ελεύθερης οικονομίας. Με σύνθημα «επιστροφή στην κομμουνιστική ορθοδοξία» ζήτησαν την κατάργηση του πειράματος «με καπιταλιστικά εργαλεία» και απαιτήσαν την «συντριβή των νεο-μπουρζουά», —μιας νέας ομάδας που πλούτιζε χωρίς να κάνει «κοινωνικά ωφέλιμη εργασία». Εδώ κυρίως εννοούνται ορισμένοι μικροϊδιοκτήτες αγρότες και μεσάζοντες οι οποίοι εφοδίαζαν τις ελεύθερες αγορές. Για ορισμένα μεσαία και ανώτερα στελέχη του ΚΚ, κυρίως πρόσφατοι απόφοιτοι ανώτερων σχολών μαρξισμού που τώρα κατέχουν κύριες κρατικές θέσεις, αυτό αποτελεί «παραμόρφωση της κουβανέζικης επανάστασης». Με το ίδιο σκεπτικό ερμηνεύουν επίσης την αύξηση της γραφειοκρατίας, την αποχή εργατών από τους χώρους δουλειάς, τον ανταγωνισμό μεταξύ γεωγραφικών περιφερειών και μονάδων παραγωγής.

Οι κυριότερες αλλαγές που έγιναν ήδη στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης «Επανόρθωση Σφαλμάτων και Αρνητικών Τάσεων» περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων: Ακύρωση

του εγκεκριμένου πενταετούς σχεδίου 1986-1990, διαμόρφωση νέου λιτού προγράμματος, μείωση δημοσίων δαπανών με παράλληλη ελάττωση της παροχής γάλακτος, ρυζιού, μπύρας και υφάσματος, και αύξηση της τιμής ηλεκτρικού ρεύματος και των εισιτηρίων στα λεωφορεία. Αντικαταστάθηκαν οι περιορισμένοι μηχανισμοί ελεύθερης οικονομίας με αυστηρό κεντρικό σχεδιασμό, απαγορεύθηκαν οι ιδιωτικές αγοραπωλησίες κατοικιών και αναβαθμίστηκαν οι γεωργικές κοπερατίβες για να προσελκύσουν μεγαλύτερη συμμετοχή ιδιωτών μικρο-γεωργών.

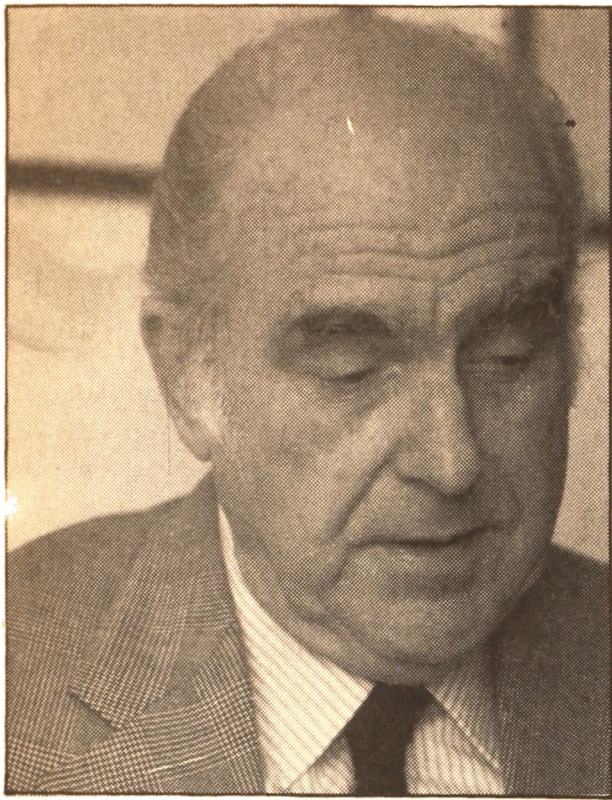
Η κατάργηση των μηχανισμών ελεύθερης οικονομίας, ιδιαίτερα της ελεύθερης αγροτικής αγοράς, σχετίζεται με τη μακροπρόθεσμη πολιτική της Αβάνας να αυξήσει την γεωργική παραγωγή και να μειώσει τον αριθμό των μικροϊδιοκτητών αγροτών. Μέρος της στρατηγικής αποτέλεσε και η δημιουργία τριών αγορών: Αγοράς με Δελτία, Παράλληλης Αγοράς και Ελεύθερης Αγοράς. Η πρώτη λειτουργεί με δελτία για την αγορά τροφίμων και αγαθών σε χαμηλές τιμές προσιτές σε όλους και σε περιορισμένες ποσότητες. Η Παράλληλη Αγορά διαθέτει τα αγαθά της πρώτης χωρίς δελτία και περιορισμούς στην ποσότητα αλλά σε ψηλότερες τιμές. Η Ελεύθερη Αγορά προσφέρει περισσότερη ποικιλία και καλύτερη ποιότητα αλλά σε ψηλότερες τιμές που καθορίζονται από την προσφορά και τη ζήτηση. Οι τρεις αγορές αντικατοπτρίζουν την οργανωτική δομή της γεωργικής παραγωγής. Σε αντίθεση με τη Σοβιετική Ένωση η Κούβα από το 1960 αντ'ι για μαζική υποχρεωτική κολλεκτιβοποίηση της γεωργίας προτίμησε τρεις οργανωτικές μορφές γεωργικής παραγωγής: 1) Κρατικές κολλεκτίβες σε μικρή κλίμακα για μεγάλης κλίμακας καλλιέργεια. 2) Αγροτικές κοπερατίβες (που συνδυάζουν ιδιωτική ιδιοκτησία με οφέλη καλλιέργειας μεγάλης κλίμακας) και 3) ιδιωτικές καλλιέργειες (μικρο-ιδιοκτήτες αγρότες) - που καλύπτουν περίπου 33% της εκμεταλλεύσιμης γης. Μακροπρόθεσμα προβλεπόταν η εθελοντική ένταξη των μικρο-ιδιοκτητών στις κοπερατίβες. Τα μέγιστα όμως κέρδη στην ελεύθερη αγορά αποδείχθηκαν ανυπέρβλητο εμπόδιο σε αυτή την ένταξη και δημιούργησαν καταναλωτικές ανισότητες και μεσάζοντες που πλούτισαν γρήγορα «σε βάρος της κοινωνίας».

Σε τελευταία ανάλυση η αποτελεσματικότητα του νέου μοντέλου της Κούβας, όπως και των άλλων σοσιαλιστικών χωρών, εξαρτάται πολύ από την επιτυχία του να συνδυάσει αρμονικά την οικονομική ευημερία με τη διαμόρφωση σοσιαλιστικής συνείδησης και να αποκεντρώσει τον κοινωνικο-οικονομικό σχεδιασμό διατηρώντας τον αποφασιστικό ρόλο του κομμουνιστικού κόμματος στην ανάπτυξη.

Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στην Κούβα και στις άλλες σοσιαλιστικές χώρες δεν μπορεί να αξιολογηθούν παρά μόνο *μακροπρόθεσμα*. Οι ριζικές επιπτώσεις που θα έχουν δεν αφορούν μόνο την πορεία του σοσιαλισμού αλλά και όλες τις χώρες του κόσμου που ενδιαφέρονται για κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και δικαιοσύνη. □

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΥ

Χαρισμένο στον Μπόστ επί τω νέω έτει...

Έχουμε εθισθεί στην «απεικόνιση», στην αναπαραγωγή της εικόνας του πρωθυπουργού από τις τόσο συχνές τηλεοπτικές εμφανίσεις και τις δημοσιεύσεις φωτογραφιών του στον Τύπο. Αποτέλεσμα; Ο Ανδρέας έχει περιπέσει στην κατάσταση μιας α-πρόσωπης παρουσίας· ένα συμβολικό, στυλιζαρισμένο πρόσωπο. Ένα άλλο όμως στυλιζάρισμα του προσώπου του Ανδρέα είναι εκείνο που σκαρώνουν στον καθημερινό Τύπο οι γελοιογράφοι. Ας, παρακολουθήσουμε, λοιπόν, μαζί τις διαφορετικές εκδοχές του.

Το απάνθισμα βέβαια δεν είναι πλήρες. Ίσως μάλιστα, έχουν γίνει και κάποιες αθέλητες παραλήψεις. Τα κριτήρια της επιλογής δεν ήταν αξιολογικά. Άλλωστε κάτι τέτοιο μόνο ο Ανδρέας θα μπορούσε να είχε κάνει!

Όσο για τις σημειώσεις που ακολουθούν, αυτές έγιναν για να παρακινήσουν την παρατηρητικότητά σας. Και αν έγιναν κάποιες παρανοήσεις, κάθε κριτική και σχόλιο καλοδεχούμενα. Και πορτρέτα του Ανδρέα, φυσικά...

Θέμα των γελοιογράφων η πολιτική επικαιρότητα και οι πρωταγωνιστές της. Και όπως τα τελευταία χρόνια παθαίνουμε και μαθαίνουμε από το ΠΑΣΟΚ και τον πρόεδρό του, η φιγούρα του Ανδρέα Παπανδρέου είναι εκείνη που κατέχει προνομιακή θέση στο πάνθεον της ελληνικής γελοιογραφίας. Παρουσιάζει πολύ ενδιαφέρον να παρακολουθήσει κανείς, μέσα από τον Τύπο της τελευταίας εξαετίας, τη μεταβολή στη στάση της κοινής γνώμης —στο βαθμό που και οι γελοιογράφοι μας είναι εκφραστές της— για το «πρόσωπο» του πρωθυπουργού μας.

Ο Αντρέας όταν έκανε τη θριαμβική του εμφάνιση στην πολιτική κονίστρα, παρουσιάστηκε μέσα από τα σκίτσα του πρώτου καιρού σαν τον Αη-Γιώργη που καμάκωνε τον κακό δράκο της επαράτου. Όσπου κατάντησε να μεταβληθεί στο πιο προσφιλές πρόσωπο κάθε φιλόδοξου γελοιογράφου με σκωπτική αντιμετώπιση.

Αλλά δεν πρέπει να μυθοποιούμε —και ιδίως όταν πρόκειται για τις δημοσιογραφικές λειτουργίες. Μια από αυτές είναι και η στήλη των γελοιογράφων. Κάθε γελοιογράφος διατηρεί βέβαια την ανεξαρτησία του μέσα στο έντυπο που δουλεύει —και ίσως σε μεγαλύτερο βαθμό από τους συναδέλφους του που χρησιμοποιούν τον γραπτό λόγο. Αλλά υπακούουν και αυτοί στην πειθαρχία της «γραμμής» της εφημερίδας που εργάζονται.

Ένα στοιχείο που κάνει το σκίτσογράφο να δουλεύει πιο ελεύθερα είναι το σχεδιαστικό μέρος. Αν η λεζάντα του —ή το «μπαλόνι» με τα λόγια— είναι άμεσα αντιληπτή από τον αρχισυντάκτη, ο οποίος θα ζητήσει ίσως μια μικρή ή μεγάλη αλλαγή στη διατύπωση, η απεικόνιση του σώματος και του προσώπου απολαμβάνει μια ιδιότυπη επαγγελματική ασυλία, που επιτρέπει στο πενάκι να ελευθεριάζει. Και τότε, ανάλογα με το ταλέντο, την επινοητικότητα και τη διεισδυτικότητα της παρατήρησης, ο «ήρωας» θα παραμορφωθεί ώστε να αποδοθεί μια έκφραση των όσων σκέφτεται γι' αυτόν ο σκίτσογράφος. Η καθημερινή και επαναλη-

πτική σχεδίαση του προσώπου που γελοιογραφείται —στην περίπτωση μας εξετάζουμε τον πρωταγωνιστή του πολιτικού μας δράματος (ή κωμωδίας, αν προτιμάτε)— έχει στις περισσότερες των περιπτώ-

σεων απολήξει σε ένα στυλιζάρισμα ομοiotροπο. Το χέρι αυτόματα θα σχεδιάζει το πρόσωπο του πρωθυπουργού και το νέο κάθε φορά στοιχείο είναι το σχόλιο της λεζάντας.

Αξίζει να σταθούμε σε μια περίπτωση: Μια εντελώς συμβατική αντίληψη —και χωρίς προσπάθεια να εισδύσει σε χαρακτηριστικά στοιχεία— είναι η χρήση του προσώπου προσδιορισμένη από κάποια εξωτερικά στοιχεία—πίπα, γυαλάκια κλπ.—όπως στα σκίτσα του Π. Φλώρου στον «Ελεύθερο Τύπο». Μια απεικόνιση τόσο συμβατική που συχνά καταλήγει απολύτως ταυτόσημη. Σε δυο σκίτσα (από το φύλλο της 19/8 και 30/8/87) το σκηνικό είναι όμοιο και παραλλάσσουν μόνο τα κείμενα στο «μπαλόνι»:

Αν η πίπα*, τα ματογυάλια και η φαλάκρα είναι από τα «κλισέ» που κάνουν αμέσως αναγνωρίσιμη τη φιγούρα του Ανδρέα, από γελοιογραφικής του συστάσεως με τον καιρό κάτι έχει μεταβληθεί: τα κιλά, τα προγούλια, το βλέμμα που έγινε αδρανές.

Αρχίζοντας τις αναφορές μας στα γελοιογραφικά πορτρέτα του Αντρέα θα στα-

*Ο πρωθυπουργός θα μπορούσε να «μπερδέψει» για λίγο τους σκίτσογράφους, αν αντί για γυριστή πίπα όπως συνηθίζει, χρησιμοποιούσε, σε μερικές εμφανίσεις του, την ευθύγραμμη. Η ίδια παρατήρηση βέβαια ισχύει και για το σκελετό στα ματογυάλια...

θούμε σε δυο σκίτσογράφους που τον έχουν εγκαταλείψει θεματογραφικά. Για να δούμε στα σκίτσα τους τη διαχρονική αλλαγή του Ανδρέα —στα μάτια των γελοιογράφων τουλάχιστον.

Απ' τους καλούς γελοιογράφους μας, ο Γιάννης Καλαϊτζής έχει εγκαταλείψει πρόσφατα την απεικόνιση του εκάστοτε συγκεκριμένου πρωταγωνιστή —ή και δευτερογωνιστή— και βάζει στα σχέδιά του ένα ανώνυμο και παραλογισμένο πλήθος να φωνάζει απελπισμένα και αλλοπρόσαλλα, χαμένο μέσα στο νέφος, την απόγνωση και το ασυνάρτητο της ζωής μας.

Από παλιότερα σκίτσα του ξεσηκώνουμε εδώ το πορτρέτο του Αντρέα. Το περίγραμμά ήταν σαφές και δουλεμένο. Και ο Αντρέας εμφανιζόταν αυστηρός και αγέρωχος:

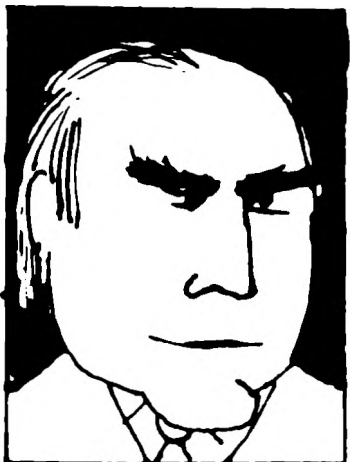

Ο Ανδρέας, με τα χρόνια —σύμφωνα με τον Γ. Καλαϊτζή— φόρεσε γυαλάκια, φούσκωσε στα μάγουλα, έγινε πιο γελαστός και τα αυτιά του μίκρυναν...

Σε ένα πρόσφατο σκίτσο του στην «Ελευθεροτυπία» έχει προσθέσει τα μυωπικά γυαλιά, κάποια κιλά και αρκετή αυταρέσκεια.

Μια ανάλογη παρατήρηση οφείλουμε να κάνουμε και για τον ΚΥΡ. Συνήθιζε πάντοτε —με εξαίρεση ίσως τη φιγούρα του Καραμανλή— να μην ανακατεύει τους ίδιους τους πολιτικούς στα σκίτσα του. Στις κωμικογραφίες του στην «Ελευθεροτυπία», όπου κυρίως εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια, σχολιάζει τα συμβαίνοντα βάζοντας τους κοινούς θνητούς ή τις στυλιζαρισμένες απεικονίσεις κοινωνικών ομάδων να πρωταγωνιστούν και να συνομιλούν. Κατά κάποιο τρόπο, δούλευε, όπως τελευταία αποφάσισε να δουλεύει ο Καλαϊτζής. Κι οι δυό τους δεν πολυσχολούνται με τους πρωταγωνιστές αλλά με τον δεινοπαθόντα υπήκοο.

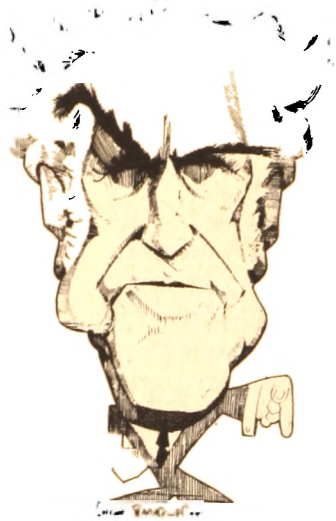
Ο ΑΝΤΡΕΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡ

Από μια παλιά «πινακοθήκη» του ΚΥΡ, μεταφέρουμε εδώ τον δικό του Αντρέα: χρόνια αντιπολίτευσης τότε, νεότερος και σφριγηλότερος ο πρωθυπουργός, χωρίς τα μυωπικά γυαλιά του.

Αλλά πρόσφατα ο πρωθυπουργός του ΚΥΡ είναι πιο γυαλισμένος, λιγότερο αυστηρός και αρκετά εφησυχασμένος.

Στη συνέχεια θα σταματήσουμε αναλυτικότερα σε κείνους τους γελοιογράφους μας που ασχολούνται με τους πρωταγωνιστές της ταλαιπωρίας μας και -δικαιωματικά- σε αυτόν που αποτελεί το συχνότερα συναντούμενο πρόσωπο, τον Αντρέα. (Αναφέρεται και μας προκύπτει σιγά-σιγά και ο δεύτερος ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ, ο Μένιος δηλαδή, αλλά γι' αυτόν ας ομιλήσει το μέλλον). Πρώτος στην αναφορά μας: ΓΗΣΗΣ. Ο Γή-

σης είναι γνωστός από τα σκίτσα του στο ΑΝΤΙ αλλά και στην «Πρώτη» και στο «Βήμα». Είναι ο κατ' εξοχήν «πορτραίτιστας» από τους γελοιογράφους μας και η δική του συμβολή είναι στο λεπτομερή χαρακτηρισμό των «ηρώων» του. Τον Αντρέα τον έχει «σκαρώσει» πολλές φορές. Με τονισμένο τον κατακόρυφο άξονα, με τα προγούλια και το αυστηρό ύφος του αρχηγού, που τονίζεται από το ανασηκωμένο φρύδι.

Αλλά και ένας άλλος πορτραίτιστας και λεπτολόγος σχεδιαστής, ο Βαγγέλης Παυλίδης, που έχει αραιώσει την παρουσία του στον καθημερινό Τύπο, δεν ασχολείται —όπως και ο ΚΥΡ και ο Καλαϊτζής— με τον «αρχηγό». Δεν καταπιάνεται όμως, και με το πλήθος. Αποφάσισε να «σκαρώνει» καρικατούρες ανθρώπων —συμβόλων, και μάλιστα επιμένει στο σκίτσο και αποφεύγει πεισματικά τη λεζάντα. Είναι λοιπόν «εκτός θέματος» και δεν περιλαμβάνεται στο σημείωμα αυτό.

Αλλά ας πάμε σε έναν άλλο δεινό σχεδιαστή. Τον Σπύρο Ορνεράκη, που φιλοξενείται συχνά στα «Νέα». Με επεξεργασμένες τις λεπτομέρειες στα

χαρακτηριστικά τα πλούσια και αχτένιστα φρύδια του αρχηγού, το αραιό τρίχωμα της κεφαλής και το σιγουρο ηγεμονικό ύφος. Η απεικόνιση είναι ακριβής, δεν καταφεύγει σε γυαλιά, πίπες και άλλα εξωτερικά γνωρίσματα.

Στα «Νέα» πάλι ο Makis, τονίζει τη φαλάκρα και κοτσάρεται τη γυριστή πίπα. Το συνοφρυωμένο ύφος δίνει τον γεμάτο φροντίδες αρχηγό που όμως είναι επίσης φιλικός, προσηνής και γελαστός. Σταγόνες γύρω από το πορτρέτο του υπαινίσσονται τη λάμψη του πνεύματός του.

Ο Αντρέας του Makis είναι πάντα κερδισμένος, νικητής. Ο πρωθυπουργός μπορεί να καταμετρήσει ένα σιγουρο και αδιαφιλοκίνητο οπαδό του ανάμεσα στους σκίτσογράφους μας.

Ο Fotis (δηλαδή ο Φώτης Γεωργουλάκης κατά κόσμον) που εμφανιζόταν μέχρι πρότινος στη «Μεσημβρινή», μας δίνει αντίθετα έναν κουρασμένο και άκεφο Αντρέα: προγούλια που κρέμονται, ρυτίδες, μαλλιά αραιά.

Φωνακλάς, συνοφρυωμένος, υπεροπτικός, αυταρχικός ο Αντρέας που σκαρώνει ο Αντώνης Καλαμαράς, στη «Μεσημβρινή» κι αυτός. Κι ο δικός του Αντρέας είναι κάθε φορά ο ταλαιπωρημένος και ο ηττημένος.

Στο «Έθνος» ο Μαραγκός είδε τη μύτη του πρωθυπουργού κάπως πιο μεγάλη, είναι αλήθεια. Πού εκείνο το τόσο δα μυτάκι, το παριζιανικό, του Makis αλλά και του

Καλαμάρα: Τονίζει το στοιχείο αυτό και το τραβάει τόσο, που θυμίζει στο τέλος τις φιγούρες του θιάσου σκιών. Κάπως έτσι και οι καραγκοζοπαίχτες κόβουν με τα κοπίδια τις φιγούρες τους.

Στο «Κυριακό-
τικό Έθνος» ο
Π. Γκιόκας έχει
έτσι κι αλλιώς,
προσχωρήσει
στην ιδέα της
διακωμώδησης
μέσω του Κα-
ραγκιόζη. Εκεί
«παίζει» και ο
Παπανδρέου· ό-
μως, κανένα δά-
ναιο από τη χαρ-
τοκοπτική των
λαϊκών καλλιτε-
χνών δεν υπάρ-
χει, απλώς μια

συμβατική καρικατούρα που, άν-
τε να δεις κάποια χαρακτηριστικά του δολι-
χοκέφαλου κρανίου. Το ύφος, όμως, μειλί-
χειο, προσιτό.

Ένας άλλος
γελοιογράφος
του «Έθνους»,
ο Σάρπης,
σκαρώνει την
πιο
καραγκιοζίστικη
φιγούρα:

Μια γελοιογράφος που είναι αλήθεια
πως μπορεί να παινεύεται πιο πολύ για την
ευρηματικότητα των ιδεών και των κειμέ-
νων της και λιγότερο για το σχέδιό της, εί-
ναι η Βάσω Χρυσικάκη, που εμφανίζεται
στην «Καθημερινή». Με κατατεθειμένη τη

δεξιά «κα-
κία» της,
η Βάσω
της «Κα-
θημερι-
νής» έχει
εντρυφή-
σει αρκε-
τά στο ύ-
φος και
το χαρα-
κτ ή ρ α
του προέ-
δρου του
ΠΑΣΟΚ:

Άλλοτε άνετος και άλλοτε οργισμένος και
αυταρχικός, ο Ανδρέας «καρφώνεται» κυ-
ρίως με όσα λέει:

«Εγώ απλώς προεδρεύω»

(Μια άλλη —καθαυτό θηλυκή παρου-
σία— η Κατερίνα Σχινά στην «Ελευθεροτυ-
πία» απόσχει του πολιτικού σχολιασμού·
συνήθως ένα ζευγάρι συζητά τα κοινωνικά
θέματα).

Το «απλώς προεδρεύω» που συνοδεύει
αυτό το σκίτσο της Βάσως Χρυσικάκη μας
θύμισε ένα σκίτσο του ΒΑΣ στον «Ελεύθε-
ρο Τύπο»: «Εγώ απλώς μυρίζω...». Η ειρω-
νεία στο σκαρίφημα βγαίνει από το αυτάρε-
σκο και καλοζωισμένο πρόσωπο...

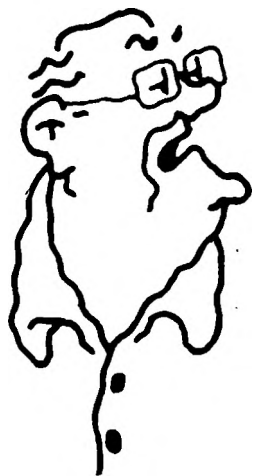
ΕΓΩ ΑΠΛΩΣ ΜΥΡΙΖΩ...

Ο αδελφός
του, ο γνωστός
και μη
εξαιρετός
Κώστας
Μητρόπουλος,
που χρόνια
τώρα τον
περιμένουμε
(και τους
περιμένει) από
τα «Νέα» είχε
μέχρι
προσφάτως,
σχεδόν καθημε-

ρινή πηγή έμπνευσής του τον Αντρέα. Όσο
κι αν το χιούμορ του Μητρόπουλου στηρι-
ζεται πολύ στη λακωνική λεζάντα, τα πρό-
σωπά του —συνοπτικά περιγεγραμμένα και
με καιρίες γκριμάτσες— έχουν την κατ' α-
παιτησιν, κάθε φορά, έκφραση. Ο δικός του
Αντρέας έχει πλακουτσωτή καράφλα, φο-
ρά τα γυαλάκια του και είναι ένας συνηθι-
σμένος και κανονικός πεζός τύπος. (Άλλο
φυσικά τι πιστεύει ο ίδιος ο Αντρέας για
τον εαυτό του).

Στα «Νέα»,
κάθε μέρα, ο
«δικός μας»
Δημήτρης
Χαντζόπου-
λος. Ο Δημή-
τρης, με την
έξοχη ειρω-
νεία και την
καυστική του
λεζάντα, έ-
χει ένα περι-
γραμματικό
σχέδιο, ευκρι-

νές και λεπτολόγο, που η κίνησή του χαρα-
κτηρίζει τον πρόεδρο σαν τον ανέμελο και
πονηρούλη νεοέλληνα. Ο Αντρέας του
στριφογουρίζει, μηχανεύεται κομπίνες και
μικροπολιτικά καμώματα.

Τα κιλά που του προσθέτει ο Δημήτρης
δεν έχουν να κάνουν με το ευκίνητο, πονη-
ρό ματάκι που παίζει.

Αλλά στην εικόνα αυτή τι σας ξενίζει; Το
ανοιχτό πουκάμισο βέβαια. Αλήθεια, προ-
σέξατε πως ο Αντρέας είναι γραβατοφορε-
μένος και ατσαλάκωτος σε όλες σχεδόν τις
γελοιογραφικές εκδοχές του; Βέβαια, αν
ψάξετε σε παλιές εφημερίδες θα βρείτε έ-
ναν άλλο Αντρέα: με το γυριστό γιακά του
ζιβάγκο, ρητορικό και σίγουρο. Αλλά πρέ-
πει να ψάξετε τις εφημερίδες της δεκαε-
τίας του '70... Και πού να ψάχνεις τώρα...

Η Ηλίας Σκου-
λάς στη «Με-
σημβρινή» «σκα-
ρώνει» τον Αν-
τρέα σχεδόν
πάντα σε προ-
φίλ, γραβατοφο-
ρεμένο, με...
πλούσια φαλά-
κρα και συνή-
θως οργισμένο
και απειλητικό·
αυταρχικό. Με
το βλέμμα α-
γριεμένο και το
στόμα ανοιχτό
εκφωνεί απειλές
και διαμαρτυ-
ρίες. Το κάτω
χείλος εξέχει,
τονίζοντας την
αγριοφωνάρα
αλλά και το προ-
γούλι.

Στην
«Απογευ-
ματινή» ο Γ.
Δρόσης
δίνει το
«σκαρίφημα»
ενός
αγριωπού
και
ευτραφούς
κυρίου.

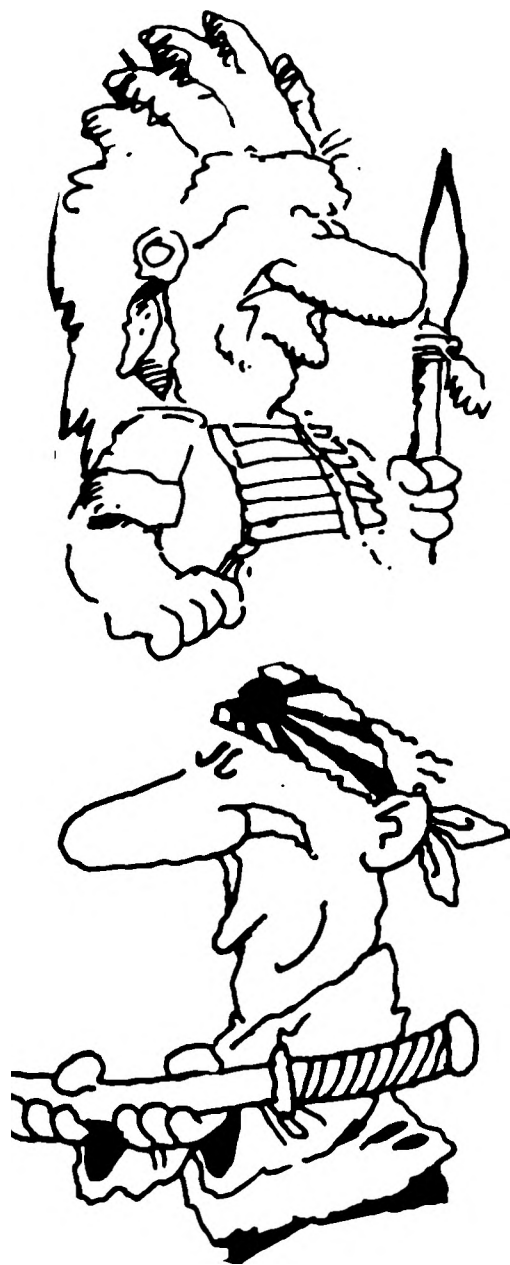
Με ρεαλι-
στικά στοι-
χεία, αλλά με
τόνο αυστη-
ρό και διευ-
θυντικό, εί-
ναι η εικόνα
που ο Δ. Καμ-
μένος εμφα-
νίζει στην «Ε-
λευθεροτυ-
πία».

Ένας «ε-
ρασιτέχνης»
του είδους
είναι ο Αν-
δρέας. Εν-
νοούμε φυσι-
κά τον άλλο
Ανδρέα, τον
Πετρουλάκη
της «Αυγής». Γ-
ιατρός ο
Ανδρέας (ο
Πετρουλά-
κης, δηλα-
δή), επάγ-
γελμα ακτι-
νολόγος, έ-
χει κάνει τις
δικές του α-
κτινογρα-
φίες στον συ-
νονόματό
του. Ανήκει
στην κατηγο-
ρία των κα-
λών λεζαντο-
ποιών και κά-
θε μέρα στην
«ΑΥΓΗ», με
δυο συνήθως
σκίτσα του,
παραλαμβάν-
ει τον πρω-
θυπουργό. Ο
Αντρέας ο
κουτοπόνη-
ρος (ο Πα-
πανδρέου
δηλαδή) εί-
ναι πρω-

τεϊκός: αλλάζει, υποκρίνεται, μεταλλάσσει
το ύφος του «από σκίτσου εις σκίτσον». Η
τρεμουλιαστή γραμμή του Ανδρέα Πετρου-
λάκη (αν και του άλλου είναι επίσης τρε-
μουλιαστή) χαράσσει τις γκριμάτσες άλλο-
τε θυμωμένες, άλλοτε χαζοχαρούμενες και
άλλοτε να παριστάνουν τον μηδέποτε με-
τέχοντα στα πράγματα.

Η πρωτεϊκή αυτή απεικόνιση του Αντρέα
και η φυσιογνωμική διερεύνηση, μας οδηγεί
σε δυο άλλες, συγγενείς παρουσίες.
Συγγενείς γιατί ο Στάθης δεν έκρυψε ποτέ
ότι θεωρεί δάσκαλό του τον Γιάννη Ιωάν-
νου. Ο Στάθης του «Ριζοσπάστη» που είνα-
κι αυτός από τις αξιόλογες παρουσίες στο
χώρο των γελοιογράφων, μεταμορφώνει
τον Ανδρέα σε κάθε πρόσωπο που του θί-
μιζει η τύχη.

Στις «ιστορικές μελέτες» του Στάθη, ο Αντρέας έχει παίξει σε όλους τους ρόλους: έχει γίνει Χριστός και σταυροφόρος και ιππότης της ελεεινής μορφής και Ινδιάνος και αρχαίος (σε συνδυασμό συχνά με τον Τρίτη) και βιομήχανος και εργάτης προλετάριος και σπόρτσμαν και ό,τι βάλει ο νους σας. Ο Στάθης του έχει πετάξει τα γυαλιά και του έχει αφαιρέσει την πιπα και μας τον

παραδίδει όπως τον έφτιαξε η φύση. Η μύτη του δικού του Αντρέα είναι σαν παντζάρι και το λεπτό πηγουνάκι προεξέχει από τα πεσμένα προγούλια. Ο Αντρέας του έχει την ψυχολογία ενός αφελούς και έκπληκτου λαϊκού τύπου που, υποτίθεται, δεν καταλαβαίνει τι γίνεται γύρω του.

Και ο «δάσκαλος» του Στάθη; Ο Γιάννης Ιωάννου έχει εντρυφήσει στο χαρακτήρα του πρωθυπουργού μας. Έχει ασχοληθεί με την ψυχολογία του, που τον βοήθησε να απογυμνώσει τον Αντρέα και να αποδώσει, σε όλο το μεγαλείο, τον πρωτεϊκό του χαρακτήρα: Κυρίως ο Ιωάννου τον

αποδίδει ως φαύλο και πολυμήχανο. Τα τελευταία χρόνια, ο Γιάννης Ιωάννου έχει «ξεσαλώσει» με την γελοιογραφική εκδοχή του όρου. Δεν αφήνει σε χλωρό κλαδί τον πρωταθλητή του και στα σκίτσα του που δημοσιεύονται στο περιοδικό μας και σε εκείνα τα καθημερινά της «Πρώτης» αλλά και στον «Τρίτο Δρόμο» του, που φιλοξενείται τώρα πια στην ίδια αυτή εφημερίδα κάθε Παρασκευή. Η έκφραση, το περιγράμμα, είναι χαρακτηριστική: ο ηγεμόνας ο καλοκάγα-

θος που όμως γελά πίσω από την πλάτη σου μόλις απομακρυνθείς. Και βέβαια ο ηγεμόνας του είναι και λίγο «ζαμανφού»...

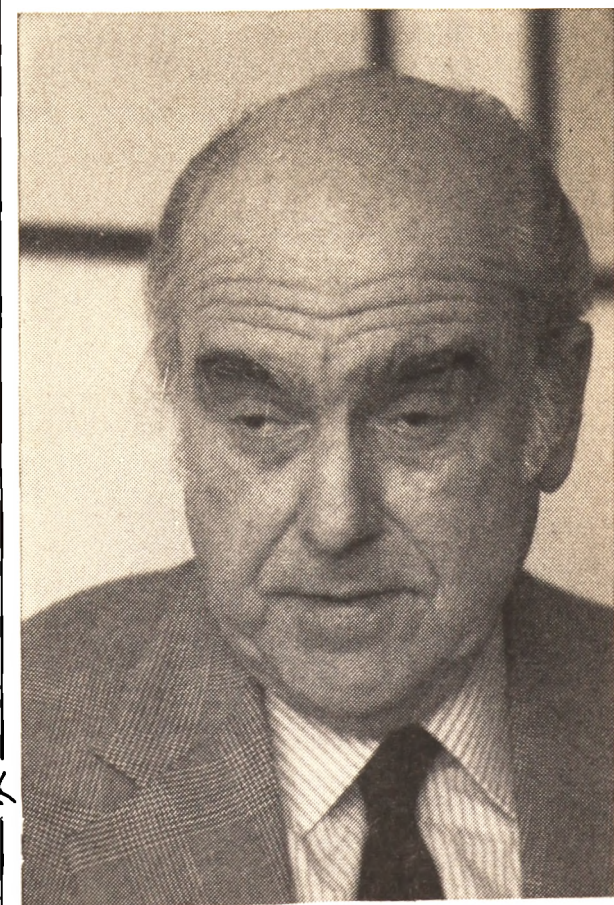

Κλείνοντας έχει θέση εδώ το σκίτσο του Ιωάννου που δημοσιεύτηκε φέτος στην «Πρώτη» και που δίνει τις δυο γελοιογραφικές εκδοχές του Ανδρέα (στο πορτραίτο του '74 και τη σημερινή του ζωντανή εικόνα) στη διαδρομή των τελευταίων 13 χρόνων.

Στην περιήγηση αυτή και την περιγραφή ίσως ξεχάσαμε δυο τρεις ακόμα που καλλιεργούν το είδος με επιτυχία ή όχι, αδιάφορο. Άλλωστε, το είπαμε απ' την αρχή, δεν θελήσαμε να κάνουμε αξιολογικές παρατηρήσεις στο σημείωμα αυτό. Όλοι έχουν τις ευτυχίες και τις ατυχίες στιγμές τους. Γιατί όχι και οι γελοιογράφοι μας;

Ίσως όμως να κουραστήκατε με τόσα σκίτσα που εξάλλου σας θύμισαν γνωστές παραστάσεις. Η εικόνα δεν είναι μόνο σκίτσο. Αυτός είναι ο λόγος που κλείνουμε το σημείωμα αυτό με μια φωτογραφία. Δεν είναι, ίσως, η πιο απομυθοποιητική του Αντρέα. Αλλά είναι μια από τις τόσες.

Αφιερώνεται στον άγνωστο φωτορεπόρτερ που πρόσφερε στους τόσους σκίτσογράφους μας την πρώτη ύλη της δουλειάς τους. Ο φωτορεπόρτερ αλλά και ο ίδιος ο Αντρέας, ο μέγας τροφοδότης...

Η ΚΕΦΑΛΗ ΠΟΥ ΣΚΕΦΤΕΤΑΙ

Μια κεφαλή που έχει καταταλαιπωρηθεί τόσο από τους γελοιογράφους, είναι πάντως μια κεφαλή που σκέφτεται. Στην τύχη, μεταφέρουμε εδώ μερικά από τα τόσα που αποδίδουν ως σκέψεις ή ρήσεις στον Ανδρέα, οι φίλοι του σκίτσογράφοι. Ίσως όμως, η ζωή να είναι πιο πλούσια από την τέχνη...

ΣΗΜΕΡΑ ΠΕΡΑΣΑ ΜΙΑ ΓΡΗΟΥΛΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ

ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΠΗΡΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

— Κατά τον Ανδρέα Πετρουλάκη:

... ΕΙΝΑΙ Η ΠΙΟ ΚΡΙΣΙΜΗ ΣΤΙΓΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ:

... ΗΡΘΕ Ο ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ

— Κατά τον Γιάννη Ιωάννου:

ΑΓΑΝΑΚΤΙΣΜΕΝΟΣ ΤΟΥ ΛΕΩ: ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΟΥ ΕΤΗΝΟΣ!! ΑΥΤΟΣ ΜΟΥ ΛΕΕΙ ΟΧΙ!! ΜΕΤΑ ΣΥΜΒΙΒΑΣΤΗΚΑΜΕ..... ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΓΩ ΑΡΝΗΘΗΚΑ

— Κατά τον Δημήτρη Χαντζόπουλο:

ΕΝΤΑΞΕΙ Κ. ΧΑΛΙΚΙΑ ΕΝΤΑΞΕΙ. ΚΑΤΑΛΑΒΑ! ΟΧΙ ΑΥΞΗΣΕΙΣ ΟΧΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΟΧΙ ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΟΧΙ ΔΑΠΑΝΕΣ! ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΝΑ ΜΟΥ ΤΑ ΠΟΥΝΕ;

— Κατά τον Κώστα Μητρόπουλο:

ΠΟΤΕ ΜΙΑ ΒΑΘΕΙΑ ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ ΔΕΝ ΜΕ ΕΙΧΕ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙ ΤΟΣΟ!

Κατά τον Στάθη:

Όμως, εκτός από την σκέψη υπάρχουν και αισθήματα, σύμφωνα τουλάχιστον με τον ΚΥΡ:

MACHINA ANIMATA;

...άφει ο Μίλαν Κούντερα στην «Αβάσταχτη ελαφρότητα του λαι»:

«... Ο Καρτέσιος (...) θέλει τον άνθρωπο «κύριο κάτοχο της ύλης». Το ότι ακριβώς αυτός είναι εκείνος που αρνείται κατηγορηματικά ότι τα ζώα έχουν δικαίωμα σε μια ψυχή, είναι σίγουρα η α σπουδαία σύμπτωση. Ο άνθρωπος είναι ο ιδιοκτήτης και ο κύριος, ενώ το ζώ, λέει ο Καρτέσιος, δεν είναι παρά ένα αυτόματο, μια "machina animata". Όταν ένα ζώο βογγάει, αυτό δεν είναι κλάπονο, δεν είναι παρά οι τριγμοί μιας μηχανής που λειτουργεί τχημα».

Το παραπάνω φωτογραφικό στιγμιότυπο από τη γιορταστική θήνα είναι το παρεπόμενο μιας αλυσίδας συμβάντων, ένας ρίκος της οποίας είναι η γέννηση, η ενανθρώπιση της θεότητας, η ανθρωποκεντρική εκδοχή της. Η ουμανιστική ομφαλοκόπηση του δυτικού ανθρώπου στηρίζεται σε μια ζωτική αυταπάτη: η γνώση επικεντρώνει την προσοχή στον κάτοχό της και ρίζει το πεδίο της εξουσίας του. Αδιαφιλονίκητα το πεδίο αυτό κτείνεται στα ζώα.

Δεν τρέφουμε λοιπόν αυταπάτες για τον σημερινό κοινωνικό νθρωπο του οποίου η ηθική θεμελιώνεται στο φόβο. Αν επισηαίνουμε φωτογραφικά το «εύρημα» του διαφημιστή, με την αελάδα να περιφέρει στην πόλη το κάρο με τη ρεκλάμα, δεν το άνουμε για λόγους ηθικολογίας - χωρίς αντίκρισμα άλλωστε. ονίζουμε αντίθετα τον αναχρονισμό που, φολκλορικά εντεώς, χρησιμοποιεί ο κουτοπόνηρος διαφημιστής.

Το «μήνυμά» του ωστόσο δεν είναι μονοσήμαντο. Κοντά και όντρα στην υποταγή του καταναλωτή βρίσκεται η αντίρρηση ου αισθαντικού και υποψιασμένου. Η αντίρρηση στο μύθο «ο νθρωπος κύριος και κάτοχος της φύσης» που περνάει, όπως αι να το κάνουμε, από την όρθωση των προσωπικών μας, των ικών μας αντιστάσεων.

Τώρα -

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Έγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΗΙΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΗΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92. ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

Σημειωματάριο ειδήσεων

● Τούρκοι, πολιτικοί πρόσφυγες στα ελληνικά χώματα:

Κανένας τους δεν ήξερε για το βιβλίο της Άλκης Ζέη «Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα», εκτός από έναν που είχε μάθει ελληνικά. Είχαν πάει για το μάζεμα πορτοκαλιού στην Αγία Τριάδα Άργους. Θα εξοικονομούσαν αρκετά λεφτά για το τσάι και τα τσιγάρα τους και θα γύριζαν. Μέχρι την άνοιξη που θα άρχιζε η δουλειά του καπνού. Όμως δεν έγινε.

Την πόρτα του κρύου και υγρού δωματίου όπου κοιμόνταν και οι 15 τη χτύπησε πέντε η ώρα το πρωί η αστυνομία. Τους έχωσε όλους σε ένα αυτοκίνητο και τους γύρισε πίσω στο Λαύριο.

Εκείνος από ανάμεσά τους που ήξερε τα ελληνικά ντυνόταν στα γρήγορα και κοιτούσε τα άσπρα χέρια του αστυφύλακα που έβριζε και μουρμούριζε και συνάμα σκεφτόταν κουτσά - στραβά στα ελληνικά:

«Ο αγώνας τώρα δικαιώνεται —ΕΛΑΣ - ηγέτες - βασανιστήρια - θάνατος - επιστροφή - ο νεαρός κρεμάστηκε για να μην τον επιστρέψουν - δημοκρατία - καλή συνάντηση κορυφής με τον Οζάλ κύριε Παπανδρέου...».

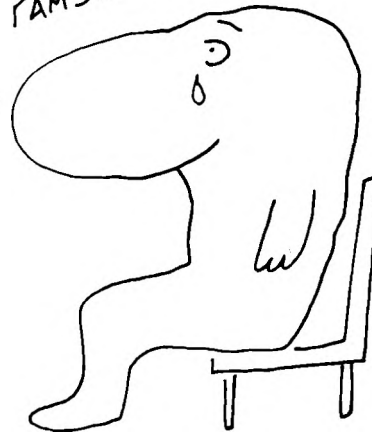
Καθώς καθόταν στον τσιγκινό πάγκο της κλούβας, το αποφάσισε, να αρχίσει τη δικιά του «Αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα» από ένα πρωινό στο Άργος...

● «Όσο η σαρκική του διάλυση προχωρούσε όμοια με ένα σπίτι από λάσπη που έχει διαβρωθεί από το νερό, δεν ήξερε να πει τι ήταν αυτό που έλαμπε δυνατά στην κορυφή του εαυτού του, σαν ένα κερύ στο πιο ψηλό δωμάτιο του απειλούμενου σπιτιού (...). Προτιμούσε το απόλυτο σκοτάδι που του φαινόταν σαν η πιο επιθυμητή λύση: κανείς δεν χρειαζόταν έναν θάνατο Ναθαναήλ (...). Γύρω του υπήρχε η θάλασσα, η καταχνιά, ο ήλιος και η βροχή, τα ζώα του αέρα και της γης: ζούσε και πέθαινε όπως το κάνουν αυτά τα ζώα. Αυτό έφτανε. Κανείς δεν θα τον θυμόταν περισσότερο από όσο θυμόμαστε τα έντομα του περασμένου καλοκαιριού».

Απόσπασμα από το βιβλίο «Σαν το νερό που κυλάει» της Μαργκερίτ Γιουρσενάρ, που κυκλοφόρησε στην Ελλάδα από τις εκδόσεις Χατζηνικολή, την ίδια ώρα που η Γαλλίδα ακαδημαϊκός έφευγε για πάντα. Η πνευματικότητά της, ωστόσο, θα συνεχίζει να μας συντροφεύει, μέσω των βιβλίων της, για πολλά βράδια.

● Πάει κι ο Κοπί, ο γνωστός

ΓΑΜΟΤΙ ΠΕΘΑΝΕ Η ΑΥΤΟΣ

Γάλλος δημιουργός κόμικς που οι δημιουργίες του, αφαιρετικές και τρυφερά σαρκαστικές, ήταν ιδιαίτερα αγαπητές και στη χώρα μας. Το στυλ του δανειστήκε ο συνεργάτης μας —και συνάδελφός του—

Γιώργος Σεργάκης για να τον αποχαιρετήσει...

● Ο δημοσιογράφος Γιώργος Μασσαβέτας και στο χώρο των εκδόσεων με δυο βιβλία: Καλημέρα πολίτη, συλλογή των πολιτικών χρονογραφημάτων του της «Ελευθεροτυπίας» και Κατάθεση ψυχής, ποιητική συλλογή αφιερωμένη στο γιό του Αλέξανδρο, που ως προς το ύφος προσομοιάζει με αυτό του Καβάφη.

● Μουσικός και ερευνητής ο Ντανιέλ Κιέντζυ θεωρείται ο πατέρας της καινούργιας γλώσσας του σαξοφώνου. Ήρθε στην Αθήνα πριν 15 μέρες με πρόσκληση του Κέντρου Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας (Κ.ΣΥ.Μ.Ε.) στα πλαίσια ενός σεμιναρίου για τους νέους τρόπους παιξίματος του σαξοφώνου και έδωσε ένα ρεσιτάλ στο ATHENAEUM στις 15 Δεκεμβρίου.

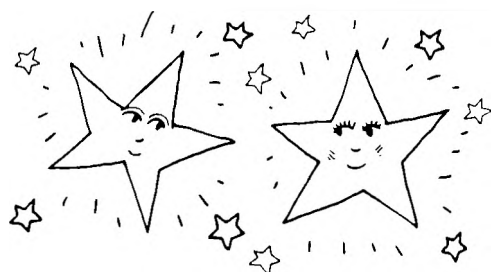
Ξεκίνησε σαν μουσικός το 1966 παίζοντας κιθάρα με ένα συγκρότημα ροκ, ενώ σπούδαζε σαξόφωνο. Στο τέλος της δεκαετίας του '70 επιστρέφει στο σαξόφωνο και το 1980 δημοσιεύει μελέτες σε ένα βιβλίο με τίτλο «Πολλαπλοί ήχοι στα σαξόφωνα» στη Γαλλία. Στην Ελλάδα θα έρθει πάλι το Μάρτιο για ένα ρεσιτάλ στην Αθήνα και στο ραδιόφωνο της Θεσσαλονίκης.

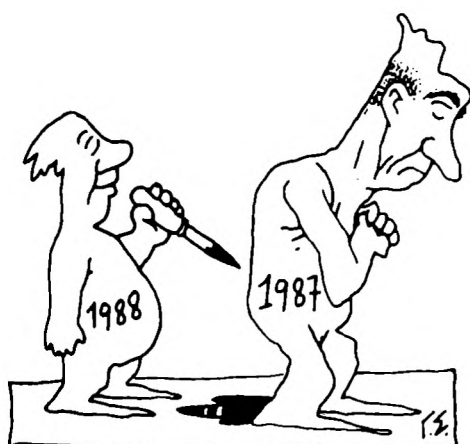
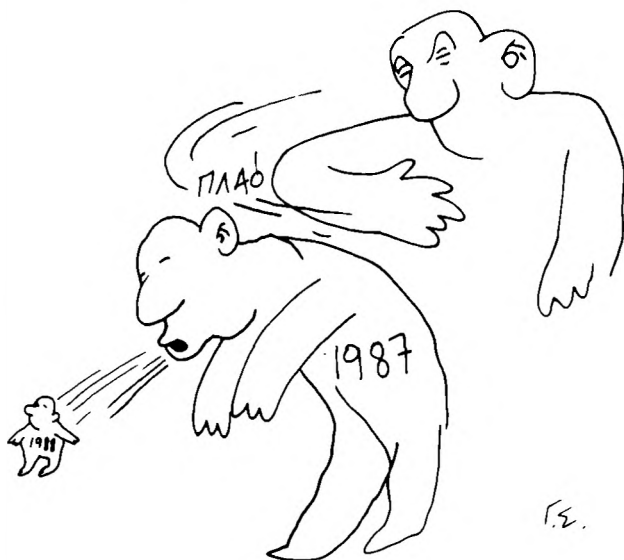
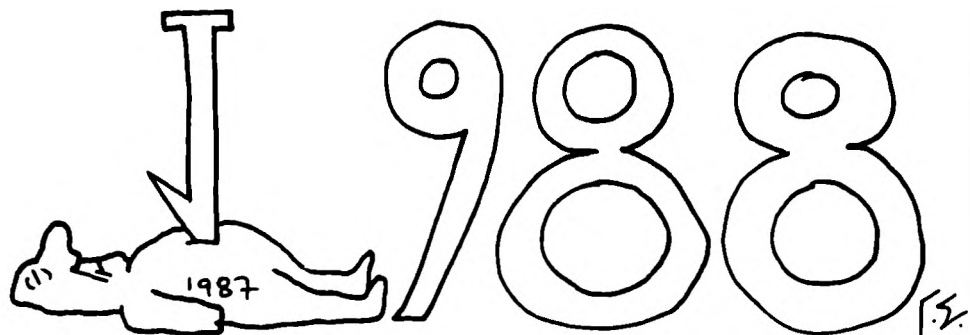
● Πήραμε πολλές ευχές αυτές τις μέρες, κάρτες, γράμματα, τηλεφωνήματα. Τους αυτευχόμαστε και ελπίζουμε ο καινούργιος χρόνος, ο δισεχτός, να σπάσει την παράδοση και να πάει στρωτά για όλους. Και μια κακία: Στον τομέα Νεολαίας ενός πολιτικού κόμματος που μας ευχήθηκε «το 1988 να είναι αφετηρία επιτυχιών, περισσότερης ευθύνης για τον Τύπο» κλπ. θα θέλαμε να ευχηθούμε και μεις περισσότερη ευθύνη — και να το αποδείξουν επιστρέφοντας εντός του προσεχούς έτους μια χρήσιμη κασέτα που, προ μηνών, δανείστηκαν για δυο μέρες...

● Την καλή είδηση όμως τη φυλάξαμε για το τέλος. Έτσι και για εξορκισμό του δισεχτού χρόνου που έρχεται. Ο δικός μας συνεργάτης Πάνος (Πάνος Παναγιωτόπουλος κατά

κόσμον) και η δική του η Μάουξη (κατά κόσμον Ελένη Τσαλδάρη - και φίλη μας) παντρεύτηκαν την Κυριακή 27 του Δεκέμβρη. Στο γλυκό σούρουπο της γιορταστικής — και παραλογισμένης — Αθήνας, ακτινοβολούσαν και οι δυο τους στο εκκλησάκι του Αμαλειού. Μεξ στο δικό μας το ξενύχτι της δουλειάς, τους στέλνουμε χίλιες ευχές. Και μια είδηση - που μου είπαν να μη γράψω: η νύφη πάτησε το πόδι του γαμπρού κατά την τελετή. Πάνο, κράτα άμυνα...

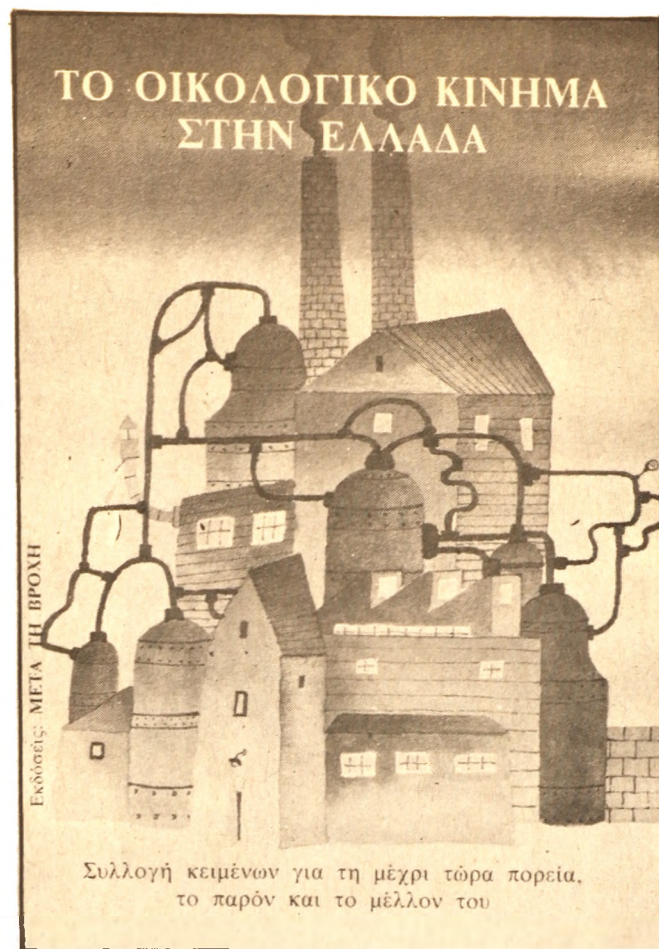
Ο αγώνας της διαδοχής

Καλή χρονιά
από τον
Γιώργο Σεργάκη

Στουρνάρα 16, Αθήνα
τηλ. 36.36.061

Εκδόσεις: **ΜΕΤΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ**

«Το ζητούμενο είναι μια εναλλακτική πρόταση που δεν θα λειτουργεί ως όραμα-ουτοπία, για να προβάλλουν οι άνθρωποι στο μέλλον επιθυμητές καταστάσεις «ελευθερίας», «ισότητας», «αυτονομίας», «αρμονίας με τη φύση» κλπ., αλλά κάτι που μπορεί να βιωθεί ανά πάσα στιγμή».

σοσιαλιστική
**θεωρία
και
πράξη**

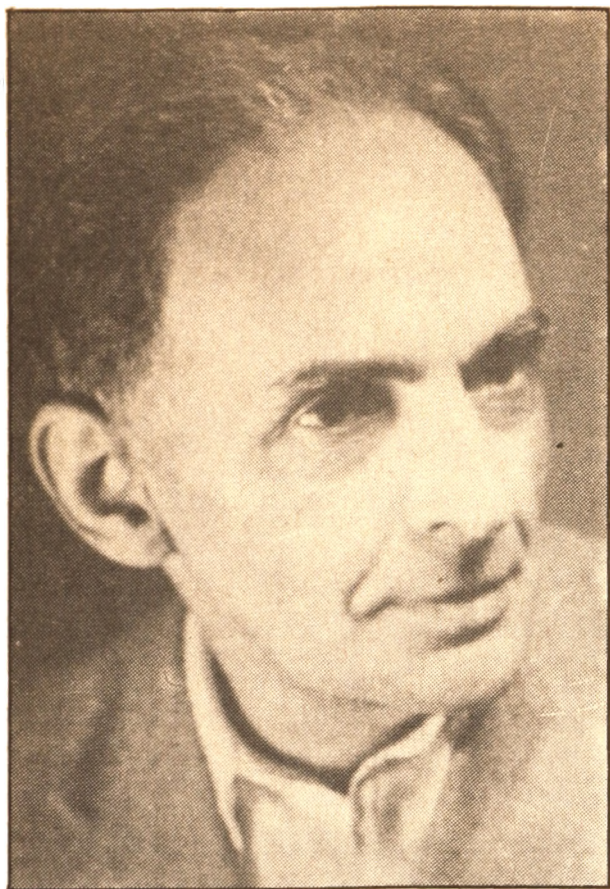
6/87
Νοέμβρης-Δεκέμβρης
δρχ. 150

Γοργοπόταμος: Ζωντανό σύμβολο ενότητας

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 6ο ΤΕΥΧΟΣ '87
ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΙΚΙΩΝΗΣ: ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ

Η τυχαία ανακάλυψη δυο ξεχωριστών μαγνητοταινιών με τη φωνή του Δημήτρη Πικιώνη σε κάποιο συρτάρι του Πολυτεχνείου οδήγησε στην ταύτισή τους με δυο ομιλίες που είχε εκείνος δώσει το 1965, με ακροατήριο καθηγητές και σπουδαστές της Αρχιτεκτονικής Σχολής. Αυτές μπορούν να θεωρηθούν ως η επιτομή της συναρπαστικής διαδρομής του Δ. Πικιώνη μέσα στην

πολιτισμική ζωή του τόπου, σχεδόν για τρία τέταρτα του αιώνα. Το περιεχόμενό τους αντιπροσωπεύει αβίαστα, μέσα από πολύτιμες διασυνδέσεις, ολόκληρο το φάσμα των κατευθύνσεων που εκείνος ακολούθησε, με διάφορες μορφές δράσης, στη διάρκεια της αέναης αναζήτησης και του πειραματισμού του.

Οι ομιλίες αυτές είναι και οι μόνες ως τώρα γνωστές που αποτυπώνουν πιστά τον καθαρά προφορικό λόγο του Πικιώνη, ένα λόγο διστακτικό αλλά ταυτόχρονα ζωντανό, να δοκιμάζει διάφορους τρόπους έκφρασης ώσπου να πετύχει την ακριβή λέξη, κάποτε με κενά καθώς η σκέψη εγκαταλείπει ένα νόημα για να προχωρήσει παρακάτω. Πρόκειται για την πληρέστερη παράσταση του πώς λειτουργούσε η σκέψη του Πικιώνη και πώς διατυπωνόταν αδέσμευτα, χωρίς τον έλεγχο ενός γραπτού κειμένου. Γιατί ο Δ. Πικιώνης ζητούσε να πλησιάσει τη γνώση ξέροντας ότι «τα λόγια δεν μπορούν να τα εξηγήσουν» όλα όσα ήθελε να μορφοποιήσει. Σε αυτή τη διαφορετική προσέγγιση, που ο ίδιος θα ονομάσει «το υπερβατικό χωρίς αποδείξεις», έρχεται ο αυτοσχεδιασμός να του προσφέρει βοήθεια, οδηγώντας τον σε απάντεχες συσχετίσεις πάνω στην πορεία της ομιλίας.

Όπως γνωρίζουμε και από άλλες μαρτυρίες, η διδασκαλία του —γιατί για αυτό πρόκειται— είτε στην τάξη είτε σε συντροφιά, ήταν κάτι ασυνήθιστο που δεν έπαυε να εντυπωσιάζει ακόμα και στενούς του φίλους. Ο Μπουζιάνης έγραψε ότι είχε «κάτι που έμοιαζε με πειραματισμό. Ποτέ μια συνομιλία δεν έφτανε σε ένα απόλυτο συμπέρασμα. Πάντα σταματούσε σε ένα σημείο που απαιτούσε μια συνέχεια. Έμενε κάτι το αόριστο (...). Είχε κάτι το μυστηριώδες η ομιλία του. Αρχίζε πάντα χαμηλόφωνα, ύστερα η φωνή του δυνάμωνε, χωρίς όμως ποτέ να γίνει δυνατή. Και έπειτα, δεν ξέρω πώς, έσβηνε στο τέλος, σαν μέσα στο άπειρο. Σε ανάγκαζε να βρεις μόνος σου μέσα σε μια απεραντοσύνη τον τόπο όπου έτρεχε η δικιά του φαντασία».

Δυστυχώς, για όσους δεν τον έζησαν από κοντά, η πιστή μεταφορά του λόγου του σε κείμενο πάντα θα υπολείπεται από αυτή την ανεπανάληπτη υποβλητικότητα της παρουσίας του. Από σεβασμό στο λόγο του Πικιώνη κρατήσαμε αναλλοίωτο το κείμενο εκτός από ορισμένες απαραίτητες συμπληρώσεις, που δηλώνονται με πλάγιες αγκύλες. Τα ερωτηματικά σημαίνουν αμβιβολία ανάγνωση.

Δημήτρης Φιλιππίδης
Αγνή Πικιώνη

ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΙΚΙΩΝΗ:

Η ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ Η ΜΕΣΑ ΒΛΕΨΗ

(ἀπόσπασμα)

(Η διάλεξη αρχίζει με προβολές εικόνων από τά γλυπτά του αρχαϊκού ναού της Κέρκυρας)

νά βαδίζουμε στην αυτή [όδο] των
ἀχναριών. Πολύ αργότερα βάδισε ή
αιγυπτιακή τέχνη, καλλιεργώντας ένα
ἀχνάρι ή πολλά ἀχνάρια, καί τά όποια
έμεναν, από τά πάντα όμοια, καί
κράτησαν ως τό τέλος. Καί όπως είχα
πει τότε, ό Πλάτων είναι μιά τέτοια
εξέλιξη· επαινούσε καί μ' έναν τρόπο τό
'φερνε γιά παράδειγμα στους "Ελληνες
πού πολύ γρήγορα πέρασαν τούς αιώνες,
δέν ξέρω πόσοι αιώνες χωρίζουν —θά
'ναι τριακόσια χρόνια, τρεις-τέσσερις
αἰώνες. Καί μοιραῖα μέσα μου [φτάνω]
σ' εκείνο πού δέν τό έννοοῦσε ως
κάλλος, γιατί κάλλος έθεωροῦσε τό
κάλλος τῶν ἀφηρημένων σχημάτων,
στά όποια θά ήθελα νά
μείνω. "Ε, είναι ή ταχεία αυτή [εξέλιξη]
στήν τέχνη. Λοιπόν, άλλο. Καί ή
Γοργώ πού έχει ή 'Αθηνά στό στήθος της
είναι «διά τῶν πάντων ἐπιβουλήν
ἀπωθεῖσθαι». Καί αυτό νομίζουμε [ότι]
είναι μαζί μέ όλα· ό όφης ήταν συνεργός
στίς προφυλάξεις. "Αλλο. Τό ίδιο ώραῖα
πού αφήνει ἀνέπαφο τό κάλλος τῶν
σχημάτων καθ'αυτά. Βεβαίως κι αυτό

Ὁ ναός τῆς Κερκύρας, ἀπό τούς πιό
λαμπρούς· καί βλέπετε ότι είναι δύο
κλίμακες κᾶν τρεῖς. Ἡ πρώτη τῶν
φυσικῶν δυνάμεων, τούτων κι ἐκείνων.
Ἐπειτα είναι ή ἀνθρώπινη. Πιθανόν
αὐτός, νά είναι ή μεγαλύτερη κλίμαξ. Οἱ
μικρότεροί του είναι οἱ ἥσσονες. Ἡ
Γοργώ είχε σκῆπό ν' ἀποτρέπει τά
ἀπειλοῦντα τήν ἀνθρωπότητα κακά.
Προβάλλετε τό ἄλλο. Ἀδιαφόρως, ἂν
θέλετε. Αὐτό είναι τοῦ αὐτοῦ
ἀετώματος, τό όποῖον είναι λαμπρόν
πλαστικῶς. Δηλαδή ή κάτω γωνία τοῦ
ἀετώματος προσφέρει πολύ ωραῖες
ἀναζητήσεις(;). "Αλλο. Καί αὐτό
κατατάσσεται εἰς τάς ὑπερφυσικάς
δυνάμεις. "Αλλο. Περιττό νά πῶ, τοῦ
ἀρχαῖκου αὐτοῦ τό κάλλος τό όποῖον
είναι μακρυνά ἀπό κάθε παρακμή καί
ωρίμανση, είναι ή ἀρχή τῆς Τέχνης. Καί
έχει παραμείνει ἐκεῖ, στήν ἀρχή τῆς
τέχνης, δηλαδή στίς ἀρχές τῆς ἀρχῆς τῆς
τέχνης. Κι ἐπειδή στήν Ἑλλάδα πῆγαν
πολύ γρήγορα στό νατουραλισμό, στό
κάλλος τῆς μονοτονίας, καλύτερα θά
'ταν ἄς πῶ, νά μου συγχωρηθεῖ αὐτό,

περιέχει ήδη ανδρεία, τή μέσα εξέλιξη.
Ήταν ένα άχνάρι πού θά μετεβάλλετο
καί νά πάει κι αυτό, εκεί πού είναι.
Λοιπόν άλλο. Τό ίδιο. Άλλο. Φτάνουν
αυτά. Άνάβετε τό φῶς. -

Μεγάλη εντύπωση ανέκαθεν [έκαναν]
τά σεβάσματα αυτά επίθετα πού
χρησιμοποιούσαν γιά νά χαρακτηρίσουν
τό κάλλος μιᾶς μορφῆς, είτε ήταν βουνό
είτε δέν ξέρω τί άλλο, καί πού τούς
έκαναν νά ανατρέχουν στό βασικό
χαρακτηρισμό τοῦ κάλλους καί νά τό
ὑμνοῦν καί νά τό λατρεύουν. Τέτοιες
στάσεις είναι στή δημοτική ποίηση, καί
είναι στούς ποιητάς, ἀλλά συχνά λείπει
ἀπό τόν ἄνθρωπο τώρα. Καί γι' αυτό ἡ
έκφραση είναι πλούσια στούς
χαρακτηρισμούς τῆς πλάσης, ὅπως είναι
πλούσια καί στή δημοτική ποίηση. Δέν
θ' ἀναφερθῶ σ' ἐκείνην τώρα γιατί δέν
εἶμαι ἐτοιμασμένος· κάποτε ἄλλοτε ἡ
ποτέ.

Κοιτάξτε φράσεις πού προδίνουν ἕναν
ἀπέραντο θαυμασμόν ἐμπράγματος,
οὐσιαστικόν, ὄχι λόγια τοῦ ἀέρος. Λόγου
χάριν, τό εἶχα ἀναφέρει νομίζω στήν
ἄλλη διάλεξη, τό «γηγενές φύσημα»
είναι τοῦ Ἀριστοφάνους. Το γηγενές, τό
ντόπιο αυτό, ἡ ντόπια αὐτή πνοή, πού
τόσο συχνά δέν τήν σκεπτόμαστε. Μιά
ἄλλη [φράση] λέει: «γενεᾶς χθονίων ἀπ'
'Ερεχθειδῶν», «'Αθηνῶν τῶν νεοδμήτων
ἄπο». Κοιτάξτε, είναι ὑψηλή τέχνη
ἐκφράσεως πού σημαίνει βαθύν
θαυμασμόν. Γιά τήν ἄκραν τοῦ Σουνίου,
τό λέει «πρόβλημα», προβολή:
«πρόβλημ' ἀλίκλυστον», (κοντά στήν
ἀρχή τῆς θάλασσας) «ἄκραν/ ὑπό πλάκα
Σουνίου,/ τās ἱεράς ὅπως προσείπομεν
'Αθάνας». (...) Ἡ νέα Δημοτική θά
ἔβρισκε ἄλλες ἐκφράσεις, ὁλότελα
ἀλλιῶτικες ἀλλά οὐσιαστικές. Καί οἱ
ἐκφράσεις αὐτές, ἐνῶ ὑπάρχουν στό λαό
καί ὑπάρχουν στήν ἀρχαία ἐποχή, ἐδῶ
ὄλο καί γίνονται ὄλο καί πιό ρηχές,
ιδίως μέσα στόν Τύπο. Λεῖπει ὁ
θαυμασμός καί λέμε τά ἄλλα. Δηλαδή
ἐδῶ θά γίνει ἕνα ξενοδοχεῖο χάρις κτλ.

Ὁ Ξενοφών εἶχε πεῖ γιά τās 'Αθήνας:
«'Αθῆναι βωμός θύτης θῦμα», ἐπειδή
αὐτή θυσιάστηκε στούς Περσικούς
πολέμους, αὐτή ἔγινε θύτης, καί βωμός
καί θῦμα. «Παρνασίαν/ ὑπέρ κλιτύν»
λένε οἱ ἀρχαῖοι, ὁ Σοφοκλῆς στήν
'Αντιγόνη, «'Ολύμπου/ μαρμαρόεσσαν
ἐκλαμπρον» (τήν λάμπιν σάν τοῦ
μαρμάρου τοῦ 'Ολύμπου)· «Καδμείων
πέδον». Εἶναι δέ πλασμένη ἡ γλώσσα
ἀπό μακρὰ παράδοση καί τέλεια ἀρχή,
τέλεια πρόκυψη, πού δέν ὑπάρχουν πιά

αὐτά, δέ ζοῦνε τώρα. Ὅχι μόνο αὐτά,
ἀνάλογα μέ αὐτά. «Θήβης πέδον»,
«δῶμα Καδμεῖον», «Δελφικῆς ἀφ'
ἐστίας». Ἐδῶ πού παριστάνει ἕνα
ἀνάγλυφο τοῦ ὁποῖου δέν ἔχω ἄλλο
μεγαλύτερο, εἶναι στήν 'Ακρόπολη
ἐπάνω, κάποιες κοπέλες, πού 'ναι
πιασμένες καί χορεύουν. Εἶναι τέσσερις
κι ἕνα μικρό ἀγοράκι κι ἐμπρός ὁ
αὐλητής. Λέει ἕνας στίχος: «'Ενθα μὲν
ἡῖθεα» (παρόμοιοι στούς θεούς) «καί
παρθένοι ἀλθεσίβοιοι ὠρχοῦντ'»
(χορεύουν) «ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χειρας
ἔχοντες». Πῶς μοιάζει αὐτό, καί εἶναι
τό ίδιο, μ' ἕνα στίχο λαϊκό ἀπ' τή Ρόδο,
πού λέει: «Χορεύετε, περιπλεγμένες
μου—χορεύετε, κοπέλλαις». Γιά τοῦτο
ἐδῶ, δέν ξέρω ἂν στό ἄλλο ἀνάφερα τό
στίχο πού εἶναι - θά σᾶς τό πῶ πρῶτα
στήν καθομιλούμενη: «'Ω σπηλιές καί
θρονιά τοῦ Πανός,/ καί πέτρα πλάι στίς

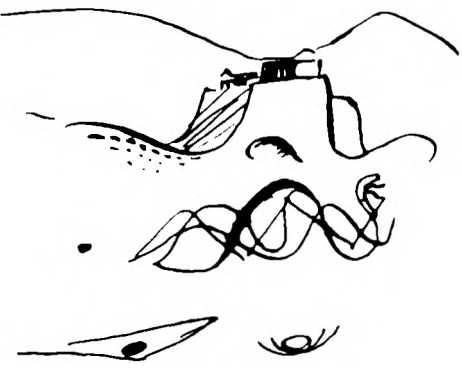

Μακριές/ τίς ὁλόβαθες πέτρες,/ ὅπου
χορούς μέ τά πόδια χτυποῦν/ οἱ
'Αγλαυρίδες τριπλόγεννες κόρες,/ μπρός
στῆς Παλλάδας τούς ναούς,/ μέ τίς
βραγιές, μέ τῆς φλογέρας/ τήν
πολύτροπη τή μελωδία τῶν ὕμνων, ἅμα
σφυρίζεις,/ πρὶν ὁ ἥλιος λάμπῃ, ὦ
Πάνα,/ στίς σπηλιές σου μέσα». Τούτη
ἡ μετάφραση εἶναι τοῦ Ποριώτη ὅπως
μετέφρασε τό ἀρχαῖο: «'Ω Πανός
θακήματα καί/ παραυλίζουσα πέτρα/
μυχῶδεσι Μακραῖς,/ ἵνα χορούς
στεῖβουσι ποδοῖν/ 'Αγραύλου κόραι
τρίγωνοι/ στάδια χλοερά πρό Παλλάδος/
ναῶν, συρίγγων/ ὑπ' αἰόλας ἰαχᾶς/
ὕμνων, ὅταν αὐλίους/ συρίζῃς, ὦ Πάν,
τοῖσι σοῖς ἐν ἄντροις».

Μοῦ θυμίζουν τό εἰδυλλιακό (...)
ἐκεῖνο μέσ' στή φαντασία μου, ὅτι αὐτό
εἶναι ἐκεῖ στά Τουρκοβούνια, σέ μιᾶ
σπηλιά, κι ἐκεῖ μέσα, προτοῦ ἀνατεῖλει ὁ
ἥλιος, παίρνει τό σουραύλι πού λές καί
χορεύει. «Χορεύουν τῆς Παλλάδας οἱ
κόρες». Εἶναι ἡ αὐτή [αἴσθηση] τοῦ
βουκολικοῦ.

Τήν ἄλλη φορά εἶχα ἀναφέρει τόν
Κολωνό, θυμόσαστε; Θαύμαζα πῶς
τέτοια λατρεία ἔβγαине ἀπ' αὐτούς τούς
διάφορους τόπους, καί πῶς ἐμεῖς δέν [τό]
ἔχουμε αὐτό. Μόνο στή δημοτική ποίηση
καί στά κλέφτικα τραγούδια μας
ὑπάρχουν τά ἀντίστοιχα, τά ἀπόλυτα
ἀντίστοιχα. Αὐτό μοῦ εἶχε κάνει
ἰδιαίτερη εντύπωση, ἡ περιγραφή τοῦ
μέρους ὅπου ἔφτασε ὁ Οἰδίπους μέ τήν
'Αντιγόνη, καί τή ρωτάει σέ ποῖό τόπο:
«ἀφίγμεθ' ἡ τίνων ἀνδρῶν πόλιν;» Καί
λέει ἡ 'Αντιγόνη: «πάτερ» —πολύ βαθύ,

πολύ βαθύ σ' αἶσθημα, φίλτρο, καί
καθώς θά δεῖτε, καί τῆς γῆς. Ἴσως
αὐτά φαίνονται κάπως στό περιθώριο
κάποιου θέματος, ἀλλά ἐγώ δέν ἔχω
ἄλλα. 'Αντιγόνη λέει ὅταν τη ρωτάει
«Πάτερ ταλαίπωρ» —ἴσως μόνο θά
ἐξηγηθεῖ ἐάν τό φτάσουμε, τό τελειώσουμε.
Δεῖτε τί ζωντανό αἶσθημα ἀνίκητο καί
ἴσως ἀθάνατο ἐνεψύχωνε τόν κάθε
ἀρχαῖο. Ἐδῶ δέ ἔχουμε φθάσει σέ τέτοια
ἀδιαφορία πρός τή φύση. Παίρνω
ὀνόματα τώρα ἐγώ: θαυμασμός,
ἀνοίκεια, κανένα θρησκευτικό αἶσθημα
πιά. Καί ἡ τελευταία συζήτηση στόν
Τύπο· Μόνο οἱ ποιηταί· θ' ἀναφέρω
κάτι τοῦ Μωρεᾶς, καί μόνο.
Περιέπτυξαν μέ λατρεία αὐτούς τούς

Οι εκδηλώσεις για τα 100 χρόνια του Δ. Πικιώνη στο Ίδρυμα Μωραΐτη διήρκεσαν από τις 9 Νοέμβρη (εγκαίνια έκθεσης) ως τις 15 Δεκέμβρη (τέλος σειράς ομιλιών). Η έκθεση, οργανωμένη από την Ε. Καλαφάτη με τίτλο «Διαδρομές και συναντήσεις», βασίστηκε πάνω σε μια ιδέα του Δ. Αντωνακάκη και όπως είπε η ίδια, δοκίμασε για πρώτη φορά να οριοθετήσει την πορεία και τις σχέσεις του Π. μέσα στην εποχή του, όπου το λόγο έχουν οι πρωταγωνιστές, μέσα από την παράθεση και την αντιπαράθεση των κατευθύνσεων που χάραξαν. Το διδάγμα, αν υπάρχει κάτι τέτοιο, συμπλήρωσε η Ε. Καλαφάτη, είναι ότι ο Π. είναι πολύτιμος μέσα σε μια πολύπλοκη εποχή.

Ο κύκλος των ομιλιών, μοιρασμένος σε τέσσερις ενότητες, περιλάμβανε εισηγήσεις των Π. Καλατζόπουλου - Π. Ψωμόπουλου, Γ. Πολίτη, Δ. Φατούρου - Δ. Αντωνακάκη και Σ. Κονταράτου - Ν. Χατζηνικολάου. Στην πρώτη ενότητα η έμφαση δόθηκε στον Π. ως ζωντανή μνήμη μέσα από προσωπικές μαρτυρίες. Στη δεύτερη, επικράτησε η αναζήτηση της παράδοσης όπως την όριζε ο Π. μέσα από τη σύγχρονη διεθνή εμπειρία της αρχιτεκτονικής. Στην τρίτη, διερευνήθηκε η έννοια του «έμμεσου λόγου» (Φατούρος) ως προσδιοριστικό της ιδιαιτερότητας του λόγου του Π. και η επικαιρότητά του ως συνειδητοποιημένος δημιουργός που ελάχιστα αναγνωρίστηκε στην εποχή του (Αντωνακάκης). Στην τελευταία, έγινε διεξοδική αναφορά στις ιδεολογικές παλινδρομήσεις του Π. κυρίως γύρω από τις έννοιες της παράδοσης και της ελληνικότητας, του ρασιοναλισμού και του συναισθήματος στην τέχνη για να δείχθει ότι κανείς δεν μπορούσε να ακολουθήσει το δρόμο του (Κονταράτος) και ειδικότερα για το εικαστικό του έργο, εκτέθηκαν οι ουσιώδεις διαστάσεις των επιδράσεων που δέχτηκε ο Π. από τα διεθνή ρεύματα της τέχνης πριν και μετά το οριακό 1922 (Χατζηνικολάου).

Παράλληλα, στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων εγκαινιάστηκε στις 2.12. μια δεύτερη, ανεξάρτητη έκθεση για τον Πικιώνη, οργανωμένη από την κόρη του Αγνή. Αυτή τη φορά το περιεχόμενο ήταν ζωγραφικά και αρχιτεκτονικά έργα του Π. (σχέδια, κολάζ, λάδια, φωτογραφίες) με έναν τρόπο που θυμίζει τη μεγάλη έκθεση που είχε γίνει το 1979 στην Πινακοθήκη. Επίσης προχωρά και η έκδοση, πάλι από το Δήμο, των πρώτων λευκωμάτων για το έργο του Π. με την επιμέλεια της Α. Πικιώνη. Έτσι συνολικά βλέπουμε πως μπορούμε να ελπίσουμε, όπως τόσοι το εύχονται, ότι πλησιάζει η ώρα της οριστικής και ολοκληρωμένης εκτίμησης του έργου του Π. που δεν έπαψε ποτέ να είναι επίκαιρο για την Ελλάδα.

Δ.Φ.

τόπους. Έδω τίποτα δέν υπάρχει
ισοπέδωση τῶν πάντων — ποτάμι είναι,
βουνό είναι, τό ἴδιο εἶναι ἀδιαφόριτα.
Τελείως ἔχει χαλάσει.

Δέν μπόρεσα νά δώσω αὐτό πού
ἤθελα, ἀλλά καταλαβαίνει ὁ καθένας τί
σεβασμοί [ὑπάρχουν γιά τὰ] γύρω.
(παύση) Κι ἐδῶ, στόν διάλογο τοῦ
Φαίδρου, ὑπάρχει πάλι ἓνα βλέμα πρὸς
τὴ φύση ἀπὸ τὸ Σωκράτη: «Ἀγαπημένε
μου Πάνα κι ἐσεῖς οἱ ἄλλοι θεοὶ αὐτοῦ
ἐδῶ τοῦ τόπου, δώστε μου νά γίνω
ὁμορφος μέσα μου· κι ὅσα ἔχω ἔξωθέν
μου νά εἶναι φιλιωμένα μέ ὅσα ἔχω

μέσα μου». Προσωνυμία τῶν Δελφῶν,
δελφικῆς θρησκείας· ἡ «Θήβης πέδον»,
Καδμείων πέδον», «Παρνασίαν». Εἶναι
μία σειρά ἐπιθέτων πού χαρακτηρίζουν
τὴ βαθειὰ σχέση. «Γενεᾶς χθονίων ἀπ’
Ἐρεχθεισῶν» καί οἱ λέξεις εἶναι σάν
ἀδάμαντες. Δηλαδή τέτοια πλαστική
ὁμορφιά πού χωρίς αὐτὴ δέ θά
μποροῦσε, κι ἀπ’ αὐτὴν προέκυψε:
«Τελαμώνιε παῖ, τῆς
ἀμφιρύτου/Σαλαμῖνος ἔχων βάθρον
ἀγχιάλου», «Ὀλύμπου μαρμαρόεσσαν
αἶγλαν». Θουκυδίδου ἓνα πού λέει:
«Ἐννελῶν» (δηλαδή συντόμως λέγω)
«τὴν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος
παίδευσιν εἶναι» (ὅτι ἡ πόλη τῶν
Ἀθηναίων εἶναι παίδευση ὅλης τῆς
Ἑλλάδας). Ὁ Ἀγγελος στόν
Ἀγαμέμνονα, ὅταν γυρίζει ἀπὸ τοὺς
Δελφούς μετὰ δέκα χρόνια ἔρχεται στό
«πατρῶν οὐδας Ἀργείας χθονός»
(ἔρχεται στό κατώφλι τῆς Ἀργείας, τῆς
γῆς Ἀργείας).

Δέν μποροῦν νά ἔχουν τώρα,
κατεστραμμένοι τόποι - ὅχι
κατεστραμμένοι, μᾶλλον τόποι πού
ἔχασαν ἐκεῖνο τό μεγαλεῖον τό φυσικό,
πού εἶχαν νά δώσουν τέτοια. Γι’ αὐτό

ζοῦν χωρίς τέτοιες. Ἀρκεῖ νά δεῖ κανεὶς
τὴν Ἀθήνα, δέν ἔχουν κανένα αἶσθημα.
Καί ψάλλει: «ἰὼ πατρῶν οὐδας»
(κατώφλι πατρικό τῆς Ἀργείας γῆς)
«δεκάτῳ σέ φέγγει τῷδ’ ἀφικόμην
ἔτους» (ὅταν ἔφεξε τό δέκατο φῶς ἔτους
ἔφτασα ἐδῶ) «πολλῶν ραγισῶν ἐλπίδων
μιᾶς τυχών, / οὐ γάρ ποτ’ ἠῦχουν τῇδ’
ἐν Ἀργείᾳ χθονί/ θανῶν φιλάτου τάφου
μέρος» (κι ἀφοῦ ἔχασα ὅλες τίς ἐλπίδες
νά μπορέσω νά γυρίσω).

Καί ὁ Κάλβος φτάνει σέ ἀνάλογα.
«Αἰόλιον φύσημα», «βουνά σκιώδη»,
«Σταφυλοφόρους ρίζας, (...) ὁ βασιλεὺς
σοῦ χάρισε/ τῶν Ἀθανάτων», «εἰς τόν

κυανόχροον/αἰθέρα, μόνος φαίνεται/
λάμπων γλυκὺς ὁ ἀστέρας/ τῆς
Ἀφροδίτης», «ὅταν γλυκὺ τοῦ ἔαρος/
φυσάει τό πνεῦμα», «Γῇ τῶν θεῶν
φροντίδα, / Ἑλλάς ἡρώων μητέρα,
φίλη, γλυκεῖα πατρίδα μου/ νύκτα
αἰώνων». Αὐτό ἔχει το χάρισμα ἢ
καθαρεύουσα.

Κάποια λόγια στοὺς ἀρχαίους μας
φιλοσόφους μᾶς ἐνδιαφέρουν. Εἶναι
τοῦτο: ξεχωρίζουν πολὺ αὐστηρά οἱ
Ἕλληνες τὴν παιδείαν ἀπὸ τὸν
ἐπαγγελματικόν τοῦ ἀτόμου
προσανατολισμό. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν τὴν
πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀνθρώπινη
προσωπικότητα δέν μπορεῖ νά εὕρει τὴν
τελειοποίησή της μέσα στό ἐπάγγελμα.
Γιατί ἡ ἔκταση τοῦ ἐπαγγέλματος δέν
καλύπτει τὴν περιοχὴ τῆς ἀνθρώπινης
προσωπικότητας ὁλόκληρη. Ὁ
Θεοδωρακόπουλος σ’ ἓνα ἄλλο λέει: «Ἡ
ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου» — αὐτὰ τὰ λέω
διότι δέν ἔφερα μαζί μου ἐκεῖνα πού
ἤθελα — «δέν εἶναι μόνον γνῶσις ἢ
πρᾶξις ἀλλ’ εἶναι συνάμα καὶ ποιητικὴ
ἐνέργεια, ἡ ὁποία ἐκφράζεται συνολικῶς
μέ ὅλα τὰ εἶδη τῆς τέχνης». Θέλω νά
πῶ ὅτι δέν μπορεῖ νά εἶναι γνῶσις ἢ

πρᾶξις. Πρέπει νά 'ναι αὐτό: δέν
μπορεῖς νά βλέπεις μ' ἐτοῦτα τὰ μάτια,
πρέπει νά βλέπεις, ὅπως τό λέει ὁ
Πλωτῖνος, μέ τούς ἔσω ὀφθαλμούς, πού
μόνο σ' αὐτούς, παραδίδεται τό νόημα
τοῦ κόσμου. "Ὅπως ὁ ἐπαγγελματισμός
δέν καλύπτει ὅλη τήν προσωπικότητα
καί ὅπως λέει ὁ ἄλλος, «ζωή τοῦ
ἀνθρώπου δέν εἶναι γνῶσις ἢ πράξις,
ἀλλά εἶναι καί ποιητική ἐνέργεια ἢ
ὁποία ἐκφράζεται συνολικῶς μέ ὅλα τὰ
εἶδη τῆς τέχνης». Δηλαδή θά ἔλεγε ὅτι
δέ μου φτάνει μία συλλογιστική(;) *σκέψις*· ὅσο ἀναγκαῖα νά 'ναι, καί
ιδιαίτερα τώρα. Μαζί μ' αὐτό πρέπει νά
υπάρξει κάτι ἄλλο. Ὁ ἀρχαῖος ἐλληνικός
ἀνθρωπισμός δέν σημαίνει τήν
ἐπικράτηση ἐνός ἀπόλυτου ἀτομισμοῦ
ἀλλά τήν συνειδητοποίηση τῆς γενικῆς
οὐσιαστικῆς νομοτέλειας πού
παρουσιάζει στήν πληρότητά της ἡ
ἀνθρώπινη φύση. "Ὅταν πάρομε τόν
ἀνθρωπο ὡς ἐντεταγμένο μέσα στήν
πολιτική κοινότητα. Ὁ ἐπιθετικός
προσδιορισμός ἔχει πάντοτε ἓνα κάλλος
καί μία ἔννοια πού κανεῖς πολιτισμός
δέν πέρασε.

Ἐδῶ τί εἶναι; Ἀντίγραφο δικό μου
ἀπ' ὅσα λέει ὁ Πανσανίας γιά τήν
Ἀττική: «Πατέρα δέ Ἐριχθονίῳ
λέγουσιν ἀνθρώπων μέν οὐδένα εἶναι,
γονέας δέ "Ἡφαιστον καί Γῆν» (Γιά τόν
Ἐριχθόνιο λένε ὅτι κανέναν δέν ἦταν
πατέρας του, κανέναν δέν ἀναφέρουν
γιά πατέρα του, κι ὅτι μόνο γονεῖς ἦταν
θεοί, "Ἡφαιστος καί Γῆ). Εἶχαν στήσει
στήν Ἀγορά τό ἄγαλμα τοῦ Πινδάρου,
διότι ὅπως σᾶς εἶπα μου φαίνεται τήν

ἄλλη φορά, ἐνῶ ὁ Πίνδαρος,
ἐμπνεόμενος ἀπό τή γενναιότητα τῶν
Ἀθηναίων στή ναυμαχία τοῦ Ἀρτεμισίου,
ἔγραψε ἐκεῖνα: «"Ω ται λιπαραί τ'
ἀθάνατοι Ἀθηναῖοι δαιμόνιον πτολίεθρον
Ἑλλάδος ἔρεισμα ἰστέφανον ἄστν». Γι'
αὐτό τό λόγο οἱ Ἀθηναῖοι οἱ ὁποῖοι ἦσαν
εὐγνώμονες, ἔβαλαν ἓνα ἄγαλμα στήν
αὐλή, πού παρίστανε τόν Πίνδαρο. Καί
ὁ Πίνδαρος «ἄλλα τε εὐρόμενος παρά
Ἀθηναίων καί τήν εἰκόνα, ὅτι σφᾶς
ἐπήνεσεν ἄσμα ποιήσας» (καί πολλά
βρῆκε νά ἐπαινέσει καί γι' αὐτό τήν
εἰκόνα). Θυμᾶσθε στήν Ἀγορά, ὅπως
ἔλεγα τήν ἄλλη φορά, εἶχαν καί τόν
βωμόν τοῦ Ἑλέους καί τῆς Αἰδοῦς,
δηλαδή ἐννοίας πολύ ὑψηλάς: «καί
Ἑλέου βωμός, ὃ μάλιστα θεῶν ἐς
ἀνθρώπινον βίον καί μεταβολάς
πραγμάτων ὄντι ὠφελίμῳ μόνοι τιμάς
Ἑλλήνων νέμουνσι Ἀθηναῖοι» (μεταξύ
δέ ἄλλων εἶχαν στήσει ἄγαλμα τῆς
Αἰδοῦς· κοντά ἐκεῖ ἄγαλμα τῆς Αἰδοῦς
καί τοῦ Ἑλέους). «Ἱερά μέν τῆς
Ἀθηνᾶς ἐστίν» —δηλαδή μιλῶ γιά τή
μυθικήν ἐνόρασιν, γιά ὅλα— «Ἱερά μέν
τῆς Ἀθηνᾶς ἐστίν» (Ἱερά τῆς Ἀθηνᾶς
εἶναι) «ἢ τε ἄλλη πόλις καί ἡ πᾶσα
ὁμοίως γῆ» (πρώτη ἀνάμεσα στ'
ἀγάλματα στούς ἄλλους δήμους ἦταν ἡ
Ἀθηνᾶ). «Κεῖται δέ ἐν τῷ ναῷ τῆς
Πολιάδος Ἑρμῆς ξύλου» (ξύλινος)
«Κέκρωπος εἶναι λεγόμενον ἀνάθημα
ὑπό κλάδον μυρσίνης οὐ σύνοπτον»
(εἶναι σκεπασμένον καί δέν μπορεῖς νά
τό δεῖς), καί «βωμός Ἑρωτος». Σ' ὅλα
τά βουνά ἐδῶ ἦταν βωμοί. Ἦταν τοῦ
Ἵμμητίου Ἀπόλλωνος στόν Ἵμμητό. Κι

ἦταν καί στήν Πάρνηθα κι «ἄλλος
βωμός, θύουσι δε ἐπ' αὐτοῦ, τότε μέν
"Ομβριον τότε δέ Ἀπήμιον καλοῦντες
Δία» (καί τόν λένε πότε γιά νά βρέξει
καί πότε Ἀπήμιον).

«Καί Ἀγχεσμός ὄρος ἐστίν οὐ μέγα, καί
Διός ἄγαλμα Ἀγχεσμίον». «Ὀλίγον δέ
ἀπωτέρω τοῦ πεδίου Πανός ἐστίν ὄρος
καί σπήλαιον θεᾶς ἄξιον». Αὐτό εἶναι
πίσω ἀπό τόν Ἵμμητό, μέ σκαλίσματα
στούς τοίχους. Ἐκεῖ ζοῦσε ἓνας
νυμφόληπτος λένε. Εἶναι πίσω ἀπό τή
Βούλα, ἀριστερά πίσω ἀπό τόν Ἵμμητό,
πρέπει κάποιος νά σᾶς δείξει τό
μονοπάτι του. «Ἐστίν ὄρος καί
σπήλαιον θεᾶς ἄξιον· ἔσοδος μέν ἐς αὐτό
στενή παρελθοῦσι δέ εἰσίν οἴκοι καί
λόντρα καί καλούμενον» —ἡ σπηλιά τοῦ
νυμφολήπτου— «Πανός αἰπόλιον» (ὁ
τόπος πού βόσκει ὁ Πάν) «πέτραι τὰ
πολλά αἰξίν, εἰκασμέναι». Αὐτό τό
σπήλαιο λέγεται τοῦ νυμφολήπτη.
Ἵπῃρχε δέ, πράγμα σπανιότατον, πού
μόνο στούς Δελφούς βρισκόταν ἓνα μικρό
ἄγαλμα, ὄχι —ἓνας ὀμφαλός τῆς γῆς,
μόνο σέ αὐτή τή σπηλιά ἦταν ἓνας
ὀμφαλός, καί στούς Δελφούς. Καί λένε
πῶς ἓνας σύλλογος ἐκδρομικός καί
θαυμαστής τῆς φύσεως, γιά νά στρώσει
αὐτό τό σπήλαιο, νά τόν κάνει πιό
ισόπεδο τόν τοῖχο, κοπάνησε αὐτό τόν
ὀμφαλόν, τόν ἔσπασε. Καί πῆγε ἐκεῖ
ἓνας Γερμανός, δηλαδή αὐτός ἦταν τοῦ
Δραγούμη τοῦ Ἀλεξάνδρου γαμπρός,
καί διαμαρτυρήθηκε. Πῆγα ἐκεῖ καί
εἶδα.

.....

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΖΑΝΙΑ

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Σχετικά με την κοινωνική θεωρία και το πολιτικό κόμμα
(ἢ ο μαρξισμός που γνωρίσαμε)

Σήμερα η κυρίαρχη διεθνῶς ερμηνεία της
θεωρίας του Κ. Μαρξ, δηλαδή ο μαρξισμός-
λενινισμός, ὄχι μόνο δεν ανταποκρίνεται
στις πολιτισμικές μας απαιτήσεις ἀλλά δεν
διατηρεῖ τήν παραμικρή σχέση με τις ποικί-
λες κοινωνικές πραγματικότητες. Καί φυσι-
κά δεν παράγει τις αξίες ἐκεῖνες που θα
μπορούσαν νά συμβάλουν σημαντικά στη
διαμόρφωση πολιτικῶν κινήματων καί
στρατηγικῶν προοπτικῶν μέσω των πολύ-
μορφων κοινωνικῶν ἀντιθέσεων. Ωστόσο ἐ-
κατόν εἰκοσι χρόνια μετά τήν ἐκδοχή του
πρώτου βιβλίου, τοῦ *Κεφαλαίου*, θά ἦταν α-

φελές νά πιστεύουμε ὅτι ἡ ἐπιστροφή στον
«αυθεντικό» Μαρξ εἶναι δυνατή. Οἱ κοινω-
νίες ἔχουν ἀλλάξει στο μεταξύ καί συνεπῶς
οἱ ἀνάγκες καθημερινῆς πολιτικῆς οργάνω-
σης τοῦ μέλλοντός μας εἶναι διαφορετικές.
Ἀν σήμερα εἶναι ἀπαραίτητος ὁ ἐπαναπροσ-
διορισμός τῆς κοινωνικῆς μας θεωρίας, αὐ-
τό σημαίνει πρὶν ἀπ' ὅλα νά δεχτοῦμε τήν ἱ-
στορικότητά της. Ὁ ἐπαναπροσδιορισμός
αὐτός εἶναι ἀδύνατο νά πραγματοποιηθεῖ
χωρίς ἓνα διάλογο με τήν ἱστορία τοῦ μαρξι-
σμοῦ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21 Τηλ. 72.29.237

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Ο Θεατρικός Οργανισμός «Εποχή»

Ιδρύθηκε το 1986 από τον Βασίλη Παπαβασιλείου. Τη χειμερινή περίοδο 1986-87 εμφανίστηκε στο θέατρο «Αθήναιον» όπου παρουσίασε τα έργα «Το καινούργιο σπίτι» του Κάρλο Γκολντόνι και «Κλυταιμνήστρα» του Ανδρέα Στάικου (και τα δυο για πρώτη φορά στην Ελλάδα). Στο «Καινούργιο σπίτι» (μετάφραση: Τζένη Μαστοράκη, σκηνικά - κοστούμια Δαμιανός Ζαρίφης, μουσική Ελένη Καραίνδρου, φωτισμοί Ανδρέας Μπέλλης) έπαιξαν οι ηθοποιοί: Χάρης Σώζος, Στάθης Βούτος, Βασίλης Βασιλάκης (Μηνάς Τίγκιλης), Τάσος Βασιλείου, Όλια Λαζαρίδου, Νίκος Αλεξίου, Βασίλης Παπαβασιλείου (Νίκος Καμτσής), Υβόννη Μαλτέζου, Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου, Βασίλης Χαλακατεβάκης, Ανδρέας Μαυραγάνης, Βάνα Παρθενιάδου, Μάνια Παπαδημητρίου, Θεωρή Γκόνης, Τάσος Υφάντης.

Στην «Κλυταιμνήστρα» (σκηνικά - κοστούμια Ιουλία Σταυρίδου, φωτισμοί Ανδρέας Μπέλλης) έπαιξαν η Όλια Λαζαρίδου και η Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου. Και τα δυο έργα σκηνοθέτησε ο Βασίλης Παπαβασιλείου.

Φέτος η «Εποχή», από τις 6 Ιανουαρίου 1988, θα εμφανίζεται στο θέατρο «Κνωσός» (Κνωσού 11, στάση Καλλιφρονά) όπου παρουσιάζει το θέαμα «Ζουβέ - Ελβίρα» βασισμένο σε επτά μαθήματα του Λουί Ζουβέ στο Κονσερβατουάρ του Παρισιού το 1940. Προσαρμογή κειμένου: Μπριζίτ Ζακ, μετάφραση - σκηνοθεσία: Βασίλης Παπαβασιλείου, σκηνικά - κοστούμια: Ιουλία Σταυρίδου, φωτισμοί: Ανδρέας Μπέλλης. Παιζουν: Βασίλης Παπαβασιλείου, Μάνια Παπαδημητρίου, Θεωρή Γκόνης, Ανδρέας Μαυραγάνης. Στην προετοιμασία της παράστασης συνεργάστηκε ο Στέφανος Κοτσίκος.

Παράλληλα στο ρεπερτόριο της φετινής χρονιάς περιλαμβάνεται και η «Κλυταιμνήστρα» που παιχτηκε ήδη στο «Αθήναιον» και παρουσιάζεται σε πόλεις εκτός Αθηνών.

Γ.Φ.

Από «Το καινούργιο σπίτι» του Γκολντόνι (1986). Νίκος Αλεξίου, Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου.

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΗ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Το θέατρο είναι παιχνίδι — άρα σοβαρή υπόθεση

Η τόλμη και η επιμονή στην αναζήτηση και δημιουργία άλλων καταστάσεων, πέραν των υπαρκτών «πλαίσιων» στον «τόπο» του θεάτρου, με ταυτόχρονες αναφορές σε παράλληλους «τόπους» της θεατρικής εργασίας δεν αποτελεί συνηθισμένο φαινόμενο. Προσπάθειες ωστόσο υπάρχουν, για των οποίων την εμβέλεια και αποτελεσματικότητα άλλοι είναι αρμόδιοι να μιλήσουν. Όπως επίσης και για τις αντιφάσεις προγραμμάτων και σχέσεων «εντός και εκτός» του θεάτρου, που δεν περιορίζονται σε αυτό που σχηματικά ορίζεται ως «πολιτιστική παραγωγή».

Η επιμονή του Β. Παπαβασιλείου στην τέχνη του θεάτρου μας έδωσε την αφορμή μιας συζήτησης μαζί του. Σκηνοθέτης και ηθοποιός ίδρυσε πριν δυο χρόνια το Θεατρικό Οργανισμό «Εποχή», δίνοντας συγκεκριμένα δείγματα και παρουσιάζοντας μια άποψη για τη θεατρική εργασία. Σε αυτή την πρόκληση και προσπάθεια της «Εποχής» αναφέρεται η συζήτηση που ακολουθεί.

Τα τελευταία χρόνια έχει πολλαπλασιαστεί στα θεάτρά μας ένα φαινόμενο που θα το ονομάζαμε «από σκηνής δήλωση μετανοίας»: «Συγγνώμη που είμαι εδώ», μοιάζουν να λένε αρκετοί ηθοποιοί μας, «αλλά...». Τις δηλώσεις αυτές τις εισπράττεις βέβαια κατά κύριο λόγο από τους εμφανώς απροσάρμοστους τις δέχεσαι όμως με μεγαλύτερη ένταση από τους πλέον φαινομενικά άνετους και βολεμένους εντός του πλαισίου που προαναφέραμε. Τόσο ζορισμένη είναι η άνεσή τους... Τώρα τελευταία μάλιστα πομποί τέτοιων δηλώσεων έχουν γίνει — με άλλους βέβαια τρόπους — και κάποιοι από τους στυλοβάτες του συστήματος του θεατρικού μας επαγγελματισμού.

Μπροστά σε αυτή την πραγματικότητα κάποιοι άνθρωποι αποφάσισαν να αρνηθούν την όποια θέση τους στο χρηματιστήριο του επαγγελματισμού και να διεκδικήσουν την ευθύνη της έκφρασής τους — ξεροντας εκ των προτέρων ότι η ανασφάλεια είναι το μικρότερο τίμημα που έχουν να πληρώσουν προκειμένου να υπερασπι-

«Κλυταιμνήστρα» του Ανδρέα Στάικου. Όλια Λαζαρίδου, Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου. Σκηνοθεσία Β. Παπαβασιλείου (1987)

ΑΝΤΙ: Πώς και γιατί έγινε η «Εποχή»;

Β. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Εν αρχή ην μια δυσφορία. Αυτή που σου γεννιέται από ένα υπάρχον πλαίσιο, από κάποιους κανόνες παιχνιδιού που ισχύουν. Αναφέρομαι, όπως καταλαβαίνετε, στο πλαίσιο του θεατρικού μας συστήματος και τους κανόνες της θεατρικής μας αγοράς. Η απόφαση, λοιπόν, για την ίδρυση της «Εποχής» προέρχεται από έναν επαγγελματία του θεάτρου που δεν αισθανόταν ίσως καλυμμένος από τον κυρίαρχο (πλην λανθάνοντα) ορισμό του θεατρικού επαγγελματία εν Ελλάδι: «άτομο που ζει στοιχειωδώς (τουλάχιστον) από το θέατρο έχοντας συνεχώς την τύψη ότι αυτό που κάνει μπορεί και να μην είναι θέατρο».

στούν την υπαρξιακή τους αξιοπρέπεια.

ΕΡ: Και τα αποτελέσματα από τη μέχρι τώρα δουλειά σας;

ΑΠ: Ξεκινήσαμε πέρυσι με το «Καινούργιο σπίτι» του Γκολντόνι και συνεχίσαμε με την «Κλυταιμνήστρα» του Ανδρέα Στάικου. Το δίπτυχο αυτό του περσινού χειμώνα — θα ήταν τρίπτυχο αν καταφέρναμε να ανεβάσουμε και το άλλο έργο που είχαμε προγραμματίσει, το «Λεόντιος και Λένα» του Μπίχνερ — συνέθεσε, νομίζω, μια παραδειγματική — που δεν σημαίνει φυσικά υποδειγματική — περίοδο εργασίας. Στο ένα άκρο ένα θέαμα («Καινούργιο σπίτι») ανοιχτό — και θα τολμούσα το χαρακτηρισμό — λαϊκότερο· στο άλλο, μια παράσταση («Κλυταιμνήστρα») εργαστηριακών προ-

διαγραφών που κατάφερε, ελπίζω, να συστήσει, ως τελική διατύπωση, μια σκηνική πράξη *καθεαυτή*.

Από κει και πέρα η αξιολόγηση του έργου της «Εποχής» δεν ανήκει σ' εμένα αλλά στους παραλήπτες του. Σ' εμάς μάλλον ανήκει πάντα η εργασία· στους άλλους ανήκει το έργο.

ΕΡ: *Πώς τοποθετείς την «Εποχή» στη σημερινή θεατρική πραγματικότητα;*

ΑΠ: Δεν ξέρω πώς εννοείτε τη θεατρική πραγματικότητα —ως ενιαίο και ομογενές τοπίο ή ως ετερογένεια· δεν ξέρω πάλι ως προς ποια επιμέρους πτυχή της όποιας πραγματικότητας (οικονομική, αισθητική, κοινωνική κτλ.) θα θέλατε να τοποθετήσω το διάβημά μας.

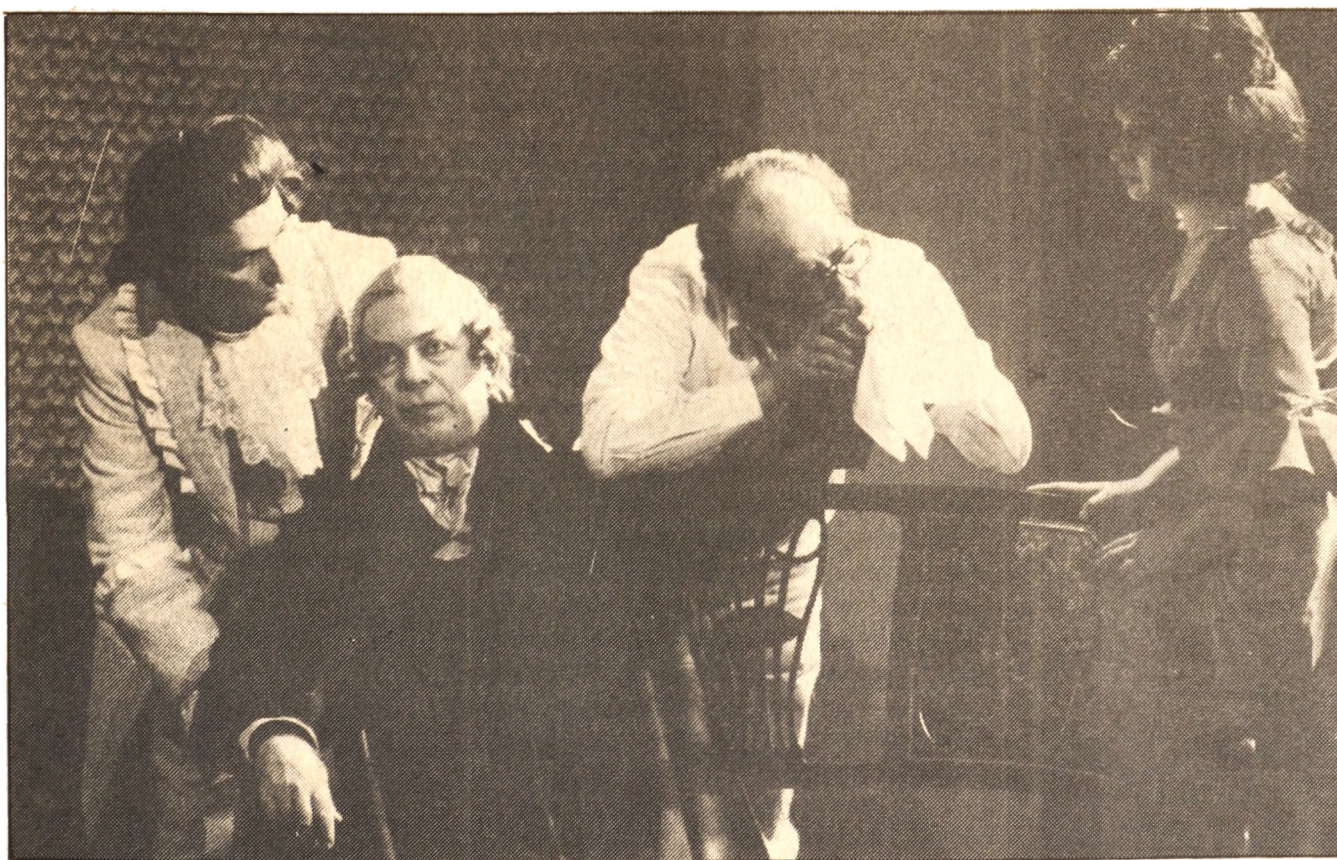
Πάντως, και για να απαντήσω έστω και κλασματικά, με την ιδέα ότι καλύπτω ένα μεγάλο μέρος του φάσματος, θα έλεγα ότι η «Εποχή» είναι μια ελεύθερη θεατρική επιχείρηση με καλλιτεχνικούς στόχους. Το τυπικό νομικό της καθεστώσ είναι «αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία». Καταλαβαίνετε την αντινομία... Το θέατρο, ως ελεύθερη επιχείρηση, σε καταδικάζει να κερδίζεις επί ποινή αφανισμού. Το θέατρο, ως τέχνη, σε υποχρεώνει να σπαταλάς, επί ποινή αναιρέσεως του ίδιου του λόγου υπάρξεώς σου. Ελάτε τώρα εσείς να συμφιλιώσετε, να συμβιβάσετε αυτές τις δυο οικονομίες...

Αυτό που θα 'θελα είναι να μπορούμε να ταξιδεύουμε.

Ξεκινήσαμε «ανορθόδοξα». Χωρίς δική μας στέγη. Είναι μεγάλο πρόβλημα. Ελπίζω να αντιμετωπιστεί σύντομα. Να υποδεχόμαστε τους φίλους μας με τους όρους μας. Θα θέλαμε ακόμη να προχωρήσουμε στη δημιουργία ενός εργαστηρίου για αρχάριους ηθοποιούς. Πέρυσι, ξεκινώντας, είχα πει ότι καταθέτουμε στην αγορά την επιθυμία μας και ελπίζουμε να βρούμε αντικειμενικούς συμμάχους και ερείσματα για να προχωρήσουμε. Ξεκινήσαμε με διακόσιες χιλιάδες δραχμές δανεικές. Χρωστάμε σήμερα 5,5 εκατομμύρια δραχμές. Ανάμεσα στο τότε και το τώρα υπάρχουν δυο παραστάσεις που αξιωθήκαμε να κάνουμε και η τρίτη που ετοιμάζουμε. Ελπίζω κάποιοι συμπολίτες μας να ένιωσαν καλύτερα με τη συντροφιά της «Εποχής» —εννοώ να ερεθίστηκαν τουλάχιστον. Εμείς θα θέλαμε η σχέση αυτή να στεριώσει και να αναπτυχθεί. Το θέλουν άραγε κι εκείνοι; Η αμοιβαιότητα αυτής της επιθυμίας θα μας κρατήσει ζωντανούς —τίποτα άλλο.

ΕΡ: *Ποιά είναι, αν υπάρχει και αν δεχθούμε να την ονομάσουμε έτσι, η «ουτοπική πατρίδα» του εγχειρήματός σας;*

ΑΠ: Η δύναμη του θεάτρου σήμερα έγκειται

«Το καινούργιο σπίτι» του Γκολντόνι.

Θ. Γκόννης, Τάσος Υφάντης, Βασίλης Παπαβασιλείου, Υβόννη Μαλτέζου. Σκηνοθεσία Β. Παπαβασιλείου (1986)

Αυτή είναι η σισύφεια ταυτότητα της «Εποχής» —και όχι μόνον αυτής.

ΕΡ: *Πού θέλει και πού μπορεί να πάει η «Εποχή»;*

ΑΠ: Για το πρώτο θα έπρεπε να ανακρίνουμε την υποκειμενικότητά μας (τη θέλησή μας, την αντοχή μας, το κουράγιο μας). Για το δεύτερο θα έπρεπε να ερωτηθούν και κάποιοι αντικειμενικοί παράγοντες.

Πάντως, μένοντας στο υποκειμενικό επίπεδο, αυτό που θα είχα να πω είναι πως αν ήξερα τον προορισμό, το τέρμα του ταξιδιού, θα μου κοβόταν η όρεξη να συνεχίσω το ταξίδι. Το θέατρο είναι παιχνίδι — άρα σοβαρή υπόθεση. Φτιάχνεις το σκαρί σου, τη βαρκούλα σου αν θέλετε, και ξανοίγεσαι στο πέλαγος. Η κίνηση φτιάχνει το νερό.

στη φαινομενικά πλήρη αδυναμία του. Από την ώρα που το θέατρο, κάτω από την πίεση των άλλων εικόνων, των άλλων Μέσων γενικώς έχει περιθωριοποιηθεί τόσο πολύ, μπορεί κάλλιστα να (ξανα)γίνει τέχνη. Από την ώρα που τη διασκέδαση την έχουν αναλάβει οι άλλοι, εμείς μπορούμε να πάρουμε το δρόμο της ψυχαγωγίας. Από την ώρα που το σήριαλ (όχι απαραίτητα το ελληνικό) καλύπτει την ανάγκη μας για «καλογραμμένους διαλόγους», από την ώρα που οι εφημερίδες ή οι τηλεοπτικές ειδήσεις ικανοποιούν τη δίψα μας για «πραγματικότητα», εμείς έχουμε να ξαναβρούμε την πατρίδα του πραγματικού, το παιχνίδι. Είναι ξανά παρθένο το χωράφι μας.

ΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΑΛΕΡΙ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΑΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

ΝΙΚΟΣ ΣΠΑΝΙΑΣ

Το μαύρο γάλα της αυγής

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΟΝΑΣ

Ψεύτικες βλεφαρίδες

SIMPLE MINDS

Η ιστορία του συγκροτήματος

ΚΑΙΤΗ ΓΚΡΕΫ

Αυτή είναι η ζωή μου, δ' έκδοση.

ΖΥΡΑΝΑ ΖΑΤΕΛΗ

Στην ερημιά με χάρη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΟΝΑΣ

Το όνομά μου είναι Τζαίημς Ντην.

Ο ΤΡΕΛΟΣ ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ ΜΑΙΡΙΛΥΝ

Η ζωή και ο θάνατος της Μαίριλυν Μονρόε.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΡΩΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΙΣ

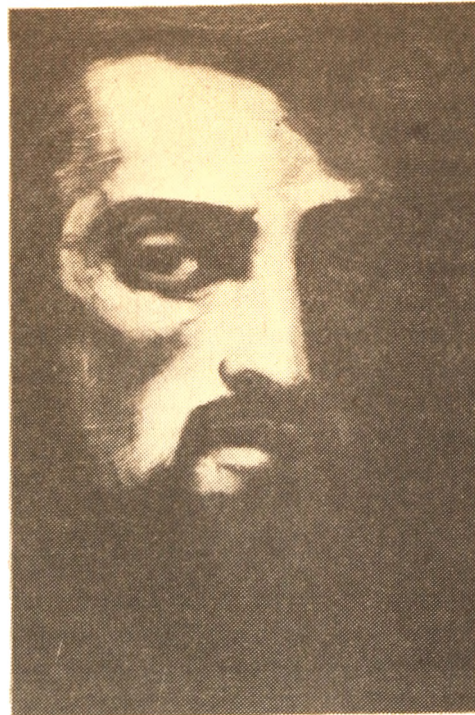
Μια σπίθα γνησιότητας

του Αλέξ. Ξύδη

Οι 70 εκθέσεις που είδα από ένα σύνολο τουλάχιστον 90 που έγιναν από 1.ΧΙ.87 ως σήμερα με οδήγησαν σε κάποια γενικότερα ερωτήματα - σκέψεις, που δεν είναι μονοπώλιο πληροφορημένου «εξ επαγγέλματος» τεχνοκρίτη, αλλά μπορεί να προκύψουν και σε έναν επαρκή παρατηρητή της σύγχρονης εικαστικής παραγωγής στην Αθήνα (= Ελλάδα).

Κάνοντας αφαίρεση του υλικού οφέλους των γκαλερί, μάλλον ασφαλούς, και εκείνου του καλλιτέχνη, μάλλον επισφαλούς (τουλάχιστον έχει την ικανοποίηση της προβολής), τι ζητάμε οι τρίτοι από αυτές τις εκθέσεις; ν' ανακαλύψουμε άγνωστους (= καινούργιους) νέους καλλιτέχνες; Να γνωρίσουμε την καινούρια (= άγνωστη ως τώρα) παραγωγή μερικών που έχουν κιόλας αρκετές εκθέσεις στην πλάτη τους; Να εκτιμήσουμε σε μια επετειακή ή αναμνηστική έκθεση το σύνολο της παραγωγής καλλιτεχνών που είτε έχουν πεθάνει, είτε έχουν σω-

χρωστική ύλη, περισσότερο κι από χρώμα, φόρμες του Χρηστίδη (γ. 1959, Μέδουσα)* που δεν άνοιξε ακόμα σίγουρη περπατησιά στην αγριάδα ενός θεατρικού νεο-εξπρεσιονισμού. Χαραλάμπους (γ. 1954, Εποχές) για την άπλα της αφηρημένης χειρονομίας της όχι πάντα δυναμικής Γκιτζιρη (γ. 1959, Τρίτο Μάτι) υπέρ-πονρημένο από τις «αναπλάσεις και αναφορές» σε μεγάλους Ευρωπαίους ζωγράφους του 16ου-17ου αιώνα. Μαρκίδη (γ. 1954, Ζαλοκώστα 7) για τις φίνες ακουαρέλες του α-λά-Κλέε. Τζιώτη (γ. 1950, Μέδουσα) για τους εννοιακούς πειραματισμούς στο πάνω-κάτω του χώρου. Ενδιάμεσες περιπτώσεις που υποθετικά τις εντάσσω εδώ, γιατί δεν δηλώνουν έτος γέννησης, ο Μετζικόφ (Τιτάνιουμ)* και η Καλογεροπούλου (Ατενέουμ) αφήνουν το πινέλο τους να τρέχει με ευκολία και επιφανειακά στον πίνακα, πιο εσπευστικά ο πρώτος (κρύβει με την ηλικία του αλλά προβάλλει

Βιτσώρης: Αυτοπροσωπογραφία

περασμένο. Έχει γίνει κιόλας γνωστό από επανειλημμένες παρουσιάσεις, έχει μελετηθεί για μερικούς² και, ως ένα σημείο, είναι αξιολογημένο από το πέρασμα του χρόνου, όσο δεν παρουσιάζονται άγνωστα έργα που να επιβάλουν αναθεώρησή του. Προσπαθούν να το προβάλλουν όχι κριτικά οικείοι και φίλοι τους. Ο λόγος για: Γουναρόπουλο (1890-1977, Πινακοθήκη), Αστεριάδη (1898-1979, Υάκινθος), Βασιλείου (1902-1985, Πν. Κέντρο Αγ. Παρασκευής), Βιτσώρη (1902-1945,

λίγα χρόνια. Μου είχαν από τότε εντυπωθεί. Ο Βιτσώρης που είχε και ταλέντο και παιδείση, ανήκει στις παραγνωρισμένες περιπτώσεις μαζί με τον Κανέλλη, και τον Στέρη (1898-;) που έκαναν μέσα στα συμφραζόμενα της δεκαπενταετίας 1920-1935 παρόμοιες διαδρομές Αθήνα - Παρίσι - Αθήνα δίχως να περάσουν από τη στενωπό της κοντόγλειας «ελληνικότητας». Βιτσώρης και Κανέλλης μάλιστα πρέπει να πέρασαν από μια φάση επηρεασμού από τον Ντεράιν, που μεσουρανούσε τότε στο Παρίσι. Την ίδια διαδρομή έκανε βέβαια κι ο Εγγονόπουλος, αλλά η πολύπλευρη προσωπικότητά του κι η μαθητεία του στον Κόντογλου και στον Παρθένη τον οδήγησαν σε άλλους, ευρύτερους δρόμους. Όμως κι αυτός χρειάζεται την κριτική αποτίμηση που θα δώσει τη σωστή, όχι ασήμαντη, θέση στο έργο του.

Ο Τσαρούχης (γ. 1910) είναι ευτυχώς πάντα ζωντανός, πάντα παραγωγικότατος. Οι τρεις εκθέσεις του στην περιοχή της πρωτεύουσας (Αστρολάβος Πειραιά, Αίθουσα Τέχνης Αθηνών* Αθήνα, Ίδρυμα Τσαρούχη Μαρούσι*) και μια στη Θεσσαλονίκη μας δίνουν, το μέτρο του μεγάλου ταλέντου του, αλλά και μιας σχεδιαστικής ευκολίας (φλυαρίας πήγα να γράψω) που δεν είναι πάντα καλός σύμβουλος. Στον

Αριστερά: Κ. Ανδρέου: Γυμνό. Πάνω: Γ. Κουράκης: Η μακρινή ακτή, Λάδι σε ξύλο. Καλοκαίρι '84 - Καλοκαίρι '85.

ρεώσει στα εργαστήριά τους μέγα πλήθος έργων από πολλά χρόνια δίχως να τα εκθέσουν; Προσωπικά με ενδιαφέρουν περισσότερο οι δυο πρώτες περιπτώσεις, δεν μπορώ όμως να αγνοήσω τις άλλες αφού αποτελούν κι αυτές συστατικό φαινόμενο του κοινωνικο-παιδευσιακού περιβάλλοντός μας, επαναλαμβανόμενο μάλιστα από περίοδο σε περίοδο με αύξουσα αριθμητική μάλλον παρά ποιοτική πρόοδο¹.

Στην πρώτη περίπτωση «άγνωστων νέων» δεν διαπίστωσα κανένα αξιομνημόνευτο. Στη δεύτερη περίπτωση «Νέοι» ως και τριάντα πέντε χρονών μνημονεύω τους: Κουράκη (γ. 1955, Γκαλερί 3) για τις μικρές παστωμένες με

στη βιτρίνα το πρόσωπό του σε γιγαντο-φωτογραφία δικήν ζεν-πρεμιέ), πιο εξπρεσιονιστικά η δεύτερη, χωρίς όμως την αναγκαιότητα προηγούμενης δουλειάς της.

Έρχομαι σε πιο δύσκολες περιπτώσεις όπου η «αλήθεια» (φυσικά η δικιά μου) η «φιλέρα όμως του Πλάτωνος» επιβάλλει σκέψεις που θα προτιμούσα να μην προκαλούσαν οι εκθέσεις τους. Πρόκειται για «Μεσαιούς» ή «Αρχαίους» που ίσως να μην έχουν εξασφαλίσει προέχουσα θέση στην ιστορία της σύγχρονης τέχνης μας, αποτελούν όμως ακόμα, εξάρσεις, ποικίλου ύψους στο σημερινό τοπίο της. Νεκροί είναι βέβαια και το έργο τους πε-

Γκαλερί Νταντά), Κανέλλη (1910-1979, Ωρα) και Εγγονόπουλο (1910-1985, Γαλλ. Ινστιτούτο). Δεν είδα τις πρώτες εκθέσεις, γνωρίζοντας όμως την προέλευση των έργων, δεν περίμενα να βρω έργα που θα με έκαναν να αλλάξω τη σχηματισμένη, κάποτε και δημοσιευμένη γνώμη μου. Το ίδιο αναγκάζομαι να πω και για τον Κανέλλη, ήταν άνθρωπος εξαιρετός, που δυστυχώς άφησε την καρδιά και το αίσθημα να κατευθύνουν το πινέλο του. Ο Βιτσώρης είναι πιο ενδιαφέρουσα περίπτωση. Δεν είχε την προβολή των άλλων, είτε γιατί πέθανε νέος, είτε γιατί, από τη φύση του σεμνός, δεν είχε μεγάλη γνώμη για το έργο του. Έχω δει τα ίδια έργα πριν

Πειραιά πχ. εκθέτονται (με την έγκρισή του άραγε;) έργα που είναι ανάξιά του. Αυτός είναι ο κίνδυνος της υπερπαραγωγής, ή μάλλον της γενναιοδωρίας προς τον κάθε επισκέπτη του. Κρίμα να τον γνωρίσουν οι νεότεροι μόνο από τέτοια σκαριφήματα. Δεν είναι σωστό να βαρύνουν στην τελική κρίση του έργου του, όταν έλθει η στιγμή της. Ας είναι ακόμα μακριά.

Τρεις ζωγράφοι που σου ανοίγουν την καρδιά: η Μαραγκοπούλου (γ. 1912, Πλειάδες) με τις διάφανες ακουαρέλες της, ο Μανουσάκης (γ. 1914, Ωρα*) με το τίμιο, ευθύ μάτι και τη σίγουρη προσποίηση πενιά, με 86 σχέδια από το 1948 ως το 1984, από νη-

σιά και γειτονιές της Αθήνας η Μπουλγουρά (γ. 1919, Χρυσόθεμις) με τις ιμπρεσιονιστικές νεκρές φύσεις που συνοδεύουν ευαίσθητα τις εύσαρκες ανατολίτισσές της. Τρεις διαφορετικές αποδείξεις πως «ανανέωση» δεν σημαίνει σώνει και καλά αλλαγή ύφους ή θέματος, αλλά το να κρατάς το πινέλο και το μάτι σου πάντα καθαρό και ζωντανό και τίμιο, όποια ζωγραφική και να κάνεις, και να απέχεις από απάτες όχι τόσο του οφθαλμού, όσο του εαυτού σου. Στο τρίο θα προσθετα, είμαι βέβαιος, τον Τσίγκο (1914-1965, Υάκινθος) αν είχα προλάβει την έκθεσή του. Ο Καρδαμάτης (γ. 1918, Άρτιο*) μεταβαίνει από τις αφηρημένες φόρμες τις ζωγραφισμένες με φύλλα άπεφθου χρυσού σε νέα φάση όπου δείχνεται εξίσου ικανός στη χρήση κοινών χρωμάτων. Τα γλυπτά, αλλά κυρίως η ζωγραφική του Ανδρέου (γ. 1917, Αντήνωρ) μας φέρνει αέρα αλλιώςτικο, δουλειάς καλλιτέχνη που δεν έχει περάσει από καμιά σχολή, αλλά έχει τριβεί και επιπλεύσει στον σκληρό και απαιτητικό κόσμο κέντρου τέχνης σαν το Παρίσι, όπου εργάζεται από το 1945.

Προσεγγίζω τώρα νεότερους ίσως την ηλικία, αλλά όχι πάντα τη διάθεση. Ζωγράφους που πρωτοεμφανίζονται δημόσια μετά τον πόλεμο, που δεν στάθηκαν αδιάφοροι στις νέες τάσεις και τεχνικές αλλά που, εκτός από έναν, πρόκριναν τους συμβατικούς τρόπους της παραστατικής ζωγραφικής. Η εξαίρεση είναι ο Νέστορας Παπανικολόπουλος (γ. 1928, Γκαλερί F). Από μερικά χρόνια πειραματίζεται με υπολογιστές. Στα έργα του η δημιουργική επέμβαση δεν είναι τόσο του

χειριού όσο του εγκεφάλου, με τη συνακόλουθη ψύχρανση του τελικού προϊόντος. Όπου ο δημιουργικός παλμός μεταφέρεται από το χέρι στο πανί δίχως διαμεσολάβηση της μηχανής, η ζωγραφική επιστρέφει.

Ο Μυταράς (γ. 1934, Ζουμπουλάκη) από νωρίς ξεχώρισε σαν σχεδιαστής. Τον απασχολούσε η εξωτερική όψη ανθρώπων και αντικειμένων — και το είδωλό τους μέσα στον καθρέφτη — μέσα σε περιβάλλον κατασκευασμένο, σαν σκηνικό. Λειτουργεί πάντα σαν σκηνογράφος, κάποτε και σαν σκηνοθέτης, όταν οργανώνει «σκηνικά» τα παλιότερα, πιο αναγνωρίσιμα, πιο «ρεαλιστικά» πορτρέτα γνωστών προσωπικτήτων της αθηναϊκής κοινωνίας. Εδώ εκθέτει επίσης πορτρέτα, μερικά αναγνωρίσιμα, διαπνεόμενα όμως από μεγαλύτερη ακόμα θεατρικότητα (χωρίς να είναι ηθοποιοί), ίσως και από πιο έντονη σατιρική διάθεση. Από αυτά προχωρεί σε μια σειρά ανώνυμων γυναικών σε συστρεφόμενες, εκζητημένες στάσεις, σχεδόν καρικατούρες, που τις ονομάζει «θεατρικά» ή «σκηνές από φανταστικό θέατρο». Τα «Ατυχήματα» εδώ όπως και οι παλιότερες «Μοτοσυκλέτες» κι οι «Δρόμοι» είναι ειδικά κι αυτά σα σκηνικά — περιμένουν ανθρώπινες φιγούρες για να ζωντανέψουν. Την ειλικρίνεια των προθέσεων του, που ελέγχεται στα έργα του, τη δείχνει και στη συνομιλία που τυπώνει ο κατάλογος. Αλλά η πιο αποκαλυπτική φράση βρίσκεται στην προμετωπίδα: «Στα πρόσωπα των φίλων ζωγραφίζω το πορτρέτο μου». Αυτή η ομολογημένη χρήση μάσκας άραγε να προδίνει μια υποκειμενική αδυναμία (ή αρ-

νηση;) διείσδυσης πέρα από την εξωτερική επιφάνεια ανθρώπων και πραγμάτων; Αυτή καθ' αυτή δεν είναι μειονέκτημα. Όμως όταν την προτάσσεις σαν μάσκα - προπέτασμα σε όλα σου τα έργα ισοδυναμεί προς προκαύση ενάντια σε κάθε έξωθεν κριτική, ιδίως όταν πάει να συμφωνήσει με την αυτοκριτική σου, της οποίας δεν ακολουθείς τα συμπεράσματα. Η αδυναμία αυτή ωθεί τον Μυταρά να ταυτίζει την «κριτική» (που είναι «μέση» λέξη) με την αρνητική, τη δυσμενή κριτική.

Αυτό δείχνουν κι οι περιέργες προσπάθειες του να προκαταλάβει, να εξαιρέσει (με τη νομική έννοια) οποιαδήποτε κριτική, με τις δυο συνεντεύξεις που έδωσε πριν ανοίξει η έκθεσή του. Θέλει να κρυφτεί πίσω από τη φανταχτερή μάσκα των έργων του. Όμως αν το θέατρο είναι ωραίο («καλή») τέχνη της απάτης (ιλλυζιών) —γι' αυτό και «υποκριτική» — η ζωγραφική είναι τέχνη της «οφθαλμαπάτης». Γίνεται επικίνδυνη όταν γίνεται τέχνη της «αυταπάτης». Ξεγελάει τελικά όχι μόνο εκείνον που την παράγει αλλά και τους τρίτους που τη θεώνουν. Ο Μυταράς με το αναμφισβήτητο ταλέντο του έχει γίνει δάσκαλος σε αυτού του είδους τις «απάτες», τις ντυμένες ή μισογδυμένες το μανδύα μιας πολύ αναπτυγμένης τέχνης που έχει το χάρισμα να ζητιέται και να αρέσει στην εποχή μας, ίσως γιατί εν μέρει την εκφράζει.

Ο Ν. Χουλιαράς (γ. 1940, Νέες Μορφές) ακόμα δεν έχει αποφασίσει αν είναι εικονογράφος ονειρικών αφηγήσεων, ή διηγηματογράφος εφιαλτικών εικόνων. Πάντως, και στις δυο περιπτώ-

σεις, πρωταγωνιστής είναι ο ίδιος. Στο έργο του, αναλλοίωτο από έκθεση σε έκθεση, παρεμβάλλεται μια σουρεαλίζουσα φιλολογία που ζητά από τον θεατή την ανάγνωση και των χειρογράφων του (ολότελα αναγνώσιμων άλλωστε και καθόλου κρυπτογραφικών) και της εικόνας του, δίχως να είναι σαφές ποια από τις δυο λειτουργίες είναι καίρια για κείνον, κύρια για μας.

Από τις 70 εκθέσεις που είδα ως σήμερα σχολίασα συνοπτικά και θετικά τις παραπάνω 20. Δίχως να μου είναι ιδιαίτερα ευχάριστο θα έπρεπε να είχα σχολιάσει αρνητικά τουλάχιστον άλλες δυο, γλυπτή και ζωγράφο, γιατί και η αρνητική κριτική βοηθάει κάποτε, κυρίως τους θεατές, αλλά δεν μου μένει χώρος. Ακόμα λιγότερος για να απαντήσω στα ερωτήματα που έθεσα ξεκινώντας. Ας αρκέσει το κείμενό μου αυτό ως αρχή απάντησης: ότι συσαστικά ζητάμε τη μικρή, αλλά έντονη συγκίνηση, να αντικρίζουμε ξαφνικά μια διάττουσα σπίθα γνησιότητας και αλήθειας στο σχέδιο μιας ξερολιθιάς στη Φολέγανδρο, σε μια μάζα χρώματος σωστά ριγμένη στο πανί, κοντολογής σε ένα έργο που το λέμε τέχνης. Το 1988 άραγε θα προσφέρει πόσες τέτοιες σπίθες;

22.XII.1987

Αλέξανδρος Ξύδης

1. Με αστερίσκο * σημειώνονται όσες εκθέσεις θα είναι ακόμα ανοιχτές και το πρώτο δεκαήμερο του Γενάρη 1988.

2. Γουναρόπουλος: Γ. Μουρέλος, εκδ. Γαλλ. Ινστιτούτου, 1957, Εργονόπουλος: Α. Ξύδης, «Τετράδιο Τρίτο» Δεκέμβρης 1945.

28
ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ

Ο Μανώλης
Μπαρμπουνάκης
και οι συνεργάτες του
σας περιμένουν στα 4 μεγάλα βιβλιοπωλεία

- 1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682
- 2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916
- 3 ΤΟ ΚΑΤΩΪ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853
- 4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ
COMPUTERS

ΤΩΡΑ
ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
(Αγγλικά - Γερμανικά - Ιταλικά - Γαλλικά)

Βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας και
τα παιδιά σας από 30 δρχ.
Εγκυκλοπαιδείες, παιδικές και μεγάλες
με τις καλύτερες τιμές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Τσαντισαροκί

ΜΠΟΥΤΙΚ "SOFIA"
Λεβέντη 6 - Κολωνάκι -
Τηλ. 7242594

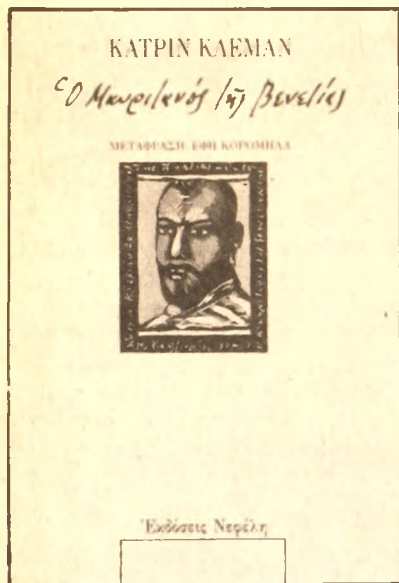
Κοσμήματα από ασήμι και
ημιπολύτιμες πέτρες.
FAUX - BIZOUX.

Παραδίδονται μαθήματα Σχεδίου και Ζωγραφικής από απόφοιτο της Σχολής Καλών Τεχνών (του εργαστηρίου των καθηγητών Μόραλη και Μαυροϊδη).
Τηλ: 6421428 (6-11 μ.μ.).

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΚΑΤΡΙΝ ΚΛΕΜΑΝ

Ο Μαυριτανός
της Βενετίας

Μετά την εξαιρετική ΧΙΟΥΡΡΕΜ οί εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ, παρουσιάζουν τό καινούργιο μυθιστόρημα της ΚΑΤΡΙΝ ΚΛΕΜΑΝ

Ένα βιβλίο
συγκλονιστικό

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9 - Αθήνα
Τηλ. 36.07.744 - 36.04.793

Biblio

ΜΕΛΕΤΕΣ

MARIO VITTI

Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας
Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1987

Ο νεοελληνιστής Mario Vitti είναι γνωστός στο ελληνικό κοινό. Η «Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας» θα μπορούσε να θεωρηθεί κλασική. Η έκδοση που κυκλοφόρησε είναι νέα και όπως σημειώνει ο συγγραφέας στον πρόλογό του «οι επάλληλες ανατυπώσεις που ακολούθησαν την πρώτη ελληνική έκδοση μαρτυρούν το ενδιαφέρον του κοινού για το έργο και μου επιβάλλουν να το καταστήσω όσο γίνεται αρτιότερο, δίχως εννοείται, να θίξω τίποτα από την αρχική του σύλληψη. Η έκδοση αυτή με άλλα λόγια δεν είναι αναθεωρημένη».

Το έργο χαρακτηρίζεται από την ιστορική αντίληψη των λογοτεχνικών φαινομένων, την πεποίθηση ότι η ελληνική πραγματικότητα δεν ακολουθεί το δυτικό πολιτισμό αλλά συμμετέχει ενεργά στη δημιουργία του καθώς και από τη δυναμική σύλληψη των αλλαγών που φέρει η κάθε εποχή. Η αντιμετώπιση των θεμάτων δεν είναι πανοραμική ή απλά πληροφορική, αλλά αξιολογική και κριτική, θεμελιωμένη στην πίστη για την ελευθερία της λογοτεχνικής δημιουργίας.

Ο συγγραφέας σ' αυτή την έκδοση όπως σημειώνει έχει εξετάσει όλο το χρησιμοποιημένο υλικό, διόρθωσε όσα λάθη είχαν αδικαιολόγητα ξεφύγει και άλλα που επισημάνθηκαν και χρησιμοποιήσε επίσης όσα πορίσματα πιο πρόσφατων ερευνών τροποποιούν παλαιότερες εκτιμήσεις και επιβάλλουν χρονολογικές ανακατατάξεις. Ακόμη η νέα έκδοση είναι ενημερωμένη σε ό,τι αφορά την πιο πρόσφατη λογοτεχνική παραγωγή.

ANNA ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ

Γλώσσα και Ιδεολογία
Κοινωνιολογική προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας
Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1987

Στο βιβλίο αυτό η Α.Φ. αναλύει την επίδραση που ασκεί η χρήση του λόγου πάνω στις κοινωνικές σχέσεις και την επίδραση που ασκούν οι γλωσσικές θεωρίες πάνω στις ιδέες.

Χωρίζεται σε τρεις ενότητες. Η πρώτη αφορά τη θεμελιακή λειτουργία του λόγου, την επικοινωνία. Η δεύτερη, τη σχολική γλώσσα και τη διδασκαλία της. Η τρίτη, την σχέση της γλώσσας με την κοινωνική εξουσία. Σε αυτή την ενότητα αναλύονται οι χειρισμοί εκείνοι που επιτρέπουν στη γλώσσα των εξουσιών να παγιδεύει και να εξαπατά. Ποιοί χειρισμοί υποχρεώνουν τον ακροατή να νομιμοποιεί το μήνυμα της εξουσίας όχι μόνον όταν το δέχεται και συμφωνεί, αλλά κυρίως ό-

ταν το αρνείται. Περιγράφεται η χρήση της γλώσσας που κάνουν οι εκπρόσωποι των εξουσιών παραβιάζοντας τα νοήματα και επιβάλλοντας σιωπή στους ακροατές. Οι τρόποι χειρισμού των λέξεων που επιτρέπουν στους εκπροσώπους των θεσμών να ασκούν εξουσία πρόσθετη και αόρατη, εξουσία με το λόγο.

Είναι μια μελέτη προσιτή στον κάθε αναγνώστη. Και ιδιαίτερα χρήσιμη αυτή την περίοδο που πολλά λέγονται για την παρακμή της ελληνικής γλώσσας και τόσες συζητήσεις γίνονται και πρωτοβουλίες πολλές υπάρχουν από διάφορες κατευθύνσεις για τη «διάσωσή» της.

ΑΠ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ανθρωπιστική παιδεία
Εκδ. Δ.Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1987

Τρίτη, συμπληρωμένη έκδοση που παρουσιάζει την προσφορά των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων στον άνθρωπο. Μέσα από τα έντεκα κεφάλαια του βιβλίου παρακολουθούμε τα πνευματικά επιτεύγματα του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και τις σημαντικές προσφορές του στην ανθρωπότητα: Θεσμοί και πολιτεύματα, πόλη και πολίτης, Δημοκρατία και Ελευθερία, Πολιτεία και Δικαιοσύνη, Παιδεία και Αρετή, Φιλοσοφία και Ρητορική, Φιλοκαλία και Καλοκαγαθία.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ Ν. ΤΡΙΚΟΙΔΗΣ
Εκπαίδευση - Κοινωνία και παραγωγικές δυνάμεις (Μια διαλεκτική σχέση)

Εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμας, Αθήνα 1987

Μια μαρξιστική ανάλυση της σχέσης εκπαίδευσης, κοινωνίας και παραγωγικών δυνάμεων, πρώτη εργασία ενός νέου επιστήμονα εγκατεστημένου στην Κάλυμνο.

Το βιβλίο αυτό σκοπό έχει να επιστημονήσει και να αναλύσει το εύρος και την ποιότητα των σχέσεων που αναπτύσσει η εκπαίδευση με εξωεκπαιδευτικές δυνάμεις και να αξιοποιήσει τα πορίσματα των επιστημονικών ερευνών, επιχειρώντας μια παραγωγική σύνθεση της τετμημένης επιστημονικής γνώσης πάνω στην ουσία, το σκοπό και τη λειτουργία της εκπαίδευσης, και το ξεπέραςμα των αντιθετικών αποτιμήσεων ή τη διαμάχη για τη δυναμική του θεσμού αυτού.

ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΑΡΧΟΝΤΙΔΗΣ

Μεταξύ Βενετών και Τούρκων
Εκδόσεις «ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ»
Θεσσαλονίκη 1987

Το βιβλίο του Α. Αρχοντίδη αποτελεί μια μελέτη των συνθηκών που ευνόησαν την επαναστατική δράση των Ελλήνων την περίοδο 1745-1770.

Ο συγγραφέας αναζητεί τους παράγοντες στη μακρόχρονη βενετική παρουσία στα Επτάνησα και στον απέναντι ηπειρωτικό χώρο. Οι πηγές από τις οποίες

αντλούνται οι πληροφορίες είναι τα ανέκδοτα έγγραφα των βενετικών αρχών της Πρέβεζας, της Βόνιτσας, της Λευκάδας και των τουρκικών αρχών Άρτας και Αιτωλοακαρνανίας.

Η μακρόχρονη βενετική παρουσία στα Επτάνησα και στον απέναντι ηπειρωτικό χώρο συνέβαλε αφάνταστα στη δημιουργία επαναστατικής συνείδησης στους υπόδουλους Έλληνες κατά την Τουρκοκρατία. Άλλωστε τα βενετοκρατούμενα Επτάνησα ήταν για πολλά χρόνια το σημείο επαφής των Ελλήνων με το δυτικό κόσμο.

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΛΑΧΟΥΡΗΣ

Η οικονομική ιστορία της Ρόδου 1925-1935

Έκδοση Εμπορικού - Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Ρόδου, Αθήνα 1987

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη που καλύπτει ένα κενό στην ιστορία της Ρόδου, ρίχνει φως σε μια περίοδο της πρόσφατης ιστορίας μας και στηρίζεται στα επίσημα αρχεία των υπουργείων των Εξωτερικών Ελλάδας και Ιταλίας. Είναι διαιρεμένη σε έξι γενικά κεφάλαια και περιέχει εκθέσεις των τότε Ελλήνων προξένων, οι οποίοι παρακολούθησαν εκτός των άλλων και τις παραγωγικές δραστηριότητες των Δωδεκανήσων καθώς και τις ενέργειες των Ιταλών αξιωματούχων.

Από το κείμενο αναδύεται η προσπάθεια της φασιστικής Ιταλίας να αφομοιώσει και οικονομικά την Δωδεκάνησο, αλλά ταυτόχρονα φαίνεται και η επίμονη άρνηση του Δωδεκανησιακού λαού να υποταχθεί στα καταχθόνια σχέδια του κατακτητή.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Διηγήματα

Φιλολογική επιμέλεια - εισαγωγή: Γιάννης Παπακώστας.

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1987

Η Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου (1867-1906) είναι ουσιαστικά η πρώτη Ελληνίδα που καλλιέργησε συστηματικά την πεζογραφία. Το έργο της αυτό παρέμεινε για πολύ καιρό άγνωστο και τώρα έρχεται στη δημοσιότητα ένα μεγάλο του μέρος.

Η Παπαδοπούλου έζησε σε έναν αστικό χώρο (Κωνσταντινούπολη) με ανεβασμένο οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο και με κυρίαρχο τότε το ελληνικό στοιχείο. Από κει άντλησε τις υποθέσεις της, σε αντίθεση με τους συγγραφείς του κυρίως ελλαδικού χώρου όπου ήταν αναγκασμένοι να στρέφονται προς την επαρχιακή ζωή. Τα πιο συνηθισμένα θεματικά μοτίβα του έργου της είναι: ορφάνεια και κοινωνική αδικία, προίκα και γάμος, οικιακά και χειραφέτηση. Με την επιμονή στα μοτίβα αυτά προσπαθούσε να εσχαρήσει βαθύτερα

στην πολιτική ζωή και να αναγνώσει κάποιες από τις συνθήκες της αστικής της οργάνωσης.

Το έργο της ξεχωρίζει για τον έντονο διάλογο και την ανταλλαγή των εικόνων. Χαρακτηριστικό στοιχείο του η ψυχογραφική τάση και η σατιρική διάθεση που κάποτε γίνεται σαρκασμός.

ΣΤΕΛΛΑ ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ

Η συγκάτοικος

Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1987

Μέσα από τις μνήμες μιας ηλικιωμένης λαϊκής γυναίκας και μιας σύγχρονης κοπέλας, κυκλοθυμικής, νευρωτικής με επίπλαστες ισορροπίες δίνεται το στίγμα της νεότερης Ελλάδας.

Είναι το τέταρτο μυθιστόρημα της Στέλλας Βογιατζόγλου που έχει γράψει και διηγήματα. Ζεστή, και απλή η γραφή της δίνει με ξεχωριστό τρόπο καταστάσεις και σχέσεις.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΕΡΕΤΖΗΣ

Τα ποδήλατα της Λεωφόρου Σοφίας

Εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα 1987

Σ' αυτό το πρώτο έργο του με μυθιστορηματική μορφή, ο αρχιτέκτονας Δ. Περετζής αναπτύσσει έναν σύγχρονο προβληματισμό, εξαιρετικά καυστικό και πρωτότυπο. Με φόντο μια πολεοδομική και πολιτική Ουτοπία, και μέσα από το χιούμορ και τις αστειότητες καταστάσεις ενός κόσμου φουτουριστικού αλλά ταυτόχρονα πολύ γνώριμου, που μας έρχεται από ένα «μακρινό μέλλον» της Ελλάδας, ο συγγραφέας επιχειρεί μια κοινωνική κριτική που αγγίζει τον αναγνώστη στα πιο ευαίσθητα σημεία. Τα όσα περιγράφει γίνονται στο μακρινό 2092 εκατό χρόνια μετά από την κατάργηση των οικονομικών φραγμών ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης, όπου η Ελλάδα, είναι η πλουσιότερη επαρχία της πανίσχυρης και φιλειρηνικής Δυτικής Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας.

ΤΖ. ΤΟΛΚΙΝ

Ο Άρχοντας των δαχτυλιδιών
Οι δυο πύργοι

Μετάφρ. Ευγενία Χατζηθανάση - Κόλλια

Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1987

Στο δεύτερο μέρος του συναρπαστικού βιβλίου «Ο Άρχοντας των δαχτυλιδιών» «Οι δυο πύργοι» συνεχίζεται η εξιστόρηση των περιπετειών της ομάδας των συντρόφων που έχουμε συναντήσει στη «Συντροφιά των δαχτυλιδιών». Ο Φρόντο, ο απρόθυμος κληρονόμος του ενός δαχτυλιδιού έχει αποφασίσει ότι είναι αποκλειστικά δικό του έργο να πάει το Δαχτυλίδι πίσω στη φωτιά που θα καταστρέψει τη δύναμή του να κάνει κακό. Με συντροφιά τον υπηρέτη του, παίρνει το δρόμο για τα φοβερά σύνορα της Μόρντορ, της Χώρας του Ελχθρού. Στο μεταξύ, οι υπόλοιποι μέλη της συντροφιάς του Δαχτυλιδιού βρίσκονται μπλεγμένοι στα στρατηγικά σχέδια του προδότη Σά-

ρουμαν και προχωρούν σε μάχες. Ασφαλώς στην τεράστια δύναμή του ο εχθρός συγκεντρώνει τις δυνάμεις του. Το βιβλίο τελειώνει με τον ερχομό της μεγάλης σκοτεινιάς, με την οποία αρχίζει ο τρομερός πόλεμος των Δαχτυλιδιών. Τη διεξαγωγή εκείνου του πολέμου και τι απέγιναν ο Φρόντο και οι σύντροφοί του μας τα λέει το τρίτο και τελευταίο μέρος με τίτλο «Η επιστροφή του βασιλιά».

Α.Ι.ΡΙΣ ΜΕΡΝΤΟΧ

Ένα κομμένο κεφάλι

Μετάφρ. Γ.Σαραφιανού

Εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα 1987

Η Iris Murdoch θεωρείται η μεγαλύτερη συγγραφέας της σύγχρονης αγγλικής λογοτεχνίας. Έχει πλούσιο έργο και μεταφράζεται πρώτη φορά στην ελληνική γλώσσα.

Σε αυτό το μυθιστόρημα ο ευγενικός Μάρτιν Λυντς - Γκίμπον υποθέτει τον εαυτό του κύριο μιας ευχάριστης κατάστασης: έχει μια ωραία σύζυγο που τον λατρεύει και τη λατρεύει και μια ερωμένη που αγαπά τρυφερά. Όταν η γυναίκα του Αντωνία τον αφήνει στα κρύα του λουτρού γιατί ερωτεύεται τον πιο στενό φίλο του, ο κλονισμός θα οδηγήσει τον Μάρτιν σε μια πλήρη αναθεώρηση της ερωτικής του θεώρησης. Το νέο του πάθος θα έχει την αδίστακτη και παρανοϊκή βεβαιότητα ενός εφιάλτη.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΝΤΑΙΟΣ

Ποδηλάτης με βατραχοπέδιλα

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1987

Μέσα από το γραπτό του Μανταίου παρελαύνουν τα κυριακάτικα πρωινά οι πρώτοι εφηβικοί έρωτες, το γήπεδο του Παναθηναϊκού και οι προσφυγικές πολυκατοικίες, τα σιδερένια τραπεζάκια, η Δεξαμενή, το Κοτοπούλη, τα Χαυτεία κ.λπ., εικόνες δηλαδή μιας άλλης Αθήνας, χωρίς τον πολεοδομικό σημερινό λαβύρινθο, το κυκλοφοριακό χάος και τις ρυπαίνουσες βιομηχανίες.

Ένα αφήγημα που ζωντανεύει το κοντινό παρελθόν, τις μνήμες μιας αλλιώτικης Αθήνας, προσιτής, γραμμένο με ευαισθησία και αγάπη για την πόλη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

Εγώ ο άγγελος που σκότωσα τον εραστή μου...

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1987

Αυτοβιογραφία του Χρ. Ρούσου, ο οποίος καταδικάστηκε για το φόνο του εραστή του (Άνοιξη του '76) σε ισόβια κάθειρξη και γράφτηκε από τον ίδιο στη φυλακή «μέσα στις ατέλειωτες ώρες της μοναξιάς μου», όπως ο ίδιος σημειώνει.

Η περίπτωση του Χρ. Ρούσου είναι λίγο πολύ γνωστή σε όλους, ύστερα από τις πέντε αιτήσεις χάριτος που υπέβαλε και απερρίφθησαν όλες. Η τελευταία απερρίφθη τον Ιανουάριο του 1987, ύστερα από πολύμηνη απεργία πείνας που έκανε στις φυλακές. Τώ-

ρα ο Ρούσος βρίσκεται κρατούμενος στον Κορυδαλλό και διανύει το δωδέκατο χρόνο φυλάκισης.

ΑΝΑΤΟΛΙ ΡΙΜΠΑΚΟΦ

Τα παιδιά από το Αρμπάτ

Μετάφρ. Π. Ανταίος

Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1987

Σπάνια ένα βιβλίο το περίμεναν τόσο πολύ. Μετά από δυο αναγγελίες δημοσίευσής του πριν από 20 και πριν από 10 χρόνια, που ματαιώθηκε ύστερα από επέμβαση των τότε ηγεσιών του ΚΚΣΕ, το μυθιστόρημα αυτό είναι η μοναδική περίπτωση στη σοβιετική λογοτεχνία έργου που το περίμεναν όλοι με τόσο ζωηρό ενδιαφέρον.

Ο συγγραφέας, ένα από τα παιδιά του Αρμπάτ, στηριγμένος σε προσωπικές, δραματικές μνήμες και εμπειρίες, δίνει μια συγκλονιστική περιγραφή των χρόνων 1933-1934 που σφραγίστηκαν με τη δολοφονία του Κύροφ, που ήταν η απαρχή του κύματος των σταλινικών διωγμών της δεκαετίας του '30. Σε αυτό το συναρπαστικό μυθιστόρημα του Ριμπακόφ υπάρχει η πρώτη απόπειρα στη σοβιετική και παγκόσμια λογοτεχνία, να δοθεί ένας βαθύς, ιστορικά έγκυρος, κοινωνικοπολιτικός και ψυχολογικός χαρακτηρισμός, της προσωπικότητας του Στάλιν και της εξουσίας που θεμελιώσε.

Είναι για τους περισσότερους κριτικούς το ωριμότερο έργο ενός από τους σημαντικότερους Σοβιετικούς συγγραφείς.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΕΡΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΒΑΛΑΝΣΙΕΝ

Η ιστορία του αυτοκράτορα Ερρίκου της Κωνσταντινούπολης (συνέχεια του χρονικού του Βιλαρδουίνου)

Εκδ. Χατζηνικολή, 1987

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΕΡΕΤΖΗΣ

Τα ποδήλατα της Λεωφόρου Σοφίας

Εκδ. Χατζηνικολή, 1987

ΔΩΡΑ ΑΛΜΠΕΡΤΟΥ

Ψυχοσάββατο

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1987

ΛΙΤΣΑ ΛΕΜΠΕΣΗ

Τα επουσιώδη

Εκδ. Οδυσσέας 1987

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α. ΖΑΟΥΣΗΣ

Οι δυο όχθες

1939-1945

Μια προσπάθεια για εθνική συμφιλίωση

Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1987

ΒΑΣ. Ι. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τέχνη: μια δυνατότητα

Μελέτη για την τέχνη σήμερα

Εκδ. Αχαϊκές Εκδόσεις, Πάτρα 1987

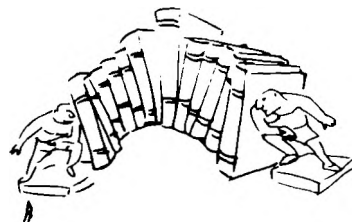
ΝΙΚΟΣ ΒΟΛΟΒΙΝΗΣ

Ήθελε να ζήσω

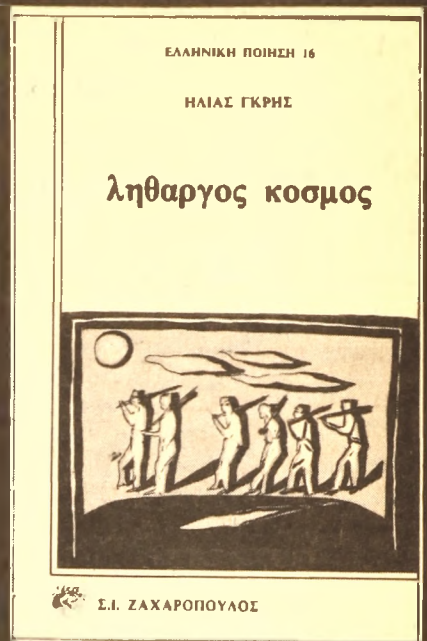
Τούρκοι 1922-1975

Βάρβαροι όλων των εποχών

Εκδ. Π. Χιωτέλλη, Αθήνα 1988

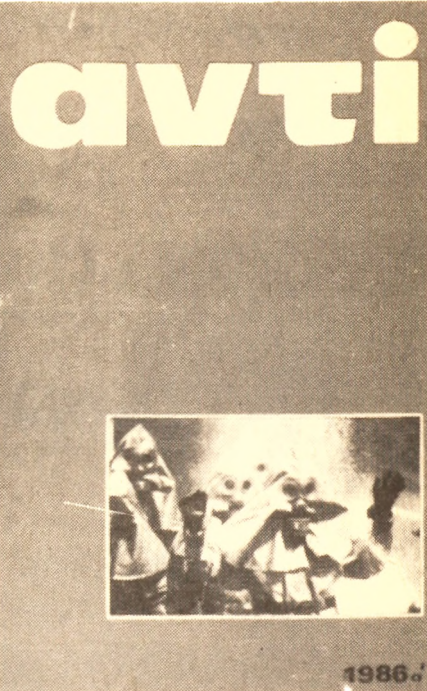
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ σε όλα τα βιβλιοπωλεία

ΤΟ ΝΕΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΓΚΡΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
Σ. Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.
Αθήνα, Σταδίου 5, Τηλ. 32.31.525-32.25.011
Πραξιτέλους 141, Πειραιάς Τηλ. 41.16.530

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ο 24ος τόμος
(Α' εξάμηνο 1986,
τεύχη 308-320)

ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ ΓΡΑΦΤΕΙ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ
ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ ΜΑΣ ΘΑ ΠΑΙΡΝΕΙ
ΔΩΡΟ ΕΝΑ ΑΝΤΙ ΛΑΒΕ 15 ΜΕΡΕΣ

Για την πρωτοχρονιά,
προσφέρετε ένα δώρο που θα
κρατήσει ένα χρόνο: Μια
ετήσια συνδρομή στο ΑΝΤΙ.
Τηλεφωνήστε μας (72.32.713 ή
72.32.819) με εντολή να
στείλουμε στους φίλους σας
το ΑΝΤΙ για ένα χρόνο.

**Από τις εκδόσεις
της Εθνικής Τραπέζης
της Ελλάδος
και του Μορφωτικού της
Ιδρύματος**

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

● Σχετικά με άρθρο του καθηγητή Κ. Τσουκαλά πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Α) Ο καθηγητής της Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Κ. Τσουκαλάς σε άρθρο του, στο έγκριτο περιοδικό «ΑΝΤΙ», τεύχος 360 της 20-11-87, με τίτλο «Κοινωνιολογία του Αθλητισμού και εκλογές επί κοντώ» αναφέρεται στην εκλογή Καθηγητή για το γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας: Εισαγωγή, Θεωρία και Κοινωνιολογία του Αθλητισμού, του ΤΕΦΑΑ του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο κύριος Τσουκαλάς εκμεταλλευόμενος τις μεταφορές του «επί κοντώ» και του γνωστού αλτή κ. «Μπούμπκα» προσπαθεί να καταστήσει γνωστή στον ακαδημαϊκό κόσμο και στο ευρύτερο κοινό μια «μικρή ιλαροτραγωδία» την οποία συνιστά κατά τη γνώμη του η «μεθόδευση» της εκλογής Καθηγητή της Κοινωνιολογίας στο ΤΕΦΑΑ.

Το άρθρο του κ. Τσουκαλά κατακλείνεται βέβαια με το ερώτημα «πού είναι το κοντάρι», αλλά είναι πασιφανές για ένα Τμήμα Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού ότι ξέρει και «πού είναι» και «ποιο είναι» «το κοντάρι» και είναι ευτύχημα για το Τμήμα μας ότι σχετίζει τη «μεθόδευσή μας»

μόνο με ένα άθλημα, το «επί κοντώ», ενώ θα μπορούσε να μιλήσει και για άλλου είδους άλματα και κυρίως λόγω του Κλάδου Χορών τον οποίο έχουμε και για ορχουμένη λογική και χορευτική σχέση με τα ακαδημαϊκά ήθη... Αυτό όμως δεν το έκανε και αυτό δεν είναι ίσως προς τιμή μας...

Β) Ο αγαπητός και αξιότιμος κύριος Καθηγητής κατά την έκθεση των καθ' ημάς συμβάντων κατά την εκλογή αυτή υποπίπτει βέβαια σε ορισμένα μικρολαθάρια τα οποία εμείς με την εκτίμηση την οποία του έχουμε αρνούμαστε να τα θεωρήσουμε «μεθοδευμένα» για να επιτευχθεί μια συγκεκριμένη οπτική και τα θεωρούμε απλά «lapsus calami», τα οποία όμως οφείλουμε να διορθώσουμε.

Τα λαθάρια αυτά είναι τα εξής:

1) Το μέλος του αρχικού «κατά νόμον» πενταμελούς Εκλεκτορικού Σώματος, ο Αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Σ. Νεγρεπόντης δεν είναι «καθηγητής μαθηματικών» (sic), τέτοιος τίτλος δεν υφίσταται.

2) Το μέλος του ίδιου σώματος ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης δεν είναι «καθηγητής Θεολογίας» (sic), τέτοιος τίτλος δεν υφίσταται.

3) Το ίδιο δεν υφίσταται για τον Πρύτανη του Πανεπιστημίου Θράκης ο τίτλος «καθηγητής Νομικής», κλπ.

4) Η Τριμελής Εισηγητική Επιτροπή (κ.κ. Νεγρεπόντης, Μεταξάς, Τσουκαλάς) ΟΥΔΕΠΟΤΕ συνέταξε και «κατέθεσε έκθεση»! Αυτή η Τριμελής Εισηγητική Επιτροπή συνέταξε και κατέθεσε ΕΚΦΡΑΣΗ ΓΝΩΜΗΣ! Η «γνώμη» αυτή την οποία ο κ. Τσουκαλάς θεωρεί «μάλλον απορριπτική» και «κατ' αρχήν αρνητική» για τον ήδη εκλεγέντα πλέον, υποψήφιο τότε, κ. Ι. Σταμίρη κατέστη λόγω της μακροχρόνιας διαδικασίας και των δυο αναβολών της εκλογής ανενεργός. Αυτό όμως δεν μας εμπόδισε και μάλιστα παρά τον απορριπτικό της χαρακτήρα να τη θέσουμε ως μόνη βάση της συζήτησης και της εκλογής. Ακριβώς αυτή. Πού βλέπει ο κ. Τσουκαλάς αυτή τη «μεθοδευση»; Με βάση αυτή την «απορριπτική γνώμη», όπως λέει ο κ. Τσουκαλάς για το οποίο κατά την εκλογή δεν συμφώνησε ο συνυπογράφας κ. Σ. Νεγρεπόντης έγιναν οι τοποθετήσεις του Εκλεκτορικού Σώματος και η ψηφοφορία. «Πού είναι το κοντάρι;».

5) Ο λόγος του κ. Τσουκαλά για «εντελώς ξένους προς το αντικείμενο Καθηγητές της Μαθηματικής (sic) και Θεολογίας (sic)» αναγκάζει εμάς πλέον να υποπτευθούμε εδώ κάποιο «κοντάρι» που χρησιμοποιεί ο ίδιος ο κ. Τσουκαλάς τουλάχιστον για το λόγο ότι και οι δυο αυτοί καθηγητές ήταν από την αρχή μέλη του Εκλεκτορικού Σώματος μαζί με τον κ. Τσουκαλά και μάλιστα ο Αντιπρύτανης κ. Σ. Νεγρεπόντης (τελικά των «μαθηματικών» ή της «Μαθηματικής»;) είχε συνυπογράψει με τον κ. Τσουκαλά από την αρχή την έκφραση γνώμης.

6) Ο κ. Θ. Κάκουλος, δεύτερο αναπληρωματικό μέλος του τελικού Εκλεκτορικού Σώματος είναι διαπρεπής καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, του Μαθηματικού Τμήματος και όχι «καθηγητής Θεολογίας»! όπως γράφει ο κ. Τσουκαλάς.

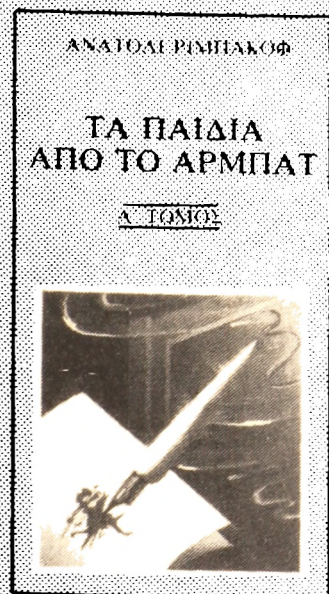
7) Κατά το «Νόμο Πλαίσιο» ούτε προβλέπονται ούτε υφίστανται πουθενά «μέλη του Εκλογικού Σώματος»! (sic) ή «Εκλογικό Σώμα» όπως γράφει ο Κ. Τσουκαλάς.

8) Το πρώτο πενταμελές Εκλεκτορικό Σώμα για την εκλογή καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας ανασυγκροτήθηκε από τη Γ. Συνέλευση του ΤΕΦΑΑ νόμιμα όχι λόγω της εν τω μεταξύ «υπαρξης δυο εσωτερικών (sic) Καθηγητών»! Ο όρος «εσωτερικός καθηγητής» είναι τουλάχιστον ανύπαρκτος, το ίδιο ισχύει για τον όρο του κ. Τσουκαλά «αρχικοί κριτές», ούτε αυτός υπάρχει. Όταν δεν έχουμε νόμιμη ανασυγκρότηση ενός Εκλεκτορικού Σώματος ποτέ δεν μπορεί να γίνει λόγος για «υποβάθμιση» ή για «διορισμό» για τα οποία μιλάει ο κ. Τσουκαλάς.

Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΞΧΩΡΙΖΟΥΝ

ΑΝΑΤΟΛΙ ΡΙΜΠΑΚΟΦ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΜΠΑΤ

«... Η δομή του έργου έχει τις ρίζες της στις παραδόσεις ρωσικής γραφής του δέκατου ένατου αιώνα....
Αλλά το πιο σπουδαίο είναι ότι περιέχει δυο μαθήματα — ένα μάθημα Ιστορίας και ένα μάθημα ηθικής...».

Εβγκένι ΕΦΤΟΥΣΕΝΚΟ.

«... Θεωρώ ότι στη λογοτεχνία μας δεν υπήρξε πιο εντυπωσιακό καλλιτεχνικό μνημείο εκείνων των δύσκολων και τραγικών χρόνων...»

Μπουλάτ ΑΚΟΥΤΖΑΒΑ

Μόλις
Κυκλοφόρησε

εκδόσεις «γνώση»

Ζωοδόχου Πηγής 29, 106 81 Αθήνα, τηλ.: 3620941 - 3621194 Γρηγ. Αυξεντίου 26, 157 71 Ζωγράφου, τηλ.: 7794879 - 7786441

Δυο θαυμάσιοι εκλαϊκευτές της επιστήμης μεταφράζονται

για πρώτη φορά στην Ελλάδα

Peter Atkins
Πανεπιστήμιο Oxford
η δημιουργία

● «ένα αστραφτερό, συγκλονιστικό κείμενο για ένα θέμα μεγίστης σημασίας...».

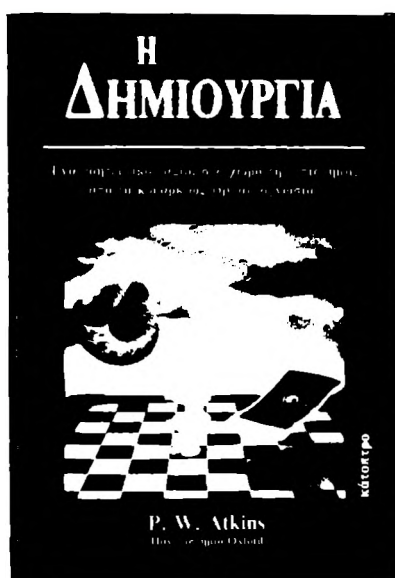
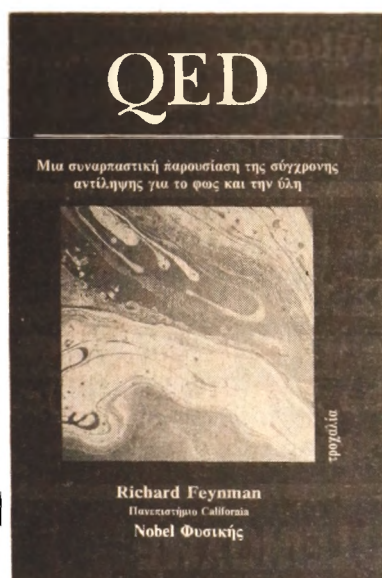
THE TIMES literary supplement

«...Υποστηρίζω την άποψη ότι δεν υπάρχει τίποτε που να μην μπορεί να κατανοηθεί· ακόμη και ζητήματα που πολλοί πιστεύουν ότι δεν επιδέχονται ερμηνεία, όπως η δημιουργία του Σύμπαντος ή η εμφάνιση μιας έκφρασης του όπας είναι η συνείδηση ή η ελεύθερη βούληση.

Όλα αυτά ερμηνεύονται χωρίς την ανάγκη να επικαλεστούμε την ιδέα ενός Υπέρτατου Όντος. Παραδέχομαι πως τα επιχειρήματά μου πιθανόν να ενοχλήσουν ανθρώπους που κατά κάποιο τρόπο θρησκευονται. Ελπίζω όμως πως θα αποδεχθούν τουλάχιστον ότι η επιστήμη φαίνεται να βρίσκεται στο κατώφλι της ερμηνείας των πάντων...».

Ένα μανιφέστο της σύγχρονης επιστήμης από τον καθηγητή Φυσικοχημείας P. Atkins.

σελ. 216, Εκδόσεις Κάτοπτρο, 950 δρχ.

R.P. Feynman

Πανεπιστήμιο California

Nobel φυσικής

QED - Κβαντική Ηλεκτροδυναμική

«Όσοι ασχολούνται με τη Φυσική και όσοι απλά ενδιαφέρονται για μια ευρύτερη ενημέρωση στα προβλήματά της, πρέπει να διαβάσουν το βιβλίο αυτό...»

Scientific American

Ο R.F., ένας νομπελίστας φυσικός, παρουσιάζει στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό με τη χαρακτηριστική του σαφήνεια, ακρίβεια και πληρότητα την Κβαντική Ηλεκτροδυναμική. Χωρίς να απαιτεί ειδικές γνώσεις από τον αναγνώστη καταφέρνει να εξηγήσει πως πίσω από οτιδήποτε σχεδόν παρατηρούμε στη φύση βρίσκεται μια παράλογη για την κοινή αντίληψη αλληλεπίδραση του φωτός και των ηλεκτρονίων.

σελ. 216, Εκδόσεις Τροχαλία 950 δρχ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΡΟΧΑΛΙΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64) 106 80 Αθήνα — Τηλ.: 36 46 426

Ο όρος «διορισμός» είναι ανυπαρκτός. Αυτά...

Γ) Τώρα στο «κοντάρι» του κ. Τσουκαλά.

ι) Η εκλογή Καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας του ΤΕΦΑΑ εμφάνισε τις παρακάτω φάσεις:

1) Φάση προκήρυξης —συγκρότησης Εκλεκτορικού Σώματος— διατύπωσης Έκφρασης Γνώμης.

2) Φάση εκλογών —αναβολών— καθυστερήσεων.

3) Τελική φάση ανασυγκρότησης Εκλεκτορικού Σώματος - Εκλογές. Αυτή την τελική φάση τη χειρίζεται κατά κύριο λόγο ο υπογράφων ως Πρόεδρος του ΤΕΦΑΑ. Τις φάσεις 1-2 τις χειρίστηκε κατά κύριο λόγο ο κ. Β. Κλεισούρας τότε Αναπληρωτής Καθηγητής της Εργοφυσιολογίας και Πρόεδρος του ΤΕΦΑΑ (μέχρι τέλος Αυγούστου 1987).

ii) Η προκήρυξη της θέσης Καθηγητή για το γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας: Εισαγωγή, θεωρία, Κοινωνιολογία του Αθλητισμού στο ΤΕΦΑΑ έγινε με απόφαση της Γ. Συνέλευσης την 13-12-85. Εντός του προβλεπόμενου από τον όρο χρονικού διαστήματος υπέβαλαν υποψηφιότητα οι κ.κ. Ι. Γιαννάκης, Ι. Σταμίρης και Θ. Αυγερινός (που τελικά απέσυρε την υποψηφιότητα). Τελικά έμειναν οι κ.κ. Γιαννάκης, Σταμίρης. Για την εκλογή αυτή νεότερη Γ. Συνέλευση του Τμήματος πήρε απόφαση το μεν πενταμελές Εκλεκτορικό Σώμα να αποτελεσθεί από τους καθηγητές κ.κ.

Σ. Νεγρεπόντη, Αντιπρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών (Τμήμα Μαθηματικό)

Ι. Μεταξά, Καθηγητή Πανεπιστημίου Αθηνών (Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης)

Κ. Τσουκαλά, Καθηγητή Πανεπιστημίου Αθηνών (Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης)

Κ. Μαυριά, Καθηγητή Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (Τμήμα Νομικής)

Ν. Ματσούκα, Καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Τμήμα Θεολογίας).

Για την ίδια εκλογή ορίστηκε Τριμελής Εισηγητική Επιτροπή αποτελούμενη από τους κ.κ. Ι. Μεταξά, Σ. Νεγρεπόντη, Κ. Τσουκαλά.

Στην ίδια Γ. Συνέλευση είχαν αποφασισθεί οι προκηρύξεις για θέσεις Καθηγητή στα γνωστικά αντικείμενα Αθλητιατρικής και Φιλοσοφίας και η ίδια Γ. Συνέλευση του Τμήματος αποφάσισε το σχηματισμό των προβλεπόμενων Εκλεκτορικών Σωμάτων και Εισηγητικών Επιτροπών.

Τον Μάρτιο του 1987 κηρύχθηκε άγωνα η θέση στο γνωστικό αντικείμενο της Αθλητιατρικής.

Τελικά και παρ' ότι ο νόμος προβλέπει κατάθεση Εισηγητικής Έκθεσης εντός 45 ημερών μετά τη συγκρότηση Εισηγητικής Επιτροπής, αυτό ουδέποτε έγινε (και ο κ. Τσουκαλάς ουδέποτε κατέθεσε τέτοια έκθεση σύμφωνα με

το νόμο και ουδέποτε έδειξε ευαισθησία για την πρωτοφανή και αδικαιολόγητη καθυστέρηση αυτής της εκλογής). Τελική ημερομηνία εκλογών έγινε δεκτό να ορισθεί η 30-4-87 παρά την έντονη γραπτή παρέμβαση του Πρύτανη από τον Ιανουάριο του 1987 προς όλα τα μέλη του Εκλεκτορικού Σώματος για την εντός δυο βδομάδων κατάθεση Εισηγητικής Έκθεσης. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε με την εκλογή Καθηγητή μόνο για το γνωστικό αντικείμενο της Φιλοσοφίας. Η εκλογή για το γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας αναβλήθηκε. Λόγος της αναβολής; Η μη έγκαιρη ειδοποίηση εκ μέρους του τότε Προέδρου του υποψηφίου κ. Γιαννάκη, ο οποίος εργάζεται στις Η.Π.Α. Τον λόγο πρόβαλε ο ίδιος ο τότε Πρόεδρος που ήταν αυτός υποχρεωμένος να τον ειδοποιήσει και τον πρόβαλε αφού είχε προχωρήσει η συζήτηση για την εκλογή. Δηλαδή η εκλογή δεν αναβλήθηκε, διακόπηκε. Η διακοπή έγινε για να ειδοποιηθεί εκ νέου έγκαιρα ο υποψήφιος κ. Γιαννάκης χωρίς να οριστεί την ίδια στιγμή νέα τελεσίδικη ημερομηνία εκλογής.

Τελικά και αφού το Εκλεκτορικό Σώμα για την Κοινωνιολογία δεν όριζε νέα ημερομηνία εκλογής αναγκάστηκε η Σύγκλητος με ομόφωνη απόφαση την 11-6-87 να καταργήσει ουσιαστικά τον Πρόεδρο και να αναθέσει στον Αντιπρύτανη κ. Σ. Νεγρεπόντη την άμεση σύγκληση του Εκλεκτορικού Σώματος για την αδικαιολόγητα καθυστερούσα εκλογή «Κοινωνιολογίας». Ύστερα από αυτό ορίστηκε νέα ημερομηνία εκλογής υπό την ευθύνη του Αντιπρύτανη κ. Σ. Νεγρεπόντη, τέλος Ιουνίου του '87.

Να όμως που αυτή τη φορά «είναι άρρωστος» ο κ. Τσουκαλάς. Άρρωστου όντος του κ. Τσουκαλά δεν δέχονται να συμμετάσχουν στην εκλογή για αυτό το λόγο δυο ακόμα μέλη του Εκλεκτορικού Σώματος οι κ.κ. Μεταξάς και Μαυριάς.

Η εκλογή αναβάλλεται και πάλι για ακαθόριστη ημερομηνία.

Ακριβώς αυτός ήταν ο λόγος που αναγκάστηκε η Γ. Συνέλευση του Τμήματος να ορίσει για το τελικό Εκλεκτορικό Σώμα, όταν έκανε νόμιμα την ανασυγκρότηση, και δυο αναπληρωματικά μέλη, όπως προβλέπει ο νόμος.

Τώρα το ότι ο κ. Τσουκαλάς εδώ νομίζει ότι η Γ. Συνέλευση «πρωτοτυπεί» και σκανδαλίζεται για τα δυο αναπληρωματικά μέλη αυτό για να γίνει κατανοητό, πραγματικά απαιτείται ένα «κοντάρι». Όμως η Γ. Συνέλευση του ΤΕΦΑΑ, γνώριζε τα εν τω μεταξύ συμβάντα με την «ασθένεια» και τις αναβολές. Βέβαια εννοούμε η Γ. Συνέλευση επί προεδρίας πλέον δικής μου και όχι κάποιας προηγούμενης.

Τι σημαίνει αυτό; Αυτό το υπονοούμε με τις δυο παραπάνω λέξεις «τελικά». Αυτό το «τελικά»

σημαίνει ότι αν δεν είχαν αλλάξει τα πράγματα στο ΤΕΦΑΑ είναι βέβαιο ότι θα μιλάγαμε ακόμα για αναβολές.

Γιατί; Διότι για να γίνουν οι εν λόγω εκλογές γενικά χρειάστηκε να γίνει αγώνας, χρειάστηκε να πάρει απόφαση η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Αθηνών και χρειάστηκε να αναλάβει μετά από αυτή την απόφαση ο ίδιος ο Αντιπρύτανης ο κ. Νεγρεπόντης να γίνουν οι εκλογές υποκαθιστώντας τον τότε Πρόεδρο και με εντολή να πάρει κάποτε τέλος αυτή η απαράδεκτη κατάσταση. ιι) Τέλος Ιουλίου 1987 εκλέχτηκε ο υπογράφων νέος Πρόεδρος του ΤΕΦΑΑ. Ανέλαβα καθήκοντα 1-9-1987.

Κατά την πρώτη Γ. Συνέλευση του Τμήματος δήλωσα και δεσμεύτηκα ενώπιον του Τμήματος ότι τώρα πλέον θα ισχύσουν: Αξιοκρατία, διαφάνεια, δημοκρατία, χρηστή διοίκηση, συλλογική εργασία και άμεσοι χειρισμοί όλων των πολλών προβλημάτων του Τμήματος και κάθε εκκρεμότητας, διότι από την προηγούμενη περίοδο έχουμε κι άλλες.

Πρώτες εκκρεμότητες ήταν οι εκλογές για θέσεις ΔΕΠ του Τμήματος. Μια από αυτές ήταν και η θέση της Κοινωνιολογίας. Ζήτησα τους σχετικούς φακέλους και διαπίστωσα εκτός των άλλων «παράξενων πραγμάτων» και πρωτοκολλημένη πρώιμη παραίτηση του κ. Τσουκαλά από το Εκλεκτορικό Σώμα για την εκλογή Καθηγητή «Κοινωνιολογίας» του Τμήματος, η οποία είχε λίγο αργότερα ανακληθεί. Μετά από συνεννόηση με τις Πρυτανικές Αρχές αποφασίστηκε να ξεκαθαρίσουμε και να τελειώσουμε με την Κοινωνιολογία, την Αθλητιατρική και άλλες θέσεις.

Τώρα όμως υπήρχαν δυο Καθηγητές στο Τμήμα οι οποίοι έπρεπε να περάσουν στο Εκλεκτορικό Σώμα για την εκλογή Καθηγητή της Κοινωνιολογίας και ένας φορμαλιστικά βάσει του νόμου στην Εισηγητική Επιτροπή.

Οφείλαμε λοιπόν να ενεργοποιήσουμε τη διαδικασία για την εκλογή. Αυτό βέβαια μετά την ιστορία της διαδικασίας αυτής απαιτούσε σύνθετους και λεπτούς διοικητικούς χειρισμούς οι οποίοι να αποκαταστήσουν τη νόμιμη τάξη χωρίς να θίξουν υφιστάμενες ακαδημαϊκές δεοντολογίες.

Έπρεπε λοιπόν να ανασυγκροτήσουμε το Εκλεκτορικό Σώμα και την ανενεργό Εισηγητική Επιτροπή. Κατά βάση αν μας ρωτούσε κανείς δεν θα θέλαμε να αντικαταστήσουμε κανένα μέλος του Εκλεκτορικού Σώματος, διαπρελείς Καθηγητές όλοι και τιμή για να νέο Τμήμα όπως το ΤΕΦΑΑ, είμασταν όμως υποχρεωμένοι, για να προχωρήσουμε σε εκλογή. Ποιον να αντικαταστήσουμε; τον κ. Σ. Νεγρεπόντη Αντιπρύτανη του Πανεπιστημίου στον οποίο έχει δώσει την εντολή η Σύγκλητος να φέρει σε πέρας αυτή την εκλογή; Αδύνατο. Γιατί ο κ.

Τσουκαλάς επιμένει ότι έπρεπε ειδικά αυτό το μέλος να αντικατασταθεί μας είναι όντως ακατάληπτο.

Να αντικαταστήσουμε τον κ. Μαυριά, εν τω μεταξύ Πρύτανη του Πανεπιστημίου Θράκης; Μα ήταν τιμή μας να έχουμε έναν Πρύτανη σε αυτό το Εκλεκτορικό Σώμα. Να αντικαταστήσουμε τον κ. Ματσούκα ο οποίος από καταβολής ΤΕΦΑΑ δεν έχει λείψει σχεδόν από καμιά εκλογή και μας έχει παρακαλέσει να παραμείνει;

Τελικά καταλήξαμε να αντικατασταθούν οι κ.κ. Μεταξάς, Τσουκαλάς από τους δυο νέους Καθηγητές του Τμήματος. Γιατί; Πρώτον διότι εγώ ως Καθηγητής της Πολιτικής Φιλοσοφίας, μιας κοινωνικής Επιστήμης, αντικειμενικά και φανερά μπορώ να αντικαταστήσω τον καθηγητή της Πολιτικής Επιστήμης κ. Ι. Μεταξά και στο Εκλεκτορικό Σώμα και τυπικά στην Εισηγητική Επιτροπή και δεύτερον διότι έχοντας αποφασίσει να διατηρήσουμε την πρώτη ...«αρνητική» έκφραση γνώμης ξέραμε ότι θα τους έχουμε παρόντες κατά τη σύγκληση των Σωμάτων για την εκλογή Καθηγητή και θα ακουστεί και θα ληφθεί σοβαρά υπόψη η θέση τους.

Μετά από παρέμβαση των Πρυτανικών Αρχών όμως για λόγους όχι νομιμότητας αλλά δεοντολογίας επαναφέραμε το θέμα στη Γ. Συνέλευση όπου τελικά αντικαταστάθηκαν οι κ.κ. Ι. Μεταξάς και Μαυριάς.

Είχαμε ήδη αποφασίσει την παρουσία δυο αναπληρωματικών μελών, της κ. Εμμανουήλ Καθηγήτριας της Κοινωνιολογίας στην Α.Β.Σ.Π. και του κ. Κάκουλου Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, της Στατιστικής, η οποία άμεσα σχετίζεται με την μοντέρνα Κοινωνιολογία, ιδιαίτερα τον Αθλητισμό.

iv) Έτσι ανασυγκροτήθηκε τελικά το Εκλεκτορικό Σώμα για την εκλογή με τους κ.κ. Καθηγητές Σ. Νεγρεπόντη, Ν. Ματσούκα, Κ. Τσουκαλά, Β. Κλεισούρα, Γ. Φαράντο και αναπληρωματικά μέλη τους κ.κ. Εμμανουήλ και Κάκουλο.

Η Εισηγητική Επιτροπή ανασυγκροτήθηκε με τους κ.κ. Σ. Νεγρεπόντη, Κ. Τσουκαλά, Γ. Φαράντο, καθαρά φορμαλιστική, διότι παρέμεινε η παλιά με την πρώτη έκφραση γνώμης.

Η ειδοποίηση των μελών του Εκλεκτορικού Σώματος της Γ. Συνέλευσης, των Αναπληρωματικών και των Υποψηφίων έγινε κανονικά και όσον αφορά την ανασυγκρότηση και όσον αφορά την ημερομηνία εκλογής.

Η διαδικασία εκλογής, όσον αφορά όλα τα σημεία της τηρήθηκε με μαθηματική ακρίβεια.

v) Την 6-11-87 συγκλήθηκε νόμιμα και κανονικά το προβλεπόμενο από το νόμο για την εκλογή Καθηγητή Σώμα.

Σύμφωνα με το νόμο καλούν-

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

Ξενόγλωσσα βιβλία τέχνης σε προσιτές τιμές

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΩΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ
ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΠΑΙΔΙΚΑ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ
ΘΕΑΤΡΟ
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ
ΤΕΧΝΕΣ
ΥΚΡΑΒΟΥΡΕΣ
ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
ΑΦΙΣΣΕΣ

Πλάκα • Βύρωνος 9 — τηλ. 32.22.394

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Χρήστος Ρούσσος
ΕΓΩ Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΟΥ ΣΚΟΤΩΣΑ ΤΟΝ ΕΡΑΣΤΗ ΜΟΥ

Δώρα Αλμπέρτου
Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Πέτρος Μανταίος
ΠΟΔΗΛΑΤΗΣ ΜΕ ΒΑΤΡΑΧΟΠΕΔΙΛΑ

Αγγελική Βόρνινγκ
ΜΕ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Κώστας Αρκουδέας
Η ΠΟΛΗ ΜΕ ΤΑ ΧΙΛΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Παν-Παν
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ

Γιάννης Ρεμούνδος
ΟΙ ΠΑΛΙΟΙ ΜΟΥ ΦΙΛΟΙ

Ε.Μ. Φόρστερ
ΔΩΜΑΤΙΟ ΜΕ ΘΕΑ

Πάβελ Κόχουτ
ΕΝΑΣ ΘΗΛΥΚΟΣ ΔΗΜΙΟΣ

Τρούμαν Καπότε
ΠΡΟΓΕΥΜΑ ΣΤΟΥ ΤΙΦΑΝΥ

Τέοντορ Στορμ
Ο ΚΑΒΑΛΑΡΗΣ ΜΕ ΤΟ ΑΣΠΡΟ ΑΛΟΓΟ

Βιρτζίνια Γουλφ
ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ ΤΟΥ ΤΖΑΚΟΜΠ

Ντόρις Λέσινγκ
ΠΡΟΜΗΝΥΜΑ ΚΑΤΑΓΙΔΑΣ

Άρτουρ Σνίτσλερ
Ο ΝΟΣΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΖΑΝΟΒΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Γιάννης Ρουμπάτης
ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΟΣ

Ορέστης Χατζηβασιλείου
ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Λεωνίδας Κύρκος
ΠΟΙΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ;

Γεράσιμος Αρσένης
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΗ

Πέτερ Γκλोटς
ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Νίκος Καρράς
ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΔΟΚΙΜΙΑ

Άννα Φραγκουδάκη
ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Αννεμαρί Ζανέτ Νόιμπεκερ
Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Μάριο Βίττι
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Πέρυ Άντερσον
ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ 1987

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ται και τα αναπληρωματικά μέλη τα οποία και βρίσκονται κοντά στους χώρους εκλογής. Τα μέλη αυτά από μακρού γνώριζαν την ιδιότητά τους και πολύ σωστά είχαν προετοιμαστεί για πιθανή συμμετοχή τους στη στενότερη εκλογική διαδικασία. Αυτό αφορά κυρίως την Καθηγήτρια της Κοινωνιολογίας κ. Εμμανουήλ, η οποία αντικατέστησε τον κ. Κλεισούρα. Η κ. Εμμανουήλ έδωσε θαυμάσιο παράδειγμα ακαδημαϊκής λειτουργίας όντας γραπτά και προφορικά προετοιμασμένη για την εκλογή, για το οποίο της ανήκουν μόνο έπαινοι και ευχαριστίες.

vi) Πώς έγινε και αντικατέστησε τον κ. Κλεισούρα η κ. Εμμανουήλ; Την ημέρα της εκλογής ο ένας από τους υποψήφιους ο κ. Σταμίρης κατέθεσε Υπόμνημα αίτηση για εξαίρεση από μέλος του Εκλεκτορικού Σώματος του κ.

Κλεισούρα, διότι μεταξύ τους υπάρχει προσωπική αντιδικία η οποία έχει πάρει τη μορφή μηνύσεων. Συγκεκριμένα ο κ. Κλεισούρας έχει υποβάλει δυο μηνύσεις εναντίον του υποψήφιου κ. Ι. Σταμίρη, οι οποίες εκδικάζονται. Λόγος των μηνύσεων είναι το ότι ο κ. Σταμίρης έχει αποκαλέσει ενώπιον της Γ. Συνέλευσης τον κ. Κλεισούρα χουντικό, διότι ο κ. Κλεισούρας ήρθε από τον Καναδά για να υπηρετήσει ως «Ειδικός Συνεργάτης» στο Υπουργείο Παιδείας, την εποχή της Δικτατορίας, στο χουντικό υπουργό Χρήστου. Η υπόθεση αυτή εκδικάζεται και βρίσκεται ακόμα εν εξελίξει, έχει δει δε και το φως της δημοσιότητας. Για το θέμα αυτό ο Κλεισούρας επιδεικνύει ένα σημείωμα του κ. Φίλια ότι αυτός τον είχε στείλει εκεί, ως μέλος της Δημοκρατικής Άμυνας. Ο «φάκελος Κλεισούρα» είναι ογ-

κώδης, το σημείωμα Φίλια δεν έχει ακυρωτική νομική ισχύ, έχει εξοργίσει στελέχη της Δ. Άμυνας και έχει δοθεί μετά από άλλη βεβαίωση του κ. Φίλια ότι δεν γνωρίζει τον Κλεισούρα.

Το θέμα αυτό βέβαια θα κριθεί ενώπιον Δικαστηρίου, αλλά επειδή ο Κλεισούρας συνεργάζεται στενά με το Κ.Κ.Ε. σήμερα, αυτό όντως δημιουργεί ένταση μέσα στο Τμήμα. Πάντως η υπόθεση Κλεισούρα θα έχει μεγάλη συνέχεια και προβλέπονται εντυπωσιακές εξελίξεις.

Ο υποψήφιος κ. Σταμίρης, Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος μέχρι αυτή τη εκλογή ανήκει στους δημοκράτες Πανεπιστημιακούς, που αγωνίστηκαν κατά της Δικτατορίας και ένα αντιδικτατορικό Μυθιστόρημά του έχει πάρει πανελλήνιο βραβείο.

vi) Το υπόμνημα - Σταμίρη για εξαίρεση του Κλεισούρα συζητή-

θηκε εξονυχιστικά μέσα στο Εκλεκτορικό Σώμα και μετά από ψηφοφορία η οποία έκρινε βάσιμους τους προτεινόμενους λόγους ο Κλεισούρας εξαιρέθηκε παμψηφεί. Ο κ. Τσουκαλάς παραδόξως είχε δηλώσει «αποχή» στο σημείο αυτό την οποία διέκοψε σε λίγο πάλι, απέσυρε βέβαια τους επαινούς Κλεισούρα. Ο Κλεισούρας πριν και μετά την εξαίρεσή του μίλησε διεξοδικά περί Σταμίρη και κατέθεσε γραπτές δηλώσεις. Παρόμοια απαράδεκτα κείμενα εναντίον του κ. Σταμίρη είχε κυκλοφορήσει πριν την εκλογή σε Συνέλευση Αποσπασμένων του Τμήματος και προφορικά και γραπτά στη Γ. Συνέλευση του Τμήματος, η οποία και μετά από έντονη συζήτηση τα καταψήφισε σχεδόν παμψηφεί. Έγινε λοιπόν φανερό ότι υπήρχε μεθόδευση εναντίον του κ. Σταμίρη και όχι υπέρ του διότι απειλητικά τηλέφωνα έλαβαν και εκλέκτορες που, υποτίθεται ήταν υπέρ του κ. Σταμίρη.

Μετά την εξαίρεση Κλεισούρα κλήθηκε το πρώτο αναπληρωματικό μέλος η κ. Εμμανουήλ, Καθηγήτρια της Κοινωνιολογίας, η οποία και πολύ σωστά ενημερωμένη ήταν και γραπτό Υπόμνημα κατέθεσε.

Έτσι στο Εκλεκτορικό Σώμα είχαμε δυο Κοινωνιολόγους την κ. Εμμανουήλ και τον κατά διαστήματα απέχοντα κ. Τσουκαλά.

Η διαδικασία έγινε δημοκρατικά με δικαίωμα λόγου ολόκληρης της Γ. Συνέλευσης του Τμήματος και μετά την είσοδο της κ. Εμμανουήλ διήρκησε πάνω από μια ώρα και όχι «πέντε λεπτά» όπως γράφει ο κ. Τσουκαλάς, όπου και οι φοιτητές στην πλειοψηφία τους εκφράστηκαν υπέρ του υποψήφιου κ. Σταμίρη.

Τα μέλη του Εκλεκτορικού Σώματος τοποθετήθηκαν με άνεση και εν εκτάσει και κατά την νόμιμη και κανονική ψηφοφορία έλαβε ο κ. Σταμίρης 4 ψήφους υπέρ. Μια ψήφος, του κ. Τσουκαλά, σύμφωνα με τη δήλωσή του ήταν εναντίον και των δυο Υποψηφίων και της διαδικασίας.

Κατά τη διαδικασία ο κ. Τσουκαλάς γραπτά και προφορικά χαρακτήρισε τη διαδικασία «κατασκευασμένη» και «μεθοδευμένη» σε βαθμό που να προκαλέσει πραγματικά όχι μόνο την άρνηση αλλά και την απορία των υπολοίπων τεσσάρων εξεχόντων Ακαδημαϊκών, Συναδέλφων και Εκλεκτόρων.

vii) Ως Πρόεδρος του Τμήματος και του Εκλεκτορικού Σώματος τήρησα αδαμάντινη, διαφανή, ακριβή και απρόσκοπτη διαδικασία. Οι κ.κ. Εκλέκτορες εκφράστηκαν με άνεση και ευθύνη και έπραξαν στο έπακρο το καθήκον τους για αντικειμενικότητα και ορθή κρίση.

Είμαι ανυποχώρητα πεπεισμένος και ως Πρόεδρος και ως Καθηγητής της Φιλοσοφίας και ως δημοκρατικός πανεπιστημιακός ότι οφείλουμε όχι μόνο να προ-

ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

Κυκλοφορούν
για πρώτη φορά
στην Ελλάδα!

- ΓΚΡΑΧΑΜ ΓΚΡΗΝ
Μονοιινόρ Κιχότης
Ουσία και βάθος
Οι θεατρίνοι
Ο δέκατος άνθρωπος
Ο ανθρώπινος παράγοντας
- ΣΟΛ ΜΠΕΛΟΟΥ
Ένας ανήσυχος Δεκέμβρης
- ΣΟΥΣΑΚΟΥ ΕΝΤΟ
Οι Σαμουράι
- ΜΠΕΡΝΑΡΝΤ ΜΑΛΑΜΟΥΝΤ
Η τελευταία χάρη
- ΣΟΛ ΣΤΑΪΝ
Άλλοι άνθρωποι
- ΜΥΡΙΕΛ ΣΠΑΡΚ
Μια εκέμυδη γραμματέας
- ΜΙΧΑΕΛ ΕΝΤΕ
Ιστορία χωρίς τέλος
Η Μόμο
- ΟΥΙΛΙΑΜ ΓΚΟΛΝΤΙΝΓΚ
Ελεύθερη πτώση
- ΠΑΤΡΙΚ ΖΙΣΚΙΝΤ
Το άρωμα
Το περισσότερι
Το κοντραμπάσο
- ΝΟΡΤΡΟΥΝΤ ΜΠΟΓΚΕ - ΕΡΛΙ
Ενάντια στον άνεμο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 1 - 106 79 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: 3602535 - 3618654

Για αναγνώστες με απαιτήσεις

σπίσουμε, αλλά και να προωθήσουμε με κάθε τρόπο όπως έχουμε καθήκον την αξιοκρατία, τη διαύγεια και την πέρα από πρόσωπα αντικειμενικότητα επ' αγαθώ της επιστήμης, της ακαδημαϊκής τάξης και του Πανεπιστημίου. Μήπως τελικά το ερώτημα «πού είναι το κοντάρι;» είναι πολύ κοντό και αντί για άλματα εννοεί οδοφράγματα;

**Ο πρόεδρος του τμήματος
Γεώργιος Φαράντος**

● **Θέσαμε υπ' όψη του κ. Κ. Τσουκαλά την επιστολή του κ. Φαράντου, ο οποίος σημείωσε τα εξής:**

Δεν έχω καμιά αντιδικία ούτε με τον κ. Φαράντο ούτε με τον κ. Σταμίρη ούτε φυσικά με το ΤΕΦΑΑ. Η επιστολή του κ. Φαράντου δεν προσθέτει στα γεγονότα όπως τα αντιλήφθηκα και όπως τα εξέθεσα στο κείμενο που έστειλα στο ANTI στην ακρίβεια των οποίων και επιμένω. Από εκεί και πέρα ο καθένας μπορεί να τα ερμηνεύσει όπως θέλει.

Κ. Τσουκαλάς

ΧΟΥΝΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ

● **Σχετικά με το ρεπορτάζ για την τινάμιξη χουντικών απόστρατων στις προμήθειες, πήραμε την ακόλουθη επιστολή:**

Κύριε Διευθυντά·

Με μεγάλη μου έκπληξη διάβασα στο περιοδικό σας της 20ης Νοεμβρίου 1987 και υπό τον τίτλο «ΥΠΟΘΕΣΗ ΛΟΥΒΑΡΗ» να συνιστάτε στον υπουργό Εθνικής Αμύνης κ. Χαραλαμπίδου όπως όπως ερευνώντας παλαιότερες καταγγελίες σας για κύκλωμα «χουντικών» μέσα στις εταιρείες Τσάσων, «ψάξει και στη γαλλική ΜΑΤΡΑ όπου ίσως βρει τον εξίσου γνωστό χουντικό απότακτο Χ. Παλαΐνη».

Επειδή, ούτε τους κυρίους Τσάσους έτυχε να συναντήσω ποτέ στη ζωή μου, ούτε την ύπαρξη, την δραστηριότητα, τα πρόσωπα που την απαρτίζουν, ή και την έρα της αναφερόμενης εταιρείας ΜΑΤΡΑ γνωρίζω, θα σας παρακαλούσα —για να μην πω θα σας ροκαλούσα— να θεμελιώσετε ε συγκεκριμένα στοιχεία την αταγγελία σας που αφορά το πρόσωπό μου.

Νομίζω ότι τούτο αποτελεί και ποχρέωσή σας σύμφωνα με την τελευταία παράγραφο του ρεπορτάζ (σελίδα 15, στήλη 1) στην οποία αυτολεξεί αναφέρατε: «Είμαστε ανά πάσα στιγμή έτοιμοι να αποδείξουμε την αυθεντικότητα του ρεπορτάζ, που είναι το αποτέλεσμα επώδυνης και πολυετούς δημοσιογραφικής έρευνας».

Αν δεν το πράξετε, θα αποδείξετε ότι όχι μόνο δεν συμβαίνει αυτό, αλλά αντίθετα τα δημοσιεύματά σας διέπονται από ανώ-

δυνη εργασία, διάθεση λασπολογίας, αλλά και δημοσιογραφική ανευθυνότητα.

Αναμένω τις ενέργειές σας
**Χαράλ. Παλαΐνης
Ταγ/ρχης ε.α.**

Και η απάντηση του «Αντί»:

Δημοσιεύουμε ευχαρίστως την επιστολή του απότακτου χουντικού κ. Παλαΐνη επειδή είναι η πρώτη και μόνη επιστολή που επιχειρεί να ανασκευάσει κάποιο από το πλήθος των στοιχείων που δημοσιεύουμε για την υπόθεση Λούβαρη.

Εμείς βέβαια δεν γράψαμε κατηγορηματικά ότι ο κ. Παλαΐνης εργάστηκε για τη γαλλική ΜΑΤΡΑ. Αλλά καλέσαμε τον υπουργό Άμυνας να διερευνήσει τη σχετική πληροφορία που είχαμε για τον κ. Παλαΐνη. Περιμένουμε, λοιπόν, την απάντηση από το υπουργείο Άμυνας και όχι από τον απότακτο ταγματάρχη. Εμείς στο μεταξύ συνεχίζουμε την έρευνα για τις σχέσεις της γαλλικής εταιρείας με απόστρατους και απότακτους αξιωματικούς.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ «ΑΝΤΙ»

● **Από τη Λήμνο μια ομάδα στρατιωτών εκφράζει τη συμπαράστασή της στην καταδίκη του ANTI για την υπόθεση των Λέοπαρντ.**

Αγαπητό «Αντί»,

Είμαστε μια ομάδα στρατιωτών που υπηρετούμε στη Λήμνο. Πληροφορηθήκαμε, με αγανάκτηση, το άδικο και εξοντωτικό πρόστιμο των 6 εκατομμυρίων δρχ. σε μια υπόθεση που σίγουρα κάτι «μυρίζει», και θέλουν το κλείσιμό σου, για να περνούν πιο εύκολα τα σχέδιά τους σ' ένα τόσο ευαίσθητο τομέα. Σου συμπαράστεκόμαστε και είμαστε στο πλευρό σου, μια και από τις στήλες σου γνωστοποιούνται και ζητούν την επίλυσή τους και τα δικά μας προβλήματα...

ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΝΟΥΝ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ:

...Ζητάμε λοιπόν από τους ιθύνοντες του υπουργείου Εθνικής Άμυνας να προχωρήσουν άμεσα στη μείωση της θητείας τουλάχιστον κατά ένα ή δύο μήνες, με αφορμή την επίλυση χρόνιων ζητημάτων, με το νομοσχέδιο «περί στρατολογίας». Αίτημα που και ώριμο είναι στη συνείδηση της νεολαίας και πρόβλημα δεν δημιουργεί στις Ένοπλες Δυνάμεις, αφού η τεχνολογία έχει σημαντικά προχωρήσει, ενώ συγχρόνως θα απορροφήσει ένα σημαντικό μέρος στρατευμένων που απασχολούνται, χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα όχι στην υπόθεση της πατρίδας, αλλά στις λέσχες, πρατήρια, θερινά κέντρα αξιωματικών κτλ.

Με τη μείωση της θητείας, να αυξηθεί ο μισθός του στρατιώτη τουλάχιστον στις 3.000 δρχ. με τα σημερινά οικονομικά δεδομένα. Σήμερα ο μισθός είναι 490

**μόλις
κυκλοφόρησε**

**Μια
μαρξιστική
ανάλυση
των
κινητήριων
δυνάμεων
της
περεστρόϊκα**

**Κεντρική διάθεση των εκδόσεων
«Αλλαγή», ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 31,
Κάνιγγος 31**

ΧΟΡΧΕ ΣΕΜΠΡΟΥΝ

**Η αυτοβιογραφία του
ΦΕΔΕΡΙΚΟ
ΣΑΝΤΣΕΘ**

ΕΞΑΝΤΑΣ

δρχ.(!) με ανυπολόγιστες συνέπειες οικονομικές στους στρατευμένους και μικρότερη φυσικά ευσυνειδησία στα καθήκοντα και τις διαταγές των στρατιωτικών κανονισμών.

Να σταματήσει επιτέλους η φυλακή, για διάφορα παραπτώματα, να αποτελεί παράταση της θητείας, αφού κάτι τέτοιο αντιβαίνει σε διάταξη του Συντάγματος που αναφέρει ότι «νόμος ορίζει τα της στρατιωτικής φύσεως θέματα» (ο νόμος μιλάει για 21 μήνες θητεία) και να αλλάξει επιτέλους ο στρατιωτικός ποινικός κανονισμός που εκδόθηκε και εφαρμόζεται από την εποχή του Μεταξά μέχρι και σήμερα!

Ευχαριστούμε για τη φιλοξενία
Στρατιώτες από τη Λήμνο

Ο κ. ΓΙΟΥΤΖΗΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ...

● Από τον ανταποκριτή της «Καθημερινής» στην Ουάσιγκτον κ. Αλέξη Παπαχελά πήραμε την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητό ANTI,

Σε δυο δημοσιεύματά σου (23/10/87 και 6/11/87) υπάρχουν ορισμένες αναφορές στους στόχους και το περιεχόμενο συνέντευξης που πήρα από τον κ. Ευγένιο Ρωσσίδη για την «Καθημερινή». Το ύφος των δυο κειμένων με θίγει προσωπικά καθώς επιχειρεί με ανακρίβειες και νοηματικά άλματα να μου αποδώσει μη δημοσιογραφικά κίνητρα για τη συνέντευξη και προσπάθεια «ξεπλύματος χουντικών». Διευκρινίζω λοιπόν πως:

1. Η συνέντευξη του κ. Ρωσσίδη έγινε διότι ήταν ενδιαφέρουσα και επίκαιρη λόγω της 13ης επέτειου από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Σύμφωνα με σειρά άρθρων που έχουν γραφεί για το ελληνικό λόμπυ στην περίοδο 1974-76 οι δυο βασικοί πρωταγωνιστές του, πέραν των γνωστών τεσσάρων μελών του Κογκρέσου, ήταν ο κ. Ευγένιος Ρωσσίδης και ο κ. Ηλίας Δημητράκοπουλος (βλέπε National Journal 15/7/78, SAN DIEGO UNION 20/8/78, NEW REPUBLIC 29/4/78 κ.ά.).

2. Στο φύλλο της 9/7/86 της Καθημερινής (επί ιδιοκτησίας της κ. Ε. Βλάχου) και στη στήλη του Τηλεφону, που εξ όσων γνωρίζω δεν διακρίνεται από αμνησία για συνεργάτες της χούντας, δημοσιεύεται φωτογραφία του κ. Ρωσσίδη και στο σχετικό κείμενο χαρακτηρίζεται ως «επώνυμος»,

πολύτιμος φίλος στα χρόνια της δικτατορίας και δραστήριο μέλος του γκρηκ λόμπυ, ο Γιουτζήν Ρωσσίδης, πρώην υφυπουργός Οικονομικών των ΗΠΑ και πρόεδρος τώρα του «Αμερικαν Χελένικ Ινστιτούτ». Πέραν όμως αυτού, σε κανένα σημείο της συνέντευξης ή του προλόγου δεν γίνεται προσπάθεια να εμφανισθεί ο κ. Ρωσσίδης ως υπέρμαχος των εθνικών θεμάτων κατά την περίοδο της χούντας.

3. Τα έγγραφα που έχει υποβάλει το ΑΗΙ στην αρμόδια υπηρεσία της πόλης της Ουάσιγκτον αποδεικνύουν σαφώς πως το Ινστιτούτο του κ. Ρωσσίδη ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 1974 και απέκτησε νομική υπόσταση την 25η Οκτωβρίου του 1974 και όχι του 1973 όπως ισχυρίζεται σε περασμένο τεύχος.

4. Δεν γνωρίζω κατά πόσον η ανεκδοτολογική περιπλάνηση του πληροφοριοδότη σου στο παρελθόν του κ. Ρωσσίδη είναι ακριβής, αλλά εν πάση περιπτώσει δεν μειώνει το δημοσιογραφικό ενδιαφέρον της συνέντευξης.

5. Δεν αναφέρομαι στο σενάριο του πρώτου σου δημοσιεύματος που συνδέει πρόσωπα και πράγματα άσχετα μεταξύ τους ερμηνεύοντας την πρόσκληση σε ένα σεμινάριο με οργανωτές που συμπεριλαμβάνουν, πέραν του Ινστιτούτου του κ. Ρωσσίδη πέντε αμερικάνικες τράπεζες και τέσσερις οργανώσεις (ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ, ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ, HELENIC DEVELOPMENT CORPORATION, ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ), η κάθε μια εκ των οποίων είχε δικαίωμα πρόσκλησης στο σεμινάριο, σαν απόδειξη φανταστικών υποθέσεων.

Και μόνο η συζήτηση αυτού του σεναρίου του δίνει μια αδικαιολόγητη από τα γεγονότα σημασία.

6. Είναι τέλος απαράδεκτο να καταγράφονται κατηγορίες εναντίον συναδέλφων χωρίς καμιά στοιχειώδη έρευνα για την ακρίβεια τους. Φοβούμαι πως ο συντάκτης σας έπεσε θύμα κακής πληροφόρησης από ορισμένα πρόσωπα που επιχειρούν να επενδύσουν την αγωνιώδη προσπάθεια αυτοπροβολής τους και καθαρά προσωπικές τους βεντέτες, με τον μανδύα επίκαιρων σεναρίων που κινούνται στο χώρο της κακόγουστης και κακόπιστης φαντασίας.

Θέλω να πιστεύω πως παρόμοιες αβάσιμες και προσωπικές επιθέσεις δεν έχουν θέση σε ένα

έντυπο με σοβαρότητα, εμβέλεια και το αγωνιστικό παρελθόν του «ANTI».

Με κάθε εκτίμηση
Αλέξης Παπαχελάς

Σ.Σ. Θα μπορούσε κανείς να μακρηγορήσει με αφορμή τα όσα θίγει ο κ. Α.Π. Περί των προθέσεων του να δημοσιεύσει στην εφημερίδα του Κοσκωτά συνέντευξη του κ. Γιουτζήν δεν θα επιμεινουμε, αλλά θα σταθούμε σε γεγονότα.

Θα δώσουμε λοιπόν μερικές πληροφορίες στον περί τα ελληνοαμερικανικά ενήμερο ανταποκριτή της «Καθημερινής» για να τα κρατήσει στο αρχείο του, πέραν των όσων (βιβλιογραφία κλπ.) είχαμε αναφέρει σε προηγούμενο τεύχος μας (6/11/87).

Ο ισχυρισμός ότι το «Αμερικαν Χελένικ Ινστιτούτ» ιδρύθηκε μετά την μεταπολίτευση είναι ανιστόρητος αν όχι απατηλός. Το Ινστιτούτο του κ. Γιουτζήν ιδρύθηκε το 1973 ως Trade Assotiation. Όταν συνέστησε και lobby έπρεπε να περάσει από το υπουργείο Δικαιοσύνης το lobbying part του Ινστιτούτου. Και αυτή η ενέργεια έγινε πράγματι τον Αύγουστο του 1974. Όταν λοιπόν δίνετε μια πληροφορία, πρέπει να δίνετε όλη την πληροφορία (και 1973 και 1974) και όχι τη μισή (1974) γιατί αλλιώς θα μπορούν να σας κατηγορήσουν κ. Παπαχελά για παραπληροφόρηση. Όπως παραπληροφόρηση αποτελεί το να αποσιωπάται το γεγονός (ή να το προσπερνάτε) ότι ο κ. Γιουτζήν του οποίου δημοσιεύσατε συνέντευξη στην έγκριτη εφημερίδα του «δρα» Κοσκωτά, κάλεσε στην Ουάσιγκτον τις ταραγμένες εκείνες ημέρες τον «δρα» (αλλά και τον φίλο του κ. Θωμά Λιακουνάκο). Αυτά θα τα γνωρίζετε πολύ καλά σαν συνοδός του εκδότη σας στις περιπλανήσεις του «από προξενείου εις δικαστήριο» όταν το όνομα του «δρα» διασυνρόταν για τις φορολογικές απάτες και τις ψευδορκίες που διέπραττε στις ΗΠΑ.

Αυτά βέβαια δεν είναι «σενάρια». Είναι γεγονότα. Τώρα αν η αναγραφή γεγονότων θεωρείται προσωπική επίθεση δεν μας αφορά ως σκεπτικό. Πάντως δεν ήταν αβάσιμες οι πληροφορίες μας.

Ευχαριστούμε τέλος για την ευγενική αναφορά στο αγωνιστικό παρελθόν του «ANTI». Αλλά το αγωνιστικό παρελθόν δεν μας ενδιαφέρει και δεν επιδιώκουμε να το «αξιοποιούμε» ή να το αναφέρουμε. Σημασία έχει για όλους μας —έτσι πιστεύουμε εμείς εδώ στο «ANTI»— το αγωνιστικό παρόν.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 1.100 δρχ. - Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:

εξάμηνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 200

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Ο Διάλογος

στο Βύρωνα Βιβλία - Δώρα - Χαρτικά

Χ. Σμύρνης 16 και Α. Κοραή

Σας εύχεται χρόνια πολλά

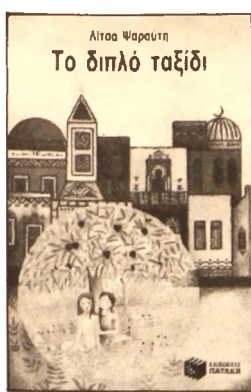
Τηλ. 3234.270

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Ζ. Σαρή
ΤΑ ΧΕΓΙΑ

Λ. Ψαραύτη
ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΤΑΞΙΔΙ

Λ. Πέτροβιτς-
Ανδρουτσοπούλου
ΣΠΙΤΙ ΓΙΑ ΠΕΝΤΕ

Α. Αγγελάκης
**ΜΙΑ ΑΛΕΠΟΥ
ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ
ΒΑΘΗΣ**

Γ. Γρηγοριάδου-
Σουρέλη
**ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΧΩΡΙΣ
ΚΑΝΟΝΕΣ**

Ρ. Καρθαίου
Κ. Μάνου-Πασσά
**ΧΑΡΟΥΜΕΝΕΣ
ΔΙΑΚΟΠΕΣ
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ**

Λ. Πέτροβιτς-
Ανδρουτσοπούλου
Α. Αλεξανδράκη
**ΝΕΑΝΙΚΟ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ**

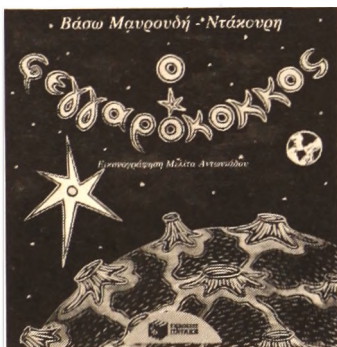
Αικ. Τσοτάκου-
Καρβέλη
**ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ**

Γ. Καλοπίσης
**ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ
ΚΟΣΜΟ**

Λ. Χατζοπούλου-
Καραβία
**Ο ΛΟΓΟΚΡΙΤΗΣ
Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΜΑΣ**
(Νεανικό θέατρο)

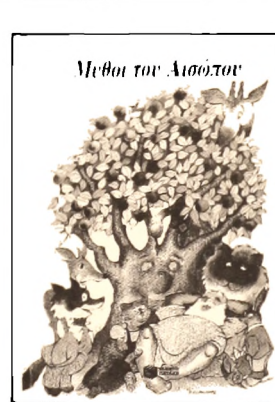
Β. Ντάκουρη-
Μαυρουδή
**Ο
ΦΕΓΓΑΡΟΚΟΚΚΟΣ**

Α. Αμπατιέλου
**ΗΤΑΝ ΜΙΑ
ΧΑΡΟΥΜΕΝΗ
ΠΛΑΓΙΑ**

Λ. Πέτροβιτς-
Ανδρουτσοπούλου
**ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΥ
ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ**

Ε. Βαλαβάνη
ΜΥΘΟΙ ΑΙΣΩΠΟΥ

**ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΛΑΪΚΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ**
υπο τη διεύθυνση
του Μ.Γ. Μερακλή

Η ΚΥΡΙΑ ΚΛΟΚΛΟ
Η Ζωρζ Σαρή διηγεί-
ται σπαρταριστές ι-
στορίες. Τα παιδιά με
αυτοκόλλητες λέξεις
συμπληρώνουν τα
κενά.

ΤΑ ΚΟΥΝΕΛΑΚΙΑ
Δώδεκα βιβλία που
δίνουν την ευκαιρία
στα μικρά παιδιά να
διασκεδάσουν και
συγχρόνως να γνωρί-
σουν το περιβάλλον.

ΜΑΘΑΙΝΩ
Έξι βιβλία καλύπτουν
την ανάγκη για μάθη-
ση που έχει το παιδί
της προσχολικής ηλι-
κίας και του δημοτι-
κού

**ΜΠΛΟΚ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ**
Βιβλία για παιδιά
προσχολικής και
πρώτης σχολικής ηλι-
κίας

Ι. Ασημακοπούλου
Τ. Μοσχοβίτη
**ΒΙΒΛΙΑ ΜΕ
ΑΥΤΟΚΟΛΛΗΤΑ**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

Γιώργος Μανιώτης

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ
ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Φορώντας τα μαγικά
γαλιά των παραμυ-
θιών, προσπαθώ να μπω
στο ναό του καιρού μας
και να διακρίνω ψηλά
στους θόλους της ορο-

φής του, τις φοβερές τοιχογραφίες που με χρώματα,
ήχους και κινήσεις ορίζουν και κατέχουν τη ζωή μας.

Στέλλα Βογιατζόγλου

ΣΤΕΛΛΑ ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ
Η ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΟΣ

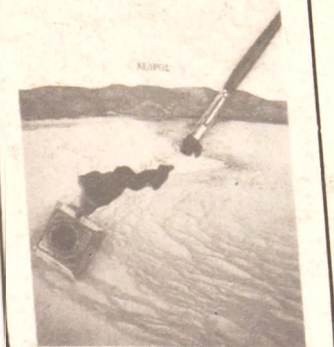
Η ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΟΣ

Μέσα από τις μνήμες
μιας ηλικιωμένης λαϊκής
γυναίκας και μιας σύγ-
χρονης κοπέλας, κυκλο-
χρονης κοπέλας, κυκλο-
χρονης κοπέλας, κυκλο-

θυμικής, νευρωτικής με επίπλαστες ισοροπίες,
σηματοδοτείται το στίγμα της νεότερης Ελλάδας.

Χάρη Σταθάτου

ΧΑΡΗ ΣΤΑΘΑΤΟΥ
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ

Περί τέχνης ή περί έρω-
τος. Ένα μυθιστόρημα
για τη σχέση μεταξύ της
διαδικασίας της τέχνης
και της ερωτικής λογι-
κής. Για τα αντικείμενα

τού έρωτα: τα τοπία και τους άντρες.
Η ζωή μιας γυναίκας μέσα στο καλοκαίρι και μες
στον χειμώνα, όταν φτιάχνει και δεν φτιάχνει τα έρ-
γα της.

Χριστόφορος Μηλιώνης

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ

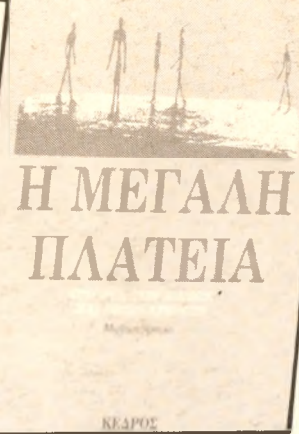
Ο ΣΙΑΒΕΣΤΡΟΣ

Ποιος είναι λοιπόν αυτός ο Σιλ-
δέστρος που καταφτάνει στη μι-
κρή πόλη, ξυπνάει παλιές πλη-
γές, και, χωρίς να κουνήσει -
φανερά τουλάχιστον - το χέρι
του, τους κάνει όλους μαλλιά
κουδάρια; Πρόκειται τελικά για
ένα μυθιστόρημα, όπου οι
ήρωες προσπαθώντας να ανα-
καλύψουν ποιος είναι ο Σιλδέ-

στρος αποκαλύπτουν τον εαυτό τους - όπως ακριβώς και οι
αναγνώστες. Γιατί το βιβλίο μπορεί να διαβαστεί με πολ-
λούς τρόπους.

Νίκος Μπακόλας

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

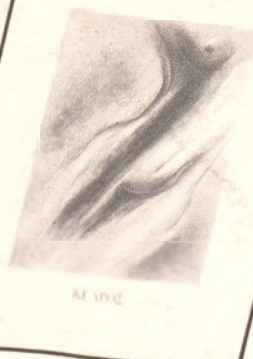
Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΑΤΕΙΑ

Στη Μεγάλη πλατεία συναντών-
ται, θεληματικά ή τυχαία, ένα
πλήθος από πρόσωπα, που συν-
θέτουν μια μικρή τοιχογραφία
συμβάντων και προσώπων της
Θεσσαλονίκης. Και η τοιχογρα-
φία αυτή αποτελεί μέρος μιας
μεγαλύτερης σύνθεσης που ξε-

κίνησε από τη Μυθολογία και τον Κήπο των πριγκίπων, για
να ολοκληρωθεί με ένα ακόμη βιβλίο και να ολοκληρώσει,
ουσιαστικά, ένα έργο που θα καλύπτει τον κόσμο και τα πά-
θη της γενέθλιας πόλης του συγγραφέα στην εκατονταετία
1880-1980.

Αριστοτέλης Νικολαΐδης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
Ο ΙΕΡΟΣ ΜΑΣΤΟΣ

Ο ΙΕΡΟΣ ΜΑΣΤΟΣ

Ο αισθησιασμός και το πάθος του
Ιερού Μαστού δγαίνουν από μια
έσχατη ανθρωπολογική πραγματι-
κότητα. Το πεδίο του μυθιστορή-
ματος αναπτύσσεται συναρπαστι-
κά και συμφωνικά σ' ένα παρόν με
τα υπόκωφα μηνύματα του μέλλον-
τος: ένα ερώτημα και το «μυστικό»

μιας ιστορίας μέσ' από τις εξαιρετικές εκείνες καταστάσεις
του Είναι και της επιθυμίας.